

Τοπικά τοῦ Ἀριστοτέλους

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/aristoteles

καὶ σὲ [.pdf](#) [.doc](#) [.epub](#)

Τοπικῶν Α΄

8 Βιβλία: Α΄, Β΄, Γ΄, Δ΄, Ε΄, ς΄, Ζ΄, Η΄

Βιβλίον 1ον

Τοπικῶν Α΄, Κεφάλαιον 1ον

[100a]

Ἡ μὲν πρόθεσις τῆς πραγματείας μέθοδον εὐρεῖν ἀφ’ ἧς δυνησόμεθα συλλογίζεσθαι περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος προβλήματος ἐξ ἐνδόξων, καὶ αὐτοὶ λόγον ὑπέχοντες μηθὲν ἐροῦμεν ὑπεναντίον. Πρῶτον οὖν ῥητέον τί ἐστὶ συλλογισμὸς καὶ τίνες αὐτοῦ διαφοραί, ὅπως ληφθῆ ὁ διαλεκτικὸς συλλογισμὸς· τοῦτον γὰρ ζητοῦμεν κατὰ τὴν προκειμένην πραγματείαν.

Ἔστι δὴ συλλογισμὸς λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων. Ἀποδείξεις μὲν οὖν ἐστίν, ὅταν ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων ὁ συλλογισμὸς ᾗ, ἢ ἐκ τοιούτων ἃ διὰ τινων πρώτων καὶ ἀληθῶν τῆς περὶ αὐτὰ γνώσεως τὴν ἀρχὴν εἴληφεν, διαλεκτικὸς δὲ συλλογισμὸς ὁ ἐξ ἐνδόξων συλλογιζόμενος. [100b] Ἔστι δὲ ἀληθῆ μὲν καὶ πρῶτα τὰ μὴ δι’ ἐτέρων ἀλλὰ δι’ αὐτῶν ἔχοντα τὴν πίστιν (οὐ δεῖ γὰρ ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς ἀρχαῖς ἐπιζητεῖσθαι τὸ διὰ τί, ἀλλ’ ἐκάστην τῶν ἀρχῶν αὐτὴν καθ’ ἑαυτὴν εἶναι πιστήν), ἔνδοξα δὲ τὰ δοκοῦντα πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς σοφοῖς, καὶ τούτοις ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις καὶ ἐνδόξοις. Ἐριστικὸς δ’ ἐστὶ συλλογισμὸς ὁ ἐκ φαινομένων ἐνδόξων μὴ ὄντων δέ, καὶ ὁ ἐξ ἐνδόξων ἢ φαινομένων ἐνδόξων φαινόμενος· οὐ γὰρ πᾶν τὸ φαινόμενον ἔνδοξον καὶ ἔστιν ἔνδοξον. Οὐθὲν γὰρ τῶν λεγομένων ἐνδόξων ἐπιπόλαιον ἔχει παντελῶς τὴν φαντασίαν, καθάπερ περὶ τὰς τῶν ἐριστικῶν λόγων ἀρχὰς συμβέβηκεν ἔχειν· παραχρηῖμα γὰρ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖς καὶ μικρὰ συνορᾶν δυναμένοις κατάδηλος ἐν αὐτοῖς ἢ τοῦ ψεύδους ἐστὶ φύσις. [101a] Ὁ μὲν οὖν πρότερος τῶν ῥηθέντων ἐριστικῶν συλλογισμῶν καὶ συλλογισμὸς λεγέσθω, ὁ δὲ λοιπὸς ἐριστικὸς μὲν συλλογισμὸς, συλλογισμὸς δ’ οὐ, ἐπειδὴ φαίνεται μὲν συλλογίζεσθαι, συλλογίζεται δ’ οὐ.

Ἔτι δὲ παρὰ τοὺς εἰρημένους ἅπαντας συλλογισμοὺς οἱ ἐκ τῶν περὶ τινὰς ἐπιστήμας οἰκείων γινόμενοι παραλογισμοί, καθάπερ ἐπὶ τῆς γεωμετρίας καὶ τῶν ταύτη συγγενῶν συμβέβηκεν ἔχειν. Ἔοικε γὰρ ὁ τρόπος οὗτος διαφέρειν τῶν εἰρημένων συλλογισμῶν· οὔτε γὰρ ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων συλλογίζεται ὁ ψευδογραφῶν οὐτ’ ἐξ ἐνδόξων. Εἰς γὰρ τὸν ὅρον οὐκ ἐμπίπτει· οὔτε γὰρ τὰ πᾶσι δοκοῦντα λαμβάνει οὔτε τὰ τοῖς πλείστοις οὔτε τὰ τοῖς σοφοῖς, καὶ τούτοις οὔτε πᾶσιν οὔτε τοῖς πλείστοις οὔτε τοῖς ἐνδοξοτάτοις, ἀλλ’ ἐκ τῶν οἰκείων μὲν τῇ ἐπιστήμῃ λημμάτων οὐκ ἀληθῶν δὲ τὸν συλλογισμὸν ποιεῖται. Τῷ γὰρ ἢ τὰ ἡμικύκλια περιγράφειν μὴ ὡς δεῖ ἢ γραμμὰς τινὰς ἄγειν μὴ ὡς ἂν ἀχθείησαν τὸν παραλογισμὸν ποιεῖται.

Εἶδη μὲν οὖν τῶν συλλογισμῶν ὡς τύπῳ περιλαβεῖν ἔστω τὰ εἰρημένα. Καθόλου δ' εἰπεῖν περὶ πάντων τῶν εἰρημένων καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ῥηθησομένων ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν διωρίσθω, διότι περὶ οὐδενὸς αὐτῶν τὸν ἀκριβῆ λόγον ἀποδοῦναι προαιρούμεθα, ἀλλ' ὅσον τύπῳ περὶ αὐτῶν βουλόμεθα διελθεῖν, παντελῶς ἱκανὸν ἡγούμενοι κατὰ τὴν προκειμένην μέθοδον τὸ δύνασθαι γνωρίζειν ὁπωσοῦν ἕκαστον αὐτῶν.

Τοπικῶν Α', Κεφάλαιον 2ον

Ἐπόμενον δ' ἂν εἴη τοῖς εἰρημένοις εἰπεῖν πρὸς πόσα τε καὶ τίνα χρήσιμος ἢ πραγματεία. Ἔστι δὴ πρὸς τρία, πρὸς γυμνασίαν, πρὸς τὰς ἐντεύξεις, πρὸς τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας. Ὅτι μὲν οὖν πρὸς γυμνασίαν χρήσιμος, ἔξ αὐτῶν καταφανές ἐστι· μέθοδον γὰρ ἔχοντες ῥᾶον περὶ τοῦ προτεθέντος ἐπιχειρεῖν δυνασόμεθα· πρὸς δὲ τὰς ἐντεύξεις, διότι τὰς τῶν πολλῶν κατηριθμημένοι δόξας οὐκ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων δογμάτων ὁμιλήσομεν πρὸς αὐτούς, μεταβιβάζοντες ὃ τι ἂν μὴ καλῶς φαίνονται λέγειν ἡμῖν· πρὸς δὲ τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας, ὅτι δυνάμενοι πρὸς ἀμφοτέρωθεν διαπορῆσαι ῥᾶον ἐν ἐκάστοις κατοψόμεθα τάληθές τε καὶ τὸ ψεῦδος· ἔτι δὲ πρὸς τὰ πρῶτα τῶν περὶ ἐκάστην ἐπιστήμην. Ἐκ μὲν γὰρ τῶν οἰκείων τῶν κατὰ τὴν προτεθεισάν ἐπιστήμην ἀρχῶν ἀδύνατον εἰπεῖν τι περὶ αὐτῶν, ἐπειδὴ πρῶται αἱ ἀρχαὶ ἀπάντων εἰσὶ, διὰ δὲ τῶν περὶ ἕκαστα ἐνδόξων ἀνάγκη περὶ αὐτῶν διελθεῖν. [101b] Τοῦτο δ' ἴδιον ἢ μάλιστα οἰκείον τῆς διαλεκτικῆς ἐστίν· ἐξεταστικὴ γὰρ οὖσα πρὸς τὰς ἀπασῶν τῶν μεθόδων ἀρχὰς ὁδὸν ἔχει.

Τοπικῶν Α', Κεφάλαιον 3ον

Ἐξομεν δὲ τελέως τὴν μέθοδον ὅταν ὁμοίως ἔχωμεν ὡσπερ ἐπὶ ῥητορικῆς καὶ ἰατρικῆς καὶ τῶν τοιούτων δυνάμεων· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ποιεῖν ἃ προαιρούμεθα. Οὔτε γὰρ ὁ ῥητορικὸς ἐκ παντὸς τρόπου πείσει οὐθ' ὁ ἰατρικὸς ὑγιάνει, ἀλλ' ἐὰν τῶν ἐνδεχομένων μηδὲν παραλίπη, ἱκανῶς αὐτὸν ἔχειν τὴν ἐπιστήμην φήσομεν.

Τοπικῶν Α', Κεφάλαιον 4ον

Πρῶτον οὖν θεωρητέον ἐκ τίνων ἢ μέθοδος. Εἰ δὴ λάβοιμεν πρὸς πόσα καὶ ποῖα καὶ ἐκ τίνων οἱ λόγοι, καὶ πῶς τούτων εὐπορήσομεν, ἔχοιμεν ἂν ἱκανῶς τὸ προκείμενον. Ἔστι δ' ἀριθμῶ ἴσα καὶ τὰ αὐτὰ ἐξ ὧν τε οἱ λόγοι καὶ περὶ ὧν οἱ συλλογισμοί. Γίνονται μὲν γὰρ οἱ λόγοι ἐκ τῶν προτάσεων· περὶ ὧν δὲ οἱ συλλογισμοί, τὰ προβλήματα ἐστίν. Πᾶσα δὲ πρότασις καὶ πᾶν πρόβλημα ἢ ἴδιον ἢ γένος ἢ συμβεβηκὸς δηλοῖ· καὶ γὰρ τὴν διαφορὰν ὡς οὖσαν γενικὴν ὁμοῦ τῷ γένει τακτέον. Ἐπεὶ δὲ τοῦ ἴδιου τὸ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνει, τὸ δ' οὐ σημαίνει, διηρήσθω τὸ ἴδιον εἰς ἄμφω τὰ προειρημένα μέρη, καὶ καλείσθω τὸ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι σημαῖνον ὄρος, τὸ δὲ λοιπὸν κατὰ τὴν κοινὴν περὶ αὐτῶν ἀποδοθεῖσαν ὀνομασίαν προσαγορευέσθω ἴδιον. Δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι κατὰ τὴν νῦν διαίρεσιν τέτταρα τὰ πάντα συμβαίνει γίνεσθαι, ἢ ὄρον ἢ ἴδιον ἢ γένος ἢ συμβεβηκός. Μηδεὶς δ' ἡμᾶς ὑπολάβη λέγειν ὡς ἕκαστον τούτων καθ' αὐτὸ λεγόμενον πρότασις ἢ πρόβλημα ἐστίν, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τούτων καὶ τὰ προβλήματα καὶ αἱ προτάσεις γίνονται. Διαφέρει δὲ τὸ πρόβλημα καὶ ἡ πρότασις τῷ τρόπῳ. Οὕτω μὲν γὰρ ῥηθέντος, « Ἄρα γε τὸ ζῶον πεζὸν δίπουν ὀρισμὸς ἐστίν ἀνθρώπου; » Καὶ « Ἄρα γε τὸ ζῶον γένος τοῦ ἀνθρώπου; », πρότασις γίνεται· ἐὰν δὲ « Πότερον τὸ ζῶον πεζὸν δίπουν ὀρισμὸς ἐστίν ἀνθρώπου ἢ οὐ; », πρόβλημα γίνεται· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν

ἄλλων. Ὡστ' εἰκότως ἴσα τῷ ἀριθμῷ τὰ προβλήματα καὶ αἱ προτάσεις εἰσίν· ἀπὸ πάσης γὰρ προτάσεως πρόβλημα ποιήσεις μεταβάλλον τῷ τρόπῳ.

Τοπικῶν Α', Κεφάλαιον 5ον

Λεκτέον δὲ τί ὄρος, τί ἴδιον, τί γένος, τί συμβεβηκός. [102a] Ἔστι δ' ὄρος μὲν λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνων, ἀποδίδεται δὲ ἢ λόγος ἀντ' ὀνόματος ἢ λόγος ἀντὶ λόγου· δυνατὸν γὰρ καὶ τῶν ὑπὸ λόγου τινὰ σημαυνομένων ὀρίσασθαι. Ὅσοι δ' ὅπως οὖν ὀνόματι τὴν ἀπόδοσιν ποιοῦνται, δηλὸν ὡς οὐκ ἀποδιδόασιν οὗτοι τὸν τοῦ πράγματος ὀρισμὸν, ἐπειδὴ πᾶς ὀρισμὸς λόγος τίς ἐστιν. Ὅρισκόν μέντοι καὶ τὸ τοιοῦτον θετέον, οἷον ὅτι <τὸ> καλὸν ἐστὶ τὸ πρέπον. Ὅμοίως δὲ καὶ τὸ πότερον ταῦτὸν αἴσθησις καὶ ἐπιστήμη ἢ ἕτερον· καὶ γὰρ περὶ τοὺς ὀρισμοὺς πότερον ταῦτὸν ἢ ἕτερον ἢ πλείστη γίνεται διατριβή. Ἀπλῶς δὲ ὀρικά πάντα λεγέσθω τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὄντα μέθοδον τοῖς ὀρισμοῖς. Ὅτι δὲ πάντα τὰ νῦν ῥηθέντα τοιαῦτ' ἐστὶ, δηλὸν ἐξ αὐτῶν. Δυνάμενοι γὰρ ὅτι ταῦτὸν καὶ ὅτι ἕτερον διαλέγεσθαι, τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ πρὸς τοὺς ὀρισμοὺς ἐπιχειρεῖν εὐπορήσομεν· δείξαντες γὰρ ὅτι οὐ ταῦτὸν ἐστὶν ἀνηρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὀρισμὸν. Οὐ μὴν ἀντιστρέφει γε τὸ νῦν ῥηθέν· οὐ γὰρ ἰκανὸν πρὸς τὸ κατασκευάσαι τὸν ὀρισμὸν τὸ δεῖξαι ταῦτὸν ὄν. Πρὸς μέντοι τὸ ἀνασκευάσαι αὐταρκεῖς τὸ δεῖξαι ὅτι οὐ ταῦτὸν.

Ἰδιον δ' ἐστὶν ὃ μὴ δηλοῖ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι, μόνῳ δ' ὑπάρχει καὶ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος. Οἷον ἴδιον ἀνθρώπου τὸ γραμματικῆς εἶναι δεκτικόν· εἰ γὰρ ἄνθρωπός ἐστι, γραμματικῆς δεκτικός ἐστι, καὶ εἰ γραμματικῆς δεκτικός ἐστιν, ἄνθρωπός ἐστιν. Οὐθεις γὰρ ἴδιον λέγει τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλῳ ὑπάρχειν, οἷον τὸ καθεύδειν ἀνθρώπῳ, οὐδ' ἂν τύχη κατὰ τινὰ χρόνον μόνῳ ὑπάρχον. Εἰ δ' ἄρα τι καὶ λέγοιτο τῶν τοιούτων ἴδιον, οὐχ ἀπλῶς ἀλλὰ ποτὲ ἢ πρὸς τι ἴδιον ῥηθήσεται· τὸ μὲν γὰρ ἐκ δεξιῶν εἶναι ποτὲ ἴδιόν ἐστι, τὸ δὲ δίπουν πρὸς τι ἴδιον τυγχάνει λεγόμενον, οἷον τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς ἵππον καὶ κύνα. Ὅτι δὲ τῶν ἐνδεχομένων ἄλλῳ ὑπάρχειν οὐθὲν ἀντικατηγορεῖται, δηλὸν· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, εἴ τι καθεύδει, ἄνθρωπον εἶναι.

Γένος δ' ἐστὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἶδει ἐν τῷ τί ἐστὶ κατηγορούμενον. Ἐν τῷ τί ἐστὶ δὲ κατηγορεῖσθαι τὰ τοιαῦτα λεγέσθω ὅσα ἀρμόττει ἀποδοῦναι ἐρωτηθέντα τί ἐστὶ τὸ προκείμενον· καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀρμόττει, ἐρωτηθέντα τί ἐστὶν, εἰπεῖν ὅτι ζῶν. Γενικὸν δὲ καὶ τὸ πότερον ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἄλλο ἄλλῳ ἢ ἐν ἐτέρῳ· καὶ γὰρ τὸ τοιοῦτον ὑπὸ τὴν αὐτὴν μέθοδον πίπτει τῷ γένει. [102b] Διαλεχθέντες γὰρ ὅτι τὸ ζῶν γένος τοῦ ἀνθρώπου, ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ βοός, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ γένει· ἐὰν δὲ τοῦ μὲν ἐτέρου δείξωμεν ὅτι γένος ἐστὶ, τοῦ δὲ ἐτέρου ὅτι οὐκ ἔστι, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ὅτι οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ταῦτ' ἐστίν.

Συμβεβηκός δὲ ἐστὶν ὃ μηδὲν μὲν τούτων ἐστὶ, μήτε ὄρος μήτε ἴδιον μήτε γένος, ὑπάρχει δὲ τῷ πράγματι, καὶ ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν ὄπως ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ μὴ ὑπάρχειν· οἷον τὸ καθῆσθαι ἐνδέχεται ὑπάρχειν τινὶ τῷ αὐτῷ καὶ μὴ ὑπάρχειν· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λευκόν· τὸ γὰρ αὐτὸ οὐθὲν κωλύει ὅτε μὲν λευκὸν ὅτε δὲ μὴ λευκὸν εἶναι.

Ἔστι δὲ τῶν τοῦ συμβεβηκός ὀρισμῶν ὁ δεύτερος βελτίων· τοῦ μὲν γὰρ πρώτου ῥηθέντος ἀναγκαῖον, εἰ μέλλει τις συνήσειν, προειδέναι τί ἐστὶν ὄρος καὶ ἴδιον καὶ γένος· ὁ δὲ δεύτερος αὐτοτελής ἐστὶ πρὸς τὸ γνωρίζειν τί ποτ' ἐστὶ τὸ λεγόμενον καθ' αὐτό. Προσκειθώσαν δὲ τῷ συμβεβηκῷ καὶ αἱ πρὸς ἄλληλα συγκρίσεις ὅπως οὖν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκός λεγόμενα, οἷον πότερον τὸ καλὸν ἢ τὸ συμφέρον αἰρετώτερον, καὶ πότερον ὁ κατ' ἀρετὴν ἢ ὁ κατ' ἀπόλαυσιν ἡδίων βίος, καὶ εἴ τι ἄλλο παραπλησίως τυγχάνει τούτοις λεγόμενον· ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν τοιούτων

ποτέρω μᾶλλον τὸ κατηγορούμενον συμβέβηκεν ἢ ζήτησις γίνεται. Δῆλον δ' ἐξ αὐτῶν ὅτι τὸ συμβεβηκὸς οὐθὲν κωλύει ποτὲ καὶ πρὸς τι ἴδιον γίνεσθαι· οἷον τὸ καθῆσθαι, συμβεβηκὸς ὄν, ὅταν τις μόνος καθῆται, τότε ἴδιον ἔσται, μὴ μόνου δὲ καθημένου πρὸς τοὺς μὴ καθημένους ἴδιον. Ὡστε καὶ πρὸς τι καὶ ποτὲ οὐθὲν κωλύει τὸ συμβεβηκὸς ἴδιον γίνεσθαι. Ἀπλῶς δ' ἴδιον οὐκ ἔσται.

Τοπικῶν Α', Κεφάλαιον 6ον

Μὴ λανθανέτω δ' ἡμᾶς ὅτι τὰ πρὸς τὸ ἴδιον καὶ τὸ γένος καὶ τὸ συμβεβηκὸς πάντα καὶ πρὸς τοὺς ὀρισμοὺς ἀρμόσει λέγεσθαι. Δείξαντες γὰρ ὅτι οὐ μόνω ὑπάρχει τῷ ὑπὸ τὸν ὀρισμὸν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου, ἢ ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθὲν ἐν τῷ ὀρισμῷ, ἢ ὅτι οὐχ ὑπάρχει τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ ῥηθέντων, ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότητος ἂν ῥηθῆι, ἀνηρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὀρισμὸν· ὥστε κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ἀποδοθέντα λόγον ἅπαντ' ἂν εἴη τρόπον τινὰ ὀρικά τὰ κατηριθμημένα. Ἄλλ' οὐ διὰ τοῦτο μίαν ἐπὶ πάντων καθόλου μέθοδον ζητητέον· οὔτε γὰρ ῥάδιον εὑρεῖν τοῦτ' ἐστίν, εἴ θ' εὑρεθῆι, παντελῶς ἀσαφῆς καὶ δύσχρηστος ἂν εἴη πρὸς τὴν προκειμένην πραγματείαν. Ἰδίας δὲ καθ' ἕκαστον τῶν διορισθέντων γενῶν ἀποδοθείσης μεθόδου ῥᾶον ἐκ τῶν περὶ ἕκαστον οἰκειῶν ἢ διέξοδος τοῦ προκειμένου γίνοιτ' ἂν. [103a] Ὡστε τύπῳ μὲν, καθάπερ εἴρηται πρότερον, διαιρετέον, τῶν δὲ λοιπῶν τὰ μάλισθ' ἐκάστοις οἰκεῖα προσαπτεόν, ὀρικά τε καὶ γενικὰ προσαγορεύοντας αὐτά. Σχεδὸν δὲ προσῆπται τὰ ῥηθέντα πρὸς ἐκάστοις.

Τοπικῶν Α', Κεφάλαιον 7ον

Πρῶτον δὲ πάντων περὶ ταύτου διοριστέον ποσαχῶς λέγεται. Δόξειε δ' ἂν τὸ ταῦτον ὡς τύπῳ λαβεῖν τριχῆ διαιρεῖσθαι. Ἡ γὰρ ἀριθμῷ ἢ εἶδει ἢ γένει τὸ ταῦτον εἰώθαμεν προσαγορεύειν· ἀριθμῷ μὲν ὧν ὀνόματα πλείω τὸ δὲ πρᾶγμα ἓν, οἷον λῶπιον καὶ ἱμάτιον· εἶδει δὲ ὅσα πλείω ὄντα ἀδιάφορα κατὰ τὸ εἶδος ἐστὶ, καθάπερ ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ ἵππος ἵππῳ· τὰ γὰρ τοιαῦτα τῷ εἶδει λέγεται ταῦτα ὅσα ὑπὸ ταῦτο εἶδος ἐστίν· ὁμοίως δὲ καὶ γένει ταῦτα ὅσα ὑπὸ ταῦτο γένος ἐστίν, οἷον ἵππος ἀνθρώπῳ. Δόξειε δ' ἂν τὸ ἀπὸ τῆς αὐτῆς κρήνης ὕδωρ ταῦτον λεγόμενον ἔχειν τινὰ διαφορὰν παρὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ τοιοῦτόν γε ἐν τῷ αὐτῷ τετάχθω τοῖς καθ' ἓν εἶδος ὀπωσοῦν λεγομένοις· ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα συγγενῆ καὶ παραπλήσια ἀλλήλοις ἔοικεν εἶναι. Πᾶν μὲν γὰρ ὕδωρ παντὶ ταῦτον τῷ εἶδει λέγεται διὰ τὸ ἔχειν τινὰ ὁμοιότητα· τὸ δ' ἀπὸ τῆς αὐτῆς κρήνης ὕδωρ οὐδενὶ ἄλλῳ διαφέρει ἀλλ' ἢ τῷ σφοδροτέραν εἶναι τὴν ὁμοιότητα, διὸ οὐ χωρίζομεν αὐτὸ τῶν καθ' ἓν εἶδος ὀπωσοῦν λεγομένων. Μάλιστα δ' ὁμολογουμένως τὸ ἐν ἀριθμῷ ταῦτον παρὰ πᾶσι δοκεῖ λέγεσθαι. Εἴωθε δὲ καὶ τοῦτο ἀποδίδοσθαι πλεοναχῶς· κυριώτατα μὲν καὶ πρώτως ὅταν ὀνόματι ἢ ὄρω τὸ ταῦτον ἀποδοθῆι, καθάπερ ἱμάτιον λωπίῳ καὶ ζῶον πεζὸν δίπουν ἀνθρώπῳ· δεύτερον δ' ὅταν τῷ ἰδίῳ, καθάπερ τὸ ἐπιστήμης δεκτικὸν ἀνθρώπῳ καὶ τὸ τῆ φύσει ἄνω φερόμενον πυρί· τρίτον δ' ὅταν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότητος, οἷον τὸ καθήμενον ἢ τὸ μουσικὸν Σωκράτει· πάντα γὰρ ταῦτα τὸ ἐν ἀριθμῷ βούλεται σημαίνειν. Ὅτι δ' ἀληθὲς τὸ νῦν ῥηθέν ἐστίν, ἐκ τῶν μεταβαλλόντων τὰς προσηγορίας μάλιστ' ἂν τις καταμάθοι· πολλάκις γάρ, ἐπιτάσσοντες ὀνόματι καλέσαι τινὰ τῶν καθημένων, μεταβάλλομεν ὅταν τύχη μὴ συνιῆς ᾧ τὴν πρόσταξιν ποιούμεθα, ὡς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότητος αὐτοῦ μᾶλλον συνήσοντος, καὶ κελεύομεν τὸν καθημένον ἢ διαλεγόμενον καλέσαι πρὸς ἡμᾶς, δῆλον ὡς ταῦτον ὑπολαμβάνοντες κατὰ τε τοῦνομα καὶ κατὰ τὸ συμβεβηκὸς σημαίνειν.

Τοπικῶν Α΄, Κεφάλαιον 8ον

[103b] Τὸ μὲν οὖν ταῦτόν, καθάπερ εἴρηται, τριχῆ διηρήσθω. Ὅτι δ' ἐκ τῶν πρότερον εἰρημένων οἱ λόγοι καὶ διὰ τούτων καὶ πρὸς ταῦτα, μία μὲν πίστις ἢ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς· εἰ γὰρ τις ἐπισκοποῖ ἐκάστην τῶν προτάσεων καὶ τῶν προβλημάτων, φαίνοιτ' ἂν ἢ ἀπὸ τοῦ ὄρου ἢ ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἢ ἀπὸ τοῦ γένους ἢ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος γεγεννημένη. Ἄλλη δὲ πίστις ἢ διὰ συλλογισμοῦ. Ἀνάγκη γὰρ πᾶν τι περὶ τινος κατηγορούμενον ἢτοι ἀντικατηγορεῖσθαι τοῦ πράγματος ἢ μὴ. Καὶ εἰ μὲν ἀντικατηγορεῖται, ὄρος ἢ ἴδιον ἂν εἴη (εἰ μὲν γὰρ σημαίνει τὸ τί ἦν εἶναι, ὄρος, εἰ δὲ μὴ σημαίνει, ἴδιον· τοῦτο γὰρ ἦν ἴδιον, τὸ ἀντικατηγορούμενον μὲν μὴ σημαῖνον δὲ τὸ τί ἦν εἶναι). Εἰ δὲ μὴ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος, ἢτοι τῶν ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ ὑποκειμένου λεγομένων ἐστὶν ἢ οὐ. Καὶ εἰ μὲν τῶν ἐν τῷ ὀρισμῷ λεγομένων, γένος ἢ διαφορὰ ἂν εἴη, ἐπειδὴ ὁ ὀρισμὸς ἐκ γένους καὶ διαφορῶν ἐστὶν· εἰ δὲ μὴ τῶν ἐν τῷ ὀρισμῷ λεγομένων ἐστὶ, δῆλον ὅτι συμβεβηκὸς ἂν εἴη· τὸ γὰρ συμβεβηκὸς ἐλέγετο ὁ μήτε ὄρος μήτε ἴδιον μήτε γένος ἐστίν, ὑπάρχει δὲ τῷ πράγματι.

Τοπικῶν Α΄, Κεφάλαιον 9ον

Μετὰ τοίνυν ταῦτα δεῖ διορίσασθαι τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν αἱ ῥηθεῖσαι τέτταρες. Ἔστι δὲ ταῦτα τὸν ἀριθμὸν δέκα, τί ἐστὶ, ποσόν, ποιόν, πρὸς τι, ποῦ, ποτέ, κείσθαι, ἔχειν, ποιεῖν, πάσχειν. Αἰεὶ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς καὶ τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον καὶ ὁ ὀρισμὸς ἐν μιᾷ τούτων τῶν κατηγοριῶν ἔσται· πᾶσαι γὰρ αἱ διὰ τούτων προτάσεις ἢ τί ἐστὶν ἢ ποσόν ἢ ποιόν ἢ τῶν ἄλλων τινὰ κατηγοριῶν σημαίνουσιν. Δῆλον δ' ἐξ αὐτῶν ὅτι ὁ τὸ τί ἐστὶ σημαίνων ὅτε μὲν οὐσίαν σημαίνει, ὅτε δὲ ποσόν, ὅτε δὲ ποιόν, ὅτε δὲ τῶν ἄλλων τινὰ κατηγοριῶν. Ὅταν μὲν γὰρ ἐκκειμένου ἀνθρώπου φῆ τὸ ἐκκείμενον ἄνθρωπον εἶναι ἢ ζῶον, τί ἐστὶ λέγει καὶ οὐσίαν σημαίνει· ὅταν δὲ χρώματος λευκοῦ ἐκκειμένου φῆ τὸ ἐκκείμενον λευκὸν εἶναι ἢ χρῶμα, τί ἐστὶ λέγει καὶ ποιόν σημαίνει. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐὰν πηχυαίου μεγέθους ἐκκειμένου φῆ τὸ ἐκκείμενον πηχυαῖον εἶναι μέγεθος, τί ἐστὶ λέγει καὶ ποσόν σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἕκαστον γὰρ τῶν τοιούτων, ἐὰν τε αὐτὸ περὶ αὐτοῦ λέγεται ἐὰν τε τὸ γένος περὶ τούτου, τί ἐστὶ σημαίνει· ὅταν δὲ περὶ ἐτέρου, οὐ τί ἐστὶ σημαίνει ἀλλὰ ποσόν ἢ ποιόν ἢ τινὰ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. ὥστε περὶ ὧν μὲν οἱ λόγοι καὶ ἐξ ὧν, ταῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστι· πῶς δὲ ληψόμεθα καὶ δι' ὧν εὐπορήσομεν, μετὰ ταῦτα λεκτέον. [104a]

Τοπικῶν Α΄, Κεφάλαιον 10ον

Πρῶτον τοίνυν διωρίσθω τί ἐστὶ πρότασις διαλεκτικὴ καὶ τί πρόβλημα διαλεκτικόν. Οὐ γὰρ πᾶσαν πρότασιν οὐδὲ πᾶν πρόβλημα διαλεκτικὸν θετέον· οὐδεὶς γὰρ ἂν προτείνεε νοῦν ἔχων τὸ μηδενὶ δοκοῦν οὐδὲ προβάλοι τὸ πᾶσι φανερόν ἢ τοῖς πλείστοις· τὰ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει ἀπορίαν, τὰ δ' οὐδεὶς ἂν θείη. Ἔστι δὲ πρότασις διαλεκτικὴ ἐρώτησις ἐνδοξος ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς σοφοῖς, καὶ τούτοις ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις, μὴ παράδοξος· θείη γὰρ ἂν τις τὸ δοκοῦν τοῖς σοφοῖς, ἐὰν μὴ ἐναντίον ταῖς τῶν πολλῶν δόξαις ᾗ. Εἰσὶ δὲ προτάσεις διαλεκτικαὶ καὶ τὰ τοῖς ἐνδόξοις ὅμοια, καὶ τάναντία τοῖς δοκοῦσιν ἐνδόξοις εἶναι, κατ' ἀντίφασιν προτεινόμενα, καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τέχνας εἰσὶ τὰς εὐρημένας. Εἰ γὰρ ἐνδοξον τὸ τὴν αὐτὴν εἶναι τῶν ἐναντίων ἐπιστήμην, καὶ τὸ αἴσθησιν τὴν αὐτὴν εἶναι τῶν ἐναντίων ἐνδοξον ἂν φανείη· καὶ εἰ μίαν ἀριθμῷ γραμματικὴν εἶναι, καὶ αὐλητικὴν μίαν, εἰ δὲ πλείους γραμματικάς, καὶ αὐλητικὰς πλείους· πάντα γὰρ ὅμοια καὶ συγγενῆ ταῦτ' ἔοικεν εἶναι. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ τοῖς ἐνδόξοις ἐναντία, κατ' ἀντίφασιν προτεινόμενα, ἐνδοξα φανείη· εἰ γὰρ ἐνδοξον ὅτι δεῖ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, καὶ ὅτι οὐ δεῖ κακῶς

ποιεῖν ἔνδοξον. Ἔστι δ' ἐναντίον μὲν ὅτι δεῖ κακῶς ποιεῖν τοὺς φίλους, κατ' ἀντίφασιν δὲ ὅτι οὐ δεῖ κακῶς ποιεῖν. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ δεῖ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς ἐχθροὺς οὐ δεῖ. Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο κατ' ἀντίφασιν τῶν ἐναντίων· τὸ γὰρ ἐναντίον ἐστὶν ὅτι δεῖ τοὺς ἐχθροὺς εὖ ποιεῖν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἐνδοξον δὲ ἐν παραβολῇ φανεῖται καὶ τὸ ἐναντίον περὶ τοῦ ἐναντίου· οἷον εἰ τοὺς φίλους δεῖ εὖ ποιεῖν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς δεῖ κακῶς. Φανείη δ' ἂν καὶ ἐναντίον τὸ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν τῷ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς· πότερον δὲ καὶ κατ' ἀλήθειαν οὕτως ἔχει ἢ οὐ, ἐν τοῖς ὑπὲρ τῶν ἐναντίων λεγομένοις ῥηθήσεται. Δῆλον δ' ὅτι καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τέχνας εἰσὶ, διαλεκτικαὶ προτάσεις εἰσὶ· θεῖη γὰρ ἂν τις τὰ δοκοῦντα τοῖς ὑπὲρ τούτων ἐπεσκεμμένοις, οἷον περὶ μὲν τῶν ἐν ἰατρικῇ ὡς ὁ ἰατρός, περὶ δὲ τῶν ἐν γεωμετρίᾳ ὡς ὁ γεωμετρικός· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Τοπικῶν Α', Κεφάλαιον 11ον

[104b] Πρόβλημα δ' ἐστὶ διαλεκτικὸν θεώρημα τὸ συντεῖνον ἢ πρὸς αἴρεσιν καὶ φυγὴν ἢ πρὸς ἀλήθειαν καὶ γνῶσιν, ἢ αὐτὸ ἢ ὡς συνεργὸν πρὸς τι ἕτερον τῶν τοιούτων, περὶ οὗ ἢ οὐδετέρως δοξάζουσιν ἢ ἐναντίως οἱ πολλοὶ τοῖς σοφοῖς ἢ οἱ σοφοὶ τοῖς πολλοῖς ἢ ἕκαστοι αὐτοὶ ἑαυτοῖς. Ἔνια μὲν γὰρ τῶν προβλημάτων χρήσιμον εἰδέναι πρὸς τὸ ἐλέσθαι ἢ φυγεῖν, οἷον πότερον ἡ ἡδονὴ αἰρετὸν ἢ οὐ· ἔνια δὲ πρὸς τὸ εἰδέναι μόνον, οἷον πότερον ὁ κόσμος αἰδῖος ἢ οὐ. Ἔνια δὲ αὐτὰ μὲν καθ' αὐτὰ πρὸς οὐδέτερον τούτων, συνεργὰ δὲ ἐστὶ πρὸς τινα τῶν τοιούτων· πολλὰ γὰρ αὐτὰ μὲν καθ' αὐτὰ οὐ βουλόμεθα γνωρίζειν, ἑτέρων δ' ἕνεκα, ὅπως διὰ τούτων ἄλλο τι γνωρίσωμεν. Ἔστι δὲ προβλήματα καὶ ὧν ἐναντίοι εἰσὶ συλλογισμοὶ (ἀπορίαν γὰρ ἔχει πότερον οὕτως ἔχει ἢ οὐχ οὕτως, διὰ τὸ περὶ ἀμφοτέρων εἶναι λόγους πιθανούς), καὶ περὶ ὧν λόγον μὴ ἔχομεν, ὄντων μεγάλων, χαλεπὸν οἰόμενοι εἶναι τὸ διὰ τί ἀποδοῦναι, οἷον πότερον ὁ κόσμος αἰδῖος ἢ οὐ· καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα ζητήσειεν ἂν τις. Τὰ μὲν οὖν προβλήματα καὶ αἱ προτάσεις καθάπερ εἴρηται διωρίσθω. Θέσις δὲ ἐστὶν ὑπόληψις παράδοξος τῶν γνωρίμων τινὸς κατὰ φιλοσοφίαν, οἷον ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν, καθάπερ ἔφη Ἀντισθένης, ἢ ὅτι πάντα κινεῖται, καθ' Ἡράκλειτον, ἢ ὅτι ἐν τῷ ὄν, καθάπερ Μέλισσός φησιν (τὸ γὰρ τοῦ τυχόντος ἐναντία ταῖς δόξαις ἀποφνημαμένου φροντίζειν εὐθες)· ἢ περὶ ὧν λόγον ἔχομεν ἐναντίον ταῖς δόξαις, οἷον ὅτι οὐ πᾶν τὸ ὄν ἤτοι γενόμενόν ἐστὶν ἢ αἰδῖον, καθάπερ οἱ σοφισταὶ φασιν· μουσικὸν γὰρ ὄντα γραμματικὸν εἶναι οὔτε γενόμενον οὔτε αἰδῖον ὄντα· τοῦτο γάρ, εἰ καὶ τι μὴ δοκεῖ, δόξειεν ἂν διὰ τὸ λόγον ἔχειν. Ἔστι μὲν οὖν καὶ ἡ θέσις πρόβλημα· οὐ πᾶν δὲ πρόβλημα θέσις, ἐπειδὴ ἔνια τῶν προβλημάτων τοιαῦτ' ἐστὶ περὶ ὧν οὐδετέρως δοξάζομεν. Ὅτι δὲ ἐστὶ καὶ ἡ θέσις πρόβλημα, δῆλον· ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων ἢ τοὺς πολλοὺς τοῖς σοφοῖς περὶ τὴν θέσιν ἀμφισβητεῖν ἢ ὀποτερουσοῦν ἑαυτοῖς, ἐπειδὴ ὑπόληψις τις παράδοξος ἢ θέσις ἐστίν. Σχεδὸν δὲ νῦν πάντα τὰ διαλεκτικὰ προβλήματα θέσεις καλοῦνται.

[105a] Διαφερέτω δὲ μηδὲν ὅπως οὖν λεγόμενον· οὐ γὰρ ὀνοματοποιῆσαι βουλόμενοι διείλομεν οὕτως αὐτά, ἀλλ' ἵνα μὴ λανθάνωσιν ἡμᾶς τίνες αὐτῶν τυγχάνουσιν οὔσαι διαφοραί.

Οὐ δεῖ δὲ πᾶν πρόβλημα οὐδὲ πᾶσαν θέσιν ἐπισκοπεῖν, ἀλλ' ἢν ἀπορήσειεν ἂν τις τῶν λόγου δεομένων καὶ μὴ κολάσεως ἢ αἰσθήσεως· οἱ μὲν γὰρ ἀποροῦντες « Πότερον δεῖ τοὺς θεοὺς τιμᾶν καὶ τοὺς γονεῖς ἀγαπᾶν ἢ οὐ » κολάσεως δέονται, οἱ δὲ « Πότερον ἡ χιὼν λευκὴ ἢ οὐ » αἰσθήσεως. Οὐδὲ δὴ ὧν σύνεγγυς ἢ ἀπόδειξις, οὐδ' ὧν λίαν πόρρω· τὰ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει ἀπορίαν, τὰ δὲ πλείω ἢ κατὰ γυμναστικὴν.

Τοπικῶν Α΄, Κεφάλαιον Ι2ον

Διωρισμένων δὲ τούτων χρῆ διελέσθαι πόσα τῶν λόγων εἶδη τῶν διαλεκτικῶν. Ἔστι δὲ τὸ μὲν ἐπαγωγή, τὸ δὲ συλλογισμός. Καὶ συλλογισμὸς μὲν τί ἐστίν, εἴρηται πρότερον. Ἐπαγωγή δὲ ἢ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπὶ τὸ καθόλου ἔφοδος· οἷον εἰ ἔστι κυβερνήτης ὁ ἐπιστάμενος κράτιστος, καὶ ἡνίοχος, καὶ ὁλως ἐστὶν ὁ ἐπιστάμενος περὶ ἕκαστον ἄριστος. Ἔστι δ' ἢ μὲν ἐπαγωγή πιθανώτερον καὶ σαφέστερον καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωριμώτερον καὶ τοῖς πολλοῖς κοινόν, ὁ δὲ συλλογισμὸς βιαστικώτερον καὶ πρὸς τοὺς ἀντιλογικοὺς ἐνεργέστερον.

Τοπικῶν Α΄, Κεφάλαιον Ι3ον

Τὰ μὲν οὖν γένη περὶ ὧν τε οἱ λόγοι καὶ ἐξ ὧν καθάπερ ἔμπροσθεν εἴρηται διωρίσθω. Τὰ δ' ὄργανα δι' ὧν εὐπορήσομεν τῶν συλλογισμῶν ἐστὶ τέτταρα, ἓν μὲν τὸ προτάσεις λαβεῖν, δεύτερον δὲ τὸ ποσαχῶς ἕκαστον λέγεται δύνασθαι διελεῖν, τρίτον <δὲ> τὸ τὰς διαφορὰς εὐρεῖν, τέταρτον δὲ ἢ τοῦ ὁμοίου σκέψις. Ἔστι δὲ τρόπον τινὰ καὶ τὰ τούτων προτάσεις· ἔστι γὰρ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ποιῆσαι πρότασιν, οἷον ὅτι αἰρετόν ἐστὶ τὸ καλὸν ἢ τὸ ἡδὺ ἢ τὸ συμφέρον, καὶ ὅτι διαφέρει αἴσθησις ἐπιστήμης τῶ τὴν μὲν ἀποβαλόντα δυνατὸν εἶναι πάλιν λαβεῖν, τὴν δ' ἀδύνατον, καὶ ὅτι ὁμοίως ἔχει τὸ ὑγιεινὸν πρὸς ὑγίειαν καὶ τὸ εὐεκτικὸν πρὸς εὐεξίαν. Ἔστι δ' ἢ μὲν πρώτη πρότασις ἀπὸ τοῦ πολλαχῶς λεγομένου, ἢ δὲ δευτέρα ἀπὸ τῶν διαφορῶν, ἢ δὲ τρίτη ἀπὸ τῶν ὁμοίων.

Τοπικῶν Α΄, Κεφάλαιον Ι4ον

[105b] Τὰς μὲν οὖν προτάσεις ἐκλεκτέον ὁσαχῶς διωρίσθη περὶ προτάσεως, ἢ τὰς πάντων δόξας προχειριζόμενον ἢ τὰς τῶν πλείστων ἢ τὰς τῶν σοφῶν, καὶ τούτων ἢ πάντων ἢ τῶν πλείστων ἢ τῶν γνωριμωτάτων, ἢ τὰς μὴ ἐναντίας ταῖς φαινομέναις, καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τέχνας εἰσίν. Δεῖ δὲ προτείνειν καὶ τὰς ἐναντίας ταῖς φαινομέναις ἐνδόξοις κατ' ἀντίφασιν, καθάπερ εἴρηται πρότερον. Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ποιεῖν αὐτὰς ἐν τῶ ἐκλέγειν μὴ μόνον τὰς οὐσας ἐνδόξους ἀλλὰ καὶ τὰς ὁμοίας ταύταις, οἷον ὅτι τῶν ἐναντίων ἢ αὐτῆ αἴσθησις (καὶ γὰρ ἢ ἐπιστήμη), καὶ ὅτι ὀρῶμεν εἰσδεχόμενοι τι, οὐκ ἐκπέμποντες· καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων οὕτως· ἀκούομέν τε γὰρ εἰσδεχόμενοι τι, οὐκ ἐκπέμποντες, καὶ γευόμεθα ὡσαύτως· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἔτι ὅσα ἐπὶ πάντων ἢ τῶν πλείστων φαίνεται, ληπτέον ὡς ἀρχὴν καὶ δοκοῦσαν θέσιν· τιθέασι γὰρ οἱ μὴ συνορῶντες ἐπὶ τίνος οὐχ οὕτως. Ἐκλέγειν δὲ χρῆ καὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων λόγων, τὰς δὲ διαγραφὰς ποιεῖσθαι περὶ ἑκάστου γένους ὑποτιθέντας χωρὶς, οἷον περὶ ἀγαθοῦ ἢ περὶ ζώου, καὶ περὶ ἀγαθοῦ παντός, ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ τί ἐστίν. Παρασημαίνεσθαι δὲ καὶ τὰς ἐκάστων δόξας, οἷον ὅτι Ἐμπεδοκλῆς τέτταρα ἔφησε τῶν σωμάτων στοιχεῖα εἶναι· θείη γὰρ ἂν τις τὸ ὑπό τινος εἰρημένον ἐνδόξου.

Ἔστι δ' ὡς τύπῳ περιλαβεῖν τῶν προτάσεων καὶ τῶν προβλημάτων μέρη τρία· αἱ μὲν γὰρ ἠθικαὶ προτάσεις εἰσίν, αἱ δὲ φυσικαί, αἱ δὲ λογικαί. Ἠθικαὶ μὲν οὖν αἱ τοιαῦται, οἷον πότερον δεῖ τοῖς γονεῦσι μᾶλλον ἢ τοῖς νόμοις πειθαρχεῖν, ἐὰν διαφωνῶσιν· λογικαὶ δὲ οἷον πότερον τῶν ἐναντίων ἢ αὐτῆ ἐπιστήμη ἢ οὐ· φυσικαὶ δὲ οἷον πότερον ὁ κόσμος αἰδῖος ἢ οὐ. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ προβλήματα. Ποῖαι δ' ἕκασται τῶν προειρημένων, ὀρισμῶ μὲν οὐκ εὐπετέες ἀποδοῦναι περὶ αὐτῶν· τῇ δὲ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς συνηθεία πειρατέον γνωρίζειν ἐκάστην αὐτῶν, κατὰ τὰ προειρημένα παραδείγματα ἐπισκοποῦντα.

Πρὸς μὲν οὖν φιλοσοφίαν κατ' ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν πραγματευτέον, διαλεκτικῶς δὲ πρὸς δόξαν.

Ληπτέον δ' ὅτι μάλιστα καθόλου πάσας τὰς προτάσεις, καὶ τὴν μίαν πολλὰς ποιητέον, οἷον ὅτι τῶν ἀντικειμένων ἢ αὐτὴ ἐπιστήμη, εἶθ' ὅτι τῶν ἐναντίων καὶ ὅτι τῶν πρὸς τι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ταύτας πάλιν διαιρετέον, ἕως ἂν ἐνδέχεται διαιρεῖν, οἷον ὅτι ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, καὶ λευκοῦ καὶ μέλανος, καὶ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Τοπικῶν Α', Κεφάλαιον Ι5ον

[106a] Περὶ μὲν οὖν προτάσεως ἰκανὰ τὰ προειρημένα. Τὸ δὲ ποσαχῶς, πραγματευτέον μὴ μόνον ὅσα λέγεται καθ' ἕτερον τρόπον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν πειρατέον ἀποδιδόναι, οἷον μὴ μόνον ὅτι ἀγαθὸν καθ' ἕτερον μὲν τρόπον λέγεται δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία, εὐεκτικὸν δὲ καὶ ὑγιεινὸν καθ' ἕτερον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ μὲν τῷ αὐτὰ ποιά τινα εἶναι, τὰ δὲ τῷ ποιητικά τινος καὶ οὐ τῷ αὐτὰ ποιά τινα εἶναι. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Πότερον δὲ πολλαχῶς ἢ μοναχῶς τῷ εἶδει λέγεται, διὰ τῶνδε θεωρητέον. Πρῶτον μὲν ἐπὶ τοῦ ἐναντίου σκοπεῖν εἰ πολλαχῶς λέγεται, ἐάν τε τῷ εἶδει ἐάν τε τῷ ὀνόματι διαφωνῇ. Ἔνια γὰρ εὐθύς καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἕτερα ἔστιν· οἷον τῷ ὄξει ἐν φωνῇ μὲν ἐναντίον τὸ βαρὺ, ἐν ὄγκῳ δὲ τὸ ἀμβλὺ. Δῆλον οὖν ὅτι τὸ ἐναντίον τῷ ὄξει πολλαχῶς λέγεται. Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ ὄξύ· καθ' ἑκάτερον γὰρ ἐκείνων ἕτερον ἔσται τὸ ἐναντίον. Οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ ὄξύ τῷ ἀμβλεῖ καὶ τῷ βαρεῖ ἔσται ἐναντίον· ἐκατέρῳ δὲ τὸ ὄξύ ἐναντίον. Πάλιν τῷ βαρεῖ ἐν φωνῇ μὲν τὸ ὄξύ ἐναντίον, ἐν ὄγκῳ δὲ τὸ κοῦφον· ὥστε πολλαχῶς τὸ βαρὺ λέγεται, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐναντίον. Ὅμοίως δὲ καὶ τῷ καλῷ τῷ μὲν ἐπὶ τοῦ ζῶου τὸ αἰσχρόν, τῷ δ' ἐπὶ τῆς οἰκίας τὸ μοχθηρόν, ὥστε ὁμώνυμον τὸ καλόν.

Ἐπ' ἐνίων δὲ τοῖς μὲν ὀνόμασιν οὐδαμῶς διαφωνεῖ, τῷ δ' εἶδει κατάδηλος ἐν αὐτοῖς εὐθέως ἢ διαφορά ἔστιν, οἷον ἐπὶ τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος. Φωνὴ γὰρ λευκὴ καὶ μέλαινα λέγεται, ὁμοίως δὲ καὶ χρῶμα. Τοῖς μὲν οὖν ὀνόμασιν οὐδὲν διαφωνεῖ· τῷ δ' εἶδει κατάδηλος ἐν αὐτοῖς εὐθέως ἢ διαφορά· οὐ γὰρ ὁμοίως τό τε χρῶμα λευκὸν λέγεται καὶ ἡ φωνή. Δῆλον δὲ τοῦτο καὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως· τῶν γὰρ αὐτῶν τῷ εἶδει ἢ αὐτὴ αἴσθησις· τὸ δὲ λευκὸν τὸ ἐπὶ τῆς φωνῆς καὶ τοῦ χρώματος οὐ τῇ αὐτῇ αἰσθήσει κρίνομεν, ἀλλὰ τὸ μὲν ὄψει τὸ δ' ἀκοῇ. Ὅμοίως δὲ καὶ τὸ ὄξύ καὶ τὸ ἀμβλὺ ἐν χυμοῖς καὶ ἐν ὄγκοις, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀφῆ, τὸ δὲ γεύσει. Οὐδὲ γὰρ ταῦτα διαφωνεῖ τοῖς ὀνόμασιν, οὐτ' ἐπ' αὐτῶν οὐτ' ἐπὶ τῶν ἐναντίων· ἀμβλὺ γὰρ καὶ τὸ ἐναντίον ἐκατέρῳ.

[106b] Ἔτι εἰ τῷ μὲν ἔστι τι ἐναντίον τῷ δ' ἀπλῶς μηδέν· οἷον τῇ μὲν ἀπὸ τοῦ πίνειν ἡδονῇ ἢ ἀπὸ τοῦ διψῆν λύπη ἐναντίον, τῇ δ' ἀπὸ τοῦ θεωρεῖν ὅτι ἢ διάμετρος τῇ πλευρᾷ ἀσύμμετρος οὐδέν, ὥστε πλεοναχῶς ἢ ἡδονὴ λέγεται. Καὶ τῷ μὲν κατὰ τὴν διάνοιαν φιλεῖν τὸ μισεῖν ἐναντίον, τῷ δὲ κατὰ τὴν σωματικὴν ἐνέργειαν οὐδέν· δῆλον οὖν ὅτι τὸ φιλεῖν ὁμώνυμον. Ἔτι ἐπὶ τῶν ἀνά μέσον, εἰ τῶν μὲν ἔστι τι ἀνά μέσον τῶν δὲ μηδέν, ἢ εἰ ἀμφοῖν μὲν ἔστι <τι>, μὴ ταῦτόν δέ· οἷον λευκοῦ καὶ μέλανος ἐν χρώμασι μὲν τὸ φαιόν, ἐν φωνῇ δ' οὐδέν, ἢ εἰ ἄρα, τὸ σομφόν, καθάπερ τινὲς φασὶ σομφὴν φωνὴν ἀνά μέσον εἶναι· ὥσθ' ὁμώνυμον τὸ λευκόν, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μέλαν. Ἔτι εἰ τῶν μὲν πλείω τὰ ἀνά μέσον, τῶν δὲ ἕν, καθάπερ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν χρωμάτων πολλὰ τὰ ἀνά μέσον, ἐπὶ δὲ τῆς φωνῆς ἕν, τὸ σομφόν. Πάλιν ἐπὶ τοῦ κατ' ἀντίφασιν ἀντικειμένου σκοπεῖν εἰ πλεοναχῶς λέγεται· εἰ γὰρ τοῦτο πλεοναχῶς λέγεται, καὶ τὸ τοῦτ' ἀντικείμενον πλεοναχῶς ῥηθήσεται. Οἷον τὸ μὴ βλέπειν πλεοναχῶς λέγεται, ἐν μὲν τὸ μὴ ἔχειν ὄψιν, ἐν δὲ τὸ μὴ ἐνεργεῖν τῇ ὄψει· εἰ δὲ τοῦτο πλεοναχῶς, ἀναγκαῖον καὶ τὸ βλέπειν πλεοναχῶς λέγεσθαι· ἐκατέρῳ γὰρ τῷ μὴ βλέπειν ἀντικείμεται τι, οἷον τῷ μὲν μὴ ἔχειν ὄψιν τὸ ἔχειν, τῷ δὲ μὴ ἐνεργεῖν τῇ ὄψει τὸ ἐνεργεῖν. Ἔτι ἐπὶ τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἔξιν λεγομένων ἐπισκοπεῖν· εἰ γὰρ

θάτερον πλεοναχῶς λέγεται, καὶ τὸ λοιπόν. Οἷον εἰ τὸ αἰσθάνεσθαι πλεοναχῶς λέγεται, κατὰ τε τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὸ ἀναίσθητον εἶναι πλεοναχῶς ῥηθήσεται, κατὰ τε τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. Ὅτι δὲ κατὰ στέρησιν καὶ ἔξιν ἀντίκειται τὰ νῦν λεγόμενα, δῆλον, ἐπειδὴ πέφυκεν ἐκατέραν τῶν αἰσθήσεων ἔχειν τὰ ζῶα, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα.

Ἔτι δ' ἐπὶ τῶν πτώσεων ἐπισκεπτέον. Εἰ γὰρ τὸ δικαίως πλεοναχῶς λέγεται, καὶ τὸ δίκαιον πλεοναχῶς ῥηθήσεται· καθ' ἐκάτερον γὰρ τῶν δικαίως ἔστι δίκαιον· οἷον εἰ τὸ δικαίως λέγεται τό τε κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην κρῖναι καὶ τὸ ὡς δεῖ, ὁμοίως καὶ τὸ δίκαιον. Ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τὸ ὑγιεινὸν πλεοναχῶς, καὶ τὸ ὑγιεινῶς πλεοναχῶς ῥηθήσεται· οἷον εἰ ὑγιεινὸν τὸ μὲν ὑγείας ποιητικὸν τὸ δὲ φυλακτικὸν τὸ δὲ σημαντικόν, καὶ τὸ ὑγιεινῶς ἢ ποιητικῶς ἢ φυλακτικῶς ἢ σημαντικῶς ῥηθήσεται. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅταν αὐτὸ πλεοναχῶς λέγηται, καὶ ἡ πτώσις ἢ ἀπ' αὐτοῦ πλεοναχῶς ῥηθήσεται, καὶ εἰ ἡ πτώσις, καὶ αὐτό. [107a]

Σκοπεῖν δὲ καὶ τὰ γένη τῶν κατὰ τοῦνομα κατηγοριῶν, εἰ ταυτὰ ἐστὶν ἐπὶ πάντων· εἰ γὰρ μὴ ταυτὰ, δῆλον ὅτι ὁμώνυμον τὸ λεγόμενον. Οἷον τὸ ἀγαθὸν ἐν ἐδέσματι μὲν τὸ ποιητικὸν ἡδονῆς, ἐν ἰατρικῇ δὲ τὸ ποιητικὸν ὑγείας, ἐπὶ δὲ ψυχῆς τὸ ποιᾶν εἶναι, οἷον σῶφρονα ἢ ἀνδρείαν ἢ δικαίαν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου. Ἐνιαχοῦ δὲ τὸ ποτέ, οἷον τὸ ἐν τῷ καιρῷ ἀγαθόν· ἀγαθὸν γὰρ λέγεται τὸ ἐν τῷ καιρῷ. Πολλάκις δὲ τὸ ποσόν, οἷον ἐπὶ τοῦ μετρίου· λέγεται γὰρ καὶ τὸ μέτριον ἀγαθόν. Ὡστε ὁμώνυμον τὸ ἀγαθόν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ λευκὸν ἐπὶ σώματος μὲν χρῶμα, ἐπὶ δὲ φωνῆς τὸ εὐήκοον. Παραπλησίως δὲ καὶ τὸ ὀξύ· οὐ γὰρ ὡσαύτως ἐπὶ πάντων τὸ αὐτὸ λέγεται· φωνὴ μὲν γὰρ ὀξεῖα ἢ ταχεῖα, καθάπερ φασὶν οἱ κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς ἀρμονικοί, γωνία δ' ὀξεῖα ἢ ἐλάσσων ὀρθῆς, μάχαιρα δὲ ἢ ὀξυγώνιος.

Σκοπεῖν δὲ καὶ τὰ γένη τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, εἰ ἕτερα καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα. Οἷον ὄνος τό τε ζῶον καὶ τὸ σκεῦος· ἕτερος γὰρ ὁ κατὰ τοῦνομα λόγος αὐτῶν· τὸ μὲν γὰρ ζῶον ποιόν τι ῥηθήσεται, τὸ δὲ σκεῦος ποιόν τι. Ἐὰν δὲ ὑπ' ἄλληλα τὰ γένη ᾗ, οὐκ ἀναγκαῖον ἑτέρους τοὺς λόγους εἶναι. Οἷον τοῦ κόρακος τὸ ζῶον καὶ τὸ ὄρνεον γένος ἐστίν· ὅταν οὖν λέγωμεν τὸν κόρακα ὄρνεον εἶναι, καὶ ζῶον ποιόν τί φαμεν αὐτὸν εἶναι, ὥστ' ἀμφοτέρω τὰ γένη περὶ αὐτοῦ κατηγορεῖται. Ὅμοίως δὲ καὶ ὅταν ζῶον πτηνὸν δίπουν τὸν κόρακα λέγωμεν, ὄρνεόν φαμεν αὐτὸν εἶναι· καὶ οὕτως οὖν ἀμφοτέρω τὰ γένη κατηγορεῖται κατὰ τοῦ κόρακος, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ὑπ' ἄλληλα γενῶν οὐ συμβαίνει τοῦτο· οὔτε γὰρ ὅταν σκεῦος λέγωμεν, ζῶον λέγομεν, οὔθ' ὅταν ζῶον, σκεῦος.

Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἰ ἕτερα τὰ γένη καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου· εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον πολλαχῶς λέγεται, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον.

[107b] Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπὶ τὸν ὀρισμὸν ἐπιβλέπειν τὸν τοῦ συντιθεμένου γινόμενον, οἷον λευκοῦ σώματος καὶ λευκῆς φωνῆς· ἀφαιρουμένου γὰρ τοῦ ἰδίου τὸν αὐτὸν λόγον δεῖ λείπεσθαι. Τοῦτο δ' οὐ συμβαίνει ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων, οἷον ἐπὶ τῶν νῦν εἰρημένων· τὸ μὲν γὰρ ἔσται σῶμα τοιόνδε χρῶμα ἔχον, τὸ δὲ φωνὴ εὐήκοος. Ἀφαιρεθέντος οὖν τοῦ σώματος καὶ τῆς φωνῆς οὐ ταυτὸν ἐν ἐκατέρῳ τὸ λειπόμενον· ἔδει δὲ γε, εἴπερ συνώνυμον ᾗν τὸ λευκὸν τὸ ἐφ' ἐκατέρου λεγόμενον.

Πολλάκις δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς λόγοις λανθάνει παρακολουθοῦν τὸ ὁμώνυμον· διὸ καὶ ἐπὶ τῶν λόγων σκεπτέον. Οἷον ἐὰν τις τὸ σημαντικὸν καὶ τὸ ποιητικὸν ὑγείας τὸ συμμέτρως ἔχον πρὸς ὑγίαν φῆ εἶναι, οὐκ ἀποστατέον ἀλλ' ἐπισκεπτέον τί τὸ συμμέτρως καθ' ἐκατέρου εἴρηκεν, οἷον εἰ τὸ μὲν τὸ τοιοῦτον εἶναι ὥστε ποιεῖν ὑγίαν, τὸ δὲ τὸ τοιοῦτον οἷον σημαίνειν ποία τις ἢ ἔξις.

Ἔτι εἰ μὴ συμβλητὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ὁμοίως, οἷον λευκὴ φωνὴ καὶ λευκὸν ἰμάτιον, καὶ ὀξύς χυμὸς καὶ ὀξεῖα φωνή· ταῦτα γὰρ οὐθ' ὁμοίως λέγεται λευκὰ ἢ ὀξεῖα, οὔτε μᾶλλον θάτερον. Ὡσθ' ὁμώνυμον τὸ λευκὸν καὶ τὸ ὀξύ. Τὸ γὰρ συνώνυμον πᾶν συμβλητόν· ἢ γὰρ ὁμοίως ῥηθήσεται ἢ μᾶλλον θάτερον.

Ἐπεὶ δὲ τῶν ἐτέρων γενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα ἕτεροι τῶ εἶδει καὶ αἱ διαφοραὶ, οἷον ζῶου καὶ ἐπιστήμης (ἕτεροι γὰρ τούτων αἱ διαφοραὶ), σκοπεῖν εἰ τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἐτέρων γενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα διαφοραὶ εἰσιν, οἷον τὸ ὀξύ φωνῆς καὶ ὄγκου· διαφέρει γὰρ φωνὴ φωνῆς τῶ ὀξεῖα εἶναι, ὁμοίως δὲ καὶ ὄγκος ὄγκου. Ὡστε ὁμώνυμον τὸ ὀξύ· ἐτέρων γὰρ γενῶν καὶ οὐχ ὑπ' ἄλληλα διαφοραὶ εἰσιν.

Πάλιν εἰ αὐτῶν τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἕτεροι αἱ διαφοραὶ, οἷον χρώματος τοῦ τε ἐπὶ τῶν σωμάτων καὶ τοῦ ἐν τοῖς μέλεσιν· τοῦ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν σωμάτων διακριτικὸν καὶ συγκριτικὸν ὄψεως, τοῦ δ' ἐπὶ τῶν μελῶν οὐχ αὐτὰ διαφοραὶ. Ὡστε ὁμώνυμον τὸ χρῶμα· τῶν γὰρ αὐτῶν αἱ αὐταὶ διαφοραὶ.

Ἔτι ἐπεὶ τὸ εἶδος οὐδενός ἐστι διαφορὰ, σκοπεῖν τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα εἰ τὸ μὲν εἶδος ἐστὶ τὸ δὲ διαφορὰ· οἷον τὸ λευκὸν τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ σώματος εἶδος χρώματος, τὸ δ' ἐπὶ τῆς φωνῆς διαφορὰ· διαφέρει γὰρ φωνὴ φωνῆς τῶ λευκῆ εἶναι.

Τοπικῶν Α', Κεφάλαιον Ιβον

Περὶ μὲν οὖν τοῦ πολλαχῶς διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων σκεπτέον. [108a] Τὰς δὲ διαφορὰς ἐν αὐτοῖς τε τοῖς γένεσι πρὸς ἄλληλα θεωρητέον, οἷον τίνι διαφέρει δικαιοσύνη ἀνδρείας καὶ φρόνησις σωφροσύνης (ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐστίν), καὶ ἐξ ἄλλου πρὸς ἄλλο τῶν μὴ πολὺ λίαν διεστηκότων, οἷον τίνι αἴσθησις ἐπιστήμης· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν πολὺ διεστηκότων κατάδηλοι παντελῶς αἱ διαφοραὶ.

Τοπικῶν Α', Κεφάλαιον Ιζον

Τὴν δὲ ὁμοιότητα σκεπτέον ἐπὶ τε τῶν ἐν ἐτέροις γένεσιν, ὡς ἕτερον πρὸς ἕτερόν τι, οὔτως ἄλλο πρὸς ἄλλο (οἷον ὡς ἐπιστήμη πρὸς ἐπιστητόν, οὔτως αἴσθησις πρὸς αἰσθητόν), καὶ ὡς ἕτερον ἐν ἐτέρῳ τινί, οὔτως ἄλλο ἐν ἄλλῳ (οἷον ὡς ὄψις ἐν ὀφθαλμῷ, νοῦς ἐν ψυχῇ, καὶ ὡς γαλήνη ἐν θαλάσῃ, νηνεμία ἐν ἀέρι). Μάλιστα δ' ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι γυμνάζεσθαι δεῖ· ῥῆσον γὰρ ἐπὶ τῶν λοιπῶν δυνησόμεθα τὰ ὅμοια συνορᾶν. Σκεπτέον δὲ καὶ τὰ ἐν τῶ αὐτῷ γένει ὄντα, εἴ τι ἅπαντι ὑπάρχει ταυτόν, οἷον ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ καὶ κυνί· ἢ γὰρ ὑπάρχει τι αὐτοῖς ταυτόν, ταύτη ὁμοιά ἐστιν.

Τοπικῶν Α', Κεφάλαιον Ιθον

Χρήσιμον δὲ τὸ μὲν ποσαχῶς λέγεται ἐπεσκέφθαι πρὸς τε τὸ σαφές (μᾶλλον γὰρ ἂν τις εἰδείη τί τίθησιν, ἐμφανισθέντος ποσαχῶς λέγεται) καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ πρὸς τὸ ὄνομα τοὺς συλλογισμούς· ἀδήλου γὰρ ὄντος ποσαχῶς λέγεται, ἐνδέχεται μὴ ἐπὶ ταυτόν τόν τε ἀποκρινόμενον καὶ τὸν ἐρωτῶντα φέρειν τὴν διάνοιαν· ἐμφανισθέντος δὲ ποσαχῶς λέγεται καὶ ἐπὶ τί φέρων τίθησι, γελοῖος ἂν φαίνοιτο ὁ ἐρωτῶν, εἰ μὴ πρὸς τοῦτο τὸν λόγον ποιοῖτο. Χρήσιμον δὲ καὶ πρὸς τὸ μὴ παραλογισθῆναι καὶ πρὸς τὸ παραλογίσασθαι. Εἰδότες γὰρ ποσαχῶς λέγεται οὐ μὴ παραλογισθῶμεν, ἀλλ' εἰδήσομεν ἐὰν μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ τὸν λόγον ποιῆται ὁ ἐρωτῶν· αὐτοὶ τε

ἐρωτῶντες δυνησόμεθα παραλογίσασθαι, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ εἰδῶς ὁ ἀποκρινόμενος ποσαχῶς λέγεται. Τοῦτο δ' οὐκ ἐπὶ πάντων δυνατόν, ἀλλ' ὅταν ἤ τῶν πολλαχῶς λεγομένων τὰ μὲν ἀληθῆ τὰ δὲ ψευδῆ. Ἔστι δὲ οὐκ οἰκείος ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαλεκτικῆς· διὸ παντελῶς εὐλαβητέον τοῖς διαλεκτικοῖς τὸ τοιοῦτον, τὸ πρὸς τοῦνομα διαλέγεσθαι, ἐὰν μὴ τις ἄλλως ἐξαδυνατῆ περι τοῦ προκειμένου διαλέγεσθαι.

[108b] Τὸ δὲ τὰς διαφορὰς εὐρεῖν χρήσιμον πρὸς τε τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταύτου καὶ ἐτέρου καὶ πρὸς τὸ γνωρίζειν τί ἕκαστόν ἐστιν. Ὅτι μὲν οὖν πρὸς τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταύτου καὶ ἐτέρου χρήσιμον, δῆλον (εὐρόντες γὰρ διαφορὰν τῶν προκειμένων ὅποιανοῦν δεδειχότες ἐσόμεθα ὅτι οὐ ταυτόν)· πρὸς δὲ τὸ γνωρίζειν τί ἐστι, διότι τὸν ἴδιον τῆς οὐσίας ἐκάστου λόγον ταῖς περὶ ἕκαστον οἰκείαις διαφοραῖς χωρίζειν εἰώθαμεν. Ἡ δὲ τοῦ ὁμοίου θεωρία χρήσιμος πρὸς τε τοὺς ἐπακτικούς λόγους καὶ πρὸς τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοὺς καὶ πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὀρισμῶν. Πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐπακτικούς λόγους, διότι τῆ καθ' ἕκαστα ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἐπαγωγῆ τὸ καθόλου ἀξιοῦμεν ἐπάγειν· οὐ γὰρ ῥάδιόν ἐστιν ἐπάγειν μὴ εἰδόμενα τὰ ὅμοια. Πρὸς δὲ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοὺς, διότι ἔνδοξόν ἐστιν, ὥς ποτε ἐφ' ἑνὸς τῶν ὁμοίων ἔχει, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. Ὡστε πρὸς ὃ τι ἂν αὐτῶν εὐπορῶμεν διαλέγεσθαι, προδιομολοησόμεθα, ὥς ποτε ἐπὶ τούτων ἔχει, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχειν, δείξαντες δὲ ἐκεῖνο καὶ τὸ προκείμενον ἐξ ὑποθέσεως δεδειχότες ἐσόμεθα· ὑποθέμενοι γάρ, ὥς ποτε ἐπὶ τούτων ἔχει, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχειν, τὴν ἀπόδειξιν πεποιήμεθα. Πρὸς δὲ τὴν τῶν ὀρισμῶν ἀπόδοσιν, διότι δυνάμενοι συνορᾶν τί ἐν ἐκάστῳ ταυτόν οὐκ ἀπορήσομεν εἰς τί δεῖ γένος ὀριζομένους τὸ προκείμενον τιθέναι· τῶν γὰρ κοινῶν τὸ μάλιστα ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον γένος ἂν εἴη. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι χρήσιμος πρὸς τοὺς ὀρισμοὺς ἡ τοῦ ὁμοίου θεωρία, οἷον ὅτι ταυτόν γαλήνη μὲν ἐν θαλάσῃ, νηνεμία δ' ἐν ἀέρι (ἐκάτερον γὰρ ἠσυχία), καὶ στιγμή ἐν γραμμῇ καὶ μονὰς ἐν ἀριθμῷ (ἐκάτερον γὰρ ἀρχή). Ὡστε τὸ κοινὸν ἐπὶ πάντων γένος ἀποδιδόντες δόξομεν οὐκ ἄλλοτρίως ὀρίζεσθαι. Σχεδὸν δὲ καὶ οἱ ὀριζόμενοι οὕτως εἰώθασι ἀποδιδόναι· τὴν τε γὰρ μονάδα ἀρχὴν ἀριθμοῦ φασὶν εἶναι καὶ τὴν στιγμήν ἀρχὴν γραμμῆς. Δῆλον οὖν ὅτι εἰς τὸ κοινὸν ἀμφοτέρων γένος τιθέασιν.

Τὰ μὲν οὖν ὄργανα δι' ὧν οἱ συλλογισμοὶ ταῦτ' ἐστίν· οἱ δὲ τόποι πρὸς οὓς χρήσιμα τὰ λεχθέντα οἶδε εἰσίν.

Τοπικῶν Β'

8 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), [Γ'](#), [Δ'](#), [Ε'](#), [ς'](#), [Ζ'](#), [Η'](#)

Βιβλίον 2ον

Τοπικῶν Β', Κεφάλαιον 1ον

Ἔστι δὲ τῶν προβλημάτων τὰ μὲν καθόλου τὰ δ' ἐπὶ μέρους. Καθόλου μὲν οὖν οἷον ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθὸν καὶ ὅτι οὐδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν· ἐπὶ μέρους δὲ οἷον ὅτι ἔστι τις ἡδονὴ [109a] ἀγαθὸν καὶ ὅτι ἔστι τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν.

Ἔστι δὲ πρὸς ἀμφότερα τὰ γένη τῶν προβλημάτων κοινὰ τὰ καθόλου κατασκευαστικά καὶ ἀνασκευαστικά· δείξαντες γὰρ ὅτι παντὶ ὑπάρχει, καὶ ὅτι τινὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα· ὁμοίως δὲ κἂν ὅτι οὐδενὶ ὑπάρχει δείξωμεν, καὶ ὅτι οὐ παντὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα.

Πρῶτον οὖν περὶ τῶν καθόλου ἀνασκευαστικῶν ῥητέον διὰ τε τὸ κοινὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα πρὸς τὰ καθόλου καὶ τὰ ἐπὶ μέρους, καὶ διὰ τὸ μᾶλλον τὰς θέσεις κομίζειν ἐν τῷ ὑπάρχειν ἢ μὴ, τοὺς δὲ διαλεγόμενους ἀνασκευάζειν.

Ἔστι δὲ χαλεπώτατον τὸ ἀντιστρέφειν τὴν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος οἰκείαν ὀνομασίαν· τὸ γὰρ πῆ καὶ μὴ καθόλου ἐπὶ μόνων ἐνδέχεται τῶν συμβεβηκότων. Ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ ὄρου καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ γένους ἀναγκαῖον ἀντιστρέφειν. Οἷον εἰ ὑπάρχει τινὶ ζῶν πεζῷ δίποδι εἶναι, ἀντιστρέψαντι ἀληθὲς ἔσται λέγειν ὅτι ζῶν πεζὸν δίπονον ἐστίν. Ὅμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ γένους· εἰ γὰρ ζῶν ὑπάρχει τινὶ εἶναι, ζῶν ἐστίν. Τὰ δ' αὐτὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου· εἰ γὰρ ὑπάρχει τινὶ γραμματικῆς δεκτικῷ εἶναι, γραμματικῆς δεκτικὸν ἔσται. Οὐδὲν γὰρ τούτων ἐνδέχεται κατὰ τι ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἀλλ' ἀπλῶς ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν. [109b] Ἐπὶ δὲ τῶν συμβεβηκότων οὐδὲν κωλύει κατὰ τι ὑπάρχειν, οἷον λευκότητα ἢ δικαιοσύνην, ὥστε οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι ὅτι ὑπάρχει λευκότης ἢ δικαιοσύνη πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι λευκὸς ἢ δίκαιός ἐστίν· ἔχει γὰρ ἀμφισβήτησιν ὅτι κατὰ τι λευκὸς ἢ δίκαιός ἐστίν. Ὡστ' οὐκ ἀναγκαῖον ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων τὸ ἀντιστρέφειν.

Διορίσασθαι δὲ δεῖ καὶ τὰς ἀμαρτίας τὰς ἐν τοῖς προβλήμασιν, ὅτι εἰσὶ διτταί, ἢ τῷ ψεύδεσθαι ἢ τῷ παραβαίνειν τὴν κειμένην λέξιν· οἳ τε γὰρ ψευδόμενοι καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὑπάρχειν τινὶ λέγοντες ἀμαρτάνουσι, καὶ οἳ, τοῖς ἀλλοτρίοις ὀνόμασι τὰ πράγματα προσαγορεύοντες, οἷον τὴν πλάτανον ἄνθρωπον, παραβαίνουσι τὴν κειμένην ὀνομασίαν.

Τοπικῶν Β', Κεφάλαιον 2ον

Εἷς μὲν δὴ τόπος τὸ ἐπιβλέπειν εἰ τὸ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον ὑπάρχον ὡς συμβεβηκὸς ἀποδέδωκεν. Ἀμαρτάνεται δὲ μάλιστα τοῦτο περὶ τὰ γένη, οἷον εἴ τις τῷ λευκῷ φαίη συμβεβηκέναι χρώματι εἶναι· οὐ γὰρ συμβέβηκε τῷ λευκῷ χρώματι εἶναι, ἀλλὰ γένος αὐτοῦ τὸ χρώμα ἐστίν. Ἐνδέχεται μὲν οὖν καὶ κατὰ τὴν ὀνομασίαν διορίσαι τὸν τιθέμενον, [110a] οἷον ὅτι συμβέβηκε τῇ δικαιοσύνῃ ἀρετῇ εἶναι· πολλάκις δὲ καὶ μὴ διορίσαντος κατάδηλον ὅτι τὸ γένος ὡς συμβεβηκὸς ἀποδέδωκεν, οἷον εἴ τις τὴν λευκότητα κεχρῶσθαι φήσειεν ἢ τὴν βάδισιν κινεῖσθαι. Ἀπ' οὐδενὸς γὰρ γένους παρωνύμως ἢ κατηγορία κατὰ τοῦ εἶδους λέγεται, ἀλλὰ πάντα συνωνύμως τὰ γένη τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται· καὶ γὰρ τοῦνομα καὶ τὸν λόγον ἐπιδέχεται τὸν τῶν γενῶν τὰ εἶδη. Ὁ οὖν κεχρωσμένος εἶπας τὸ λευκὸν οὔτε ὡς γένος ἀποδέδωκεν, ἐπειδὴ παρωνύμως εἴρηκεν, οὔθ' ὡς ἴδιον ἢ ὡς ὀρισμὸν· ὁ γὰρ ὀρισμὸς καὶ τὸ ἴδιον οὐδενὶ ἄλλῳ ὑπάρχει, κέχρωσται δὲ πολλὰ καὶ τῶν ἄλλων, οἷον ξύλον λίθος ἄνθρωπος ἵππος. Δῆλον οὖν ὅτι ὡς συμβεβηκὸς ἀποδέδωκεν.

Ἄλλος τὸ ἐπιβλέπειν οἷς ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν ἢ μηδενὶ εἴρηται. Σκοπεῖν δὲ κατ' εἶδη καὶ μὴ ἐν τοῖς ἀπείροις· ὁδῶ γὰρ μᾶλλον καὶ ἐν ἐλάττοσιν ἢ σκέψις. Δεῖ δὲ σκοπεῖν καὶ ἄρχεσθαι ἀπὸ τῶν πρώτων, εἴτ' ἐφεξῆς ἕως τῶν ἀτόμων. Οἷον εἰ τῶν ἀντικειμένων τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην ἔφησεν εἶναι, σκεπτόν εἰ τῶν πρὸς τι καὶ τῶν ἐναντίων καὶ τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἔξιν καὶ τῶν κατ' ἀντίφασιν λεγομένων ἢ αὐτῇ ἐπιστήμῃ. Κἂν ἐπὶ τούτων μήπω φανερόν ᾗ, πάλιν ταῦτα διαιρετέον μέχρι τῶν ἀτόμων· οἷον εἰ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ἢ τοῦ διπλασίου καὶ ἡμίσεος, ἢ τυφλότητος καὶ ὄψεως, ἢ τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. Ἐὰν γὰρ ἐπὶ τινὸς δειχθῇ ὅτι οὐχ ἢ αὐτῇ, ἀνηρηκότες ἐσόμεθα τὸ πρόβλημα· ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν μηδενὶ ὑπάρχη. Οὗτος δ' ὁ τόπος ἀντιστρέφει πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ

ἀνασκευάζειν. Ἐὰν γὰρ ἐπὶ πάντων φαίνεται διαίρεσιν προενέγκασιν ἢ ἐπὶ πολλῶν, ἀξιωτέον καὶ καθόλου τιθέναι ἢ ἔνστασιν φέρειν ἐπὶ τίνος οὐχ οὕτως· ἐὰν γὰρ μηδέτερον τούτων ποιῆ, ἄτοπος φανεῖται μὴ τιθεῖς.

[110b] Ἄλλος τὸ λόγους ποιεῖν τοῦ τε συμβεβηκότος καὶ ᾧ συμβέβηκεν, ἢ ἀμφοτέρων καθ' ἑκάτερον ἢ τοῦ ἐτέρου, εἴτα σκοπεῖν εἴ τι μὴ ἀληθὲς ἐν τοῖς λόγοις ὡς ἀληθὲς εἴληπται. Οἷον εἰ ἔστι θεὸν ἀδικεῖν, τί τὸ ἀδικεῖν; εἰ γὰρ τὸ βλάπτειν ἐκουσίως, δηλὸν ὡς οὐκ ἔστι θεὸν ἀδικεῖσθαι· οὐ γὰρ ἐνδέχεται βλάπτεσθαι τὸν θεόν. Καὶ εἰ φθονερός ὁ σπουδαῖος, τίς ὁ φθονερός καὶ τί ὁ φθόνος; εἰ γὰρ ὁ φθόνος ἐστὶ λύπη ἐπὶ φαινομένη εὐπραγία τῶν ἐπεικῶν τινος, δηλὸν ὅτι ὁ σπουδαῖος οὐ φθονερός· φαῦλος γὰρ ἂν εἴη. Καὶ εἰ ὁ νεμεσητικὸς φθονερός, τίς ἐκάτερος αὐτῶν; οὕτω γὰρ καταφανὲς ἔσται πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος τὸ ῥηθέν· οἷον εἰ φθονερός μὲν ὁ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν ἀγαθῶν εὐπραγίαις, νεμεσητικὸς δ' ὁ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν κακῶν εὐπραγίαις, δηλὸν ὅτι οὐκ ἂν εἴη φθονερός ὁ νεμεσητικὸς. Λαμβάνειν δὲ καὶ ἀντὶ τῶν ἐν τοῖς λόγοις ὀνομάτων λόγους, καὶ μὴ προαφίστασθαι ἕως ἂν εἰς τι γνώριμον ἔλθῃ· πολλάκις γὰρ ὅλου μὲν τοῦ λόγου ἀποδοθέντος οὕτω δηλὸν τὸ ζητούμενον, ἀντὶ δὲ τίνος τῶν ἐν τῷ λόγῳ ὀνομάτων λόγου ῥηθέντος κατάδηλον γίνεται.

Ἔτι τὸ πρόβλημα πρότασιν ἑαυτῷ ποιούμενον ἐνίστασθαι· ἢ γὰρ ἔνστασις ἔσται ἐπιχείρημα πρὸς τὴν θέσιν. Ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος σχεδὸν ὁ αὐτὸς τῷ ἐπιβλέπειν οἷς ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν ἢ μηδενὶ εἴρηται· διαφέρει δὲ τῷ τρόπῳ.

Ἔτι διορίζεσθαι ποῖα δεῖ καλεῖν ὡς οἱ πολλοὶ καὶ ποῖα οὐ· χρήσιμον γὰρ καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν· οἷον ὅτι ταῖς μὲν ὀνομασίαις τὰ πράγματα προσαγορευτέον καθάπερ οἱ πολλοί, ποῖα δὲ τῶν πραγμάτων ἐστὶ τοιαῦτα ἢ οὐ τοιαῦτα, οὐκέτι προσεκτέον τοῖς πολλοῖς. Οἷον ὑγιεινὸν μὲν ῥητέον τὸ ποιητικὸν ὑγείας, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσιν· πότερον δὲ τὸ προκείμενον ποιητικὸν ὑγείας ἢ οὐ, οὐκέτι ὡς οἱ πολλοὶ κλητέον ἀλλ' ὡς ὁ ἰατρός.

Τοπικῶν Β', Κεφάλαιον 3ον

Ἔτι ἐὰν πολλαχῶς λέγηται, κείμενον δὲ ἢ ὡς ὑπάρχει ἢ ὡς οὐκ ὑπάρχει, θάτερον δεικνύναί τῶν πλεοναχῶς λεγομένων, ἐὰν μὴ ἄμφω ἐνδέχῃται. Χρηστέον δ' ἐπὶ τῶν λανθανόντων· ἐὰν γὰρ μὴ λανθάνῃ πολλαχῶς λεγόμενον, ἐνστήσεται ὅτι οὐ διείλεκται ὅπερ αὐτὸς ἠπόρει ἀλλὰ θάτερον. Οὗτος δ' ὁ τόπος ἀντιστρέφει καὶ πρὸς τὸ κατασκευάσαι καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάσαι. Κατασκευάζειν μὲν γὰρ βουλόμενοι δεῖξομεν ὅτι θάτερον ὑπάρχει, ἐὰν μὴ ἄμφω δυνώμεθα· ἀνασκευάζοντες δὲ ὅτι οὐκ ὑπάρχει θάτερον δεῖξομεν, ἐὰν μὴ ἄμφω δυνώμεθα. Πλὴν ἀνασκευάζοντι μὲν οὐδὲν δεῖ ἐξ ὁμολογίας διαλέγεσθαι, οὗτ' εἰ παντὶ οὗτ' εἰ μηδενὶ ὑπάρχειν εἴρηται· ἐὰν γὰρ δεῖξωμεν ὅτι οὐκ ὑπάρχει ὅτῳ, ἀνηρηκότες ἐσόμεθα τὸ παντὶ ὑπάρχειν· ὁμοίως δὲ κἂν ἐνὶ δεῖξωμεν ὑπάρχον, ἀναιρήσομεν τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. Κατασκευάζουσι δὲ προδιομολογητέον ὅτι, εἰ ὅτῳ ὑπάρχει, παντὶ ὑπάρχει, ἂν πιθανὸν ἦ τὸ ἀξίωμα. [111a] Οὐ γὰρ ἀπόχρη πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι παντὶ ὑπάρχει τὸ ἐφ' ἐνὸς διαλεχθῆναι, οἷον εἰ ἢ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, ὅτι ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος· ὥστε προομολογητέον ὅτι, εἰ ἠτισοῦν ψυχὴ ἀθάνατος, πᾶσα ἀθάνατος. Τοῦτο δ' οὐκ ἀεὶ ποιητέον, ἀλλ' ὅταν μὴ εὐπορῶμεν κοινὸν ἐπὶ πάντων ἓνα λόγον εἰπεῖν, καθάπερ ὁ γεωμέτρης ὅτι τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει.

Ἐὰν δὲ μὴ λανθάνῃ πολλαχῶς λεγόμενον, διελόμενον ὅσαχῶς λέγεται καὶ ἀναιρεῖν καὶ κατασκευάζειν. Οἷον εἰ τὸ δέον ἐστὶ τὸ συμφέρον ἢ τὸ καλόν, πειρατέον ἄμφω κατασκευάζειν ἢ

ἀναιρεῖν περὶ τοῦ προκειμένου, οἷον ὅτι καλὸν καὶ συμφέρον, ἢ ὅτι οὔτε καλὸν οὔτε συμφέρον. Ἐὰν δὲ μὴ ἐνδέχεται ἀμφοτέρω, θάτερον δεικτέον, ἐπισημαινόμενον ὅτι τὸ μὲν τὸ δ' οὐ. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος κἂν πλείω ἢ εἰς ἃ διαιρεῖται.

Πάλιν ὅσα μὴ καθ' ὁμωνυμίαν λέγεται πολλαχῶς ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον, οἷον ἐπιστήμη μία πλειόνων ἢ ὡς τοῦ τέλους καὶ τῶν πρὸς τὸ τέλος, οἷον ἰατρικὴ τοῦ ὑγίαιαν ποιῆσαι καὶ τοῦ διαιτηῆσαι, ἢ ὡς ἀμφοτέρων τελῶν, καθάπερ τῶν ἐναντίων ἢ αὐτὴ λέγεται ἐπιστήμη (οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τέλος τὸ ἕτερον τοῦ ἐτέρου), ἢ ὡς τοῦ καθ' αὐτὸ καὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκός, οἷον καθ' αὐτὸ μὲν ὅτι τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, κατὰ συμβεβηκός δὲ ὅτι τὸ ἰσόπλευρον· ὅτι γὰρ συμβέβηκε τῷ ἰσοπλεύρῳ τριγώνῳ εἶναι, κατὰ τοῦτο γνωρίζομεν ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει. Εἰ οὖν μηδαμῶς ἐνδέχεται τὴν αὐτὴν εἶναι πλειόνων ἐπιστήμην, δῆλον ὅτι ὅλως οὐκ ἐνδέχεται εἶναι, ἢ εἰ πῶς ἐνδέχεται, δῆλον ὅτι ἐνδέχεται. Διαιρεῖσθαι δὲ ὁσαυχῶς χρήσιμον. Οἷον ἐὰν βουλώμεθα κατασκευάσαι, τὰ τοιαῦτα προοιστέον ὅσα ἐνδέχεται, καὶ διαιρετέον εἰς ταῦτα μόνον ὅσα καὶ χρήσιμα πρὸς τὸ κατασκευάσαι· ἂν δ' ἀνασκευάσαι, ὅσα μὴ ἐνδέχεται, τὰ δὲ λοιπὰ παραλειπτέον. Ποιητέον δὲ καὶ ἐπὶ τούτων, ὅταν λανθάνη ποσαυχῶς λέγεται. Καὶ εἶναι δὲ τότε τοῦδε ἢ μὴ εἶναι ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων κατασκευαστέον, οἷον ἐπιστήμην τήνδε τοῦδε ἢ ὡς τέλους ἢ ὡς τῶν πρὸς τὸ τέλος ἢ ὡς τῶν κατὰ συμβεβηκός, ἢ πάλιν μὴ εἶναι κατὰ μηδένα τῶν ῥηθέντων τρόπων. [111b] Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ ἐπιθυμίας καὶ ὅσα ἄλλα λέγεται πλειόνων· ἔστι γὰρ ἡ ἐπιθυμία τούτου ἢ ὡς τέλους, οἷον ὑγείας, ἢ ὡς τῶν πρὸς τὸ τέλος, οἷον τοῦ φαρμακευθῆναι, ἢ ὡς τοῦ κατὰ συμβεβηκός, καθάπερ ἐπὶ τοῦ οἴνου ὁ φιλόγλυκος, οὐχ ὅτι οἶνος ἀλλ' ὅτι γλυκὺς ἐστίν. Καθ' αὐτὸ μὲν γὰρ τοῦ γλυκέος ἐπιθυμεῖ, τοῦ δ' οἴνου κατὰ συμβεβηκός· ἐὰν γὰρ αὐστηρὸς ἦ, οὐκέτι ἐπιθυμεῖ. Κατὰ συμβεβηκός οὖν ἐπιθυμεῖ. Χρήσιμος δ' ὁ τόπος οὗτος ἐν τοῖς πρὸς τι· σχεδὸν γὰρ τὰ τοιαῦτα τῶν πρὸς τί ἐστίν.

Τοπικῶν Β', Κεφάλαιον 4ον

Ἔτι τὸ μεταλαμβάνειν εἰς τὸ γνωριμώτερον ὄνομα, οἷον ἀντὶ τοῦ ἀκριβοῦς ἐν ὑπολήψει τὸ σαφές καὶ ἀντὶ τῆς πολυπραγμοσύνης τὴν φιλοπραγμοσύνην· γνωριμωτέρου γὰρ γενομένου τοῦ ῥηθέντος εὐεπιχειρητοτέρα ἢ θέσις. Ἔστι δὲ καὶ οὗτος ὁ τόπος πρὸς ἄμφω κοινός, καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν.

Πρὸς δὲ τὸ δεῖξαι τὰ ἐναντία τῷ αὐτῷ ὑπάρχοντα σκοπεῖν ἐπὶ τοῦ γένους, οἷον, ἐὰν βουλώμεθα δεῖξαι ὅτι ἔστι περὶ αἴσθησιν ὀρθότης καὶ ἀμαρτία, «ἐπεὶ τὸ αἰσθάνεσθαι κρίνειν ἐστὶ, κρίνειν δ' ἔστιν ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς, καὶ περὶ αἴσθησιν ἂν εἴη ὀρθότης καὶ ἀμαρτία». Νῦν μὲν οὖν ἐκ τοῦ γένους περὶ τὸ εἶδος ἢ ἀπόδειξις· τὸ γὰρ κρίνειν γένος τοῦ αἰσθάνεσθαι· ὁ γὰρ αἰσθανόμενος κρίνει πῶς. Πάλιν δ' ἐκ τοῦ εἶδους τῷ γένει· ὅσα γὰρ τῷ εἶδει ὑπάρχει, καὶ τῷ γένει· οἷον εἰ ἔστιν ἐπιστήμη φαύλη καὶ σπουδαία, καὶ διάθεσις φαύλη καὶ σπουδαία· ἢ γὰρ διάθεσις τῆς ἐπιστήμης γένος. Ὁ μὲν οὖν πρότερος τόπος ψευδῆς ἐστὶ πρὸς τὸ κατασκευάσαι, ὁ δὲ δεύτερος ἀληθῆς. Οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, ὅσα τῷ γένει ὑπάρχει, καὶ τῷ εἶδει ὑπάρχειν· ζῶον μὲν γὰρ ἔστι πτηνὸν καὶ τετράπουν, ἄνθρωπος δ' οὐ.

Ὅσα δὲ τῷ εἶδει ὑπάρχει, ἀναγκαῖον καὶ τῷ γένει· εἰ γὰρ ἔστιν ἄνθρωπος σπουδαῖος, καὶ ζῶον ἔστι σπουδαῖον. Πρὸς δὲ τὸ ἀνασκευάζειν ὁ μὲν πρότερος ἀληθῆς, ὁ δὲ ὑστερος ψευδῆς· ὅσα γὰρ τῷ γένει οὐχ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ εἶδει· ὅσα δὲ τῷ εἶδει μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀνάγκη τῷ γένει μὴ ὑπάρχειν. [112a] Ἐπεὶ δ' ἀναγκαῖον, ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται, καὶ τῶν εἰδῶν τι κατηγορεῖσθαι, καὶ ὅσα ἔχει

τὸ γένος ἢ παρωνύμως ἀπὸ τοῦ γένους λέγεται, καὶ τῶν εἰδῶν τι ἀναγκαῖον ἔχειν ἢ παρωνύμως ἀπὸ τινος τῶν εἰδῶν λέγεσθαι (οἷον εἴ τις ἐπιστήμη κατηγορεῖται, καὶ γραμματικὴ ἢ μουσικὴ ἢ τῶν ἄλλων τις ἐπιστημῶν κατηγορηθήσεται, καὶ εἴ τις ἔχει ἐπιστήμην ἢ παρωνύμως ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης λέγεται, καὶ γραμματικὴν ἔξει ἢ μουσικὴν ἢ τινὰ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἢ παρωνύμως ἀπὸ τινος αὐτῶν ῥηθήσεται, οἷον γραμματικὸς ἢ μουσικός). ἐὰν οὖν τι τεθῆ λεγόμενον ἀπὸ τοῦ γένους ὁπωσοῦν, οἷον τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι, σκοπεῖν εἰ κατὰ τι τῶν εἰδῶν τῶν τῆς κινήσεως ἐνδέχεται τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι, οἷον αὔξεσθαι ἢ φθίρεσθαι ἢ γίγνεσθαι ἢ ὅσα ἄλλα κινήσεως εἶδη· εἰ γὰρ κατὰ μηδὲν, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται. Οὗτος δ' ὁ τόπος κοινὸς πρὸς ἅμφω, πρὸς τε τὸ ἀνασκευάζειν καὶ κατασκευάζειν· εἰ γὰρ κατὰ τι τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι κινεῖται, καὶ εἰ κατὰ μηδὲν τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται.

Μὴ εὐποροῦντι δὲ ἐπιχειρήματος πρὸς τὴν θέσιν σκοπεῖν ἐκ τῶν ὀρισμῶν, ἢ τῶν ὄντων τοῦ προκειμένου πράγματος ἢ τῶν δοκούντων, καὶ εἰ μὴ ἀφ' ἐνός, ἀλλ' ἀπὸ πλείονων. Ῥᾶον γὰρ ὀρισσάμενοις ἐπιχειρεῖν ἔσται· πρὸς γὰρ τοὺς ὀρισμοὺς ῥάων ἢ ἐπιχείρησις.

Σκοπεῖν δὲ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τίνος ὄντος τὸ προκείμενον ἔστιν, ἢ τί ἔστιν ἐξ ἀνάγκης εἰ τὸ προκείμενον ἔστι – κατασκευάζειν μὲν βουλομένῳ, τίνος ὄντος τὸ προκείμενον ἔσται (ἐὰν γὰρ ἐκεῖνο δειχθῆ ὑπάρχον, καὶ τὸ προκείμενον δεδειγμένον ἔσται), ἀνασκευάζειν δὲ βουλομένῳ, τί ἔστιν εἰ τὸ προκείμενον ἔστιν· ἐὰν γὰρ δεῖξωμεν τὸ ἀκόλουθον τῷ προκειμένῳ μὴ ὄν, ἀνηρηκότες ἐσόμεθα τὸ προκείμενον.

Ἔτι ἐπὶ τὸν χρόνον ἐπιβλέπειν, εἴ που διαφωνεῖ, οἷον εἰ τὸ τρεφόμενον ἔφησεν ἐξ ἀνάγκης αὔξεσθαι· τρέφεται μὲν γὰρ αἰεὶ τὰ ζῶα, αὔξεται δ' οὐκ αἰεὶ. Ὀμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐπίστασθαι ἔφησε μεμνησθαι· τὸ μὲν γὰρ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου ἐστὶ, τὸ δὲ καὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος. Ἐπίστασθαι μὲν γὰρ λεγόμεθα τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, οἷον ὅτι ἔσται ἔκλειψις· μνημονεύειν δ' οὐκ ἐνδέχεται ἄλλο ἢ τὸ παρεληλυθός.

Τοπικῶν Β', Κεφάλαιον 5ον

Ἔτι ὁ σοφιστικὸς τρόπος, τὸ ἄγειν εἰς τοιοῦτον πρὸς ὃ εὐπορήσομεν ἐπιχειρημάτων· τοῦτο δ' ἔσται ὅτε μὲν ἀναγκαῖον, ὅτε δὲ φαινόμενον ἀναγκαῖον, ὅτε δ' οὔτε φαινόμενον οὔτ' ἀναγκαῖον. Ἀναγκαῖον μὲν οὖν ὅταν, ἀρνησαμένου τοῦ ἀποκρινομένου τῶν πρὸς τὴν θέσιν τι χρησίμων, πρὸς τοῦτο τοὺς λόγους ποιῆται, τυγχάνη δὲ τοῦτο τῶν τοιούτων ὄν πρὸς ἃ εὐπορεῖν ἔστιν ἐπιχειρημάτων. Ὀμοίως δὲ καὶ ὅταν, ἐπαγωγὴν πρὸς τι διὰ τοῦ κειμένου ποιησαμένου, ἀναιρεῖν ἐπιχειρῆ· τούτου γὰρ ἀναιρεθέντος καὶ τὸ προκείμενον ἀναιρεῖται. [112b] Φαινόμενον δ' ἀναγκαῖον, ὅταν φαίνεται μὲν χρήσιμον καὶ οἰκεῖον τῆς θέσεως, μὴ ἦ δέ, πρὸς ὃ γίνονται οἱ λόγοι, εἴτε ἀρνησαμένου τοῦ τὸν λόγον ὑπέχοντος, εἴτε ἐπαγωγῆς ἐνδόξου διὰ τῆς θέσεως πρὸς αὐτὸ γενομένης, ἀναιρεῖν ἐπιχειροῖ αὐτό.

Τὸ δὲ λοιπόν, ὅταν μὴτ' ἀναγκαῖον ἢ μῆτε φαινόμενον πρὸς ὃ γίνονται οἱ λόγοι, ἄλλως δὲ παρεξελέγχεσθαι συμβαίνει τῷ ἀποκρινομένῳ. Δεῖ δ' εὐλαβεῖσθαι τὸν ἔσχατον τῶν ῥηθέντων τρόπων· παντελῶς γὰρ ἀπηρητημένος καὶ ἀλλότριος ἔοικεν εἶναι τῆς διαλεκτικῆς. Διὸ δεῖ καὶ τὸν ἀποκρινομένον μὴ δυσκολαίνειν, ἀλλὰ τιθέναι τὰ μὴ χρήσιμα πρὸς τὴν θέσιν, ἐπισημαινόμενον ὅσα μὴ δοκεῖ μὲν τίθησι δέ. Μᾶλλον γὰρ ἀπορεῖν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνει τοῖς ἐρωτῶσι πάντων τιθεμένων αὐτοῖς τῶν τοιούτων, ἐὰν μὴ περαίνωσιν.

Ἔτι πᾶς ὁ εἰρηκῶς ὀτιοῦν τρόπον τινὰ πολλὰ εἴρηκεν, ἐπειδὴ πλείω ἐκάστῳ ἐξ ἀνάγκης ἀκόλουθά ἐστιν· οἷον ὁ εἰρηκῶς ἄνθρωπον εἶναι καὶ ὅτι ζῶν ἐστιν εἴρηκε καὶ ὅτι ἔμψυχον καὶ ὅτι δίπουν καὶ ὅτι νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, ὥστε ὁποιοῦν ἑνὸς τῶν ἀκολουθῶν ἀναιρεθέντος ἀναιρεῖται καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ. Εὐλαβεῖσθαι δὲ χρὴ εἰς τὸ χαλεπώτερον τὴν μετάληψιν ποιεῖσθαι· ἐνίστε μὲν γὰρ ῥᾶον τὸ ἀκόλουθον ἀνελεῖν, ἐνίστε δ' αὐτὸ τὸ προκείμενον.

Τοπικῶν Β', Κεφάλαιον 6ον

Ἔσοις δ' ἀνάγκη θάτερον μόνον ὑπάρχειν, οἷον τῷ ἀνθρώπῳ τὴν νόσον ἢ τὴν ὑγίειαν, ἐὰν πρὸς θάτερον εὐπορῶμεν διαλέγεσθαι ὅτι ὑπάρχει ἢ οὐχ ὑπάρχει, καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν εὐπορήσομεν. Τοῦτο δ' ἀντιστρέφει πρὸς ἄμφω· δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι ὑπάρχει θάτερον, ὅτι οὐχ ὑπάρχει τὸ λοιπὸν δεδειχότες ἐσόμεθα· ἐὰν δ' ὅτι οὐχ ὑπάρχει δείξωμεν, τὸ λοιπὸν ὅτι ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα.

Δῆλον οὖν ὅτι πρὸς ἄμφω χρήσιμος ὁ τόπος.

Ἔτι τὸ ἐπιχειρεῖν, μεταφέροντα τοῦνομα κατὰ τὸν λόγον, ὡς μᾶλλον προσῆκον ἐκλαμβάνειν ἢ ὡς κεῖται τοῦνομα, οἷον εὐψυχον μὴ τὸν ἀνδρεῖον, καθάπερ νῦν κεῖται, ἀλλὰ τὸν εὖ τὴν ψυχὴν ἔχοντα, καθάπερ καὶ εὐελπιν τὸν ἀγαθὰ ἐλπίζοντα· ὁμοίως δὲ καὶ εὐδαίμονα οὐκ ἂν ὁ δαίμων ἢ σπουδαῖος, καθάπερ Ξενοκράτης φησὶν εὐδαίμονα εἶναι τὸν τὴν ψυχὴν ἔχοντα σπουδαῖαν· ταύτην γὰρ ἐκάστου εἶναι δαίμονα.

[113a] Ἐπεὶ δὲ τῶν πραγμάτων τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐστί, τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὰ δ' ὀπότερ' ἔτυχεν, ἐὰν τὸ ἐξ ἀνάγκης ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τεθῆ ἢ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ ἀνάγκης (ἢ αὐτὸ ἢ τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ), αἰεὶ δίδωσι τόπον ἐπιχειρήματος. Ἐὰν γὰρ τὸ ἐξ ἀνάγκης ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τεθῆ, δῆλον ὅτι οὐ παντὶ φησὶν ὑπάρχειν, ὑπάρχοντος παντί, ὥστε ἡμάρτηκεν· εἴτε τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λεγόμενον ἐξ ἀνάγκης ἔφησε· παντὶ γὰρ φησὶν ὑπάρχειν, οὐχ ὑπάρχοντος παντί. Ὅμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν· αἰεὶ γὰρ ἐπ' ἔλαττον λέγεται τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· οἷον εἰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φαῦλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀγαθοὶ ἐπ' ἔλαττον, ὥστ' ἔτι μᾶλλον ἡμάρτηκεν, εἰ ἀγαθοὺς ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν. Ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τὸ ὀπότερ' ἔτυχεν ἐξ ἀνάγκης ἔφησεν ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· οὔτε γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὸ ὀπότερ' ἔτυχεν οὐθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. Ἐνδέχεται δέ, κἂν μὴ διορίσας εἴπη πότερον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν, ἢ δὲ τὸ πρᾶγμα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, διαλέγεσθαι ὡς ἐξ ἀνάγκης εἰρηκότος αὐτοῦ, οἷον, εἰ φαύλους τοὺς ἀποκλήρους ἔφησεν εἶναι μὴ διορίσας, ὡς ἐξ ἀνάγκης εἰρηκότος αὐτοῦ διαλέγεσθαι.

Ἔτι καὶ εἰ αὐτὸ αὐτῷ συμβεβηκὸς ἔθηκεν ὡς ἕτερον διὰ τὸ ἕτερον εἶναι ὄνομα, καθάπερ Πρόδικος διηρεῖτο τὰς ἡδονὰς εἰς χαρὰν καὶ τέρψιν καὶ εὐφροσύνην· ταῦτα γὰρ πάντα τοῦ αὐτοῦ, τῆς ἡδονῆς, ὀνόματά ἐστιν. Εἰ οὖν τις τὸ χαίρειν τῷ εὐφραίνεσθαι φήσει συμβεβηκέναι, αὐτὸ ἂν αὐτῷ φαίη συμβεβηκέναι.

Τοπικῶν Β', Κεφάλαιον 7ον

Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐναντία συμπλέκεται μὲν ἀλλήλοις ἐξαχῶς, ἐναντίωσιν δὲ ποιεῖ τετραχῶς συμπλεκόμενα, δεῖ λαμβάνειν τὰ ἐναντία ὅπως ἂν χρήσιμον ἦ καὶ ἀναίρουσιν καὶ κατασκευάζοντι. Ὅτι μὲν οὖν ἐξαχῶς συμπλέκεται, δῆλον. Ἡ γὰρ ἐκάτερον τῶν ἐναντίων ἐκατέρῳ τῶν ἐναντίων συμπλακῆσεται (τοῦτο δὲ διχῶς, οἷον τὸ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς, ἢ ἀνάπαλιν τὸ τοὺς φίλους κακῶς καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς εὖ), ἢ ἀμφοτέρω περὶ τοῦ ἑνός (διχῶς δὲ καὶ

τοῦτο, οἷον τὸ τοὺς φίλους εὖ καὶ τὸ τοὺς φίλους κακῶς, ἢ τὸ τοὺς ἐχθροὺς εὖ καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς), ἢ τὸ ἐν περὶ ἀμφοτέρων (διχῶς δὲ καὶ τοῦτο, οἷον τὸ τοὺς φίλους εὖ καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς εὖ, ἢ τοὺς φίλους κακῶς καὶ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς). [113b] Αἱ μὲν οὖν πρῶται δύο ρηθεῖσαι συμπλοκαὶ οὐ ποιοῦσιν ἐναντίωσιν. Τὸ γὰρ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν τῷ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς οὐκ ἔστιν ἐναντίον· ἀμφοτέρα γὰρ αἰρετὰ καὶ τοῦ αὐτοῦ ἦθους· οὐδὲ τὸ τοὺς φίλους κακῶς τῷ τοὺς ἐχθροὺς εὖ· καὶ γὰρ ταῦτα ἀμφοτέρα φευκτὰ καὶ τοῦ αὐτοῦ ἦθους. Οὐ δοκεῖ δὲ φευκτὸν φευκτῷ ἐναντίον εἶναι, ἐὰν μὴ ἦ τὸ μὲν καθ' ὑπερβολὴν τὸ δὲ καθ' ἔνδειαν λεγόμενον· ἢ τε γὰρ ὑπερβολὴ τῶν φευκτῶν δοκεῖ εἶναι, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἔνδεια. Τὰ δὲ λοιπὰ πάντα τέτταρα ποιεῖ ἐναντίωσιν. Τὸ γὰρ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν τῷ τοὺς φίλους κακῶς ἐναντίον· ἀπὸ τε γὰρ ἐναντίου ἦθους ἐστί, καὶ τὸ μὲν αἰρετὸν τὸ δὲ φευκτὸν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· καθ' ἐκάστην γὰρ συζυγίαν τὸ μὲν αἰρετὸν τὸ δὲ φευκτὸν, καὶ τὸ μὲν ἐπιεικοῦς ἦθους τὸ δὲ φαύλου. Δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τῷ αὐτῷ πλείονα ἐναντία συμβαίνει γίνεσθαι· τῷ γὰρ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς εὖ ποιεῖν ἐναντίον καὶ τὸ τοὺς φίλους κακῶς, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐκάστῳ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπισκοποῦσι δύο τὰ ἐναντία φανήσεται. Λαμβάνειν οὖν τῶν ἐναντίων ὁπότερον ἂν ἦ πρὸς τὴν θέσιν χρήσιμον.

Ἔτι εἰ ἔστι τι ἐναντίον τῷ συμβεβηκότι, σκοπεῖν εἰ ὑπάρχει ὅπερ τὸ συμβεβηκὸς εἴρηται ὑπάρχειν· εἰ γὰρ τοῦτο ὑπάρχει, ἐκεῖνο οὐκ ἂν ὑπάρχοι· ἀδύνατον γὰρ τὰ ἐναντία ἅμα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν.

Ἡ εἰ τι τοιοῦτον εἴρηται κατὰ τινος, οὗ ὄντος ἀνάγκη τὰ ἐναντία ὑπάρχειν· οἷον εἰ τὰς ιδέας ἐν ἡμῖν ἔφησεν εἶναι· κινεῖσθαι τε γὰρ καὶ ἡρεμεῖν αὐτὰς συμβήσεται, ἔτι δὲ αἰσθητὰς καὶ νοητὰς εἶναι. Δοκοῦσι γὰρ αἱ ιδέαι ἡρεμεῖν καὶ νοηταὶ εἶναι τοῖς τιθεμένοις ιδέας εἶναι· ἐν ἡμῖν δὲ οὐσας ἀδύνατον ἀκινήτους εἶναι· κινουμένων γὰρ ἡμῶν ἀναγκαῖον καὶ τὰ ἐν ἡμῖν πάντα συγκινεῖσθαι. Δῆλον δ' ὅτι καὶ αἰσθηταί, εἴπερ ἐν ἡμῖν εἰσι· διὰ γὰρ τῆς περὶ τὴν ὄψιν αἰσθήσεως τὴν ἐν ἐκάστῳ μορφήν γνωρίζομεν.

Πάλιν εἰ κεῖται συμβεβηκὸς ὃ ἔστι τι ἐναντίον, σκοπεῖν εἰ καὶ τοῦ ἐναντίου δεκτικὸν ὅπερ καὶ τοῦ συμβεβηκότος· τὸ γὰρ αὐτὸ τῶν ἐναντίων δεκτικόν. Οἷον εἰ τὸ μῖσος ἔπεσθαι ὀργῇ ἔφησεν, εἴη ἂν τὸ μῖσος ἐν τῷ θυμοειδεῖ· ἐκεῖ γὰρ ἡ ὀργή. [114a] Σκεπτέον οὖν εἰ καὶ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ θυμοειδεῖ· εἰ γὰρ μή, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ ἐστὶν ἡ φιλία, οὐκ ἂν ἔπιτο τὸ μῖσος ὀργῇ. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἀγνοεῖν ἔφησεν· εἴη γὰρ ἂν καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, εἴπερ καὶ ἀγνοίας· ὅπερ οὐ δοκεῖ, τὸ ἐπιθυμητικὸν δεκτικὸν εἶναι ἐπιστήμης. Ἀνασκευάζοντι μὲν οὖν καθάπερ εἴρηται χρηστέον. Κατασκευάζοντι δέ, ὅτι μὲν ὑπάρχει τὸ συμβεβηκός, οὐ χρήσιμος ὁ τόπος· ὅτι δ' ἐνδέχεται ὑπάρχειν, χρήσιμος. Δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι οὐ δεκτικὸν τοῦ ἐναντίου, δεδειχότες ἐσόμεθα ὅτι οὔτε ὑπάρχει τὸ συμβεβηκός οὔτ' ἐνδέχεται ὑπάρξαι· ἐὰν δὲ δείξωμεν ὅτι ὑπάρχει τὸ ἐναντίον ἢ ὅτι δεκτικὸν τοῦ ἐναντίου ἐστίν, οὐδέπω δεδειχότες ἐσόμεθα ὅτι καὶ τὸ συμβεβηκός ὑπάρχει, ἀλλ' ὅτι ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἐπὶ τοσοῦτον μόνον δεδειγμένον ἔσται.

Τοπικῶν Β', Κεφάλαιον 8ον

Ἐπεὶ δ' αἱ ἀντιθέσεις τέτταρες, σκοπεῖν ἐπὶ μὲν τῶν ἀντιφάσεων ἀνάπαλιν ἐκ τῆς ἀκολουθήσεως, καὶ ἀναιροῦντα καὶ κατασκευάζοντα, λαμβάνειν δ' ἐξ ἐπαγωγῆς. Οἷον εἰ ὁ ἄνθρωπος ζῶν, τὸ μὴ ζῶν οὐκ ἄνθρωπος· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἐνταῦθα γὰρ ἀνάπαλιν ἡ ἀκολουθήσις· τῷ μὲν γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ ζῶν ἔπεται, τῷ δὲ μὴ ἀνθρώπῳ τὸ μὴ ζῶν οὐ, ἀλλ' ἀνάπαλιν τῷ μὴ ζῶν τὸ οὐκ ἄνθρωπος. Ἐπὶ πάντων οὖν τὸ τοιοῦτον ἀξιοτέον· οἷον εἰ τὸ καλὸν ἡδύ, καὶ τὸ μὴ ἡδύ οὐ καλόν· εἰ

δὲ τοῦτο μὴ, οὐδ' ἐκεῖνο· ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὴ ἡδὺ οὐ καλόν, τὸ καλὸν ἡδύ. Δῆλον οὖν ὅτι πρὸς ἄμφω ἀντιστρέφει ἢ κατὰ τὴν ἀντίφασιν ἀκολουθήσῃς ἀνάπαλιν γινομένη.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐναντίων σκοπεῖν εἰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ἔπεται, ἢ ἐπὶ ταῦτα ἢ ἀνάπαλιν, καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι· λαμβάνειν δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐξ ἐπαγωγῆς ἐφ' ὅσον χρήσιμον. Ἐπὶ ταῦτα μὲν οὖν ἢ ἀκολουθήσῃς, οἷον τῇ ἀνδρεία καὶ τῇ δειλία· τῇ μὲν γὰρ ἀρετὴ ἀκολουθεῖ, τῇ δὲ κακία, καὶ τῇ μὲν ἀκολουθεῖ τὸ αἰρετόν, τῇ δὲ τὸ φευκτόν. Ἐπὶ ταῦτα οὖν καὶ ἢ τούτων ἀκολουθήσῃς· ἐναντίον γὰρ τὸ αἰρετόν τῷ φευκτῷ. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἀνάπαλιν δὲ ἢ ἀκολουθήσῃς, οἷον εὐεξία μὲν ὑγεία ἀκολουθεῖ, καχεξία δὲ νόσος οὐ, ἀλλὰ νόσῳ καχεξία. [114b] Δῆλον οὖν ὅτι ἀνάπαλιν ἐπὶ τούτων ἢ ἀκολουθήσῃς. Σπάνιον δὲ τὸ ἀνάπαλιν ἐπὶ τῶν ἐναντίων συμβαίνει, ἀλλὰ τοῖς πλείστοις ἐπὶ ταῦτα ἢ ἀκολουθήσῃς. Εἰ οὖν μήτ' ἐπὶ ταῦτα τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ἀκολουθεῖ μήτε ἀνάπαλιν, δῆλον ὅτι οὐδ' ἐπὶ τῶν ῥηθέντων ἀκολουθεῖ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ.

Εἰ δ' ἐπὶ τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπὶ τῶν ῥηθέντων ἀναγκαῖον τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ ἀκολουθεῖν. Ὅμοίως δὲ τοῖς ἐναντίοις καὶ ἐπὶ τῶν στερήσεων καὶ ἕξεων σκεπτόν· πλὴν οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῶν στερήσεων τὸ ἀνάπαλιν, ἀλλ' ἐπὶ ταῦτα τὴν ἀκολουθήσῃς ἀναγκαῖον αἰεὶ γίνεσθαι, καθάπερ ὄψει μὲν αἴσθησιν, τυφλότητι δ' ἀναισθησίαν. Ἀντίκειται γὰρ ἢ αἴσθησις τῇ ἀναισθησίᾳ ὡς ἕξις καὶ στερήσις· τὸ μὲν γὰρ ἕξις αὐτῶν, τὸ δὲ στερήσις ἔστιν.

Ὅμοίως δὲ τῇ ἕξει καὶ τῇ στερήσει καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς τι χρηστέον· ἐπὶ ταῦτα γὰρ καὶ τούτων ἢ ἀκολουθήσῃς. Οἷον εἰ τὸ τριπλάσιον πολλαπλάσιον, καὶ τὸ τριτημόριον πολλοστημόριον· λέγεται γὰρ τὸ μὲν τριπλάσιον πρὸς τὸ τριτημόριον, τὸ δὲ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ πολλοστημόριον. Πάλιν εἰ ἢ ἐπιστήμη ὑπόληψις, καὶ τὸ ἐπιστητὸν ὑποληπτόν· καὶ εἰ ἢ ὄρασις αἴσθησις, καὶ τὸ ὄρατὸν αἰσθητόν.

(Ἐνστασις ὅτι οὐκ ἀνάγκη ἐπὶ τῶν πρὸς τι τὴν ἀκολουθήσῃς γίνεσθαι καθάπερ εἴρηται· τὸ γὰρ αἰσθητὸν ἐπιστητόν ἔστιν, ἢ δ' αἴσθησις οὐκ ἐπιστήμη. Οὐ μὴν ἀληθῆς γε ἢ ἔνστασις δοκεῖ εἶναι· πολλοὶ γὰρ οὐ φασι τῶν αἰσθητῶν ἐπιστήμην εἶναι.) Ἔτι πρὸς τούναντίον οὐχ ἦττον χρήσιμον τὸ ῥηθέν, οἷον ὅτι τὸ αἰσθητὸν οὐκ ἔστιν ἐπιστητόν· οὐδὲ γὰρ ἢ αἴσθησις ἐπιστήμη.

Τοπικῶν Β', Κεφάλαιον 9ον

Πάλιν ἐπὶ τῶν συστοίχων καὶ ἐπὶ τῶν πτώσεων, καὶ ἀναιροῦντα καὶ κατασκευάζοντα. Λέγεται δὲ σύστοιχα μὲν τὰ τοιαῦτα οἷον τὰ δίκαια καὶ ὁ δίκαιος τῇ δικαιοσύνῃ, καὶ τὰ ἀνδρεῖα καὶ ὁ ἀνδρεῖος τῇ ἀνδρεία. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ ποιητικὰ ἢ φυλακτικὰ σύστοιχα ἐκείνῳ οὗ ἔστι ποιητικὰ ἢ φυλακτικὰ, οἷον τὰ ὑγιεινὰ ὑγείας καὶ τὰ εὐεκτικὰ εὐεξίας· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Σύστοιχα μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα εἴωθε λέγεσθαι, πτώσεις δὲ οἷον τὸ δικαίως καὶ ἀνδρεῖως καὶ ὑγιεινῶς καὶ ὅσα τοῦτον τὸν τρόπον λέγεται. Δοκεῖ δὲ καὶ τὰ κατὰ τὰς πτώσεις σύστοιχα εἶναι, οἷον τὸ μὲν δικαίως τῇ δικαιοσύνῃ, τὸ δὲ ἀνδρεῖως τῇ ἀνδρεία. Σύστοιχα δὲ λέγεται τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν συστοιχίαν ἅπαντα, οἷον δικαιοσύνη, δίκαιος, δίκαιον, δικαίως. [115a] Δῆλον οὖν ὅτι ἐνὸς ὁποιοῦν δειχθέντος τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν συστοιχίαν ἀγαθοῦ ἢ ἐπαινετοῦ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα δεδειγμένα γίνεται· οἷον εἰ ἢ δικαιοσύνη τῶν ἐπαινετῶν, καὶ ὁ δίκαιος καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ δικαίως τῶν ἐπαινετῶν. Ῥηθήσεται δὲ τὸ [δικαίως καὶ] ἐπαινετῶς κατὰ τὴν αὐτὴν πτώσιν ἀπὸ τοῦ ἐπαινετοῦ καθάπερ τὸ δικαίως ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης.

Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰρημένου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον, οἷον ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἡδύ· οὐδὲ γὰρ τὸ κακὸν λυπηρόν· ἢ εἰ τοῦτο, κάκεινο. Καὶ εἰ ἡ δικαιοσύνη ἐπιστήμη, καὶ ἡ ἀδικία ἄγνοια· καὶ εἰ τὸ δικαίως ἐπιστημονικῶς καὶ ἐμπείρως, τὸ ἀδίκως ἀγνοοῦντως καὶ ἀπείρως. Εἰ δὲ ταῦτα μὴ, οὐδ' ἐκεῖνα, καθάπερ ἐπὶ τοῦ νῦν ῥηθέντος· μᾶλλον γὰρ ἂν φανεῖν τὸ ἀδίκως ἐμπείρως ἢ ἀπείρως. Οὗτος δ' ὁ τόπος εἴρηται πρότερον ἐν ταῖς τῶν ἐναντίων ἀκολουθήσεσιν· οὐδὲν γὰρ ἄλλο νῦν ἀξιούμεν ἢ τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ ἀκολουθεῖν.

Ἔτι ἐπὶ τῶν γενέσεων καὶ φθορῶν καὶ ποιητικῶν καὶ φθαρτικῶν, καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι. Ὡν γὰρ αἱ γενέσεις τῶν ἀγαθῶν, καὶ αὐτὰ ἀγαθὰ, καὶ εἰ αὐτὰ ἀγαθὰ, καὶ αἱ γενέσεις· εἰ δὲ αἱ γενέσεις τῶν κακῶν, καὶ αὐτὰ τῶν κακῶν, <καὶ εἰ αὐτὰ τῶν κακῶν, καὶ αἱ γενέσεις τῶν κακῶν>. Ἐπὶ δὲ τῶν φθορῶν ἀνάπαλιν· εἰ γὰρ αἱ φθοραὶ τῶν ἀγαθῶν, αὐτὰ τῶν κακῶν, εἰ δ' αἱ φθοραὶ τῶν κακῶν, αὐτὰ τῶν ἀγαθῶν. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ ποιητικῶν καὶ φθαρτικῶν· ὧν μὲν γὰρ τὰ ποιητικὰ ἀγαθὰ, καὶ αὐτὰ τῶν ἀγαθῶν, ὧν δὲ τὰ φθαρτικὰ ἀγαθὰ, αὐτὰ τῶν κακῶν.

Τοπικῶν Β', Κεφάλαιον 10ον

Πάλιν ἐπὶ τῶν ὁμοίων εἰ ὁμοίως ἔχει· οἷον εἰ ἐπιστήμη μία πλειόνων, καὶ δόξα, καὶ εἰ τὸ ὄψιν ἔχειν ὄραν, καὶ τὸ ἀκοῆν ἔχειν ἀκούειν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν δοκούντων. Χρήσιμος δ' ὁ τόπος πρὸς ἄμφω· εἰ μὲν γὰρ ἐπὶ τινος τῶν ὁμοίων οὕτως ἔχει, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων, εἰ δὲ ἐπὶ τινος μὴ, οὐδ' ἐπὶ τῶν ἄλλων. Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ ἐφ' ἑνὸς καὶ ἐπὶ πολλῶν ὁμοίως ἔχει· ἐνιαχοῦ γὰρ διαφωνεῖ. Οἷον εἰ τὸ ἐπίστασθαι διανοεῖσθαι, καὶ τὸ πολλὰ ἐπίστασθαι πολλὰ διανοεῖσθαι· τοῦτο δ' οὐκ ἀληθές· ἐπίστασθαι μὲν γὰρ ἐνδέχεται πολλὰ, διανοεῖσθαι δ' οὐ. Εἰ οὖν τοῦτο μὴ, οὐδ' ἐκεῖνο τὸ ἐφ' ἑνός, ὅτι τὸ ἐπίστασθαι διανοεῖσθαι ἐστίν.

Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον. [115b] Εἰσὶ δὲ τόποι τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον τέσσαρες· εἷς μὲν εἰ ἀκολουθεῖ τὸ μᾶλλον τῷ μᾶλλον, οἷον εἰ ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ ἡ μᾶλλον ἡδονὴ μᾶλλον ἀγαθόν, καὶ εἰ τὸ ἀδικεῖν κακόν, καὶ τὸ μᾶλλον ἀδικεῖν μᾶλλον κακόν. Χρήσιμος δὲ πρὸς ἄμφω ὁ τόπος· εἰ μὲν γὰρ ἀκολουθεῖ τῇ τοῦ ὑποκειμένου ἐπίδοσις ἢ τοῦ συμβεβηκότος ἐπίδοσις, καθάπερ εἴρηται, δηλονότι συμβέβηκεν· εἰ δὲ μὴ ἀκολουθεῖ, οὐ συμβέβηκεν. Τοῦτο δ' ἐπαγωγῇ ληπτέον.

Ἄλλος ἐνός περὶ δύο λεγομένου, εἰ ᾧ μᾶλλον εἰκὸς ὑπάρχειν μὴ ὑπάρχει, οὐδ' ᾧ ἥττον, καὶ εἰ ᾧ ἥττον εἰκὸς ὑπάρχειν ὑπάρχει, καὶ ᾧ μᾶλλον.

Πάλιν δυοῖν περὶ ἐνός λεγομένων, εἰ τὸ μᾶλλον ὑπάρχειν δοκοῦν μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ ἥττον, εἰ δὲ τὸ ἥττον δοκοῦν ὑπάρχειν ὑπάρχει, καὶ τὸ μᾶλλον.

Ἔτι δυοῖν περὶ δύο λεγομένων, εἰ τὸ θατέρῳ μᾶλλον ὑπάρχειν δοκοῦν μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ, εἰ δὲ τὸ ἥττον δοκοῦν τῷ ἐτέρῳ ὑπάρχειν ὑπάρχει, καὶ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ.

Ἔτι ἐκ τοῦ ὁμοίως ὑπάρχειν ἢ δοκεῖν ὑπάρχειν τριχῶς, καθάπερ ἐκ τοῦ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ὕστερον ῥηθέντων τριῶν τόπων ἐλέγετο. Εἴτε γὰρ ἓν τι δυσὶν ὁμοίως ὑπάρχει ἢ δοκεῖ ὑπάρχειν, εἰ τῷ ἐτέρῳ μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ ἐτέρῳ, εἰ δὲ θατέρῳ ὑπάρχει, καὶ τῷ λοιπῷ· εἴτε δύο τῷ αὐτῷ ὁμοίως, εἰ τὸ ἕτερον μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ λοιπόν, εἰ δὲ θάτερον, καὶ τὸ λοιπόν. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ εἰ δύο δυσὶν ὁμοίως ὑπάρχει· εἰ γὰρ τὸ ἕτερον τῷ ἐτέρῳ μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ· εἰ δὲ ὑπάρχει τὸ ἕτερον τῷ ἐτέρῳ, καὶ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ.

Ἐκ μὲν οὖν τοῦ μᾶλλον καὶ ἦττον καὶ τοῦ ὁμοίως τοσαυταχῶς ἐνδέχεται ἐπιχειρεῖν.

Τοπικῶν Β', Κεφάλαιον 11ον

Ἔτι δ' ἐκ τῆς προσθέσεως, ἐὰν ἕτερον πρὸς ἕτερον προστεθὲν ποιῆ ἀγαθὸν ἢ λευκὸν μὴ ὄν πρότερον ἀγαθὸν ἢ λευκόν, τὸ προστεθὲν ἔσται ἀγαθὸν ἢ λευκόν, οἷόνπερ καὶ τὸ ὅλον ποιεῖ.

Ἔτι εἰ πρὸς τὸ ὑπάρχον προστεθὲν τι μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτον οἶον ὑπῆρχε, καὶ αὐτὸ ἔσται τοιοῦτον. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Χρήσιμος δὲ οὐκ ἐν ἅπασιν ὁ τόπος, ἀλλ' ἐν οἷς τὴν τοῦ μᾶλλον ὑπεροχὴν συμβαίνει γίνεσθαι. Οὗτος δὲ ὁ τόπος οὐκ ἀντιστρέφει πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν. [116a] Εἰ γὰρ μὴ ποιεῖ τὸ προστιθέμενον ἀγαθόν, οὐδέπω δῆλον εἰ αὐτὸ μὴ ἀγαθόν· τὸ γὰρ ἀγαθὸν κακῶ προστιθέμενον οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀγαθὸν τὸ ὅλον ποιεῖ, οὐδὲ λευκὸν τὸ λευκὸν μέλανι.

Πάλιν εἴ τι μᾶλλον καὶ ἦττον λέγεται, καὶ ἀπλῶς ὑπάρχει· τὸ γὰρ μὴ ὄν ἀγαθὸν ἢ λευκὸν οὐδὲ μᾶλλον ἢ ἦττον ἀγαθὸν ἢ λευκὸν ῥηθήσεται· τὸ γὰρ κακὸν οὐδενὸς μᾶλλον ἢ ἦττον ἀγαθὸν ἀλλὰ μᾶλλον κακὸν ἢ ἦττον ῥηθήσεται. Οὐκ ἀντιστρέφει δ' οὐδ' οὗτος ὁ τόπος πρὸς τὸ ἀνασκευάσαι· πολλὰ γὰρ τῶν μὴ λεγομένων μᾶλλον καὶ ἦττον ἀπλῶς ὑπάρχει· ἄνθρωπος γὰρ οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἦττον, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον σκεπτέον καὶ ἐπὶ τοῦ κατὰ τι καὶ ποτὲ καὶ πού· εἰ γὰρ κατὰ τι ἐνδέχεται, καὶ ἀπλῶς ἐνδέχεται· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ποτὲ ἢ πού· τὸ γὰρ ἀπλῶς ἀδύνατον οὔτε κατὰ τι οὔτε ποτὲ οὔτε πού ἐνδέχεται. (Ἔνστασις ὅτι κατὰ τι μὲν εἰσι φύσει σπουδαῖοι, οἷον ἐλευθέριοι ἢ σωφρονικοί, ἀπλῶς δὲ οὐκ εἰσι φύσει σπουδαῖοι. Ὅμοίως δὲ καὶ ποτὲ μὲν ἐνδέχεται τῶν φθαρτῶν τι μὴ φθαρῆναι, ἀπλῶς δ' οὐκ ἐνδέχεται μὴ φθαρῆναι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ πού μὲν συμφέρει τοιαύτη διαίτη χρῆσθαι, οἷον ἐν τοῖς νοσώδεσι τόποις, ἀπλῶς δ' οὐ συμφέρει. Ἔτι δὲ πού μὲν ἓνα μόνον δυνατὸν εἶναι, ἀπλῶς δὲ οὐ δυνατὸν ἓνα μόνον εἶναι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ πού μὲν καλὸν τὸν πατέρα θύειν, οἷον ἐν Τριβαλλοῖς, ἀπλῶς δ' οὐ καλόν. Ἡ τοῦτο μὲν οὐ πού σημαίνει ἀλλὰ τισίν· οὐδὲν γὰρ διαφέρει ὅπου ἂν ὦσιν· πανταχοῦ γὰρ αὐτοῖς ἔσται καλόν, οὔσι Τριβαλλοῖς. Πάλιν ποτὲ μὲν συμφέρει φαρμακεύεσθαι, οἷον ὅταν νοσῆ, ἀπλῶς δ' οὐ. Ἡ οὐδὲ τοῦτο ποτὲ σημαίνει ἀλλὰ τῶ διακειμένῳ πως· οὐδὲν γὰρ διαφέρει ὅποτεοῦν, ἐὰν οὕτω μόνον διακειμένος ᾖ.) Τὸ δ' ἀπλῶς ἔστιν ὁ μηδενὸς προστεθέντος ἐρεῖς ὅτι καλόν ἔστιν ἢ τὸ ἐναντίον· οἷον τὸ τὸν πατέρα θύειν οὐκ ἐρεῖς καλὸν εἶναι ἀλλὰ τισὶ καλὸν εἶναι· οὐκ ἄρα ἀπλῶς καλόν· ἀλλὰ τὸ τοὺς θεοὺς τιμᾶν ἐρεῖς καλὸν οὐδὲν προσθεῖς· ἀπλῶς γὰρ καλόν ἔστιν. Ὡστε ὁ ἂν μηδενὸς προστιθεμένου δοκῆ εἶναι καλόν ἢ αἰσχρὸν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἀπλῶς ῥηθήσεται.

Τοπικῶν Γ'

8 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), [Γ'](#), [Δ'](#), [Ε'](#), [ς'](#), [Ζ'](#), [Η'](#)

Βιβλίον 3ον

Τοπικῶν Γ', Κεφάλαιον 1ον

[116b]

Πότερον δ' αἰρετώτερον ἢ βέλτιον δυεῖν ἢ πλειόνων, ἐκ τῶνδε σκεπτέον.

Πρῶτον δὲ διωρίσθω ὅτι τὴν σκέψιν ποιούμεθα οὐχ ὑπὲρ τῶν πολὺ διεστῶτων καὶ μεγάλην πρὸς ἀλληλα διαφορὰν ἔχόντων (οὐδεὶς γὰρ ἀπορεῖ πότερον ἢ εὐδαιμονία ἢ ὁ πλοῦτος αἰρετώτερον), ἀλλ' ὑπὲρ τῶν σύνεγγυς, καὶ περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν ποτέρῳ δεῖ προσθέσθαι μᾶλλον, διὰ τὸ μηδεμίαν ὁρᾶν τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον ὑπεροχὴν. Δῆλον οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων ὅτι δειχθείσης ὑπεροχῆς ἢ μιᾶς ἢ πλειόνων συγκαταθήσεται ἡ διάνοια ὅτι τοῦτ' ἐστὶν αἰρετώτερον, ὁπότερον τυγχάνει αὐτῶν ὑπερέχον.

Πρῶτον μὲν οὖν τὸ πολυχρονιώτερον ἢ βεβαιότερον αἰρετώτερον τοῦ ἥττον τοιούτου.

Καὶ ὁ μᾶλλον ἂν ἔλοιτο ὁ φρόνιμος ἢ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἢ ὁ νόμος ὁ ὀρθὸς ἢ οἱ σπουδαῖοι περὶ ἕκαστα αἰρούμενοι ἢ τοιοῦτοὶ εἰσιν ἢ οἱ ἐν ἐκάστῳ γένει ἐπιστήμονες, ἢ οἱ πλείους ἢ πάντες, οἷον ἐν ἰατρικῇ ἢ τεκτονικῇ ἃ οἱ πλείους τῶν ἰατρῶν ἢ πάντες, ἢ ὅσα ὅλως οἱ πλείους ἢ πάντες ἢ πάντα, οἷον τάγαθόν· πάντα γὰρ τάγαθοῦ ἐφίεται. Δεῖ δ' ἄγειν πρὸς ὃ τι ἂν ἦ χρήσιμον τὸ ῥηθησόμενον. Ἔστι δ' ἀπλῶς μὲν βέλτιον καὶ αἰρετώτερον τὸ κατὰ τὴν βελτίῳ ἐπιστήμην, τινὶ δὲ τὸ κατὰ τὴν οἰκείαν.

Ἔπειτα δὲ τὸ ὅπερ τότε τι τοῦ μὴ ἐν γένει, οἷον ἡ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου· τὸ μὲν γὰρ ἐν γένει τῷ ἀγαθῷ, τὸ δ' οὐ, καὶ τὸ μὲν ὅπερ ἀγαθόν, τὸ δ' οὐ. Οὐδὲν γὰρ λέγεται ὅπερ τὸ γένος ὃ μὴ τυγχάνει ἐν τῷ γένει ὄν· οἷον ὁ λευκὸς ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ὅπερ χρῶμα. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Καὶ τὸ δι' αὐτὸ αἰρετὸν τοῦ δι' ἕτερον αἰρετοῦ αἰρετώτερον, οἷον τὸ ὑγιαίνειν τοῦ γυμνάζεσθαι· τὸ μὲν γὰρ δι' αὐτὸ αἰρετόν, τὸ δὲ δι' ἕτερον. Καὶ τὸ καθ' αὐτὸ τοῦ κατὰ συμβεβηκός, οἷον τὸ τοὺς φίλους δικαίους εἶναι τοῦ τοὺς ἐχθρούς. Τὸ μὲν γὰρ καθ' αὐτὸ αἰρετόν, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός· τὸ γὰρ τοὺς ἐχθρούς δικαίους εἶναι κατὰ συμβεβηκός αἰρούμεθα, ὅπως μηδὲν ἡμᾶς βλάπτωσιν. Ἔστι δὲ τοῦτο ταῦτο τῷ πρὸ αὐτοῦ, διαφέρει δὲ τῷ τρόπῳ· τὸ μὲν γὰρ τοὺς φίλους δικαίους εἶναι δι' αὐτὸ αἰρούμεθα, καὶ εἰ μηδὲν ἡμῖν μέλλει ἔσσεσθαι, κἂν ἐν Ἰνδοῖς ὣσιν· τὸ δὲ τοὺς ἐχθρούς δι' ἕτερον, ὅπως μηθὲν ἡμᾶς βλάπτωσιν.

[117a] Καὶ τὸ αἴτιον ἀγαθοῦ καθ' αὐτὸ τοῦ κατὰ συμβεβηκός αἰτίου, καθάπερ ἡ ἀρετὴ τῆς τύχης (ἢ μὲν γὰρ καθ' αὐτήν, ἢ δὲ κατὰ συμβεβηκός, αἰτία τῶν ἀγαθῶν) καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου· τὸ γὰρ καθ' αὐτὸ κακοῦ αἴτιον φευκτότερον τοῦ κατὰ συμβεβηκός, οἷον ἡ κακία καὶ ἡ τύχη· τὸ μὲν γὰρ καθ' αὐτὸ κακόν, ἢ δὲ τύχη κατὰ συμβεβηκός.

Καὶ τὸ ἀπλῶς ἀγαθὸν τοῦ τινὶ αἰρετώτερον, οἷον τὸ ὑγιαίνειν τοῦ τέμνεσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἀπλῶς ἀγαθόν, τὸ δὲ τινί, τῷ δεομένῳ τομῆς.

Καὶ τὸ φύσει τοῦ μὴ φύσει, οἷον ἡ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου· τὸ μὲν γὰρ φύσει, τὸ δ' ἐπίκτητον.

Καὶ τὸ τῷ βελτίονι καὶ τιμιωτέρῳ ὑπάρχον αἰρετώτερον, οἷον θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ, καὶ ψυχῇ ἢ σώματι.

Καὶ τὸ τοῦ βελτίονος ἴδιον βέλτιον ἢ τὸ τοῦ χείρονος, οἷον τὸ τοῦ θεοῦ ἢ τὸ τοῦ ἀνθρώπου· κατὰ μὲν γὰρ τὰ κοινὰ ἐν ἀμφοτέροις οὐδὲν διαφέρει ἀλλήλων, τοῖς δ' ἰδίῳ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ὑπερέχει.

Καὶ τὸ ἐν βελτίοισιν ἢ προτέροις ἢ τιμιωτέροις βέλτιον, οἷον ὑγεία ἰσχύος καὶ κάλλους· ἢ μὲν γὰρ ἐν ὑγροῖς καὶ ξηροῖς καὶ θερμοῖς καὶ ψυχροῖς, ἀπλῶς δ' εἶπειν ἐξ ὧν πρώτων συνέστηκε τὸ ζῶον, τὰ δ' ἐν τοῖς ὑστέροις. Ἡ μὲν γὰρ ἰσχύς ἐν τοῖς νεύροις καὶ ὀστοῖς, τὸ δὲ κάλλος τῶν μελῶν τις συμμετρία δοκεῖ εἶναι.

Καὶ τὸ τέλος τῶν πρὸς τὸ τέλος αἰρετώτερον δοκεῖ εἶναι, καὶ δυοῖν τὸ ἔγγιον τοῦ τέλους.

Καὶ ὅλως τὸ πρὸς τὸ τοῦ βίου τέλος αἰρετώτερον μᾶλλον ἢ τὸ πρὸς ἄλλο τι, οἷον τὸ πρὸς εὐδαιμονίαν συντεῖνον ἢ τὸ πρὸς φρόνησιν.

Καὶ τὸ δυνατόν τοῦ ἀδυνάτου.

Ἔτι δύο ποιητικῶν οὗ τὸ τέλος βέλτιον· ποιητικοῦ δὲ καὶ τέλους ἐκ τοῦ ἀνάλογον, ὅταν πλείονι ὑπερέχη τὸ τέλος τοῦ τέλους ἢ ἐκεῖνο τοῦ οἰκείου ποιητικοῦ, οἷον εἰ ἡ εὐδαιμονία πλείονι ὑπερέχει ὑγιείας ἢ ὑγίεια ὑγεινοῦ, τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας βέλτιον ὑγιείας. Ὅσῳ γὰρ ἡ εὐδαιμονία ὑγιείας ὑπερέχει, τοσούτῳ καὶ τὸ ποιητικὸν τὸ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ὑγεινοῦ ὑπερέχει· ἡ δὲ ὑγίεια τοῦ ὑγεινοῦ ἐλάττωνι ὑπερεῖχεν· ὥστε πλείονι ὑπερέχει τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας τοῦ ὑγεινοῦ ἢ ἡ ὑγίεια τοῦ ὑγεινοῦ. Δῆλον ἄρα ὅτι αἰρετώτερον τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας τῆς ὑγιείας· τοῦ γὰρ αὐτοῦ πλείονι ὑπερέχει.

Ἔτι τὸ κάλλιον καθ' αὐτὸ καὶ τιμώτερον καὶ ἐπαινετώτερον, οἷον φιλία πλούτου καὶ δικαιοσύνη ἰσχύος· τὰ μὲν γὰρ καθ' αὐτὰ τῶν τιμῶν καὶ ἐπαινετῶν, τὰ δ' οὐ καθ' αὐτὰ ἀλλὰ δι' ἕτερον. [117b] Οὐδεὶς γὰρ τιμᾷ τὸν πλοῦτον δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ δι' ἕτερον· τὴν δὲ φιλίαν καθ' αὐτό, καὶ εἰ μηδὲν μέλλει ἡμῖν ἕτερον ἀπ' αὐτῆς ἔσεσθαι.

Τοπικῶν Γ', Κεφάλαιον 2ον

Ἔτι ὅταν δύο τινὰ ἢ σφόδρα αὐτοῖς παραπλήσια καὶ μὴ δυνώμεθα ὑπεροχὴν μηδεμίαν συνιδεῖν τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον, ὁρᾶν ἀπὸ τῶν παρεπομένων. Ἐπεὶ γὰρ ἔπεται μείζον ἀγαθόν, τοῦθ' αἰρετώτερον· ἂν δ' ἢ τὰ ἐπόμενα κακά, ὃ τὸ ἐλάττων ἀκολουθεῖ κακόν, τοῦθ' αἰρετώτερον· ὄντων γὰρ ἀμφοτέρων αἰρετῶν οὐδὲν κωλύει δυσχερές τι παρέπεσθαι. Διχῶς δ' ἀπὸ τοῦ ἔπεσθαι ἢ σκέψις· καὶ γὰρ πρότερον καὶ ὕστερον ἔπεται, οἷον τῷ μανθάνοντι τὸ μὲν ἀγνοεῖν πρότερον, τὸ δ' ἐπίστασθαι ὕστερον. Βέλτιον δ' ὡς ἐπὶ πολὺ τὸ ὕστερον ἐπόμενον. Λαμβάνειν οὖν τῶν ἐπομένων ὀπότερον ἂν ἢ χρήσιμον.

Ἔτι τὰ πλείω ἀγαθὰ τῶν ἐλαττόνων, ἢ ἀπλῶς ἢ ὅταν τὰ ἕτερα ἐν τοῖς ἐτέροις ἐνυπάρχη, τὰ ἐλάττω ἐν τοῖς πλείοσιν. (Ἐνστασις, εἴ που θάτερον θατέρου χάριν· οὐδὲν γὰρ αἰρετώτερα τὰ ἄμφω τοῦ ἑνός, οἷον τὸ ὑγιάζεσθαι καὶ ἡ ὑγίεια τῆς ὑγιείας, ἐπειδὴ τὸ ὑγιάζεσθαι τῆς ὑγιείας ἔνεκεν αἰρούμεθα.) Καὶ μὴ ἀγαθὰ δὲ ἀγαθῶν οὐδὲν κωλύει εἶναι αἰρετώτερα, οἷον εὐδαιμονίαν καὶ ἄλλο τι ὃ μὴ ἔστιν ἀγαθὸν δικαιοσύνης καὶ ἀνδρείας.

Καὶ ταῦτα μεθ' ἡδονῆς μᾶλλον ἢ ἄνευ ἡδονῆς.

Καὶ ταῦτα μετ' ἀλυπίας ἢ μετὰ λύπης.

Καὶ ἕκαστον ἐν ᾧ καιρῷ μείζον δύναται, ἐν τούτῳ καὶ αἰρετώτερον, οἷον τὸ ἀλύπως ἐν τῷ γήρῳ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ νεότητι· μείζον γὰρ ἐν τῷ γήρῳ δύναται. Κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ φρόνησις ἐν τῷ γήρῳ αἰρετώτερον· οὐδεὶς γὰρ τοὺς νέους αἰρεῖται ἡγεμόνας, διὰ τὸ μὴ ἀξιοῦν φρονίμους εἶναι. Ἡ δ' ἀνδρεία ἀνάπαλιν· ἐν τῇ νεότητι γὰρ ἀναγκαιοτέρα ἢ κατὰ τὴν ἀνδρείαν ἐνέργεια. Ὅμοίως δὲ καὶ ἡ σωφροσύνη· μᾶλλον γὰρ οἱ νέοι τῶν πρεσβυτέρων ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν ἐνοχλοῦνται.

Καὶ ὃ ἐν παντὶ καιρῷ ἢ ἐν τοῖς πλείστοις χρησιμώτερον, οἷον δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη ἀνδρείας· αἱ μὲν γὰρ αἰεὶ, ἡ δὲ ποτὲ χρησίμη.

Καὶ ὁ πάντων ἐχόντων μηδὲν θατέρου δεόμεθα ἢ ὁ ἐχόντων προσδεόμεθα τοῦ λοιποῦ, καθάπερ ἐπὶ δικαιοσύνης καὶ ἀνδρείας· δικαίων μὲν γὰρ πάντων ὄντων οὐδὲν χρήσιμος ἢ ἀνδρεία, ἀνδρείων δὲ πάντων ὄντων χρήσιμος ἢ δικαιοσύνη. [118a]

Ἔτι ἐκ τῶν φθορῶν καὶ τῶν ἀποβολῶν, καὶ τῶν γενέσεων καὶ τῶν λήψεων, καὶ τῶν ἐναντίων. Ὡς γὰρ αἱ φθοραὶ φευκτότεραι, αὐτὰ αἰρετώτερα. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποβολῶν καὶ τῶν ἐναντίων· εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ ἢ τὸ ἐναντίον φευκτότερον, αὐτὸ αἰρετώτερον. Ἐπὶ δὲ τῶν γενέσεων καὶ τῶν λήψεων ἀνάπαλιν· ὧν γὰρ αἱ λήψεις καὶ αἱ γενέσεις αἰρετώτεραι, καὶ αὐτὰ αἰρετώτερα.

Ἄλλος τόπος, τὸ ἐγγύτερον τάγαθοῦ βέλτιον καὶ αἰρετώτερον, καὶ τὸ ὁμοιότερον τάγαθῷ, οἷον ἢ δικαιοσύνη δικαίου.

Καὶ τὸ τῷ βελτίονι αὐτοῦ ὁμοιότερον, καθάπερ τὸν Αἴαντα τοῦ Ὀδυσσέως φασὶ βελτίω τινὲς εἶναι, διότι ὁμοιότερος τῷ Ἀχιλλεῖ. (Ἐνστασις τούτου ὅτι οὐκ ἀληθές· οὐδὲν γὰρ κωλύει μὴ ἢ βέλτιστος ὁ Ἀχιλλεύς, ταύτη ὁμοιότερον εἶναι τὸν Αἴαντα, τοῦ ἐτέρου ὄντος μὲν ἀγαθοῦ μὴ ὁμοίου δέ.) Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ ἐπὶ τὰ γελοιότερα εἶη ὅμοιον, καθάπερ ὁ πίθηκος τῷ ἀνθρώπῳ, τοῦ ἵππου μὴ ὄντος ὁμοίου· οὐ γὰρ κάλλιον ὁ πίθηκος, ὁμοιότερον δὲ τῷ ἀνθρώπῳ.

Πάλιν ἐπὶ δυοῖν, εἰ τὸ μὲν τῷ βελτίονι τὸ δὲ τῷ χείρονι ὁμοιότερον, εἶη ἂν βέλτιον τὸ τῷ βελτίονι ὁμοιότερον. (Ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἐνστασις· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν τῷ βελτίονι ἡρέμα ὅμοιον εἶναι, τὸ δὲ τῷ χείρονι σφόδρα, οἷον εἰ ὁ μὲν Αἴας τῷ Ἀχιλλεῖ ἡρέμα, ὁ δ' Ὀδυσσεὺς τῷ Νέστορι σφόδρα. Καὶ εἰ τὸ μὲν τῷ βελτίονι ἐπὶ τὰ χείρω ὅμοιον εἶη, τὸ δὲ τῷ χείρονι ἐπὶ τὰ βελτίω, καθάπερ ἵππος ὄνῳ καὶ πίθηκος ἀνθρώπῳ.)

Ἄλλος, τὸ ἐπιφανέστερον τοῦ ἥττον τοιούτου, καὶ τὸ χαλεπώτερον· μᾶλλον γὰρ ἀγαπῶμεν ἔχοντες ἢ μὴ ἔστι ραδίως λαβεῖν.

Καὶ τὸ ἰδιαίτερον τοῦ κοινοτέρου.

Καὶ τὸ τοῖς κακοῖς ἀκοινωνητότερον· αἰρετώτερον γὰρ ὅ μὴ μηδεμία δυσχέρεια ἀκολουθεῖ ἢ ὅ ἀκολουθεῖ.

Ἔτι ἐὰν ἀπλῶς τοῦτο τούτου βέλτιον, καὶ τὸ βέλτιστον τῶν ἐν τούτῳ βέλτιον τοῦ ἐν τῷ ἐτέρῳ βελτίστου· οἷον εἰ βέλτιον ἄνθρωπος ἵππου, καὶ ὁ βέλτιστος ἄνθρωπος τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων.

Καὶ εἰ τὸ βέλτιστον τοῦ βελτίστου βέλτιον, καὶ ἀπλῶς τοῦτο τούτου βέλτιον· οἷον εἰ ὁ βέλτιστος ἄνθρωπος τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων, καὶ ἀπλῶς ἄνθρωπος ἵππου βελτίων.

[118b] Ἔτι ὧν ἔστι τοὺς φίλους μετασχεῖν, αἰρετώτερα ἢ ὧν μὴ.

Καὶ ἢ πρὸς τὸν φίλον πρᾶξαι μᾶλλον βουλόμεθα ἢ ἢ πρὸς τὸν τυχόντα, ταῦτα αἰρετώτερα, οἷον τὸ δικαιοπραγεῖν καὶ εὖ ποιεῖν μᾶλλον ἢ τὸ δοκεῖν· τοὺς γὰρ φίλους εὖ ποιεῖν βουλόμεθα μᾶλλον ἢ δοκεῖν, τοὺς δὲ τυχόντας ἀνάπαλιν.

Καὶ τὰ ἐκ περιουσίας τῶν ἀναγκαίων βελτίω, ἐνίοτε δὲ καὶ αἰρετώτερα· βέλτιον γὰρ τοῦ ζῆν τὸ εὖ ζῆν, τὸ δὲ εὖ ζῆν ἐστὶν ἐκ περιουσίας, αὐτὸ δὲ τὸ ζῆν ἀναγκαῖον. Ἐνίοτε δὲ τὰ βελτίω οὐχὶ καὶ αἰρετώτερα· οὐ γὰρ εἰ βελτίω, ἀναγκαῖον καὶ αἰρετώτερα· τὸ γοῦν φιλοσοφεῖν βέλτιον τοῦ χρηματίζεσθαι, ἀλλ' οὐχ αἰρετώτερον τῷ ἐνδεεῖ τῶν ἀναγκαίων. Τὸ δ' ἐκ περιουσίας ἐστὶν ὅταν

υπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων ἄλλα τινὰ προσκατασκευάζηται τις τῶν καλῶν. Σχεδὸν δὲ ἴσως αἰρετώτερον ἐστὶ τὸ ἀναγκαῖον, βέλτιον δὲ τὸ ἐκ περιουσίας.

Καὶ ὃ μὴ ἔστι παρ' ἄλλου πορίσασθαι ἢ ὃ ἔστι καὶ παρ' ἄλλου, οἷον πέπονθεν ἡ δικαιοσύνη πρὸς τὴν ἀνδρείαν.

Καὶ εἰ τότε μὲν ἄνευ τοῦδε αἰρετόν, τότε δὲ ἄνευ τοῦδε μὴ· οἷον δύναμις ἄνευ φρονήσεως οὐχ αἰρετόν, φρόνησις δ' ἄνευ δυνάμεως αἰρετόν.

Καὶ δυοῖν εἰ θάτερον ἀρνούμεθα, ἵνα τὸ λοιπὸν δόξη ἡμῖν ὑπάρχειν, ἐκεῖνο αἰρετώτερον ὃ βουλόμεθα δοκεῖν ὑπάρχειν· οἷον φιλοπονεῖν ἀρνούμεθα, ἴν' εὐφυεῖς εἶναι δόξωμεν.

Ἔτι οὗ τῆ ἀπουσίας ἦττον ἐπιτιμητέον δυσφοροῦσι, τοῦτο αἰρετώτερον.

Καὶ οὗ τῆ ἀπουσίας μὴ δυσφοροῦσι μᾶλλον ἐπιτιμητέον, τοῦτο αἰρετώτερον.

Τοπικῶν Γ', Κεφάλαιον Ζον

Ἔτι τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος τὸ ἔχον τὴν οἰκείαν ἀρετὴν τοῦ μὴ ἔχοντος· ἄμφω δ' ἔχόντων τὸ μᾶλλον ἔχον.

Ἔτι εἰ τὸ μὲν ποιεῖ ἀγαθὸν ἐκεῖνο ᾧ ἂν παρῆ, τὸ δὲ μὴ ποιεῖ, τὸ ποιοῦν αἰρετώτερον, καθάπερ καὶ θερμότερον τὸ θερμαῖνον τοῦ μὴ.

Εἰ δ' ἄμφω ποιεῖ, τὸ μᾶλλον ποιοῦν· ἢ εἰ τὸ βέλτιον καὶ κυριώτερον ποιεῖ ἀγαθόν, οἷον εἰ τὸ μὲν τὴν ψυχὴν τὸ δὲ τὸ σῶμα.

Ἔτι ἀπὸ τῶν πτώσεων καὶ τῶν χρήσεων καὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἔργων. Καὶ ταῦτα δὲ ἀπ' ἐκείνων· ἀκολουθεῖ γὰρ ἀλλήλοις. Οἷον εἰ τὸ δικαίως αἰρετώτερον τοῦ ἀνδρείως, καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀνδρείας αἰρετώτερον· καὶ εἰ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀνδρείας αἰρετώτερον, καὶ τὸ δικαίως τοῦ ἀνδρείως. Παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

[119a] Ἔτι εἴ τις τοῦ αὐτοῦ τὸ μὲν μείζον ἀγαθόν ἐστὶ τὸ δὲ ἔλαττον, αἰρετώτερον τὸ μείζον.

Ἢ εἰ μείζονος μείζον θάτερον.

Ἀλλὰ καὶ εἰ δύο τινὰ ἐνός τινος εἶη αἰρετώτερα, τὸ μᾶλλον αἰρετώτερον τοῦ ἦττον αἰρετωτέρου αἰρετώτερον.

Ἔτι οὗ ἢ ὑπερβολὴ τῆς ὑπερβολῆς αἰρετωτέρα, καὶ αὐτὸ αἰρετώτερον· οἷον φιλία χρημάτων· αἰρετωτέρα γὰρ ἢ τῆς φιλίας ὑπερβολὴ τῆς τῶν χρημάτων.

Καὶ οὗ μᾶλλον ἂν ἔλοιτο αὐτὸς αὐτῷ αἴτιος εἶναι ἢ οὗ ἕτερον, οἷον τοὺς φίλους τῶν χρημάτων.

Ἔτι ἐκ τῆς προσθέσεως, εἰ τῷ αὐτῷ προστιθέμενόν τι τὸ ὅλον αἰρετώτερον ποιεῖ. Εὐλαβεῖσθαι δὲ δεῖ προτείνειν ἐφ' ὧν τῷ μὲν ἑτέρῳ τῶν προστιθεμένων χρῆται τὸ κοινὸν ἢ ἄλλως πως συνεργόν ἐστὶ, τῷ δὲ λοιπῷ μὴ χρῆται μηδὲ συνεργόν ἐστίν, οἷον πρίονα καὶ δρέπανον μετὰ τεκτονικῆς· αἰρετώτερον γὰρ ὁ πρίων συνδυαζομένοι, ἀπλῶς δὲ οὐχ αἰρετώτερον.

Πάλιν εἰ ἐλάττονι προστεθὲν τι τὸ ὅλον μείζον ποιεῖ.

Ὅμοίως δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως· οὗ γὰρ ἀφαιρεθέντος ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τὸ λειπόμενον ἔλαττον, ἐκεῖνο μείζον ἂν εἶη, ὃ ποτε ἀφαιρεθὲν τὸ λειπόμενον ἔλαττον ποιεῖ.

Καὶ εἰ τὸ μὲν δι' αὐτὸ τὸ δὲ διὰ τὴν δόξαν αἰρετόν, οἷον ὑγίεια κάλλους. Ὅρος δὲ τοῦ πρὸς δόξαν τὸ μηδενὸς συνειδότος μὴ ἂν σπουδάσαι ὑπάρχειν. Καὶ εἰ τὸ μὲν δι' αὐτὸ καὶ διὰ τὴν δόξαν αἰρετόν, τὸ δὲ διὰ θάτερον μόνον.

Καὶ ὁπότερον μᾶλλον δι' αὐτὸ τίμιον, τοῦτο καὶ βέλτιον καὶ αἰρετώτερον.

Τιμώτερον δ' ἂν εἴη καθ' αὐτὸ ὃ μηδενὸς ἄλλου μέλλοντος ὑπάρξειν δι' αὐτὸ αἰρούμεθα μᾶλλον.

Ἔτι διελέσθαι ποσαχῶς τὸ αἰρετόν λέγεται καὶ τίνων χάριν, οἷον τοῦ συμφέροντος ἢ τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ ἡδέος· τὸ γὰρ πρὸς ἅπαντα ἢ πρὸς τὰ πλείω χρήσιμον αἰρετώτερον ἂν ὑπάρχοι τοῦ μὴ ὁμοίως.

Τῶν δ' αὐτῶν ἀμφοτέροις ὑπαρχόντων, ὁποτέρῳ μᾶλλον ὑπάρχει σκεπτέον, οἷον πότερον ἡδίων ἢ κάλλιον ἢ συμφωρότερον.

Πάλιν τὸ τοῦ βελτίονος ἔνεκεν αἰρετώτερον, οἷον τὸ ἀρετῆς ἔνεκεν ἢ ἡδονῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν φευκτῶν· φευκτότερον γὰρ τὸ μᾶλλον ἐμποδιστικὸν τῶν αἰρετῶν, οἷον νόσος αἰσχύος· καὶ γὰρ ἡδονῆς καὶ τοῦ σπουδαῖον εἶναι κωλυτικώτερον ἢ νόσος.

Ἔτι ἐκ τοῦ ὁμοίως δεικνύναι φευκτὸν καὶ αἰρετόν τὸ προκείμενον· ἦττον γὰρ αἰρετόν τὸ τοιοῦτον ὃ καὶ ἔλοιτ' ἂν τις ὁμοίως καὶ φύγοι, τοῦ ἑτέρου ὄντος αἰρετοῦ μόνον. [119b] Τὰς μὲν οὖν πρὸς ἄλληλα συγκρίσεις καθάπερ εἴρηται ποιητέον.

Τοπικῶν Γ', Κεφάλαιον 4ον

Οἱ αὐτοὶ δὲ τόποι χρήσιμοι καὶ πρὸς τὸ δεικνύναι ὅτιοῦν αἰρετόν ἢ φευκτόν· ἀφαιρεῖν γὰρ μόνον δεῖ τὴν πρὸς ἕτερον ὑπεροχὴν. Εἰ γὰρ τὸ τιμώτερον αἰρετώτερον, καὶ τὸ τίμιον αἰρετόν, καὶ εἰ τὸ χρησιμώτερον αἰρετώτερον, καὶ τὸ χρήσιμον αἰρετόν. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τοιαύτην ἔχει τὴν σύγκρισιν.

Ἐπ' ἐνίων γὰρ εὐθέως κατὰ τὴν πρὸς ἕτερον σύγκρισιν καὶ ὅτι αἰρετόν ἐκάτερον ἢ τὸ ἕτερον λέγομεν, οἷον ὅταν τὸ μὲν φύσει ἀγαθὸν τὸ δὲ μὴ φύσει λέγωμεν· τὸ γὰρ φύσει ἀγαθὸν δῆλον ὅτι αἰρετόν ἐστίν.

Τοπικῶν Γ', Κεφάλαιον 5ον

Ληπτέον δ' ὅτι μάλιστα καθόλου τοὺς τόπους περὶ τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ μείζονος· ληφθέντες γὰρ οὕτως πρὸς πλείω χρήσιμοι ἂν εἴησαν.

Ἔστι δ' αὐτῶν τῶν εἰρημένων ἐνίους καθόλου μᾶλλον ποιεῖν μικρὸν παραλλάσσοντα τῇ προσηγορίᾳ, οἷον τὸ φύσει τοιοῦτο τοῦ μὴ φύσει τοιούτου μᾶλλον τοιοῦτο.

Καὶ εἰ τὸ μὲν ποιεῖ τὸ δὲ μὴ ποιεῖ τὸ ἔχον τοιόνδε ᾧ ἂν ὑπάρχη, μᾶλλον τοιοῦτο ὃ ποτε ποιεῖ ἢ ὃ μὴ ποιεῖ, εἰ δ' ἄμφω ποιεῖ, τὸ μᾶλλον ποιοῦν τοιοῦτο.

Ἔτι εἰ τοῦ αὐτοῦ τινος τὸ μὲν μᾶλλον τὸ δὲ ἦττον τοιοῦτο· καὶ εἰ τὸ μὲν τοιούτου μᾶλλον τοιοῦτο, τὸ δὲ μὴ τοιούτου, δῆλον ὅτι τὸ πρῶτον μᾶλλον τοιοῦτο.

Ἔτι ἐκ τῆς προσθέσεως, εἰ τῷ αὐτῷ προστιθέμενον τὸ ὅλον μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτο, ἢ εἰ τῷ ἦττον τοιούτῳ προστιθέμενον τὸ ὅλον μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτο.

Ὅμοίως δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως· οὐ γὰρ ἀφαιρεθέντος τὸ λειπόμενον ἦττον τοιοῦτο, αὐτὸ μᾶλλον τοιοῦτο.

Καὶ τὰ τοῖς ἐναντίοις ἀμιγέστερα μᾶλλον τοιαῦτα, οἷον λευκότερον τὸ τῷ μέλανι ἀμιγέστερον.

Ἔτι παρὰ τὰ εἰρημένα πρότερον τὸ μᾶλλον ἐπιδεχόμενον τὸν οἰκεῖον τοῦ προκειμένου λόγον· οἷον εἰ τοῦ λευκοῦ ἐστὶ λόγος χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, λευκότερον ὃ ἐστὶ μᾶλλον χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως.

Τοπικῶν Γ', Κεφάλαιον βον

Ἄν δ' ἐπὶ μέρους καὶ μὴ καθόλου τὸ πρόβλημα τεθῆ, πρῶτον μὲν οἱ εἰρημένοι καθόλου κατασκευαστικοὶ ἢ ἀνασκευαστικοὶ τόποι πάντες χρήσιμοι. Καθόλου γὰρ ἀναιροῦντες ἢ κατασκευάζοντες καὶ ἐπὶ μέρους δείκνυμεν· εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, καὶ τινί, καὶ εἰ μηδενί, οὐδὲ τινί. Μάλιστα δ' ἐπικαιροὶ καὶ κοινοὶ τῶν τόπων οἳ τ' ἐκ τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν συστοίχων καὶ τῶν πτώσεων. Ὅμοίως γὰρ ἔνδοξον τὸ ἀξιῶσαι, εἰ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ λύπην πᾶσαν εἶναι κακόν, τῷ εἴ τις ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ λύπην εἶναι τινα κακόν. [120a]

ἔτι εἴ τις αἴσθησις μὴ ἔστι δύναμις, καὶ ἀναισθησία τις οὐκ ἔστιν ἀδυναμία. Καὶ εἴ τι ὑποληπτὸν ἐπιστητόν, καὶ ὑπόληψις τις ἐπιστήμη. Πάλιν εἴ τι τῶν ἀδίκων ἀγαθόν, καὶ τῶν δικαίων τι κακόν· πάλιν εἴ τι τῶν δικαίως κακόν, καὶ τῶν ἀδίκως τι ἀγαθόν. Καὶ εἴ τι τῶν ἡδέων φευκτόν, ἡδονὴ τις φευκτόν. Κατὰ ταῦτα δὲ καὶ εἴ τι τῶν ἡδέων ὠφέλιμον, ἡδονὴ τις ὠφέλιμον. Καὶ ἐπὶ τῶν φθαρτικῶν δὲ καὶ τῶν γενέσεων καὶ φθορῶν ὡσαύτως. Εἰ γὰρ τι φθαρτικὸν ἡδονῆς ἢ ἐπιστήμης ὄν ἀγαθόν ἐστίν, εἴη ἂν τις ἡδονὴ ἢ ἐπιστήμη τῶν κακῶν. Ὅμοίως δὲ καὶ εἰ φθορά τις ἐπιστήμης τῶν ἀγαθῶν ἢ γένεσις τῶν κακῶν, ἔσται τις ἐπιστήμη τῶν κακῶν· οἷον εἰ τὸ ἐπιλανθάνεσθαι ἅ τις αἰσχροῦ ἔπραξε τῶν ἀγαθῶν, ἢ τὸ ἀναμνησθεσθαι τῶν κακῶν, εἴη ἂν τὸ ἐπίστασθαι ἅ τις αἰσχροῦ ἔπραξε τῶν κακῶν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἐν ἅπασιν γὰρ ὁμοίως τὸ ἔνδοξον.

Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἦττον καὶ ὁμοίως. Εἰ γὰρ μᾶλλον μὲν τῶν ἐξ ἄλλου γένους τι τοιοῦτο, ἐκείνων δὲ μηδὲν ἐστίν, οὐδ' ἂν τὸ εἰρημένον εἴη τοιοῦτον· οἷον εἰ μᾶλλον μὲν ἐπιστήμη τις ἀγαθόν ἢ ἡδονή, μηδεμία δ' ἐπιστήμη ἀγαθόν, οὐδ' ἂν ἡδονὴ εἴη. Καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίως δὲ καὶ ἦττον ὡσαύτως· ἔσται γὰρ καὶ ἀναιρεῖν καὶ κατασκευάζειν, πλὴν ἐκ μὲν τοῦ ὁμοίως ἀμφοτέρω, ἐκ δὲ τοῦ ἦττον κατασκευάζειν μόνον, ἀνασκευάζειν δὲ οὐ. Εἰ γὰρ ὁμοίως δύναμις τις ἀγαθόν καὶ ἐπιστήμη, ἔστι δὲ τις δύναμις ἀγαθόν, καὶ ἐπιστήμη ἐστίν· εἰ δὲ μηδεμία δύναμις, οὐδ' ἐπιστήμη. Εἰ δ' ἦττον δύναμις τις ἀγαθόν ἢ ἐπιστήμη, ἔστι δὲ τις δύναμις ἀγαθόν, καὶ ἐπιστήμη. Εἰ δὲ μηδεμία δύναμις ἀγαθόν, οὐκ ἀνάγκη καὶ ἐπιστήμην μηδεμίαν εἶναι ἀγαθόν. Δῆλον οὖν ὅτι κατασκευάζειν μόνον ἐκ τοῦ ἦττον ἐστίν.

Οὐ μόνον δ' ἐξ ἄλλου γένους ἔστιν ἀνασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ, λαμβάνοντα τὸ μάλιστα τοιοῦτον· οἷον εἰ κεῖται ἐπιστήμη τις ἀγαθόν, δειχθεῖ δ' ὅτι φρόνησις οὐκ ἀγαθόν, οὐδ' ἄλλη οὐδεμία ἔσται, ἐπεὶ οὐδ' ἡ μάλιστα δοκοῦσα. Ἔτι ἐξ ὑποθέσεως, ὁμοίως ἀξιώσαντα, εἰ ἐνί, καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, οἷον εἰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ τὰς ἄλλας, εἰ δ' αὐτὴ μή, μηδὲ τὰς ἄλλας. Εἰ μὲν οὖν ὑπάρχειν τινὶ κεῖται, δεικτέον ὅτι οὐχ ὑπάρχει τινί· ἀκολουθήσει γὰρ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. [120b] Εἰ δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχειν κεῖται, δεικτέον ὅτι ὑπάρχει τινί· καὶ γὰρ οὕτως ἀκολουθήσει τὸ πᾶσιν ὑπάρχειν. Δῆλον δ' ἐστίν ὅτι ὁ ὑποτιθέμενος

ποιεῖ τὸ πρόβλημα καθόλου, ἐπὶ μέρους τεθέντος· τὸν γὰρ ἐπὶ μέρους ὁμολογοῦντα καθόλου ἀξιῶ ὁμολογεῖν, ἐπειδὴ, εἰ ἐνί, καὶ πᾶσιν ὁμοίως ἀξιῶ ὑπάρχειν.

Ἀδιορίστου μὲν οὖν ὄντος τοῦ προβλήματος μοναχῶς ἀνασκευάζειν ἐνδέχεται, οἷον εἰ ἔφησεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι ἢ μὴ ἀγαθὸν καὶ μηδὲν ἄλλο προσδιώρισεν.

Εἰ μὲν γὰρ τινὰ ἔφησεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, δεικτέον καθόλου ὅτι οὐδεμία, εἰ μέλλει ἀναιρεῖσθαι τὸ προκείμενον· ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τινὰ ἔφησεν ἡδονὴν μὴ εἶναι ἀγαθόν, δεικτέον καθόλου ὅτι πᾶσα.

Ἄλλως δ' οὐκ ἐνδέχεται ἀναιρεῖν· ἐὰν γὰρ δείξωμεν ὅτι ἐστὶ τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθὸν ἢ ἀγαθόν, οὕτω ἀναιρεῖται τὸ προκείμενον. Δῆλον οὖν ὅτι ἀναιρεῖν μὲν μοναχῶς ἐνδέχεται, κατασκευάζειν δὲ διχῶς· ἂν τε γὰρ καθόλου δείξωμεν ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, ἂν τε ὅτι ἐστὶ τις ἡδονὴ ἀγαθόν, δεδειγμένον ἔσται τὸ προκείμενον. Ὅμοίως δὲ κἂν δέη διαλεχθῆναι ὅτι ἐστὶ τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν, ἐὰν δείξωμεν ὅτι οὐδεμία ἀγαθόν ἢ ὅτι τις οὐκ ἀγαθόν, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου καὶ ἐπὶ μέρους, ὅτι ἐστὶ τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν.

Διωρισμένης δὲ τῆς θέσεως οὔσης, διχῶς ἀναιρεῖν ἔσται, οἷον εἰ τεθείη τινὲ μὲν ὑπάρχειν ἡδονῇ ἀγαθῷ εἶναι, τινὲ δ' οὐχ ὑπάρχειν· εἴτε γὰρ πᾶσα δειχθείη ἡδονὴ ἀγαθὸν εἴτε μηδεμία, ἀνηρημένον ἔσται τὸ προκείμενον.

Εἰ δὲ μίαν ἡδονὴν μόνην ἀγαθὸν ἔθηκεν εἶναι, τριχῶς ἐνδέχεται ἀναιρεῖν· δείξαντες γὰρ ὅτι πᾶσα ἢ ὅτι οὐδεμία ἢ ὅτι πλείους μιᾶς ἀγαθόν, ἀνηρηκότες ἐσόμεθα τὸ προκείμενον.

Ἐπὶ πλείον δὲ τῆς θέσεως διορισθείσης, οἷον ὅτι ἡ φρόνησις μόνη τῶν ἀρετῶν ἐπιστήμη, τετραχῶς ἔστιν ἀναιρεῖν· δειχθέντος γὰρ ὅτι πᾶσα ἀρετὴ ἐπιστήμη ἢ ὅτι οὐδεμία ἢ ὅτι καὶ ἄλλη τις, οἷον ἡ δικαιοσύνη, ἢ ὅτι αὐτὴ ἡ φρόνησις οὐκ ἐπιστήμη, ἀνηρημένον ἔσται τὸ προκείμενον.

Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὰ καθ' ἕκαστα, ἐν οἷς ὑπάρχειν τι ἢ μὴ εἴρηται, καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου προβλήμασιν.

Ἐτι δ' ἐν τοῖς γένεσιν ἐπιβλεπτέον διαιροῦντα κατ' εἶδη μέχρι τῶν ἀτόμων, καθάπερ εἴρηται πρότερον· ἂν τε γὰρ παντὶ φαίνεται ὑπάρχον ἂν τε μηδενί, πολλὰ προενέγκαντι ἀξιώτεον καθόλου ὁμολογεῖν ἢ φέρειν ἔνστασιν ἐπὶ τίνος οὐχ οὕτως.

Ἐτι ἐφ' ὧν ἔστιν ἢ εἶδει ἢ ἀριθμῷ διορίσαι τὸ συμβεβηκός, σκεπτέον εἰ μηδὲν τούτων ὑπάρχει, οἷον ὅτι ὁ χρόνος οὐ κινεῖται οὐδ' ἐστὶ κίνησις, καταριθμησάμενον πόσα εἶδη κινήσεως· εἰ γὰρ μηδὲν τούτων ὑπάρχει τῷ χρόνῳ, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται οὐδ' ἐστὶ κίνησις. Ὅμοίως δὲ καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ οὐκ ἀριθμὸς, διελόμενον ὅτι πᾶς ἀριθμὸς ἢ περιττὸς ἢ ἄρτιος· εἰ γὰρ ἡ ψυχὴ μήτε περιττὸν μήτε ἄρτιον, δῆλον ὅτι οὐκ ἀριθμὸς.

Πρὸς μὲν οὖν τὸ συμβεβηκὸς διὰ τῶν τοιούτων καὶ οὕτως ἐπιχειρητέον.

Τοπικῶν Δ'

8 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), [Γ'](#), [Δ'](#), [Ε'](#), [ς'](#), [Ζ'](#), [Η'](#)

Βιβλίον 4ον

Τοπικῶν Δ', Κεφάλαιον 1ον

[121a] Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τῶν πρὸς τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον ἐπισκεπτέον. Ἔστι δὲ ταῦτα στοιχεῖα τῶν πρὸς τοὺς ὄρους· περὶ αὐτῶν δὲ τούτων ὀλιγάκις αἰ σκέψεις γίνονται τοῖς διαλεγομένοις.

Ἄν δὴ τεθῆ γένος τινὸς τῶν ὄντων, πρῶτον μὲν ἐπιβλέπειν ἐπὶ πάντα τὰ συγγενῆ τῷ λεχθέντι, εἴ τις μὴ κατηγορεῖται, καθάπερ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος, οἶον, εἰ τῆς ἡδονῆς τάγαθόν γένος κεῖται, εἴ τις ἡδονὴ μὴ ἀγαθόν· εἰ γὰρ τοῦτο, δῆλον ὅτι οὐ γένος τάγαθόν τῆς ἡδονῆς· τὸ γὰρ γένος κατὰ πάντων τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος κατηγορεῖται.

Εἴτα εἰ μὴ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται ἀλλ' ὡς συμβεβηκός, καθάπερ τὸ λευκὸν τῆς χιόνος, ἢ ψυχῆς τὸ κινούμενον ὑφ' αὐτοῦ· οὔτε γὰρ ἡ χιών ὅπερ λευκόν, διόπερ οὐ γένος τὸ λευκὸν τῆς χιόνος, οὔθ' ἡ ψυχὴ ὅπερ κινούμενον, συμβέβηκε δ' αὐτῇ κινεῖσθαι, καθάπερ καὶ τῷ ζῳῷ πολλάκις βαδίζειν τε καὶ βαδίζοντι εἶναι. Ἔτι τὸ κινούμενον οὐ τί ἐστὶν ἀλλὰ τι ποιοῦν ἢ πάσχον σημαίνειν ἔοικεν. Ὅμοίως δὲ καὶ τὸ λευκόν· οὐ γὰρ τί ἐστὶν ἡ χιών, ἀλλὰ ποῖόν τι, δηλοῖ. Ὡστ' οὐδέτερον αὐτῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, τὸ δὲ γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται.

Μάλιστα δ' ἐπὶ τὸν τοῦ συμβεβηκότος ὀρισμὸν ἐπιβλέπειν, εἰ ἐφαρμόττει ἐπὶ τὸ ῥηθὲν γένος, οἶον καὶ τὰ νῦν εἰρημένα· ἐνδέχεται γὰρ κινεῖν τι αὐτὸ ἑαυτὸ καὶ μή, ὁμοίως δὲ καὶ λευκὸν εἶναι καὶ μή, ὥστ' οὐδέτερον αὐτῶν γένος ἀλλὰ συμβεβηκός, ἐπειδὴ συμβεβηκός ἐλέγομεν ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν τινὶ καὶ μή.

Ἔτι εἰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ διαιρέσει τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος, ἀλλὰ τὸ μὲν οὐσία τὸ δὲ ποιόν, ἢ τὸ μὲν πρὸς τι τὸ δὲ ποιόν· οἶον ἡ μὲν χιών καὶ ὁ κύκνος οὐσία, τὸ δὲ λευκὸν οὐκ οὐσία ἀλλὰ ποιόν, ὥστ' οὐ γένος τὸ λευκὸν τῆς χιόνος οὐδὲ τοῦ κύκνου. [121b] Πάλιν ἡ μὲν ἐπιστήμη τῶν πρὸς τι, τὸ δ' ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν ποιόν, ὥστ' οὐ γένος τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ καλὸν τῆς ἐπιστήμης· τὰ γὰρ τῶν πρὸς τι γένη καὶ αὐτὰ τῶν πρὸς τι δεῖ εἶναι, καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου· καὶ γὰρ τὸ πολλαπλάσιον, γένος ὄν τοῦ διπλασίου, καὶ αὐτὸ τῶν πρὸς τί ἐστὶν. Καθόλου δ' εἰπεῖν ὑπὸ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν δεῖ τὸ γένος τῷ εἶδει εἶναι· εἰ γὰρ τὸ εἶδος οὐσία, καὶ τὸ γένος, καὶ εἰ ποιόν τι τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος ποιόν τι· οἶον εἰ τὸ λευκὸν ποιόν τι, καὶ τὸ χρῶμα. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Πάλιν εἰ ἀνάγκη ἢ ἐνδέχεται τοῦ τεθέντος ἐν τῷ γένει μετέχειν τὸ γένος. Ὅρος δὲ τοῦ μετέχειν τὸ ἐπιδέχεσθαι τὸν τοῦ μετεχομένου λόγον. Δῆλον οὖν ὅτι τὰ μὲν εἶδη μετέχει τῶν γενῶν, τὰ δὲ γένη τῶν εἰδῶν οὔ· τὸ μὲν γὰρ εἶδος ἐπιδέχεται τὸν τοῦ γένους λόγον, τὸ δὲ γένος τὸν τοῦ εἴδους οὔ. Σκεπτέον οὖν εἰ μετέχει ἢ ἐνδέχεται μετέχειν τοῦ εἴδους τὸ ἀποδοθὲν γένος, οἶον εἴ τις τοῦ ὄντος ἢ τοῦ ἐνὸς γένος τι ἀποδοίη· συμβήσεται γὰρ μετέχειν τὸ γένος τοῦ εἴδους· κατὰ πάντων γὰρ τῶν ὄντων τὸ ὄν καὶ τὸ ἐν κατηγορεῖται, ὥστε καὶ ὁ λόγος αὐτῶν.

Ἔτι εἰ κατὰ τινος τὸ ἀποδοθὲν εἶδος ἀληθεύεται, τὸ δὲ γένος μή, οἶον εἰ τὸ ὄν ἢ τὸ ἐπιστητὸν τοῦ δοξαστοῦ γένος τεθειῆ. Κατὰ γὰρ τοῦ μὴ ὄντος τὸ δοξαστὸν κατηγορηθήσεται (πολλὰ γὰρ τῶν μὴ ὄντων δοξαστά), ὅτι δὲ τὸ ὄν ἢ τὸ ἐπιστητὸν οὐ κατηγορεῖται κατὰ τοῦ μὴ ὄντος, δῆλον. Ὡστ' οὐ γένος τὸ ὄν οὐδὲ τὸ ἐπιστητὸν τοῦ δοξαστοῦ· καθ' ὧν γὰρ τὸ εἶδος κατηγορεῖται, καὶ τὸ γένος δεῖ κατηγορεῖσθαι.

Πάλιν εἰ μηδενὸς τῶν εἰδῶν ἐνδέχεται μετέχειν τὸ τεθὲν ἐν τῷ γένει· ἀδύνατον γὰρ τοῦ γένους μετέχειν μηδενὸς τῶν εἰδῶν μετέχον, ἂν μὴ τι τῶν κατὰ τὴν πρώτην διαίρεσιν εἰδῶν ἦ· ταῦτα δὲ τοῦ γένους μόνον μετέχει. Ἄν οὖν ἡ κίνησις γένος τῆς ἡδονῆς τεθῆ, σκεπτέον εἰ μήτε φορὰ μήτ' ἀλλοίωσις ἢ ἡδονὴ μήτε τῶν λοιπῶν τῶν ἀποδοθεισῶν κινήσεων μηδεμία. Δῆλον γὰρ ὅτι οὐδενὸς ἂν τῶν εἰδῶν μετέχοι· ὥστ' οὐδὲ τοῦ γένους, ἐπειδὴ ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ τοῦ γένους μετέχον καὶ τῶν εἰδῶν τινος μετέχειν. Ὡστ' οὐκ ἂν εἶη εἶδος ἢ ἡδονὴ τῆς κινήσεως, οὐδὲ τῶν ἀτόμων οὐδὲν τῶν ὑπὸ τι εἶδος τῆς κινήσεως ὄντων· καὶ γὰρ τὰ ἄτομα μετέχει τοῦ γένους καὶ τοῦ εἴδους, οἷον ὁ τις ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος μετέχει καὶ ζώου.

[122a] Ἔτι εἰ ἐπὶ πλέον λέγεται τοῦ γένους τὸ ἐν τῷ γένει τεθὲν, οἷον τὸ δοξαστὸν τοῦ ὄντος· καὶ γὰρ τὸ ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν δοξαστόν, ὥστ' οὐκ ἂν εἶη τὸ δοξαστόν εἶδος τοῦ ὄντος· ἐπὶ πλέον γὰρ αἰεὶ τὸ γένος τοῦ εἴδους λέγεται.

Πάλιν εἰ ἐπ' ἴσων τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος λέγεται, οἷον εἰ τῶν πᾶσιν ἐπομένων τὸ μὲν εἶδος τὸ δὲ γένος τεθείη, καθάπερ τὸ ὄν καὶ τὸ ἔν· παντὶ γὰρ τὸ ὄν καὶ τὸ ἔν· ὥστ' οὐδέτερον οὐδετέρου γένος, ἐπειδὴ ἐπ' ἴσων λέγεται. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ πρῶτον καὶ ἡ ἀρχὴ εἰς ἄλληλα τεθείη· ἢ τε γὰρ ἀρχὴ πρῶτον καὶ τὸ πρῶτον ἀρχή, ὥστ' ἢ ἀμφοτέρω τὰ εἰρημένα ταῦτόν ἐστιν ἢ οὐδέτερον οὐδετέρου γένος. Στοιχεῖον δὲ πρὸς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τὸ ἐπὶ πλέον τὸ γένος ἢ τὸ εἶδος καὶ τὴν διαφορὰν λέγεσθαι· ἐπ' ἔλαττον γὰρ καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ γένους λέγεται.

Ὅρᾶν δὲ καὶ εἰ τινος τῶν ἀδιαφόρων εἶδει μὴ ἔστι τὸ εἰρημένον γένος ἢ μὴ δόξαι ἂν, κατασκευάζονται δέ, εἰ ἔστι τινός. Ταῦτόν γὰρ πάντων τῶν ἀδιαφόρων εἶδει γένος· ἂν οὖν ἐνὸς δειχθῆ, δῆλον ὅτι πάντων, κἂν ἐνὸς μὴ, δῆλον ὅτι οὐδενός. Οἷον εἰ τις ἀτόμος τιθέμενος γραμμαῖς τὸ ἀδιαίρετον γένος αὐτῶν φήσειεν εἶναι· τῶν γὰρ διαίρεσιν ἐχουσῶν γραμμῶν οὐκ ἔστι τὸ εἰρημένον γένος, ἀδιαφόρων οὐσῶν κατὰ τὸ εἶδος· ἀδιάφοροι γὰρ ἀλλήλαις κατὰ τὸ εἶδος αἰεὶ εὐθεῖαι γραμμαὶ πᾶσαι.

Τοπικῶν Δ', Κεφάλαιον 2ον

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τι ἄλλο γένος ἐστὶ τοῦ ἀποδοθέντος εἴδους, ὃ μήτε περιέχει τὸ ἀποδοθὲν γένος μήθ' ὑπ' ἐκεῖνό ἐστιν. Οἷον εἰ τις τῆς δικαιοσύνης τὴν ἐπιστήμην θεῖη γένος· ἔστι γὰρ καὶ ἡ ἀρετὴ γένος, καὶ οὐδέτερον τῶν γενῶν τὸ λοιπὸν περιέχει. Ὡστ' οὐκ ἂν εἶη ἡ ἐπιστήμη γένος τῆς δικαιοσύνης· δοκεῖ γάρ, ὅταν ἐν εἶδος ὑπὸ δύο γένη ἦ, τὸ ἕτερον ὑπὸ τοῦ ἑτέρου περιέχεσθαι. Ἔχει δ' ἀπορίαν ἐπ' ἐνίων τὸ τοιοῦτο· δοκεῖ γὰρ ἐνίοις ἢ φρόνησις ἀρετὴ τε καὶ ἐπιστήμη εἶναι καὶ οὐδέτερον τῶν γενῶν ὑπ' οὐδετέρου περιέχεσθαι. Οὐ μὴν ὑπὸ πάντων γε συγχωρεῖται τὴν φρόνησιν ἐπιστήμην εἶναι. Εἰ δ' οὖν τις συγχωροίη τὸ λεγόμενον ἀληθές εἶναι, ἀλλὰ τό γε ὑπ' ἄλληλα ἢ ὑπὸ ταῦτο ἄμφω γίνεσθαι τὰ τοῦ αὐτοῦ γένη τῶν ἀναγκαίων δόξειεν ἂν εἶναι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης συμβαίνει· ἄμφω γὰρ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστίν· ἐκάτερον γὰρ αὐτῶν ἕξις καὶ διάθεσις ἐστίν. Σκεπτέον οὖν εἰ μηδέτερον ὑπάρχει τῷ ἀποδοθέντι γένει. [122b] Εἰ γὰρ μήθ' ὑπ' ἄλληλά ἐστι τὰ γένη μήθ' ὑπὸ ταῦτόν ἄμφω, οὐκ ἂν εἶη τὸ ἀποδοθὲν γένος.

Σκοπεῖν δὲ καὶ τὸ γένος τοῦ ἀποδοθέντος γένους καὶ οὕτως αἰεὶ τὸ ἐπάνω γένος, εἰ πάντα κατηγορεῖται τοῦ εἴδους, καὶ εἰ ἐν τῷ τί ἐστὶν κατηγορεῖται· πάντα γὰρ τὰ ἐπάνω γένη κατηγορεῖσθαι δεῖ τοῦ εἴδους ἐν τῷ τί ἐστίν. Εἰ οὖν που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθὲν. Πάλιν εἰ μετέχει τὸ γένος τοῦ εἴδους, ἢ αὐτὸ ἢ τῶν ἐπάνω τι γενῶν· οὐδενὸς γὰρ τῶν ὑποκάτω τὸ ἐπάνω μετέχει. Ἀνασκευάζονται μὲν οὖν καθάπερ εἴρηται χρηστέον. Κατασκευάζονται δέ, ὁμολογουμένως

μὲν ὑπάρχειν τῷ εἶδει τοῦ ῥηθέντος γένους, ὅτι δ' ὡς γένος ὑπάρχει ἀμφισβητουμένου, ἀπόχρη τὸ δεῖξαι τι τῶν ἐπάνω γενῶν ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ εἶδους κατηγορούμενον. Ἐνὸς γὰρ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένου πάντα καὶ τὰ ἐπάνω τούτου καὶ τὰ ὑποκάτω, ἄνπερ κατηγορῆται τοῦ εἶδους, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορηθήσεται· ὥστε καὶ τὸ ἀποδοθὲν γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. Ὅτι δ' ἐνὸς ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένου πάντα τὰ λοιπά, ἄνπερ κατηγορῆται, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορηθήσεται, δι' ἐπαγωγῆς ληπτέον. Εἰ δ' ἀπλῶς ὑπάρχειν ἀμφισβητεῖται τὸ ἀποδοθὲν γένος, οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι τῶν ἐπάνω τι γενῶν ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ εἶδους κατηγορούμενον. Οἷον εἴ τις τῆς βαδίσσεως γένος ἀποδέδωκε τὴν φορᾶν, οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι ὅτι κινήσις ἐστὶν ἢ βάδισις πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι φορὰ ἐστὶν, ἐπειδὴ καὶ ἄλλαι κινήσεις εἰσὶν, ἀλλὰ προσδεικτέον ὅτι οὐδενὸς μετέχει ἢ βάδισις τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν εἰ μὴ τῆς φορᾶς· ἀνάγκη γὰρ τὸ τοῦ γένους μετέχον καὶ τῶν εἰδῶν τινος μετέχειν τῶν κατὰ τὴν πρώτην διαίρεσιν. Εἰ οὖν ἢ βάδισις μὴτ' αὐξήσεως μὴτε μειώσεως μὴτε τῶν ἄλλων κινήσεων μετέχει, δῆλον ὅτι τῆς φορᾶς ἂν μετέχοι· ὥστ' εἴη ἂν γένος ἢ φορὰ τῆς βαδίσσεως.

Πάλιν ἐφ' ὧν τὸ εἶδος τὸ τεθὲν ὡς γένος κατηγορεῖται, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ ἀποδοθὲν γένος ἐν τῷ τί ἐστὶν αὐτῶν τούτων κατηγορεῖται ὧνπερ καὶ τὸ εἶδος, ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὰ ἐπάνω τοῦ γένους πάντα. Εἰ γὰρ που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθὲν· εἰ γὰρ ἦν γένος, ἅπαντ' ἂν καὶ τὰ ἐπάνω τούτου καὶ αὐτὸ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖτο, ὧνπερ καὶ τὸ εἶδος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. [123a] Ἀνασκευάζοντι μὲν οὖν χρήσιμον, εἰ μὴ κατηγορεῖται τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστὶν ὧνπερ καὶ τὸ εἶδος κατηγορεῖται· κατασκευάζοντι δ', εἰ κατηγορεῖται ἐν τῷ τί ἐστι, χρήσιμον. Συμβήσεται γὰρ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι, ὥστε τὸ αὐτὸ ὑπὸ δύο γένη γίνεται. Ἀναγκαῖον οὖν ὑπ' ἄλληλα τὰ γένη εἶναι. Ἄν οὖν δειχθῆ ὁ βουλόμεθα ὡς γένος κατασκευάσαι μὴ ὄν ὑπὸ τὸ εἶδος, δῆλον ὅτι τὸ εἶδος ὑπὸ τοῦτ' ἂν εἴη, ὥστε δεδειγμένον ἂν εἴη ὅτι γένος τοῦτο.

Σκοπεῖν δὲ καὶ τοὺς λόγους τῶν γενῶν, εἰ ἐφαρμόττουσιν ἐπὶ τε τὸ ἀποδοθὲν εἶδος καὶ ἐπὶ τὰ μετέχοντα τοῦ εἶδους· ἀνάγκη γὰρ τοὺς τῶν γενῶν λόγους κατηγορεῖσθαι τοῦ εἶδους καὶ τῶν μετεχόντων τοῦ εἶδους. Εἰ οὖν που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθὲν.

Πάλιν εἰ τὴν διαφορὰν ὡς γένος ἀποδέδωκεν, οἷον εἰ τὸ ἀθάνατον γένος θεοῦ· διαφορὰ γὰρ ἐστὶ ζῶου τὸ ἀθάνατον, ἐπειδὴ τῶν ζῶων τὰ μὲν θνητὰ τὰ δ' ἀθάνατα. Δῆλον οὖν ὅτι διημάρτηται· οὐδενὸς γὰρ ἢ διαφορὰ γένος ἐστίν. Ὅτι δὲ τοῦτ' ἀληθές, δῆλον· οὐδεμία γὰρ διαφορὰ σημαίνει τί ἐστὶν ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι, καθάπερ τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν.

Καὶ εἰ τὴν διαφορὰν ὡς εἶδος εἰς τὸ γένος ἔθηκεν, οἷον τὸ περιττὸν ὅπερ ἀριθμὸν· διαφορὰ γὰρ ἀριθμοῦ τὸ περιττὸν, οὐκ εἶδος ἐστίν. Οὐ δοκεῖ δὲ μετέχειν ἢ διαφορὰ τοῦ γένους· πᾶν γὰρ τὸ μετέχον τοῦ γένους ἢ εἶδος ἢ ἄτομόν ἐστίν, ἢ δὲ διαφορὰ οὔτε εἶδος οὔτε ἄτομόν ἐστίν. Δῆλον οὖν ὅτι οὐ μετέχει τοῦ γένους ἢ διαφορὰ· ὥστ' οὐδὲ τὸ περιττὸν εἶδος ἂν εἴη ἀλλὰ διαφορὰ, ἐπειδὴ οὐ μετέχει τοῦ γένους.

Ἔτι εἰ τὸ γένος εἰς τὸ εἶδος ἔθηκεν, οἷον τὴν ἄψιν ὅπερ συνοχὴν ἢ τὴν μεῖξιν ὅπερ κρᾶσιν, ἢ ὡς Πλάτων ὀρίζεται φορᾶν τὴν κατὰ τόπον κινήσιν. Οὐ γὰρ ἀναγκαῖον τὴν ἄψιν συνοχὴν εἶναι, ἀλλ' ἀνάπαλιν τὴν συνοχὴν ἄψιν· οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἀπτόμενον συνέχεται, ἀλλὰ τὸ συνεχόμενον ἄπτεται. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν· οὔτε γὰρ ἢ μεῖξις ἅπασα κρᾶσις (ἢ γὰρ τῶν ξηρῶν μεῖξις οὐκ ἐστὶ κρᾶσις) οὔθ' ἢ κατὰ τόπον μεταβολὴ πᾶσα φορὰ· ἢ γὰρ βάδισις οὐ δοκεῖ φορὰ εἶναι· σχεδὸν γὰρ ἢ φορὰ ἐπὶ τῶν ἀκουσίως τόπον ἐκ τόπου μεταβαλλόντων λέγεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀψύχων

συμβαίνει. Δήλον δ' ὅτι καὶ ἐπὶ πλέον λέγεται τὸ εἶδος τοῦ γένους ἐν τοῖς ἀποδοθεῖσι, δέον ἀνάπαλιν γίνεσθαι.

Πάλιν εἰ τὴν διαφορὰν εἰς τὸ εἶδος ἔθηκεν, οἷον τὸ ἀθάνατον ὅπερ θεόν. Συμβήσεται γὰρ ἐπ' ἴσης ἢ ἐπὶ πλεῖον τὸ εἶδος λέγεσθαι· ἀεὶ δ' ἡ διαφορὰ ἐπ' ἴσης ἢ ἐπὶ πλεῖον τοῦ εἴδους λέγεται. [123b]

Ἔτι εἰ τὸ γένος εἰς τὴν διαφορὰν, οἷον τὸ χρῶμα ὅπερ συγκριτικὸν ἢ τὸν ἀριθμὸν ὅπερ περιττόν.

Καὶ εἰ τὸ γένος ὡς διαφορὰν εἶπεν· ἐγχωρεῖ γὰρ τινα καὶ τοιαύτην κομίσει θέσιν, οἷον κράσεως τὴν μεῖξιν διαφορὰν ἢ φορᾶς τὴν κατὰ τόπον μεταβολήν. Σκεπτόν δὲ πάντα τὰ τοιαῦτα διὰ τῶν αὐτῶν· ἐπικοινωνοῦσι γὰρ οἱ τόποι· ἐπὶ πλέον τε γὰρ τὸ γένος τῆς διαφορᾶς δεῖ λέγεσθαι καὶ μὴ μετέχειν τῆς διαφορᾶς, οὕτω δ' ἀποδοθέντος οὐδέτερον τῶν εἰρημένων δυνατὸν συμβαίνειν· ἐπ' ἔλαττόν τε γὰρ ῥηθήσεται καὶ μεθέξει τὸ γένος τῆς διαφορᾶς.

Πάλιν εἰ μηδεμία διαφορὰ κατηγορεῖται τῶν τοῦ γένους κατὰ τοῦ ἀποδοθέντος εἴδους, οὐδὲ τὸ γένος κατηγορηθήσεται· οἷον ψυχῆς οὔτε τὸ περιττόν οὔτε τὸ ἄρτιον κατηγορεῖται, ὥστ' οὐδ' ἀριθμός.

Ἔτι εἰ πρότερον φύσει τὸ εἶδος καὶ συναναιρεῖ τὸ γένος· δοκεῖ γὰρ τὸ ἐναντίον.

Ἔτι εἰ ἐνδέχεται ἀπολιπεῖν τὸ εἰρημένον γένος ἢ τὴν διαφορὰν, οἷον ψυχὴν τὸ κινεῖσθαι ἢ δόξαν τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος, οὐκ ἂν εἴη τῶν εἰρημένων οὐδέτερον γένος οὐδὲ διαφορὰ· δοκεῖ γὰρ τὸ γένος καὶ ἡ διαφορὰ παρακολουθεῖν, ἕως ἂν ἦ τὸ εἶδος.

Τοπικῶν Δ', Κεφάλαιον Ζον

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τὸ ἐν τῷ γένει κείμενον μετέχει τινὸς ἐναντίου τῷ γένει ἢ ἐνδέχεται μετέχειν· τὸ γὰρ αὐτὸ τῶν ἐναντίων ἅμα μεθέξει, ἐπειδὴ τὸ μὲν γένος οὐδέποτε ἀπολείπει, μετέχει δὲ καὶ τοῦ ἐναντίου ἢ ἐνδέχεται μετέχειν.

Ἔτι εἴ τινας κοινωνεῖ τὸ εἶδος ὃ ἀδύνατον ὅλως ὑπάρχειν τοῖς ὑπὸ τὸ γένος· οἷον εἰ ἡ ψυχὴ τῆς ζωῆς κοινωνεῖ, τῶν δ' ἀριθμῶν μηδένα δυνατὸν ζῆν, οὐκ ἂν εἴη εἶδος ἀριθμοῦ ἢ ψυχῆς.

Σκεπτόν δὲ καὶ εἰ ὁμώνυμον τὸ εἶδος τῷ γένει, στοιχείοις χρώμενον τοῖς εἰρημένοις πρὸς τὸ ὁμώνυμον· συνώνυμον γὰρ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος.

Ἐπεὶ δὲ παντὸς γένους εἶδη πλείω, σκοπεῖν εἰ μὴ ἐνδέχεται ἕτερον εἶδος εἶναι τοῦ εἰρημένου γένους· εἰ γὰρ μὴ ἔστι, δήλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ὅλως γένος τὸ εἰρημένον.

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τὸ μεταφορᾶ λεγόμενον ὡς γένος ἀποδέδωκεν, οἷον τὴν σωφροσύνην συμφωνίαν· πᾶν γὰρ γένος κυρίως κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται, ἡ δὲ συμφωνία κατὰ τῆς σωφροσύνης οὐ κυρίως ἀλλὰ μεταφορᾶ· πᾶσα γὰρ συμφωνία ἐν φθόγγοις.

[124a] Ἔτι ἂν ἦ ἐναντίον τι τῷ εἴδει, σκοπεῖν. Ἔστι δὲ πλεοναχῶς ἢ σκέψις· πρῶτον μὲν εἰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει καὶ τὸ ἐναντίον, μὴ ὄντος ἐναντίου τῷ γένει· δεῖ γὰρ τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι, ἂν μηδὲν ἐναντίον τῷ γένει ἦ. Ὄντος δ' ἐναντίου τῷ γένει, σκοπεῖν εἰ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ· ἀνάγκη γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ εἶναι, ἄνπερ ἦ ἐναντίον τι τῷ γένει. Φανερόν δὲ τούτων ἕκαστον διὰ τῆς ἐπαγωγῆς.

Πάλιν εἰ ὅλως ἐν μηδενὶ γένει τὸ τῷ εἶδει ἐναντίον ἄλλ' αὐτὸ γένος, οἷον τἀγαθόν· εἰ γὰρ τοῦτο μὴ ἐν γένει, οὐδὲ τὸ ἐναντίον τούτου ἐν γένει ἔσται ἄλλ' αὐτὸ γένος, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ συμβαίνει· οὐδέτερον γὰρ τούτων ἐν γένει, ἀλλ' ἑκάτερον αὐτὸ γένος.

Ἔτι εἰ ἐναντίον τινὶ καὶ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος, καὶ τῶν μὲν ἔστι τι μεταξύ, τῶν δὲ μή. Εἰ γὰρ τῶν γενῶν ἔστι τι μεταξύ, καὶ τῶν εἰδῶν, καὶ εἰ τῶν εἰδῶν, καὶ τῶν γενῶν, καθάπερ ἐπ' ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας· ἑκατέρων γὰρ ἔστι τι μεταξύ. (Ἐνστασις τούτου ὅτι ὑγείας καὶ νόσου οὐδὲν μεταξύ, κακοῦ δὲ καὶ ἀγαθοῦ.) Ἡ εἰ ἔστι μὲν τι ἀμφοῖν ἀνά μέσον, καὶ τῶν εἰδῶν καὶ τῶν γενῶν, μὴ ὁμοίως δέ, ἀλλὰ τῶν μὲν κατὰ ἀπόφασιν τῶν δ' ὡς ὑποκείμενον. Ἐνδοξον γὰρ τὸ ὁμοίως ἀμφοῖν, καθάπερ ἐπ' ἀρετῆς καὶ κακίας, καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας· ἀμφοῖν γὰρ κατὰ ἀπόφασιν τὰ ἀνά μέσον.

Ἔτι ὅταν μὴ ἦ ἐναντίον τῷ γένει, σκοπεῖν μὴ μόνον εἰ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνά μέσον· ἐν ᾧ γὰρ τὰ ἄκρα, καὶ τὸ ἀνά μέσον, οἷον ἐπὶ λευκοῦ καὶ μέλανος· τὸ γὰρ χρῶμα γένος τούτων τε καὶ τῶν ἀνά μέσον χρωμάτων ἀπάντων. (Ἐνστασις ὅτι ἢ μὲν ἔνδεια καὶ ἢ ὑπερβολὴ ἐν τῷ αὐτῷ γένει – ἐν τῷ κακῷ γὰρ ἄμφω – τὸ δὲ μέτριον ἀνά μέσον ὃν τούτων οὐκ ἐν τῷ κακῷ ἀλλ' ἐν τῷ ἀγαθῷ.) Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν γένος ἐναντίον τινὶ, τὸ δὲ εἶδος μηδενὶ. Εἰ γὰρ τὸ γένος ἐναντίον τινὶ, καὶ τὸ εἶδος, καθάπερ ἀρετὴ κακία καὶ δικαιοσύνη ἀδικία. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σκοποῦντι φανερόν ἂν δόξειεν εἶναι τὸ τοιοῦτον. (Ἐνστασις ἐπὶ τῆς ὑγείας καὶ νόσου· ἀπλῶς μὲν γὰρ ὑγεία νόσῳ ἐναντίον, ἢ δὲ τίς νόσος εἶδος οὔσα νόσου οὐδενὶ ἐναντίον, οἷον ὁ πυρετὸς καὶ ἡ ὀφθαλμία καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον.)

[124b] Ἀναιροῦντι μὲν οὖν τσσαυταχῶς ἐπισκεπτέον· εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει τὰ εἰρημένα, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν.

Κατασκευάζοντι δὲ τριχῶς· πρῶτον μὲν εἰ τὸ ἐναντίον τῷ εἶδει ἐν τῷ εἰρημένῳ γένει, μὴ ὄντος ἐναντίου τῷ γένει· εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τούτῳ, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον.

Ἔτι εἰ τὸ ἀνά μέσον ἐν τῷ εἰρημένῳ γένει· ἐν ᾧ γὰρ τὸ ἀνά μέσον, καὶ τὰ ἄκρα.

Πάλιν ἂν ἦ ἐναντίον τι τῷ γένει, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ· ἂν γὰρ ἦ, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον ἐν τῷ προκειμένῳ.

Τοπικῶν Δ', Κεφάλαιον 4ον

Πάλιν ἐπὶ τῶν πτώσεων καὶ ἐπὶ τῶν συστοίχων, εἰ ὁμοίως ἀκολουθοῦσι, καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι· ἅμα γὰρ ἐνὶ καὶ πᾶσιν ὑπάρχει ἢ οὐχ ὑπάρχει. Οἷον εἰ ἡ δικαιοσύνη ἐπιστήμη τις, καὶ τὸ δικαίως ἐπιστημόνως καὶ ὁ δίκαιος ἐπιστήμων· εἰ δὲ τούτων τι μὴ, οὐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδέν.

Πάλιν ἐπὶ τῶν ὁμοίως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα· οἷον τὸ ἡδὺ ὁμοίως ἔχει πρὸς τὴν ἡδονὴν καὶ τὸ ὠφέλιμον πρὸς τὸ ἀγαθόν· ἑκάτερον γὰρ ἑκατέρου ποιητικόν. Εἰ οὖν ἐστὶν ἡ ἡδονὴ ὅπερ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἡδὺ ὅπερ ὠφέλιμον ἔσται· δῆλον γὰρ ὅτι ἀγαθοῦ ἂν εἴη ποιητικόν, ἐπειδὴ ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν.

Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν γενέσεων καὶ φθορῶν· οἷον εἰ τὸ οἰκοδομεῖν ἐνεργεῖν, τὸ ὠκοδομηκέναι ἐνηργηκέναι, καὶ εἰ τὸ μανθάνειν ἀναμιμνήσκεσθαι, καὶ τὸ μεμαθηκέναι ἀναμνησθαι, καὶ εἰ τὸ διαλύεσθαι φθειρέσθαι, καὶ τὸ διαλελύσθαι ἐφθάρθαι καὶ ἡ διάλυσις φθορά τις.

Καὶ ἐπὶ τῶν γεννητικῶν δὲ καὶ φθαρτικῶν ὡσαύτως, καὶ ἐπὶ τῶν δυνάμεων καὶ χρήσεων, καὶ ὅλως καθ' ὅποιαν οὖν ὁμοιότητα καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι σκεπτέον καθάπερ ἐπὶ τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐλέγομεν. Εἰ γὰρ τὸ φθαρτικὸν διαλυτικόν, καὶ τὸ φθείρεσθαι διαλύεσθαι· καὶ εἰ τὸ γεννητικὸν ποιητικόν, καὶ τὸ γίγνεσθαι ποιεῖσθαι καὶ ἡ γένεσις ποιήσις. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δυνάμεων καὶ χρήσεων· εἰ γὰρ ἡ δύναμις διάθεσις, καὶ τὸ δύνασθαι διακεῖσθαι, καὶ εἴ τινας ἢ χρήσις ἐνέργεια, τὸ χρῆσθαι ἐνεργεῖν καὶ τὸ κεχρηῆσθαι ἐνηργηκέναι.

Ἄν δὲ στέρησις ἢ τὸ ἀντικείμενον τῷ εἶδει, διχῶς ἔστιν ἀνελεῖν. Πρῶτον μὲν, εἰ ἐν τῷ ἀποδοθέντι γένει τὸ ἀντικείμενον· ἢ γὰρ ἀπλῶς ἐν οὐδενὶ γένει τῷ αὐτῷ ἢ στέρησις ἢ οὐκ ἐν τῷ ἐσχάτῳ· οἷον εἰ ἡ ὄψις ἐν ἐσχάτῳ γένει τῆ ἀισθήσει, ἢ τυφλότης οὐκ ἔσται αἴσθησις. [125a] Δεύτερον δ', εἰ καὶ τῷ γένει καὶ τῷ εἶδει ἀντίκειται στέρησις, μὴ ἔστι δὲ τὸ ἀντικείμενον ἐν τῷ ἀντικειμένῳ, οὐδ' ἂν τὸ ἀποδοθὲν ἐν τῷ ἀποδοθέντι εἴη. Ἀναιροῦντι μὲν οὖν καθάπερ εἴρηται χρηστέον, κατασκευάζοντι δὲ μοναχῶς· εἰ γὰρ τὸ ἀντικείμενον ἐν τῷ ἀντικειμένῳ, καὶ τὸ προκείμενον ἐν τῷ προκειμένῳ ἂν εἴη· οἷον εἰ ἡ τυφλότης ἀναισθησία τις, ἢ ὄψις αἴσθησις τις.

Πάλιν ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων σκοπεῖν ἀνάπαλιν, καθάπερ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος ἐλέγετο· οἷον εἰ τὸ ἡδὺ ὅπερ ἀγαθόν, τὸ μὴ ἀγαθὸν οὐχ ἡδύ. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἔχοι, εἴη ἂν τι καὶ οὐκ ἀγαθὸν ἡδύ, ἀδύνατον δέ, εἴπερ τὸ ἀγαθὸν γένος τοῦ ἡδέος, εἶναι τι μὴ ἀγαθὸν ἡδύ· ὧν γὰρ τὸ γένος μὴ κατηγορεῖται, οὐδὲ τῶν εἰδῶν οὐδέν. Καὶ κατασκευάζοντι δὲ ὡσαύτως σκεπτέον· εἰ γὰρ τὸ μὴ ἀγαθὸν οὐχ ἡδύ, τὸ ἡδύ ἀγαθόν, ὥστε γένος τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἡδέος.

Ἐὰν δ' ἢ πρὸς τι τὸ εἶδος, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ γένος πρὸς τι· εἰ γὰρ τὸ εἶδος τῶν πρὸς τι, καὶ τὸ γένος, καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ πολλαπλασίου· ἐκάτερον γὰρ τῶν πρὸς τι. Εἰ δὲ τὸ γένος τῶν πρὸς τι, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶδος· ἢ μὲν γὰρ ἐπιστήμη τῶν πρὸς τι, ἢ δὲ γραμματικὴ οὐ. (Ἡ οὐδὲ τὸ πρότερον ῥηθὲν ἀληθὲς ἂν δόξειεν εἶναι· ἢ γὰρ ἀρετὴ ὅπερ καλὸν καὶ ὅπερ ἀγαθόν, καὶ ἢ μὲν ἀρετὴ τῶν πρὸς τι, τὸ δ' ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν οὐ τῶν πρὸς τι ἀλλὰ ποιὰ.)

Πάλιν εἰ μὴ πρὸς ταῦτο λέγεται τὸ εἶδος καθ' αὐτὸ τε καὶ κατὰ τὸ γένος· οἷον εἰ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος λέγεται διπλάσιον, καὶ τὸ πολλαπλάσιον ἡμίσεος δεῖ λέγεσθαι. Εἰ δὲ μή, οὐκ ἂν εἴη τὸ πολλαπλάσιον γένος τοῦ διπλασίου.

Ἔτι εἰ μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ κατὰ τε τὸ γένος λέγεται καὶ κατὰ πάντα τὰ τοῦ γένους γένη. Εἰ γὰρ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος πολλαπλάσιόν ἐστι, καὶ ὑπερέχον ἡμίσεος ῥηθήσεται, καὶ ἀπλῶς κατὰ πάντα τὰ ἐπάνω γένη πρὸς τὸ ἡμισυ ῥηθήσεται. (Ἐνστασις ὅτι οὐκ ἀνάγκη καθ' αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ γένος πρὸς ταῦτο λέγεσθαι· ἢ γὰρ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ λέγεται, ἔξις δὲ καὶ διάθεσις οὐκ ἐπιστητοῦ ἀλλὰ ψυχῆς.)

Πάλιν εἰ ὡσαύτως λέγεται τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος κατὰ τὰς πτώσεις, οἷον εἰ τινὶ ἢ τινὸς ἢ ὁσαυχῶς ἄλλως. Ὡς γὰρ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος, καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ τῶν ἐπάνω· τινὸς γὰρ καὶ τὸ διπλάσιον καὶ τὸ πολλαπλάσιον. [125b] Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης· τινὸς γὰρ καὶ αὐτὴ καὶ τὰ γένη, οἷον ἢ τε διάθεσις καὶ ἢ ἔξις. (Ἐνστασις ὅτι ἐνιαχοῦ οὐχ οὕτως· τὸ μὲν γὰρ διάφορον καὶ τὸ ἐναντίον τινί, τὸ δ' ἕτερον, γένος ὄν τούτων, οὐ τινὶ ἀλλὰ τινός· ἕτερον γὰρ τινὸς λέγεται.)

Πάλιν εἰ ὁμοίως τὰ πρὸς τι κατὰ τὰς πτώσεις λεγόμενα μὴ ὁμοίως ἀντιστρέφει, καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ πολλαπλασίου. Ἐκάτερον γὰρ τούτων τινὸς καὶ αὐτὸ καὶ κατὰ τὴν ἀντιστροφὴν λέγεται· τινὸς γὰρ καὶ τὸ ἡμισυ καὶ τὸ πολλοστημόριον. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς

υπολήψεως· αὐταί τε γὰρ τινὸς καὶ ἀντιστρέφει ὁμοίως τὸ τε ἐπιστητὸν καὶ τὸ ὑποληπτὸν τινί. Εἰ οὖν ἐπὶ τινῶν μὴ ὁμοίως ἀντιστρέφει, δῆλον ὅτι οὐ γένος θάτερον θατέρου.

Πάλιν εἰ μὴ πρὸς ἴσα τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος λέγεται. Ὅμοίως γὰρ καὶ ἰσαχῶς ἐκάτερον δοκεῖ λέγεσθαι, καθάπερ ἐπὶ τῆς δωρεᾶς καὶ τῆς δόσεως· ἢ τε γὰρ δωρεὰ τινὸς καὶ τινὶ λέγεται, καὶ ἡ δόσις τινὸς καὶ τινί. Ἔστι δὲ ἡ δόσις γένος τῆς δωρεᾶς· ἢ γὰρ δωρεὰ δόσις ἐστὶν ἀναπόδοτος. Ἐπ' ἐνίων δ' οὐ συμβαίνει πρὸς ἴσα λέγεσθαι· τὸ μὲν γὰρ διπλάσιον τινὸς διπλάσιον, τὸ δ' ὑπερέχον καὶ τὸ μείζον τινὸς καὶ τινί· πᾶν γὰρ τὸ ὑπερέχον καὶ τὸ μείζον τινὶ ὑπερέχει καὶ τινὸς ὑπερέχει. Ὡστ' οὐ γένη τὰ εἰρημένα τοῦ διπλασίου, ἐπειδὴ οὐ πρὸς ἴσα τῷ εἶδει λέγεται. (Ἡ οὐ καθόλου ἀληθὲς τὸ πρὸς ἴσα τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος λέγεσθαι.)

Ὅρᾶν δὲ καὶ εἰ τοῦ ἀντικειμένου τὸ ἀντικείμενον γένος· οἷον εἰ τοῦ διπλασίου τὸ πολλαπλάσιον, καὶ τοῦ ἡμίσεος τὸ πολλοστημόριον· δεῖ γὰρ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀντικειμένου γένος εἶναι. Εἰ οὖν τις θεῖη τὴν ἐπιστήμην ὅπερ αἰσθησιν, δεῖσει καὶ τὸ ἐπιστητὸν ὅπερ αἰσθητὸν εἶναι. Οὐκ ἔστι δέ· οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἐπιστητὸν αἰσθητόν· καὶ γὰρ τῶν νοητῶν ἔνια ἐπιστητά. Ὡστ' οὐ γένος τὸ αἰσθητὸν τοῦ ἐπιστητοῦ. Εἰ δὲ τοῦτο μὴ, οὐδ' αἰσθησις ἐπιστήμης.

Ἐπεὶ δὲ τῶν πρὸς τι λεγομένων τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐν ἐκείνοις ἢ περὶ ἐκεῖνά ἐστι πρὸς ἃ ποτε τυγχάνει λεγόμενα (οἷον ἡ διάθεσις καὶ ἡ ἕξις καὶ ἡ συμμετρία· ἐν ἄλλῳ γὰρ οὐδενὶ δυνατὸν ὑπάρχειν τὰ εἰρημένα ἢ ἐν ἐκείνοις πρὸς ἃ λέγεται), τὰ δ' οὐκ ἀνάγκη μὲν ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἃ ποτε λέγεται, ἐνδέχεται δέ (οἷον εἰ ἐπιστητὸν ἢ ψυχὴ· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὴν αὐτῆς ἐπιστήμην ἔχειν τὴν ψυχὴν, οὐκ ἀναγκαῖον δέ· δυνατὸν γὰρ καὶ ἐν ἄλλῳ ὑπάρχειν τὴν αὐτὴν ταύτην), τὰ δ' ἀπλῶς οὐκ ἐνδέχεται ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἃ ποτε τυγχάνει λεγόμενα (οἷον τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ οὐδὲ τὴν ἐπιστήμην ἐν τῷ ἐπιστητῷ, ἐὰν μὴ τυγχάνη τὸ ἐπιστητὸν ψυχὴ ἢ ἄνθρωπος ὄν), σκοπεῖν οὖν χρὴ ἐὰν τις εἰς γένος θῆ τὸ τοιοῦτον εἰς τὸ μὴ τοιοῦτον. [126a] Οἷον εἰ τὴν μνήμην μονὴν ἐπιστήμης εἶπεν· πᾶσα γὰρ μονὴ ἐν τῷ μένοντι καὶ περὶ ἐκεῖνο, ὥστε καὶ ἡ τῆς ἐπιστήμης μονὴ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Ἡ μνήμη ἄρα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἐπειδὴ μονὴ τῆς ἐπιστήμης ἐστίν. Τοῦτο δ' οὐκ ἐνδέχεται· μνήμη γὰρ πᾶσα ἐν ψυχῇ.

Ἔστι δ' ὁ εἰρημένος τόπος καὶ πρὸς τὸ συμβεβηκὸς κοινός· οὐδὲν γὰρ διαφέρει τῆς μνήμης γένος τὴν μονὴν εἶπεῖν ἢ συμβεβηκέναι φάσκειν αὐτῇ τοῦτο· εἰ γὰρ ὅπως οὖν ἐστὶν ἡ μνήμη μονὴ ἐπιστήμης, ὁ αὐτὸς ἀρμόσει περὶ αὐτῆς λόγος.

Τοπικῶν Δ', Κεφάλαιον 5ον

Πάλιν εἰ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἐνέργειαν ἔθηκεν ἢ τὴν ἐνέργειαν εἰς τὴν ἕξιν, οἷον τὴν αἰσθησιν κίνησιν διὰ σώματος· ἡ μὲν γὰρ αἰσθησις ἕξις, ἡ δὲ κίνησις ἐνέργεια. Ὅμοίως δὲ καὶ εἰ τὴν μνήμην ἕξιν καθεκτικὴν ὑπολήψεως εἶπεν· οὐδεμία γὰρ μνήμη ἕξις, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνέργεια.

Διαμαρτάνουσι δὲ καὶ οἱ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν δύναμιν τάττοντες, οἷον τὴν πραότητα ἐγκράτειαν ὀργῆς καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην φόβων καὶ κερδῶν· ἀνδρεῖος μὲν γὰρ καὶ πρᾶος ὁ ἀπαθὴς λέγεται, ἐγκρατὴς δ' ὁ πάσχων καὶ μὴ ἀγόμενος. Ἴσως μὲν οὖν ἀκολουθεῖ δύναμις ἐκατέρῳ τοιαύτη ὥστ', εἰ πάθοι, μὴ ἄγεσθαι ἀλλὰ κρατεῖν· οὐ μὴν τοῦτό γ' ἐστὶ τῷ μὲν <τὸ> ἀνδρεῖῳ τῷ δὲ <τὸ> πρᾶῳ εἶναι, ἀλλὰ τὸ ὅπως μὴ πάσχειν ὑπὸ τῶν τοιούτων μηδέν.

Ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ παρακολουθοῦν ὅπως οὖν ὡς γένος τιθέασιν, οἷον τὴν λύπην τῆς ὀργῆς καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς πίστεως· ἄμφω γὰρ τὰ εἰρημένα παρακολουθεῖ μὲν τρόπον τινὰ τοῖς ἀποδοθεῖσιν

εἶδαι, οὐδέτερον δ' αὐτῶν γένος ἐστίν. Ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος λυπεῖται προτέρας ἐν αὐτῷ τῆς λύπης γενομένης· οὐ γὰρ ἡ ὀργὴ τῆς λύπης ἀλλ' ἡ λύπη τῆς ὀργῆς αἰτία, ὥσθ' ἀπλῶς ἡ ὀργὴ οὐκ ἔστι λύπη. Κατὰ ταῦτα δ' οὐδ' ἡ πίστις ὑπόληψις· ἐνδέχεται γὰρ τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν καὶ μὴ πιστεύοντα ἔχειν, οὐκ ἐνδέχεται δ', εἴπερ εἶδος ἡ πίστις ὑπολήψεως· οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἔτι διαμένειν, ἄνπερ ἐκ τοῦ εἶδους ὅλως μεταβάλη, καθάπερ οὐδὲ τὸ αὐτὸ ζῶον ὅτε μὲν ἄνθρωπον εἶναι ὅτε δὲ μή. [126b] Ἄν δέ τις φῆ ἐξ ἀνάγκης τὸν ὑπολαμβάνοντα καὶ πιστεύειν, ἐπ' ἴσον ἡ ὑπόληψις καὶ ἡ πίστις ῥηθήσεται, ὥστ' οὐδ' ἂν οὕτως εἶη γένος· ἐπὶ πλέον γὰρ δεῖ λέγεσθαι τὸ γένος.

Ὅρᾶν δὲ καὶ εἰ ἐν τινι τῷ αὐτῷ πέφυκεν ἄμφω γίνεσθαι· ἐν ᾧ γὰρ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος, οἷον ἐν ᾧ τὸ λευκόν, καὶ τὸ χρῶμα, καὶ ἐν ᾧ γραμματικὴ, καὶ ἐπιστήμη. Ἐὰν οὖν τις τὴν αἰσχύνην φόβον εἴπη ἢ τὴν ὀργὴν λύπην, οὐ συμβήσεται ἐν τῷ αὐτῷ τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος ὑπάρχειν· ἡ μὲν γὰρ αἰσχύνη ἐν τῷ λογιστικῷ, ὁ δὲ φόβος ἐν τῷ θυμοειδεῖ· καὶ ἡ μὲν λύπη ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ (ἐν τούτῳ γὰρ καὶ ἡ ἡδονή), ἡ δὲ ὀργὴ ἐν τῷ θυμοειδεῖ. Ὡστ' οὐ γένη τὰ ἀποδοθέντα, ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ τοῖς εἶδει πέφυκε γίνεσθαι. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἡ φιλία ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ, οὐκ ἂν εἶη βούλησις τις· πᾶσα γὰρ βούλησις ἐν τῷ λογιστικῷ. Χρήσιμος δ' ὁ τόπος καὶ πρὸς τὸ συμβεβηκός· ἐν τῷ αὐτῷ γὰρ τὸ συμβεβηκός καὶ ᾧ συμβέβηκεν, ὥστ' ἂν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ φαίνεται, δηλὸν ὅτι οὐ συμβέβηκεν.

Πάλιν εἰ κατὰ τι τὸ εἶδος τοῦ εἰρημένου γένους μετέχει· οὐ δοκεῖ γὰρ κατὰ τι μετέχεσθαι τὸ γένος. Οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος κατὰ τι ζῶον, οὐδ' ἡ γραμματικὴ κατὰ τι ἐπιστήμη· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Σκοπεῖν οὖν εἰ ἐπὶ τινῶν κατὰ τι μετέχεται τὸ γένος, οἷον εἰ τὸ ζῶον ὅπερ αἰσθητὸν ἢ ὀρατὸν εἴρηται. Κατὰ τι γὰρ αἰσθητὸν ἢ ὀρατὸν τὸ ζῶον· κατὰ τὸ σῶμα γὰρ αἰσθητὸν καὶ ὀρατόν, κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν οὐ. Ὡστ' οὐκ ἂν εἶη γένος τὸ ὀρατὸν καὶ τὸ αἰσθητὸν τοῦ ζώου.

Λανθάνουσι δ' ἐνίοτε καὶ τὸ ὅλον εἰς τὸ μέρος τιθέντες, οἷον τὸ ζῶον σῶμα ἔμψυχον. Οὐδαμῶς δὲ τὸ μέρος τοῦ ὅλου κατηγορεῖται· ὥστ' οὐκ ἂν εἶη τὸ σῶμα γένος τοῦ ζώου, ἐπειδὴ μέρος ἐστίν.

Ὅρᾶν δὲ καὶ εἰ τι τῶν ψεκτῶν ἢ φευκτῶν εἰς δύναμιν ἢ τὸ δυνατόν ἔθηκεν, οἷον τὸν σοφιστὴν ἢ διάβολον ἢ κλέπτην τὸν δυνάμενον λάθρα τὰ ἀλλότρια κλέπτειν· οὐδεὶς γὰρ τῶν εἰρημένων τῷ δυνατός εἶναι τι τούτων τοιοῦτος λέγεται. Δύναται μὲν γὰρ καὶ ὁ θεὸς καὶ ὁ σπουδαῖος τὰ φαῦλα δρᾶν, ἀλλ' οὐκ εἰσὶ τοιοῦτοι· πάντες γὰρ οἱ φαῦλοι κατὰ προαίρεσιν λέγονται. Ἐπι πᾶσα δύναμις τῶν αἰρετῶν· καὶ γὰρ αἱ τῶν φαύλων δυνάμεις αἰρεταί, διὸ καὶ τὸν θεὸν καὶ τὸν σπουδαῖον ἔχειν φαιόμενα αὐτάς· δυνατοὺς γὰρ φαιόμενα εἶναι τὰ φαῦλα πράσσειν. [127a] Ὡστ' οὐδενὸς ἂν εἶη ψεκτοῦ γένος ἢ δύναμις. Εἰ δὲ μή, συμβήσεται τῶν ψεκτῶν τι αἰρετὸν εἶναι· ἔσται γὰρ τις δύναμις ψεκτική.

Καὶ εἰ τι τῶν δι' αὐτὰ τιμίων ἢ αἰρετῶν εἰς δύναμιν ἢ τὸ δυνατόν ἢ τὸ ποιητικὸν ἔθηκεν· πᾶσα γὰρ δύναμις καὶ πᾶν τὸ δυνατόν ἢ τὸ ποιητικὸν δι' ἄλλο αἰρετόν.

Ἡ εἰ τι τῶν ἐν δύο γένεσιν ἢ πλείοσιν εἰς θάτερον ἔθηκεν. Ἐνια γὰρ οὐκ ἔστιν εἰς ἓν γένος θεῖναι, οἷον τὸν φένακα καὶ τὸν διάβολον· οὔτε γὰρ ὁ προαιρούμενος ἀδυνατῶν δέ, οὔθ' ὁ δυνάμενος μὴ προαιρούμενος δέ, διάβολος ἢ φέναξ, ἀλλ' ὁ ἄμφω ταῦτα ἔχων. Ὡστ' οὐ θετέον εἰς ἓν γένος ἀλλ' εἰς ἀμφοτέρωτα τὰ εἰρημένα.

Ἐπι ἐνίοτε ἀνάπαλιν τὸ μὲν γένος ὡς διαφορὰν τὴν δὲ διαφορὰν ὡς γένος ἀποδιδόασιν, οἷον τὴν ἐκπληξιν ὑπερβολὴν θαυμασιότητος καὶ τὴν πίστιν σφοδρότητα ὑπολήψεως. Οὔτε γὰρ ἡ ὑπερβολὴ οὔθ' ἡ σφοδρότης γένος, ἀλλὰ διαφορά· δοκεῖ γὰρ ἡ ἐκπληξίς θαυμασιότητος εἶναι ὑπερβάλλουσα

καὶ ἡ πίστις ὑπόληψις σφοδρά, ὥστε γένος ἢ θαυμασιότης καὶ ἡ ὑπόληψις, ἢ δ' ὑπερβολὴ καὶ ἡ σφοδρότης διαφορὰ. Ἔτι εἴ τις τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν σφοδρότητα ὡς γένη ἀποδώσει, τὰ ἄψυχα πιστεύσει καὶ ἐκπλαγήσεται. Ἡ γὰρ ἐκάστου σφοδρότης καὶ ὑπερβολὴ πάρεστιν ἐκείνῳ οὗ ἐστὶ σφοδρότης καὶ ὑπερβολή. Εἰ οὖν ἡ ἐκπληξίς ὑπερβολή ἐστὶ θαυμασιότητος, παρέσται τῇ θαυμασιότητι ἡ ἐκπληξίς, ὥσθ' ἡ θαυμασιότης ἐκπλαγήσεται. Ὅμοίως δὲ καὶ ἡ πίστις παρέσται τῇ ὑπολήψει, εἴπερ σφοδρότης ὑπολήψεως ἐστίν, ὥστε ἡ ὑπόληψις πιστεύσει. Ἔτι συμβήσεται τῷ οὕτως ἀποδιδόντι σφοδρότητα σφοδρὰν λέγειν καὶ ὑπερβολὴν ὑπερβάλλουσαν. Ἔστι γὰρ πίστις σφοδρά [καὶ ἐκπληξίς ὑπερβάλλουσα]· εἰ οὖν ἡ πίστις σφοδρότης ἐστὶ, σφοδρότης ἂν εἴη σφοδρά. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐκπληξίς ἐστὶν ὑπερβάλλουσα· εἰ οὖν ἡ ἐκπληξίς ὑπερβολή ἐστίν, ὑπερβολή ἂν εἴη ὑπερβάλλουσα. Οὐ δοκεῖ δ' οὐδέτερον τούτων, ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἐπιστήμη ἐπιστήμον οὐδ' ἡ κίνησις κινούμενον.

Ἐνίοτε δὲ διαμαρτάνουσι καὶ τὸ πάθος εἰς γένος τὸ πεπονθὸς τιθέντες, οἷον ὅσοι τὴν ἀθανασίαν ζωὴν ἀίδιον φασὶν εἶναι· πάθος γὰρ τι ζωῆς ἢ σύμπτωμα ἢ ἀθανασία ἔοικεν εἶναι. Ὅτι δ' ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, δῆλον ἂν γένοιτο εἴ τις συγχωρήσειεν ἐκ θνητοῦ τινα ἀθάνατον γίνεσθαι· οὐδεὶς γὰρ φήσει ἐτέραν αὐτὸν ζωὴν λαμβάνειν, ἀλλὰ σύμπτωμά τι ἢ πάθος αὐτῇ ταύτῃ παραγίνεσθαι. [127b] Ὡστ' οὐ γένος ἢ ζωὴ τῆς ἀθανασίας.

Πάλιν εἰ τοῦ πάθους, οὗ ἐστὶ πάθος, ἐκεῖνο γένος φασὶν εἶναι, οἷον τὸ πνεῦμα ἀέρα κινούμενον. Μᾶλλον γὰρ κίνησις ἀέρος τὸ πνεῦμα· ὁ γὰρ αὐτὸς ἀήρ διαμένει, ὅταν τε κινῆται καὶ ὅταν μένη. Ὡστ' οὐκ ἐστὶν ὅλως ἀήρ τὸ πνεῦμα· ἦν γὰρ ἂν καὶ μὴ κινουμένου τοῦ ἀέρος πνεῦμα, εἴπερ ὁ αὐτὸς ἀήρ διαμένει ὅσπερ ἦν πνεῦμα. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. Εἰ δ' ἄρα καὶ ἐπὶ τούτου δεῖ συγχωρῆσαι ὅτι ἀήρ ἐστὶ κινούμενος τὸ πνεῦμα, ἀλλ' οὔτε γε ἐπὶ πάντων τὸ τοιοῦτον ἀποδεκτόν καθ' ὧν μὴ ἀληθεύεται τὸ γένος, ἀλλ' ἐφ' ὅσων ἀληθῶς κατηγορεῖται τὸ ἀποδοθὲν γένος.

Ἐπ' ἐνίων γὰρ οὐ δοκεῖ ἀληθεύεσθαι, οἷον ἐπὶ τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς χιόνος. Τὴν μὲν γὰρ χιόνα φασὶν ὕδωρ εἶναι πεπηγός, τὸν δὲ πηλὸν γῆν ὑγρῷ πεφυραμένην· ἐστὶ δ' οὐθ' ἢ χιὼν ὕδωρ οὐθ' ὁ πηλὸς γῆ. Ὡστ' οὐκ ἂν εἴη γένος οὐδέτερον τῶν ἀποδοθέντων· δεῖ γὰρ τὸ γένος ἀληθεύεσθαι ἀεὶ κατὰ τῶν εἰδῶν. Ὅμοίως δ' οὐδ' ὁ οἶνός ἐστὶν ὕδωρ σεσηπός, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησὶ «σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρ»· ἀπλῶς γὰρ οὐκ ἐστὶν ὕδωρ.

Τοπικῶν Δ', Κεφάλαιον βον

Ἔτι εἰ ὅλως τὸ ἀποδοθὲν μηδενός ἐστὶ γένος· δῆλον γὰρ ὡς οὐδὲ τοῦ λεχθέντος. Σκοπεῖν δ' ἐκ τοῦ μηδὲν διαφέρειν εἶδει τὰ μετέχοντα τοῦ ἀποδοθέντος γένους, οἷον τὰ λευκά· οὐδὲν γὰρ διαφέρει τῷ εἶδει ταῦτ' ἀλλήλων, παντὸς δὲ γένους ἐστὶν εἶδη διάφορα· ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ λευκὸν γένος οὐδενός.

Πάλιν εἰ τὸ πᾶσιν ἀκολουθοῦν γένος ἢ διαφορὰν εἶπεν· πλείω γὰρ τὰ πᾶσιν ἐπόμενα, οἷον τὸ ὄν καὶ τὸ ἐν τῶν πᾶσιν ἐπομένων ἐστίν. Εἰ οὖν τὸ ὄν γένος ἀποδέδωκε, δῆλον ὅτι πάντων ἂν εἴη γένος, ἐπειδὴ κατηγορεῖται αὐτῶν· κατ' οὐδενός γὰρ τὸ γένος ἀλλ' ἢ κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται. Ὡστε καὶ τὸ ἐν εἶδος ἂν εἴη τοῦ ὄντος. Συμβαίνει οὖν κατὰ πάντων ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται καὶ τὸ εἶδος κατηγορεῖσθαι, ἐπειδὴ τὸ ὄν καὶ τὸ ἐν κατὰ πάντων ἀπλῶς κατηγορεῖται, δέον ἐπ' ἕλαττον τὸ εἶδος κατηγορεῖσθαι. Εἰ δὲ τὸ πᾶσιν ἐπόμενον διαφορὰν εἶπε, δῆλον ὅτι ἐπ' ἴσον ἢ ἐπὶ πλέον ἢ διαφορὰ

τοῦ γένους ῥηθήσεται· εἰ μὲν γὰρ καὶ τὸ γένος τῶν πᾶσιν ἐπομένων, ἐπ' ἴσον· εἰ δὲ μὴ πᾶσιν ἔπεται τὸ γένος, ἐπὶ πλεόν ἢ διαφορὰ λέγοιτ' ἂν αὐτοῦ.

[128a] Ἔτι εἰ ἐν ὑποκειμένῳ τῷ εἶδει τὸ ἀποδοθὲν γένος λέγεται, καθάπερ τὸ λευκὸν ἐπὶ τῆς χιόνος, ὥστε δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἶη γένος· καθ' ὑποκειμένου γὰρ τοῦ εἶδους μόνον τὸ γένος λέγεται.

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ μὴ συνώνυμον τὸ γένος τῷ εἶδει· κατὰ πάντων γὰρ τῶν εἰδῶν συνωνύμως τὸ γένος κατηγορεῖται.

Ἔτι ὅταν ὄντος καὶ τῷ εἶδει καὶ τῷ γένει ἐναντίου τὸ βέλτιον τῶν ἐναντίων εἰς τὸ χεῖρον γένος θῆ· συμβήσεται γὰρ τὸ λοιπὸν ἐν τῷ λοιπῷ εἶναι, ἐπειδὴ τὰ ἐναντία ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν, ὥστε τὸ βέλτιον ἐν τῷ χείρονι ἔσται καὶ τὸ χεῖρον ἐν τῷ βελτίονι· δοκεῖ δὲ τοῦ βελτίονος καὶ τὸ γένος βέλτιον εἶναι.

Καὶ εἰ τοῦ αὐτοῦ εἶδους ὁμοίως πρὸς ἄμφω ἔχοντος εἰς τὸ χεῖρον καὶ μὴ εἰς τὸ βέλτιον γένος ἔθηκεν, οἷον τὴν ψυχὴν ὅπερ κίνησιν ἢ κινούμενον. Ὅμοίως γὰρ αὕτη στατική καὶ κινητική δοκεῖ εἶναι· ὥστ' εἰ βέλτιον ἢ στάσις, εἰς τοῦτο ἔδει τὸ γένος θεῖναι.

Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον, ἀνασκευάζονται μὲν, εἰ τὸ γένος δέχεται τὸ μᾶλλον, τὸ δ' εἶδος μὴ δέχεται, μήτ' αὐτὸ μήτε τὸ κατ' ἐκεῖνο λεγόμενον. Οἷον εἰ ἡ ἀρετὴ δέχεται τὸ μᾶλλον, καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ὁ δίκαιος· λέγεται γὰρ δικαιότερος ἕτερος ἑτέρου. εἰ οὖν τὸ μὲν ἀποδοθὲν γένος τὸ μᾶλλον δέχεται, τὸ δ' εἶδος μὴ δέχεται, μήτ' αὐτὸ μήτε τὸ κατ' ἐκεῖνο λεγόμενον, οὐκ ἂν εἶη γένος τὸ ἀποδοθέν.

Πάλιν εἰ τὸ μᾶλλον δοκοῦν ἢ ὁμοίως μὴ ἔστι γένος, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ ἀποδοθέν. Χρήσιμος δ' ὁ τόπος ἐπὶ τῶν τοιούτων μάλιστα, ἐφ' ὧν πλείω φαίνεται τοῦ εἶδους ἐν τῷ τί ἐστὶ κατηγορούμενα καὶ μὴ διώριστα μηδ' ἔχομεν εἰπεῖν ποῖον αὐτῶν γένος. Οἷον τῆς ὀργῆς καὶ ἡ λύπη καὶ ἡ ὑπόληψις ὀλιγωρίας ἐν τῷ τί ἐστὶ κατηγορεῖσθαι δοκεῖ· λυπεῖται τε γὰρ ὁ ὀργιζόμενος καὶ ὑπολαμβάνει ὀλιγωρεῖσθαι.

Ἡ αὐτὴ δὲ σκέψις καὶ ἐπὶ τοῦ εἶδους πρὸς ἄλλο τι συγκρίνοντι· εἰ γὰρ τὸ μᾶλλον ἢ τὸ ὁμοίως δοκοῦν εἶναι ἐν τῷ ἀποδοθέντι γένει μὴ ἔστιν ἐν τῷ γένει, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ ἀποδοθέν εἶδος εἶη ἂν ἐν τῷ γένει.

Ἀναيروῦντι μὲν οὖν καθάπερ εἴρηται χρηστέον.

[128b] Κατασκευάζονται δέ, εἰ μὲν ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον τό τε ἀποδοθέν γένος καὶ τὸ εἶδος, οὐ χρήσιμος ὁ τόπος· οὐδὲν γὰρ κωλύει ἀμφοτέρων ἐπιδεχομένων μὴ εἶναι θάτερον θατέρου γένος· τό τε γὰρ καλὸν καὶ τὸ λευκὸν ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον, καὶ οὐδέτερον οὐδετέρου γένος.

Ἡ δὲ τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν πρὸς ἄλληλα σύγκρισις χρήσιμος· οἷον εἰ ὁμοίως τότε καὶ τότε γένος, εἰ θάτερον γένος, καὶ θάτερον. Ὅμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἥττον, καὶ τὸ μᾶλλον· οἷον εἰ τῆς ἐγκρατείας μᾶλλον ἢ δύναμις ἢ ἡ ἀρετὴ γένος, ἢ δ' ἀρετὴ γένος, καὶ ἡ δύναμις.

Τὰ δ' αὐτὰ καὶ ἐπὶ τοῦ εἶδους ἀρμόσει λέγεσθαι· εἰ γὰρ ὁμοίως τότε καὶ τότε τοῦ προκειμένου εἶδος, εἰ θάτερον εἶδος, καὶ τὸ λοιπὸν· καὶ εἰ τὸ ἥττον δοκοῦν εἶδος ἐστὶ, καὶ τὸ μᾶλλον.

Ἔτι πρὸς τὸ κατασκευάζειν σκεπτέον εἰ καθ' ὧν ἀπεδόθη τὸ γένος, ἐν τῷ τί ἐστὶ κατηγορεῖται, μὴ ὄντος ἐνός τοῦ ἀποδοθέντος εἶδους ἀλλὰ πλειόνων καὶ διαφορῶν· δῆλον γὰρ ὅτι γένος ἔσται. Εἰ δ'

ἐν τὸ ἀποδοθὲν εἶδος ἐστὶ, σκοπεῖν εἰ καὶ κατ' ἄλλων εἰδῶν τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστὶ κατηγορεῖται· πάλιν γὰρ συμβήσεται κατὰ πλειόνων καὶ διαφορῶν αὐτὸ κατηγορεῖσθαι.

Ἐπεὶ δὲ δοκεῖ τισὶ καὶ ἡ διαφορὰ ἐν τῷ τί ἐστὶ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖσθαι, χωριστέον τὸ γένος ἀπὸ τῆς διαφορᾶς χρώμενον τοῖς εἰρημένοις στοιχείοις, πρῶτον μὲν ὅτι τὸ γένος ἐπὶ πλέον λέγεται τῆς διαφορᾶς, εἴθ' ὅτι κατὰ τὴν τοῦ τί ἐστὶν ἀπόδοσιν μᾶλλον ἀρμόττει τὸ γένος ἢ τὴν διαφορὰν εἶπεῖν (ὁ γὰρ ζῶον εἶπας τὸν ἄνθρωπον μᾶλλον δηλοῖ τί ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ἢ ὁ πεζόν), καὶ ὅτι ἡ μὲν διαφορὰ ποιότητα τοῦ γένους ἀεὶ σημαίνει, τὸ δὲ γένος τῆς διαφορᾶς οὐ· ὁ μὲν γὰρ εἶπας πεζὸν ποιόν τι ζῶον λέγει, ὁ δὲ ζῶον εἶπας οὐ λέγει ποιόν τι πεζόν. Τὴν μὲν οὖν διαφορὰν ἀπὸ τοῦ γένους οὕτω χωριστέον.

Ἐπεὶ δὲ δοκεῖ, <εἰ> τὸ μουσικόν, ἢ μουσικόν ἐστὶν, ἐπιστήμῳ τί ἐστὶ, καὶ ἡ μουσικὴ ἐπιστήμη τις εἶναι, καὶ εἰ τὸ βαδίζον τῷ βαδίζειν κινεῖται, ἡ βάδισις κίνησις τις εἶναι, σκοπεῖν, ἐν ᾧ ἂν γένει βούλη τι κατασκευάσαι, τὸν εἰρημένον τρόπον, οἷον εἰ τὴν ἐπιστήμην ὅπερ πίστιν, εἰ ὁ ἐπιστάμενος ἢ ἐπίσταται πιστεύει· δηλὸν γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστήμη πίστις ἂν τις εἴη. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων.

[129a] Ἐπι ἐπεὶ τὸ παρεπόμενον τινὶ ἀεὶ καὶ μὴ ἀντιστρέφον χαλεπὸν χωρίσαι τοῦ μὴ γένος εἶναι, ἂν τόδε μὲν τῷ δ' ἔπηται παντί, τόδε δὲ τῷ δε μὴ παντί, οἷον τῆ νηνεμία ἢ ἡρεμία καὶ τῷ ἀριθμῷ τὸ διαιρετόν, ἀνάπαλιν δ' οὐ (τὸ γὰρ διαιρετόν οὐ πᾶν ἀριθμός, οὐδ' ἡ ἡρεμία νηνεμία), αὐτὸν μὲν χρῆσθαι ὡς γένους ὄντος τοῦ ἀεὶ ἀκολουθοῦντος, ὅταν μὴ ἀντιστρέφη θάτερον, ἄλλου δὲ προτείνοντος μὴ ἐπὶ πάντων ὑπακούειν.

Ἐνστασις δ' αὐτοῦ ὅτι τὸ μὴ ὄν ἔπεται παντί τῷ γινομένῳ (τὸ γὰρ γινόμενον οὐκ ἔστι) καὶ οὐκ ἀντιστρέφει (οὐ γὰρ πᾶν τὸ μὴ ὄν γίνεται), ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔστι γένος τὸ μὴ ὄν τοῦ γινομένου· ἀπλῶς γὰρ οὐκ ἔστι τοῦ μὴ ὄντος εἶδη.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ γένους καθάπερ εἴρηται μετιτέον.

Τοπικῶν Ε΄

8 Βιβλία: [Α΄](#), [Β΄](#), [Γ΄](#), [Δ΄](#), Ε΄, [ς΄](#), [Ζ΄](#), [Η΄](#)

Βιβλίον 5ον

Τοπικῶν Ε΄, Κεφάλαιον 1ον

Πότερον δ' ἴδιον ἢ οὐκ ἴδιόν ἐστὶ τὸ εἰρημένον, διὰ τῶνδε σκεπτέον.

Ἀποδίδεται [δὲ] τὸ ἴδιον ἢ καθ' αὐτὸ καὶ ἀεὶ, ἢ πρὸς ἕτερον καὶ ποτέ, οἷον καθ' αὐτὸ μὲν ἀνθρώπου τὸ ζῶον ἡμερον φύσει, πρὸς ἕτερον δὲ οἷον ψυχῆς πρὸς σῶμα, ὅτι τὸ μὲν προστακτικὸν τὸ δ' ὑπηρετικόν ἐστὶν, ἀεὶ δὲ οἷον θεοῦ τὸ ζῶον ἀθάνατον, ποτέ δ' οἷον τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸ περιπατεῖν ἐν τῷ γυμνασίῳ.

Ἔστι δὲ τοῦ πρὸς ἕτερον ἰδίου ἀποδιδόμενου ἢ δύο προβλήματα ἢ τέτταρα. Ἐὰν μὲν γὰρ τοῦ μὲν ἀποδῶ τοῦ δ' ἀρνήσεται ταῦτ' οὕτω, δύο μόνον προβλήματα γίνονται, καθάπερ τὸ ἀνθρώπου πρὸς ἵππον ἴδιον ὅτι δίπουν ἐστίν. Καὶ γὰρ ὅτι ἄνθρωπος οὐ δίπουν ἐστὶν ἐπιχειροίη τις ἂν, καὶ ὅτι ὁ

ἵππος δίπουν· ἀμφοτέρως δ' ἂν κινοῖτο τὸ ἴδιον. Ἐὰν δ' ἐκατέρου ἐκάτερον ἀποδῶ καὶ ἐκατέρου ἀπαρνηθῆ, τέτταρα προβλήματα ἔσται, καθάπερ τὸ ἀνθρώπου ἴδιον πρὸς ἵππον, ὅτι τὸ μὲν δίπουν τὸ δὲ τετράπουν ἔστιν. Καὶ γὰρ ὅτι ἄνθρωπος οὐ δίπουν καὶ ὅτι τετράπουν πέφυκεν ἔστιν ἐπιχειρεῖν, καὶ ὅτι ὁ ἵππος δίπουν καὶ ὅτι οὐ τετράπουν οἷόν τ' ἐπιχειρεῖν. Ὅπως δ' οὖν δειχθέντος ἀναιρεῖται τὸ κείμενον.

Ἔστι δὲ τὸ μὲν καθ' αὐτὸ ἴδιον ὃ πρὸς ἅπαντα ἀποδίδεται καὶ παντὸς χωρίζει, καθάπερ ἀνθρώπου τὸ ζῶον θνητὸν ἐπιστήμης δεκτικόν· τὸ δὲ πρὸς ἕτερον ὃ μὴ ἀπὸ παντὸς ἀλλ' ἀπὸ τινος τακτοῦ διορίζει, καθάπερ ἀρετῆς πρὸς ἐπιστήμην, ὅτι τὸ μὲν ἐν πλείοσι, τὸ δ' ἐν λογιστικῶ μόνον καὶ τοῖς ἔχουσι λογιστικὸν πέφυκε γίνεσθαι. [129b] Τὸ δ' αἰεὶ ὃ κατὰ πάντα χρόνον ἀληθεύεται καὶ μηδέποτε ἀπολείπεται, καθάπερ τοῦ ζώου τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκείμενον, τὸ δὲ ποτὲ ὃ κατὰ τινα χρόνον ἀληθεύεται καὶ μὴ ἐξ ἀνάγκης αἰεὶ παρέπεται, καθάπερ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸ περιπατεῖν ἐν ἀγορᾷ.

Ἔστι δὲ τὸ πρὸς ἄλλο ἴδιον ἀποδοῦναι τὸ διαφορὰν εἰπεῖν ἢ ἐν ἅπασιν καὶ αἰεὶ, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις. Οἷον ἐν ἅπασιν μὲν καὶ αἰεὶ καθάπερ τὸ ἀνθρώπου ἴδιον πρὸς ἵππον ὅτι δίπουν· ἄνθρωπος μὲν γὰρ καὶ αἰεὶ καὶ πᾶς ἔστι δίπους, ἵππος δ' οὐδεὶς ἔστι δίπους οὐδέποτε. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις καθάπερ τὸ λογιστικὸν ἴδιον πρὸς ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμικὸν τὸ μὲν προστάττει τὸ δ' ὑπηρετεῖν· οὔτε γὰρ τὸ λογιστικὸν πάντοτε προστάττει, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ προστάττεται, οὔτε τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμικὸν αἰεὶ προστάττεται, ἀλλὰ καὶ προστάττει ποτέ, ὅταν ἢ μοχθηρὰ ἢ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Τῶν δ' ἰδίων ἔστι λογικὰ μάλιστα τά τε καθ' αὐτὰ καὶ αἰεὶ καὶ τὰ πρὸς ἕτερον. Τοῦ μὲν γὰρ πρὸς ἕτερον ἰδίου πλείω προβλήματα ἔστι, καθάπερ εἴπομεν καὶ πρότερον· ἢ γὰρ δύο ἢ τέτταρα ἐξ ἀνάγκης γίνονται τὰ προβλήματα. Πλείους οὖν οἱ λόγοι γίνονται πρὸς ταῦτα. Τὸ δὲ καθ' αὐτὸ καὶ τὸ αἰεὶ πρὸς πολλὰ ἔστιν ἐπιχειρεῖν ἢ πρὸς πλείους χρόνους παρατηρεῖν, τὸ μὲν καθ' αὐτὸ πρὸς πολλὰ (πρὸς ἕκαστον γὰρ τῶν ὄντων δεῖ ὑπάρχειν αὐτῶ τὸ ἴδιον, ὥστ' εἰ μὴ πρὸς ἅπαντα χωρίζεται, οὐκ ἂν εἶη καλῶς ἀποδεδωμένον τὸ ἴδιον), τὸ δ' αἰεὶ πρὸς πολλοὺς χρόνους παρατηρεῖν· κἂν εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει κἂν εἰ μὴ ὑπῆρξε κἂν εἰ μὴ ὑπάρξει, οὐκ ἔσται ἴδιον. Τὸ δὲ ποτὲ πρὸς τὸν νῦν μόνον χρόνον ἐπισκοποῦμεν· οὐκ οὐκ εἰσὶ λόγοι πρὸς αὐτὸ πολλοί· λογικὸν δὲ τοῦτ' ἔστι πρόβλημα πρὸς ὃ λόγοι γένοιτ' ἂν καὶ συχνοὶ καὶ καλοὶ.

Τὸ μὲν οὖν πρὸς ἕτερον ἴδιον ῥηθὲν ἐκ τῶν περὶ τὸ συμβεβηκὸς τόπων ἐπισκεπτόν ἐστιν, εἰ τῶ μὲν συμβέβηκε τῶ δὲ μὴ συμβέβηκεν. Περὶ δὲ τῶν αἰεὶ καὶ τῶν καθ' αὐτὸ διὰ τῶνδε θεωρητέον.

Τοπικῶν Ε', Κεφάλαιον 2ον

[130a] Πρῶτον μὲν εἰ μὴ καλῶς ἀποδέδοται τὸ ἴδιον ἢ καλῶς.

Τοῦ δὲ μὴ καλῶς ἢ καλῶς ἔστιν ἐν μὲν, εἰ μὴ διὰ γνωριμωτέρων ἢ διὰ γνωριμωτέρων κεῖται τὸ ἴδιον, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ μὴ διὰ γνωριμωτέρων, κατασκευάζοντα δὲ εἰ διὰ γνωριμωτέρων.

Τοῦ δὲ μὴ διὰ γνωριμωτέρων ἔστι τὸ μὲν εἰ ὅλως ἀγνωστότερον ἔστι τὸ ἴδιον ὃ ἀποδίδωσι τούτου οὗ τὸ ἴδιον εἴρηκεν· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Γνώσεως γὰρ ἔνεκα τὸ ἴδιον ποιούμεθα· διὰ γνωριμωτέρων οὖν ἀποδοτέον· οὕτω γὰρ ἔσται κατανοεῖν ἰκανῶς μᾶλλον. Οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς πυρὸς ἴδιον εἶναι τὸ ὁμοίωτατον ψυχῆ ἀγνωστοτέρῳ κέχρηται τοῦ πυρὸς τῆ ψυχῆ (μᾶλλον γὰρ ἴσμεν τί ἐστὶ πῦρ ἢ ψυχὴ), οὐκ ἂν εἶη καλῶς κείμενον ἴδιον πυρὸς τὸ ὁμοίωτατον ψυχῆ.

Τὸ δ' εἰ μὴ γνωριμώτερον ἐστὶ τότε τῷ δ' ὑπάρχον. Δεῖ γὰρ μὴ μόνον εἶναι γνωριμώτερον τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῷ δ' ὑπάρχει γνωριμώτερον· ὁ μὴ γὰρ εἰδὼς εἰ τῷ δ' ὑπάρχει οὐδ' εἰ τῷ δε ὑπάρχει μόνω γνωριεῖ, ὥσθ' ὁποτέρου τούτων συμβάντος ἀσαφὲς γίνεται τὸ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς πυρὸς ἴδιον τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ ψυχὴ πέφυκεν εἶναι ἀγνωστοτέρω κέχρηται τοῦ πυρὸς τῷ εἰ ἐν τούτῳ ὑπάρχει ψυχὴ καὶ εἰ ἐν πρώτῳ ὑπάρχει, οὐκ ἂν εἶη καλῶς κείμενον ἴδιον πυρὸς τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ ψυχὴ πέφυκεν εἶναι. Κατασκευάζοντα δὲ εἰ διὰ γνωριμωτέρων κείται τὸ ἴδιον, καὶ εἰ διὰ γνωριμωτέρων καθ' ἑκάτερον τῶν τρόπων. Ἔσται γὰρ καλῶς κατὰ τοῦτο κείμενον τὸ ἴδιον· τῶν γὰρ κατασκευαστικῶν τόπων τοῦ καλῶς οἱ μὲν κατὰ τοῦτο μόνον, οἱ δ' ἀπλῶς δεῖξουσιν ὅτι καλῶς. Οἷον ἐπεὶ ὁ εἶπας ζῶου ἴδιον τὸ αἴσθησιν ἔχειν διὰ γνωριμωτέρων καὶ γνωριμώτερον ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον καθ' ἑκάτερον τῶν τρόπων, εἶη ἂν καλῶς ἀποδοδομένον κατὰ τοῦτο τοῦ ζῶου ἴδιον τὸ αἴσθησιν ἔχειν.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἴ τι τῶν ὀνομάτων τῶν ἐν τῷ ἰδίῳ ἀποδοδομένων πλεοναχῶς λέγεται, ἢ καὶ ὅλος ὁ λόγος πλείω σημαίνει· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ τὸ αἰσθάνεσθαι πλείω σημαίνει, ἐν μὲν τὸ αἴσθησιν ἔχειν ἐν δὲ τὸ αἰσθήσει χρῆσθαι, οὐκ ἂν εἶη τοῦ ζῶου ἴδιον καλῶς κείμενον τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκός. [130b] Διὰ τοῦτο δ' οὐ χρηστέον ἐστὶν οὔτ' ὀνόματι πλεοναχῶς λεγομένῳ οὔτε λόγῳ τῷ τὸ ἴδιον σημαίνοντι, διότι τὸ πλεοναχῶς λεγόμενον ἀσαφὲς ποιεῖ τὸ ῥηθέν, ἀποροῦντος τοῦ μέλλοντος ἐπιχειρεῖν πότερον λέγει τῶν πλεοναχῶς λεγομένων· τὸ γὰρ ἴδιον τοῦ μαθεῖν χάριν ἀποδίδεται. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἀναγκαῖόν ἐστὶν ἔλεγχόν τινα γίνεσθαι τοῖς οὔτως ἀποδιδούσι τὸ ἴδιον, ὅταν ἐπὶ τοῦ διαφωνοῦντός τις ποιῇ τὸν συλλογισμόν τοῦ πλεοναχῶς λεγομένου. Κατασκευάζοντα δὲ εἰ μὴ πλείω σημαίνει μήτε τῶν ὀνομάτων μηδὲν μήθ' ὅλος ὁ λόγος· ἔσται γὰρ καλῶς κατὰ τοῦτο κείμενον τὸ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ οὔτε τὸ σῶμα πολλὰ δηλοῖ οὔτε τὸ εὐκίνητότατον εἰς τὸν ἄνω τόπον οὔτε τὸ σύνολον τὸ ἐκ τούτων συντιθέμενον, εἶη ἂν καλῶς κείμενον κατὰ τοῦτο πυρὸς ἴδιον σῶμα τὸ εὐκίνητότατον εἰς τὸν ἄνω τόπον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ πλεοναχῶς λέγεται τοῦτο οὔτ' ἴδιον ἀποδίδωσι, μὴ διώρισται δὲ τὸ τίνοσ ἀυτῶν ἴδιον τίθησιν· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς ἀποδοδομένον τὸ ἴδιον. Δι' ἃς δ' αἰτίας, οὐκ ἄδηλόν ἐστὶν ἐκ τῶν πρότερον εἰρημένων· τὰ γὰρ αὐτὰ συμβαίνειν ἀναγκαῖόν ἐστὶν. Οἷον ἐπεὶ τὸ ἐπίστασθαι τοῦτο πολλὰ σημαίνει (τὸ μὲν γὰρ ἐπιστήμην ἔχειν αὐτό, τὸ δ' ἐπιστήμη χρῆσθαι αὐτό, τὸ δ' ἐπιστήμην ἔχειν αὐτοῦ, τὸ δ' ἐπιστήμη χρῆσθαι αὐτοῦ), οὐκ ἂν εἶη τοῦ ἐπίστασθαι τοῦτο καλῶς ἴδιον ἀποδοδομένον, μὴ διορισθέντος τοῦ τίνοσ τίθησιν αὐτῶν τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ εἰ μὴ λέγεται πολλαχῶς τοῦτο οὔτ' ἴδιον τίθησιν, ἀλλ' ἔστιν ἐν καὶ ἀπλοῦν· ἔσται γὰρ καλῶς κατὰ τοῦτο κείμενον τὸ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ ἄνθρωπος μοναχῶς λέγεται ἐν, εἶη ἂν καλῶς κείμενον κατὰ τοῦτο ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ζῶον ἡμερον φύσει.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ πλεονάκις εἴρηται τὸ αὐτὸ ἐν τῷ ἰδίῳ· πολλάκις γὰρ λανθάνουσι τοῦτο ποιοῦντες καὶ ἐν τοῖς ἰδίῳ, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ὅροις. Οὐκ ἔσται δὲ καλῶς κείμενον τὸ τοῦτο πεπονθὸς ἴδιον· ταραττει γὰρ τὸν ἀκούοντα πλεονάκις λεχθέν. Ἀσαφὲς οὖν ἀναγκαῖόν ἐστὶ γίνεσθαι, καὶ πρὸς τούτοις ἀδολεσχεῖν δοκοῦσιν. Ἔσται δὲ συμπίπτον τὸ πλεονάκις εἰπεῖν τὸ αὐτὸ κατὰ δύο τρόπους· καθ' ἓνα μὲν, ὅταν ὀνομάσῃ πλεονάκις τὸ αὐτό, καθάπερ εἴ τις ἴδιον ἀποδοίη πυρὸς σῶμα τὸ λεπτότατον τῶν σωμάτων (οὗτος γὰρ πλεονάκις εἴρηκε τὸ «σῶμα»)· δεύτερον δ', ἂν τις μεταλαμβάνῃ τοὺς λόγους ἀντὶ τῶν ὀνομάτων, καθάπερ εἴ τις ἀποδοίη γῆς ἴδιον «οὐσία ἢ μάλιστα κατὰ φύσιν φερομένη τῶν σωμάτων εἰς τὸν κάτω τόπον», ἔπειτα μεταλάβῃ ἀντὶ τῶν «σωμάτων» τὸ «οὐσιῶν τοιωνδί»· ἐν γὰρ καὶ ταυτόν ἐστὶ σῶμα καὶ οὐσία τοιαδί· ἔσται γὰρ οὗτος

τὸ «οὐσία» πλεονάκις εἰρηκῶς. [131a] Ὡστ' οὐδέτερον ἂν εἶη καλῶς κείμενον τῶν ἰδίων. Κατασκευάζοντα δὲ εἰ μηδενὶ χρῆται πλεονάκις ὀνόματι τῷ αὐτῷ· ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδομένον τὸ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ εἶπας ἀνθρώπου ἴδιον ζῶον ἐπιστήμης δεκτικὸν οὐ κέχρηται τῷ αὐτῷ πλεονάκις ὀνόματι, εἶη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδομένον τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἴδιον.

Ἐπει' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τοιοῦτόν τι ἀποδέδωκεν ἐν τῷ ἰδίῳ ὃ πᾶσιν ὑπάρχει. Ἀχρεῖον γὰρ ἔσται τὸ μὴ χωρίζον ἀπὸ τινων· τὸ δ' ἐν τοῖς ἰδίῳις λεγόμενον χωρίζειν δεῖ, καθάπερ καὶ τὸ ἐν τοῖς ὅροις. Οὐκ οὐκ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς ἐπιστήμης ἴδιον ὑπόληψιν ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου ἐν οὖσαν τοιοῦτω τινὶ κέχρηται ἐν τῷ ἰδίῳ, τῷ ἐνί, ὃ πᾶσιν ὑπάρχει, οὐκ ἂν εἶη καλῶς κείμενον τὸ τῆς ἐπιστήμης ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ εἰ μηδενὶ κέχρηται κοινῶ ἄλλ' ἀπὸ τινος χωρίζοντι· ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον κατὰ τοῦτο τὸ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ εἶπας ζώου ἴδιον τὸ ψυχὴν ἔχειν οὐδενὶ κέχρηται κοινῶ, εἶη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον ζώου ἴδιον τὸ ψυχὴν ἔχειν.

Ἐπει' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ πλείω ἴδια ἀποδίδωσι τοῦ αὐτοῦ, μὴ διορίσας ὅτι πλείω τίθησιν· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Καθάπερ γὰρ οὐδ' ἐν τοῖς ὅροις δεῖ παρὰ τὸν δηλοῦντα λόγον τὴν οὐσίαν προσκεῖσθαι τι πλεόν, οὕτως οὐδ' ἐν τοῖς ἰδίῳις παρὰ τὸν ποιοῦντα λόγον ἴδιον τὸ ῥηθὲν οὐδὲν προσποδοτέον· ἀχρεῖον γὰρ γίνεται τὸ τοιοῦτον. Οἷον ἐπεὶ ὁ εἶπας ἴδιον πυρὸς σῶμα τὸ λεπτότατον καὶ κουφότατον πλείω ἀποδέδωκεν ἴδια (ἐκάτερον γὰρ κατὰ μόνου τοῦ πυρὸς ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν), οὐκ ἂν εἶη καλῶς κείμενον ἴδιον πυρὸς σῶμα τὸ λεπτότατον καὶ κουφότατον. Κατασκευάζοντα δ' εἰ μὴ πλείω τοῦ αὐτοῦ τὰ ἴδια ἀποδέδωκεν ἄλλ' ἐν· ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ εἶπας ὑγροῦ ἴδιον σῶμα τὸ εἰς ἅπαν σχῆμα ἀγόμενον ἐν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον ἄλλ' οὐ πλείω, εἶη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ τοῦ ὑγροῦ ἴδιον.

Τοπικῶν Ε', Κεφάλαιον Ζον

Ἐπει' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ αὐτῷ προσκέχρηται οὗ τὸ ἴδιον ἀποδίδωσιν ἢ τῶν αὐτοῦ τινι· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. [131b] Τοῦ γὰρ μαθεῖν χάριν ἀποδίδεται τὸ ἴδιον· αὐτὸ μὲν οὖν αὐτῷ ὁμοίως ἄγνωστόν ἐστι, τὸ δὲ τι τῶν αὐτοῦ ὕστερον· οὐκ οὐκ ἐστὶ γνωριμώτερον. Ὡστ' οὐ γίνεται διὰ τούτων μᾶλλον τι μαθεῖν, οἷον· ἐπεὶ ὁ εἶπας ζώου ἴδιον οὐσίαν ἧς εἶδος ἐστὶν ἄνθρωπος τινὶ προσκέχρηται τῶν τούτου, οὐκ ἂν εἶη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ εἰ μήτε αὐτῷ μήτε τῶν αὐτοῦ μηδενὶ κέχρηται· ἔσται γὰρ καλῶς κατὰ τοῦτο κείμενον τὸ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς ζώου ἴδιον τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκείμενον οὔτε αὐτῷ οὔτε τῶν αὐτοῦ οὐδενὶ προσκέχρηται, εἶη ἂν καλῶς κατὰ τοῦτο ἀποδομένον τὸ τοῦ ζώου ἴδιον.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σκεπτέον ἐστὶ τῶν μὴ ποιοῦντων ἢ ποιοῦντων γνωριμώτερον, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τινὶ προσκέχρηται ἢ ἀντικειμένῳ ἢ ὅλως ἅμα τῇ φύσει ἢ ὑστέρω τινί· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Τὸ μὲν γὰρ ἀντικείμενον ἅμα τῇ φύσει· τὸ δ' ἅμα τῇ φύσει καὶ τὸ ὕστερον οὐ ποιεῖ γνωριμώτερον. Οἷον ἐπεὶ ὁ εἶπας ἀγαθοῦ ἴδιον «ὃ κακῶ μάλιστα ἀντίκειται» τῷ ἀντικειμένῳ προσκέχρηται τοῦ ἀγαθοῦ, οὐκ ἂν εἶη τοῦ ἀγαθοῦ καλῶς ἀποδομένον τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ εἰ μηδενὶ προσκέχρηται μήτ' ἀντικειμένῳ μήτε ὅλως ἅμα τῇ φύσει μήτ' ὑστέρω· ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδομένον τὸ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς ἐπιστήμης ἴδιον ὑπόληψιν τὴν πιστοτάτην οὐδενὶ προσκέχρηται οὔτ' ἀντικειμένῳ οὔθ' ἅμα τῇ φύσει οὔθ' ὑστέρω, εἶη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ τῆς ἐπιστήμης ἴδιον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ μὴ τὸ ἀεὶ παρεπόμενον ἴδιον ἀποδέδωκεν, ἀλλὰ τοῦτο ὃ γίνεται ποτε μὴ ἴδιον· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς εἰρημένον τὸ ἴδιον. Οὕτε γὰρ ἐφ' ᾧ καταλαμβάνομεν ὑπάρχον αὐτό, κατὰ τούτου καὶ τούνομα ἐξ ἀνάγκης ἀληθεύεται, οὕτ' ἐφ' ᾧ καταλαμβάνεται μὴ ὑπάρχον, κατὰ τούτου ἐξ ἀνάγκης οὐ ῥηθήσεται τούνομα, ὥστ' οὐκ ἂν εἶη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις οὐδ' ὅτε ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον ἔσται φανερόν εἰ ὑπάρχει, εἴπερ τοιοῦτόν ἐστιν οἶον ἀπολείπειν. Οὐκ οὖν ἔσται σαφὲς τὸ ἴδιον. Οἶον ἐπεὶ ὁ θεὸς ζῶον ἴδιον τὸ κινεῖσθαι ποτε καὶ ἐστάναι τοιοῦτον ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον ὃ οὐ γίνεται ποτε ἴδιον, οὐκ ἂν εἶη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. [132a] Κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὄν ἴδιον ἀποδέδωκεν· ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον κατὰ τοῦτο τὸ ἴδιον. Οἶον ἐπεὶ ὁ θεὸς ἀρετῆς ἴδιον «ὃ τὸν ἔχοντα ποιεῖ σπουδαῖον» τὸ ἀεὶ παρεπόμενον ἴδιον ἀποδέδωκεν, εἶη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδοδομένον τὸ τῆς ἀρετῆς ἴδιον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ νῦν ἴδιον ἀποδιδούς μὴ διωρίσατο ὅτι τὸ νῦν ἴδιον ἀποδίδωσιν· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Πρῶτον μὲν γὰρ τὸ παρὰ τὸ ἔθος γινόμενον ἅπαν διορισμοῦ προσδεῖται· εἰώθασιν δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάντες τὸ ἀεὶ παρακολουθοῦν ἴδιον ἀποδιδόναι. Δεύτερον δὲ ἄδηλός ἐστιν ὁ μὴ διορισάμενος εἰ τὸ νῦν ἴδιον ἐβούλετο θεῖναι· οὐκ οὖν δοτέον ἐστὶν ἐπιτιμῆσεως σκῆψιν. Οἶον ἐπεὶ ὁ θέμενος τοῦ τινὸς ἀνθρώπου ἴδιον τὸ καθῆσθαι μετὰ τινος τὸ νῦν ἴδιον τίθησιν, οὐκ ἂν εἶη καλῶς τὸ ἴδιον ἀποδεδωκώς, εἴπερ μὴ διορισάμενος εἶπεν. Κατασκευάζοντα δ' εἰ τὸ νῦν ἴδιον ἀποδιδούς διορισάμενος ἔθηκεν ὅτι τὸ νῦν ἴδιον τίθησιν· ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον κατὰ τοῦτο τὸ ἴδιον. Οἶον ἐπεὶ ὁ εἶπας τοῦ τινὸς ἀνθρώπου ἴδιον τὸ περιπατεῖν νῦν διαστειλάμενος ἔθηκε τοῦτο, καλῶς ἂν εἶη κείμενον τὸ ἴδιον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τοιοῦτο ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, ὃ φανερόν μὴ ἔστιν ἄλλως ὑπάρχον ἢ αἰσθήσει· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Ἄπαν γὰρ τὸ αἰσθητὸν ἔξω γινόμενον τῆς αἰσθήσεως ἄδηλον γίνεται· ἀφανὲς γὰρ ἐστὶν εἰ ἔτι ὑπάρχει, διὰ τὸ τῆ αἰσθήσει μόνον γνωρίζεσθαι. Ἔσται δ' ἀληθὲς τοῦτο ἐπὶ τῶν μὴ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ παρακολουθούτων. Οἶον ἐπεὶ ὁ θέμενος ἡλίου ἴδιον ἄστρον φερόμενον ὑπὲρ γῆς τὸ λαμπρότατον τοιοῦτῳ κέχρηται ἐν τῷ ἰδίῳ, τῷ ὑπὲρ γῆς φέρεσθαι, ὃ τῆ αἰσθήσει γνωρίζεται, οὐκ ἂν εἶη καλῶς τὸ τοῦ ἡλίου ἀποδοδομένον ἴδιον· ἄδηλον γὰρ ἔσται, ὅταν δύῃ ὁ ἡλιος, εἰ φέρεται ὑπὲρ γῆς, διὰ τὸ τὴν αἴσθησιν τότε ἀπολείπειν ἡμᾶς. Κατασκευάζοντα δ' εἰ τοιοῦτον ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον ὃ μὴ τῆ αἰσθήσει φανερόν ἐστὶν ἢ ὃ αἰσθητὸν ὄν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχον δηλόν ἐστιν· ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Οἶον ἐπεὶ ὁ θέμενος ἐπιφανείας ἴδιον «ὃ πρῶτον κέχρωσται» αἰσθητῷ μὲν τι προσκέχρηται τῷ κεχρῶσθαι, τοιοῦτῳ δ' ὃ φανερόν ἐστὶν ὑπάρχον ἀεὶ, εἶη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδοδομένον τὸ τῆς ἐπιφανείας ἴδιον.

[132b] Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸν ὄρον ὡς ἴδιον ἀποδέδωκεν· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον· οὐ γὰρ δεῖ δηλοῦν τὸ τί ἦν εἶναι τὸ ἴδιον. Οἶον ἐπεὶ ὁ εἶπας ἀνθρώπου ἴδιον ζῶον πεζὸν δίπουν τὸ τί ἦν εἶναι σημαῖνον ἀποδέδωκε τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον, οὐκ ἂν εἶη τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον καλῶς ἀποδοδομένον. Κατασκευάζοντα δὲ εἰ ἀντικατηγορούμενον μὲν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, μὴ τὸ τί ἦν εἶναι δὲ δηλοῦν· ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδοδομένον τὸ ἴδιον. Οἶον ἐπεὶ ὁ θεὸς ἀνθρώπου ἴδιον ζῶον ἡμερον φύσει ἀντικατηγορούμενον μὲν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, οὐ τὸ τί ἦν εἶναι δὲ δηλοῦν, εἶη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδοδομένον τὸ ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ μὴ εἰς τὸ τί ἐστὶν θεὸς ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον. Δεῖ γὰρ τῶν ἰδίων, καθάπερ καὶ τῶν ὄρων, τὸ πρῶτον ἀποδίδοσθαι γένος, ἔπειθ' οὕτως ἤδη προσάπτεσθαι τὰ λοιπὰ καὶ χωρίζειν. Ὡστε τὸ μὴ τοῦτον τὸν τρόπον κείμενον ἴδιον οὐκ ἂν εἶη καλῶς ἀποδοδομένον. Οἶον ἐπεὶ

ὁ εἶπας ζῶου ἴδιον τὸ ψυχὴν ἔχειν οὐκ ἔθηκεν εἰς τὸ τί ἐστὶ τὸ ζῶον, οὐκ ἂν εἶη καλῶς κείμενον τὸ τοῦ ζῶου ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ εἶ τις εἰς τὸ τί ἐστὶ θεὸς οὗ τὸ ἴδιον ἀποδίδωσι τὰ λοιπὰ προσάπτει· ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδωμένον τὸ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς ἀνθρώπου ἴδιον ζῶον ἐπιστήμης δεκτικὸν εἰς τὸ τί ἐστὶ θεὸς ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, εἶη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου.

Πότερον μὲν οὖν καλῶς ἢ οὐ καλῶς ἀποδέδοται τὸ ἴδιον, διὰ τῶνδε σκεπτέον.

Τοπικῶν Ε΄, Κεφάλαιον 4ον

Πότερον δ' ἴδιόν ἐστιν ὅλως τὸ εἰρημένον ἢ οὐκ ἴδιον, ἐκ τῶνδε θεωρητέον. Οἱ γὰρ ἀπλῶς κατασκευάζοντες τὸ ἴδιον ὅτι καλῶς κεῖται τόποι οἱ αὐτοὶ ἔσσονται τοῖς ἴδιον ὅλως ποιούσιν· ἐν ἐκείνοις οὖν ῥηθήσονται.

Πρῶτον μὲν οὖν ἀνασκευάζοντα ἐπιβλέπειν ἐφ' ἕκαστον οὗ τὸ ἴδιον ἀποδέδωκεν, οἷον εἰ μηδενὶ ὑπάρχει, ἢ εἰ μὴ κατὰ τοῦτο ἀληθεύεται, ἢ εἰ μὴ ἐστὶν ἴδιον ἐκάστου αὐτῶν κατ' ἐκείνο οὗ τὸ ἴδιον ἀποδέδωκεν· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ κατὰ τοῦ γεωμετρικοῦ οὐκ ἀληθεύεται τὸ ἀνεξαπάτητον εἶναι ὑπὸ λόγου (ἀπατᾶται γὰρ ὁ γεωμετρικὸς ἐν τῷ ψευδογραφεῖσθαι), οὐκ ἂν εἶη τοῦ ἐπιστήμονος ἴδιον τὸ μὴ ἀπατᾶσθαι ὑπὸ λόγου. Κατασκευάζοντα δ' εἰ κατὰ παντὸς ἀληθεύεται καὶ κατὰ τοῦτ' ἀληθεύεται ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. [133a] Οἷον ἐπεὶ τὸ ζῶον ἐπιστήμης δεκτικὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἀληθεύεται καὶ ἢ ἄνθρωπος, εἶη ἂν ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ζῶον ἐπιστήμης δεκτικόν. [Ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος ἀνασκευάζοντι μὲν, εἰ μὴ καθ' οὗ τοῦνομα, καὶ ὁ λόγος ἀληθεύεται, καὶ εἰ μὴ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοῦνομα ἀληθεύεται· κατασκευάζοντι δέ, εἰ καθ' οὗ τοῦνομα, καὶ ὁ λόγος, καὶ εἰ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοῦνομα κατηγορεῖται.]

Ἐπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ μὴ καθ' οὗ τοῦνομα, καὶ ὁ λόγος, καὶ εἰ μὴ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοῦνομα λέγεται· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον ἴδιον εἶναι. Οἷον ἐπεὶ τὸ μὲν ζῶον ἐπιστήμης μετέχον ἀληθεύεται κατὰ τοῦ θεοῦ, ὁ δ' ἄνθρωπος οὐ κατηγορεῖται, οὐκ ἂν εἶη τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον ζῶον ἐπιστήμης μετέχον. Κατασκευάζοντα δὲ εἰ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοῦνομα κατηγορεῖται, καὶ καθ' οὗ τοῦνομα, καὶ ὁ λόγος κατηγορεῖται· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ καθ' οὗ τὸ ψυχὴν ἔχειν, τὸ ζῶον ἀληθεύεται, καὶ καθ' οὗ τὸ ζῶον, τὸ ψυχὴν ἔχειν, εἶη ἂν τὸ ψυχὴν ἔχειν τοῦ ζῶου ἴδιον.

Ἐπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ ὑποκείμενον ἴδιον ἀποδέδωκε τοῦ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ λεγομένου· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ ἀποδοὺς ἴδιον τοῦ λεπτομερεστάτου σώματος τὸ πῦρ τὸ ὑποκείμενον ἀποδέδωκε τοῦ κατηγορουμένου ἴδιον, οὐκ ἂν εἶη τὸ πῦρ σώματος τοῦ λεπτομερεστάτου ἴδιον. Διὰ τοῦτο δ' οὐκ ἔσται τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ἴδιον, ὅτι τὸ αὐτὸ πλείονων ἔσται καὶ διαφόρων τῷ εἶδει ἴδιον. Τῷ γὰρ αὐτῷ πλείω τινὰ διάφορα τῷ εἶδει ὑπάρχει κατὰ μόνου λεγόμενα, ὧν ἔσται πάντων ἴδιον τὸ ὑποκείμενον, ἐάν τις οὕτω τιθῆται τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δ' εἰ τὸ τῷ ὑποκειμένῳ ἀποδέδωκεν ἴδιον τοῦ ὑποκειμένου· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον, ἐάνπερ κατὰ μόνων κατηγορηται ὧν εἴρηται [τὸ] ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ εἶπας γῆς ἴδιον σῶμα τὸ βαρύτερον τῷ εἶδει τοῦ ὑποκειμένου ἀπέδωκε τὸ ἴδιον κατὰ μόνου λεγόμενον τοῦ πράγματος καὶ ὡς τὸ ἴδιον κατηγορεῖται, εἶη ἂν τὸ τῆς γῆς ἴδιον ὀρθῶς κείμενον.

Ἐπει' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ κατὰ μέθεξιν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. [133b] Τὸ γὰρ κατὰ μέθεξιν ὑπάρχον εἰς τὸ τί ἦν εἶναι συμβάλλεται· εἴη δ' ἂν τὸ τοιοῦτο διαφορά τις κατὰ τινος ἐνὸς εἶδους λεγομένη. Οἷον ἐπεὶ ὁ εἶπας ἀνθρώπου ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν κατὰ μέθεξιν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν.

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ μὴ κατὰ μέθεξιν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον μηδὲ τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦν, ἀντικατηγορουμένου τοῦ πράγματος· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ζῶου ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκὸς οὔτε κατὰ μέθεξιν ἀποδέδωκεν ἴδιον οὔτε τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦν, ἀντικατηγορουμένου τοῦ πράγματος, εἴη ἂν ζῶου ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκός.

Ἐπει' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ ἐνδέχεται μὴ ἅμα ὑπάρχειν τὸ ἴδιον, ἀλλ' ἢ ὕστερον ἢ πρότερον ἢ [οὔ] τοῦνομα· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον, ἢ οὐδέποτε ἢ οὐκ ἀεὶ. Οἷον ἐπεὶ ἐνδέχεται καὶ πρότερόν τι ὑπάρξει καὶ ὕστερον τοῦ βαδίζειν διὰ τῆς ἀγορᾶς τὸ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν εἴη τὸ βαδίζειν διὰ τῆς ἀγορᾶς τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον, ἢ οὐδέποτ' ἢ οὐκ ἀεὶ. Κατασκευάζοντα δὲ εἰ ἅμα ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὑπάρχει, μήτε ὄρος ὄν μήτε διαφορά· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ τὸ ζῶον ἐπιστήμης δεκτικὸν ἅμα ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὑπάρχει καὶ τὸ ἄνθρωπος, οὔτε διαφορά ὄν οὔθ' ὄρος, εἴη ἂν τὸ ζῶον ἐπιστήμης δεκτικὸν τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον.

Ἐπει' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τῶν αὐτῶν, ἢ ταυτά ἐστί, μὴ ἔστί τὸ αὐτὸ ἴδιον· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστί διωκτοῦ τὸ φαίνεσθαι τισιν ἀγαθὸν ἴδιον, οὐδ' ἂν αἰρετοῦ εἴη ἴδιον τὸ φαίνεσθαι τισιν ἀγαθόν· ταυτὸν γὰρ ἐστί τὸ διωκτὸν καὶ τὸ αἰρετόν. Κατασκευάζοντα δ' εἰ τοῦ αὐτοῦ, ἢ ταυτό ἐστί, ταυτό ἴδιον· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ἀνθρώπου, ἢ ἀνθρωπός ἐστί, λέγεται ἴδιον τὸ τριμερῆ ψυχὴν ἔχειν, καὶ βροτοῦ, ἢ βροτός ἐστίν, εἴη ἂν ἴδιον τὸ τριμερῆ ψυχὴν ἔχειν.

Χρήσιμος δ' ὁ τόπος οὗτος καὶ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος· τοῖς γὰρ αὐτοῖς, ἢ ταυτά ἐστί, ταυτά δεῖ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν.

Ἐπει' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τῶν αὐτῶν τῷ εἶδει μὴ ταυτὸν ἀεὶ τῷ εἶδει [τὸ] ἴδιόν ἐστιν· οὐδὲ γὰρ τοῦ εἰρημένου ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. [134a] Οἷον ἐπεὶ ταυτὸν ἐστί τῷ εἶδει ἄνθρωπος καὶ ἵππος, οὐκ ἀεὶ δὲ τοῦ ἵππου ἐστὶν ἴδιον τὸ ἐστάναι ὑφ' αὐτοῦ, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον τὸ κινεῖσθαι ὑφ' αὐτοῦ· ταυτὸν γὰρ ἐστί τῷ εἶδει τὸ κινεῖσθαι καὶ τὸ ἐστάναι ὑφ' αὐτοῦ, ἢ ζῶον <δ'> ἐστὶν ἐκατέρω αὐτῶν συμβέβηκεν. Κατασκευάζοντα δ' εἰ τῶν αὐτῶν τῷ εἶδει ταυτὸν ἀεὶ τῷ εἶδει τὸ ἴδιον· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον τὸ εἶναι πεζὸν δίπουν, καὶ ὄρνιθος ἂν εἴη ἴδιον τὸ εἶναι πτηνὸν δίπουν· ἐκάτερον γὰρ τούτων ἐστί ταυτὸν τῷ εἶδει, ἢ τὰ μὲν ὡς ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστὶν εἶδη, ὑπὸ τὸ ζῶον ὄντα, τὰ δὲ ὡς γένους διαφοραὶ, τοῦ ζῶου. Οὗτος δ' ὁ τόπος ψευδής ἐστίν ὅταν τὸ μὲν ἕτερον τῶν λεχθέντων ἐνὶ τινὶ μόνῳ ὑπάρχη εἶδει, τὸ δ' ἕτερον πολλοῖς, καθάπερ τὸ πεζὸν τετράπουν.

Ἐπεὶ δὲ τὸ ταυτὸν καὶ τὸ ἕτερον πολλαχῶς λέγεται, ἔργον ἐστὶ σοφιστικῶς λαμβάνοντι ἐνὸς ἀποδοῦναι καὶ μόνου τινὸς τὸ ἴδιον· τὸ γὰρ ὑπάρχον τινὶ ᾧ συμβέβηκε τι καὶ τῷ συμβεβηκότι ὑπάρξει λαμβανομένῳ μετὰ τοῦ ᾧ συμβέβηκεν. Οἷον τὸ ὑπάρχον ἀνθρώπῳ καὶ λευκῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρξει, ἂν ἢ λευκὸς ἀνθρώπος· καὶ τὸ λευκῷ δὲ ἀνθρώπῳ ὑπάρχον καὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρξει. Διαβάλλοι δ' ἂν τις τὰ πολλὰ τῶν ἰδίων τὸ ὑποκείμενον ἄλλο μὲν καθ' αὐτὸ ποιῶν ἄλλο δὲ μετὰ τοῦ συμβεβηκότος, οἷον ἄλλο μὲν ἀνθρώπον εἶναι λέγων ἄλλο δὲ λευκὸν ἀνθρώπον, ἔτι δὲ ἕτερον ποιῶν τὴν ἕξιν καὶ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον. Τὸ γὰρ τῇ ἕξει ὑπάρχον καὶ τῷ κατὰ τὴν ἕξιν

λεγομένω υπάρξει, καὶ τὸ τῷ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένω υπάρχον καὶ τῇ ἕξει υπάρξει. Οἷον ἐπεὶ ὁ ἐπιστήμων κατὰ τὴν ἐπιστήμην λέγεται διακεῖσθαι, οὐκ ἂν εἴη τῆς ἐπιστήμης ἴδιον τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου· καὶ γὰρ ὁ ἐπιστήμων ἔσται ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου. Κατασκευάζοντα δὲ ῥητέον ὅτι οὐκ ἔστιν ἕτερον ἀπλῶς τὸ ᾧ συμβέβηκε καὶ τὸ συμβεβηκὸς μετὰ τοῦ ᾧ συμβέβηκε λαμβανόμενον, ἀλλ' ἄλλο λέγεται τῷ ἕτερον εἶναι αὐτοῖς τὸ εἶναι· οὐ ταῦτόν γὰρ ἔστιν ἀνθρώπῳ τε τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ καὶ λευκῷ ἀνθρώπῳ τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ λευκῷ. [134b] Ἔτι δὲ θεωρητέον ἐστὶ παρὰ τὰς πτώσεις, λέγοντα ὅτι οὐθ' ὁ ἐπιστήμων ἐστὶ τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου ἀλλ' ὁ ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου, οὐθ' ἡ ἐπιστήμη τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου ἀλλ' ἡ ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου· πρὸς γὰρ τὸν πάντα ἐνιστάμενον πάντως ἀντιτακτέον ἐστίν.

Τοπικῶν Ε', Κεφάλαιον 5ον

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ φύσει υπάρχον βουλόμενος ἀποδοῦναι τοῦτον τὸν τρόπον τίθησι τῇ λέξει ὥστε τὸ αἰεὶ υπάρχον σημαίνει· δόξειε γὰρ ἂν κινεῖσθαι τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀνθρώπου ἴδιον τὸ δίπουν βούλεται μὲν τὸ φύσει υπάρχον ἀποδιδόναι, σημαίνει δὲ τῇ λέξει τὸ αἰεὶ υπάρχον, οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ δίπουν· οὐ γὰρ πᾶς ἀνθρωπὸς ἐστὶ δύο πόδας ἔχων. Κατασκευάζοντα δ' εἰ βούλεται τὸ φύσει υπάρχον ἴδιον ἀποδιδόναι καὶ τῇ λέξει τοῦτον τὸν τρόπον σημαίνει· οὐ γὰρ κινήσεται κατὰ τοῦτο τὸ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ ἀνθρώπου ἴδιον ἀποδιδόνος τὸ ζῶον ἐπιστήμης δεκτικὸν καὶ βούλεται καὶ τῇ λέξει σημαίνει τὸ φύσει υπάρχον ἴδιον, οὐκ ἂν κινεῖτο κατὰ τοῦτο ὡς οὐκ ὄν ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ζῶον ἐπιστήμης δεκτικόν.

Ἔτι ὅσα λέγεται ὡς κατ' ἄλλο τι πρῶτον ἢ ὡς πρῶτον αὐτό, ἔργον ἐστὶν ἀποδοῦναι τῶν τοιούτων τὸ ἴδιον· ἐὰν μὲν γὰρ τοῦ κατ' ἄλλο τι ἴδιον ἀποδῶς, καὶ κατὰ τοῦ πρώτου ἀληθεύσεται· ἐὰν δὲ τοῦ πρώτου θῆς, καὶ τοῦ κατ' ἄλλο κατηγορηθῆσεται. Οἷον ἐὰν μὲν τις ἐπιφανείας ἴδιον ἀποδῶ τὸ κεχρῶσθαι, καὶ κατὰ σώματος ἀληθεύσεται τὸ κεχρῶσθαι· ἐὰν δὲ σώματος, καὶ κατ' ἐπιφανείας κατηγορηθῆσεται. Ὡστε οὐ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοῦνομα ἀληθεύσεται.

Συμβαίνει δ' ἐν ἐνίοις τῶν ἰδίων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεσθαι τινα ἀμαρτίαν παρὰ τὸ μὴ διορίζεσθαι πῶς καὶ τίνων τίθησι τὸ ἴδιον.

Ἄπνατες γὰρ ἐπιχειροῦσιν ἀποδιδόναι [τὸ] ἴδιον ἢ τὸ φύσει υπάρχον, καθάπερ ἀνθρώπου τὸ δίπουν, ἢ τὸ υπάρχον, καθάπερ ἀνθρώπου τινὸς τὸ τέτταρας δακτύλους ἔχειν, ἢ εἶδει, καθάπερ πυρὸς τὸ λεπτομερέστατον, ἢ ἀπλῶς, καθάπερ ζῶου τὸ ζῆν, ἢ κατ' ἄλλο, καθάπερ ψυχῆς τὸ φρόνιμον, ἢ ὡς τὸ πρῶτον, καθάπερ λογιστικοῦ τὸ φρόνιμον, ἢ ὡς τῷ ἔχειν, καθάπερ ἐπιστήμονος τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου (οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἢ τῷ ἔχειν τι ἔσται ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου), ἢ τῷ ἔχεσθαι, καθάπερ ἐπιστήμης τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου, ἢ τῷ μετέχεσθαι, καθάπερ ζῶου τὸ αἰσθάνεσθαι (αἰσθάνεται μὲν γὰρ καὶ ἄλλο τι, οἷον ἄνθρωπος, ἀλλ' <ὡς> μετέχον ἤδη τοῦτο αἰσθάνεται), ἢ τῷ μετέχειν, καθάπερ τοῦ τινὸς ζῶου τὸ ζῆν. [135a]

Μὴ προσθεῖς μὲν οὖν τὸ φύσει ἀμαρτάνει, διότι ἐνδέχεται τὸ φύσει υπάρχον μὴ ὑπάρχειν ἐκείνῳ ᾧ φύσει ὑπάρχει, καθάπερ ἀνθρώπῳ τὸ δύο πόδας ἔχειν.

Μὴ διορίσας δ' ὅτι τὸ υπάρχον ἀποδίδωσιν, διότι οὐκ ἔστι τοιοῦτον οἷον ὑπάρχειν ἐκείνῳ, καθάπερ τὸ τέτταρας δακτύλους ἔχειν τὸν ἄνθρωπον.

Μὴ δηλώσας δὲ ὅτι ὡς πρῶτον ἢ ὡς κατ' ἄλλο τίθησιν, διότι οὐ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοῦνομα ἀληθεύσεται, καθάπερ τὸ κεχρῶσθαι, εἴτε τῆς ἐπιφανείας εἴτε τοῦ σώματος ἀποδοθὲν ἴδιον.

Μη προείπας δὲ ὅτι ἢ τῷ ἔχειν ἢ τῷ ἔχεσθαι τὸ ἴδιον ἀποδέδωκε, διότι οὐκ ἔστιν ἴδιον· ὑπάρξει γάρ, ἐὰν μὲν τῷ ἔχεσθαι ἀποδιδῶ τὸ ἴδιον, τῷ ἔχοντι, ἐὰν δὲ τῷ ἔχειν, τῷ ἐχομένῳ, καθάπερ τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου τῆς ἐπιστήμης ἢ τοῦ ἐπιστήμονος τεθὲν ἴδιον.

Μη προσσημήνας δὲ τῷ μετέχειν ἢ τῷ μετέχεσθαι, διότι καὶ ἄλλοις τισὶν ὑπάρξει τὸ ἴδιον· ἐὰν μὲν γὰρ τῷ μετέχεσθαι ἀποδῶ, τοῖς μετέχουσιν, ἐὰν δὲ τῷ μετέχειν, τοῖς μετεχομένοις, καθάπερ εἰ τοῦ τινὸς ζώου ἢ τοῦ ζώου τιθείη τὸ ζῆν ἴδιον.

Μη διαστείλας δὲ τὸ τῷ εἶδει, διότι ἐνὶ μόνῳ ὑπάρξει τῶν ὑπὸ τοῦτο ὄντων οὗ τὸ ἴδιον τίθησι· τὸ γὰρ καθ' ὑπερβολὴν ἐνὶ μόνῳ ὑπάρχει, καθάπερ τοῦ πυρὸς τὸ κουφότατον.

Ἐνίστε δὲ καὶ τὸ τῷ εἶδει προσθεὶς διήμαρτεν. Δεήσει γὰρ ἐν εἶδος εἶναι τῶν λεχθέντων, ὅταν τὸ τῷ εἶδει προστεθῇ· τοῦτο δ' ἐπ' ἐνίων οὐ συμπίπτει, καθάπερ οὐδ' ἐπὶ τοῦ πυρὸς. Οὐ γὰρ ἔστιν ἐν εἶδος τοῦ πυρὸς· ἕτερον γὰρ ἐστὶ τῷ εἶδει ἄνθραξ καὶ φλόξ καὶ φῶς, ἕκαστον αὐτῶν πῦρ ὄν. Διὰ τοῦτο δ' οὐ δεῖ, ὅταν τὸ τῷ εἶδει προστεθῇ, ἕτερον εἶναι εἶδος τοῦ λεχθέντος, ὅτι τοῖς μὲν μᾶλλον τοῖς δ' ἦττον ὑπάρξει τὸ λεχθὲν ἴδιον, καθάπερ ἐπὶ τοῦ πυρὸς τὸ λεπτομερέστατον·

λεπτομερέστερον γὰρ ἐστὶ τὸ φῶς τοῦ ἄνθρακος καὶ τῆς φλογός. Τοῦτο δ' οὐ δεῖ γίνεσθαι ὅταν μὴ καὶ τὸ ὄνομα μᾶλλον κατηγορηται καθ' οὗ ὁ λόγος μᾶλλον ἀληθεύεται· εἰ δὲ μή, οὐκ ἔσται, καθ' οὗ ὁ λόγος μᾶλλον, καὶ τοῦνομα μᾶλλον. [135b] Ἐτι δὲ πρὸς τούτοις ταῦτόν εἶναι συμβήσεται τὸ ἴδιον τοῦ τε ἀπλῶς καὶ τοῦ μάλιστα ὄντος ἐν τῷ ἀπλῶς τοιούτῳ, καθάπερ ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἔχει τὸ λεπτομερέστατον· καὶ γὰρ τοῦ φωτὸς ἔσται ταῦτό τοῦτο ἴδιον· λεπτομερέστατον γὰρ ἐστὶ τὸ φῶς.

Ἄλλου μὲν οὖν οὕτως ἀποδιδόντος τὸ ἴδιον ἐπιχειρητέον· αὐτῷ δ' οὐ δοτέον ἐστὶ ταύτην τὴν ἔνστασιν, ἀλλ' εὐθύς τιθεμένῳ τὸ ἴδιον διοριστέον ὃν τρόπον τίθησι τὸ ἴδιον.

Ἐπει' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ αὐτὸ αὐτοῦ ἴδιον ἔθηκεν· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. Αὐτὸ γὰρ αὐτῷ πᾶν τὸ εἶναι δηλοῖ· τὸ δὲ τὸ εἶναι δηλοῦν οὐκ ἴδιον ἀλλ' ὅρος ἐστίν. Οἷον ἐπεὶ ὁ εἶπας καλοῦ τὸ πρόπον ἴδιον εἶναι αὐτὸ αὐτοῦ ἴδιον ἀποδέδωκε (ταῦτόν γὰρ ἐστὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ πρόπον), οὐκ ἂν εἶη τὸ πρόπον τοῦ καλοῦ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ εἰ μὴ αὐτὸ μὲν αὐτοῦ ἴδιον ἀποδέδωκεν, ἀντικατηγορούμενον δ' ἔθηκεν· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς ζώου ἴδιον τὸ οὐσία ἔμψυχος οὐκ αὐτὸ μὲν αὐτοῦ ἴδιον ἔθηκεν, ἀντικατηγορούμενον δ' ἀποδέδωκεν, εἶη ἂν ἴδιον τοῦ ζώου τὸ οὐσία ἔμψυχος.

Ἐπει' ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν σκεπτέον ἐστίν, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ τοῦ συνόλου ἴδιον μὴ ἀληθεύεται κατὰ τοῦ μέρους, ἢ εἰ τὸ τοῦ μέρους μὴ λέγεται κατὰ τοῦ σύμπαντος· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον ἴδιον εἶναι. συμβαίνει δ' ἐπ' ἐνίων τοῦτο γίνεσθαι· ἀποδοίη γὰρ ἂν τις ἐπὶ τῶν Ὀμοιομερῶν ἴδιον ἐνίστε μὲν ἐπὶ τὸ σύμπαν βλέψας, ἐνίστε δ' ἐπὶ τὸ κατὰ μέρος λεγόμενον αὐτὸς αὐτὸν ἐπιστήσας. Ἔσται δ' οὐδέτερον ὀρθῶς ἀποδομένο. Οἷον ἐπὶ μὲν τοῦ σύμπαντος, ἐπεὶ ὁ εἶπας θαλάττης ἴδιον τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἀλμυρὸν ὁμοιομεροῦς μὲν τινος ἔθηκε τὸ ἴδιον, τοιοῦτον δ' ἀποδέδωκε ὃ οὐκ ἀληθεύεται κατὰ τοῦ μέρους (οὐ γὰρ ἐστὶν ἢ τις θάλαττα τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἀλμυρὸν), οὐκ ἂν εἶη τῆς θαλάττης ἴδιον τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἀλμυρὸν. Ἐπὶ δὲ τοῦ μέρους, οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς ἀέρος ἴδιον τὸ ἀναπνευστὸν ὁμοιομεροῦς μὲν τινος εἶρηκε τὸ ἴδιον, τοιοῦτον δ' ἀποδέδωκεν ὃ κατὰ τοῦ τινὸς ἀέρος ἀληθεύεται, κατὰ δὲ τοῦ σύμπαντος οὐ λέγεται (οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ σύμπας ἀναπνευστός), οὐκ ἂν εἶη τοῦ ἀέρος ἴδιον τὸ ἀναπνευστόν. [136a] Κατασκευάζοντα δὲ εἰ ἀληθεύεται μὲν καθ' ἑκάστου τῶν ὁμοιομερῶν, ἔστι δ' ἴδιον αὐτῶν κατὰ τὸ σύμπαν· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ἀληθεύεται κατὰ πάσης γῆς τὸ κάτω φέρεσθαι κατὰ

φύσιν, ἔστι δὲ τοῦτο ἴδιον καὶ τῆς τινὸς γῆς κατὰ τὸ γῆν εἶναι, εἴη ἂν τῆς γῆς ἴδιον τὸ κάτω φέρεσθαι κατὰ φύσιν.

Τοπικῶν Ε΄, Κεφάλαιον βον

Ἔπειτ' ἐκ τῶν ἀντικειμένων σκεπτέον ἐστὶ, πρῶτον μὲν ἐκ τῶν ἐναντίων, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τοῦ ἐναντίου μὴ ἔστι τὸ ἐναντίον ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τοῦ ἐναντίου ἔσται τὸ ἐναντίον ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ἐναντίον ἐστὶ δικαιοσύνη μὲν ἀδικία, τῷ βελτίστῳ δὲ τὸ χερίστον, οὐκ ἔστι δὲ τῆς δικαιοσύνης ἴδιον τὸ βέλτιστον, οὐκ ἂν εἴη τῆς ἀδικίας ἴδιον τὸ χερίστον.

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον ἴδιον ἐστίν· καὶ γὰρ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον ἴδιον ἔσται. Οἷον ἐπεὶ ἐναντίον ἐστὶν ἀγαθῷ μὲν κακόν, αἰρετῷ δὲ φευκτόν, ἔστι δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ἴδιον τὸ αἰρετόν, εἴη ἂν κακοῦ ἴδιον τὸ φευκτόν.

Δεύτερον δ' ἐκ τῶν πρὸς τι, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ πρὸς τι τοῦ πρὸς τι μὴ ἔστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ πρὸς τι τοῦ πρὸς τι ἔσται ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ λέγεται διπλάσιον μὲν πρὸς ἥμισυ, ὑπερέχον δὲ πρὸς ὑπερεχόμενον, οὐκ ἔστι δὲ τοῦ διπλασίου τὸ ὑπερέχον ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἡμίσεος τὸ ὑπερεχόμενον ἴδιον.

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ τοῦ πρὸς τι τὸ πρὸς τί ἐστίν ἴδιον· καὶ γὰρ τοῦ πρὸς τι τὸ πρὸς τι ἔσται ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ λέγεται τὸ μὲν διπλάσιον πρὸς τὸ ἥμισυ, τὸ δὲ δύο πρὸς ἓν πρὸς τὸ ἓν πρὸς δύο, ἔστι δὲ τοῦ διπλασίου ἴδιον τὸ ὡς δύο πρὸς ἓν, εἴη ἂν τοῦ ἡμίσεος ἴδιον τὸ ὡς ἓν πρὸς δύο.

Τρίτον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τῆς ἕξεως τὸ καθ' ἕξιν λεγόμενον μὴ ἔστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στερῆσιν λεγόμενον ἔσται ἴδιον. Κἂν εἰ δὲ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στερῆσιν λεγόμενον μὴ ἔστιν ἴδιον, οὐδὲ τῆς ἕξεως τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον ἴδιον ἔσται· οἷον ἐπεὶ οὐ λέγεται τῆς κωφότητος ἴδιον τὸ ἀναισθησίαν εἶναι, οὐδ' ἂν τῆς ἀκούσεως εἴη ἴδιον τὸ αἰσθησιν εἶναι.

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ καθ' ἕξιν λεγόμενον ἐστὶ τῆς ἕξεως ἴδιον· καὶ γὰρ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στερῆσιν λεγόμενον ἔσται ἴδιον. [136b] Κἂν εἰ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στερῆσιν λεγόμενον ἐστίν ἴδιον, καὶ τῆς ἕξεως τὸ καθ' ἕξιν λεγόμενον ἔσται ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ τῆς ὄψεως ἐστίν ἴδιον τὸ βλέπειν, καθὸ ἔχομεν ὄψιν, εἴη ἂν τῆς τυφλότητος ἴδιον τὸ μὴ βλέπειν, καθὸ οὐκ ἔχομεν ὄψιν πεφυκότες ἔχειν.

Ἔπειτα ἐκ τῶν φάσεων καὶ τῶν ἀποφάσεων, πρῶτον μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν κατηγορουμένων. Ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος χρήσιμος ἀνασκευάζοντι μόνον. Οἷον εἰ ἡ φάσις ἢ τὸ κατὰ τὴν φάσιν λεγόμενον αὐτοῦ ἴδιον ἐστίν· οὐ γὰρ ἔσται αὐτοῦ ἢ ἀπόφασις οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν ἀπόφασιν λεγόμενον ἴδιον. Κἂν εἰ δ' ἡ ἀπόφασις ἢ τὸ κατὰ τὴν ἀπόφασιν λεγόμενον ἐστίν αὐτοῦ ἴδιον, οὐκ ἔσται ἡ φάσις οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν φάσιν λεγόμενον ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ τοῦ ζῶου ἐστίν ἴδιον τὸ ἔμψυχον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ζῶου ἴδιον τὸ οὐκ ἔμψυχον.

Δεύτερον δ' ἐκ τῶν κατηγορουμένων ἢ μὴ κατηγορουμένων καὶ ἐξ ὧν κατηγορεῖται ἢ μὴ κατηγορεῖται, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ ἡ φάσις τῆς φάσεως μὴ ἔστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ ἡ ἀπόφασις τῆς ἀποφάσεως ἔσται ἴδιον. Κἂν εἰ δ' ἡ ἀπόφασις τῆς ἀποφάσεως μὴ ἔστιν ἴδιον, οὐδ' ἡ φάσις τῆς φάσεως ἔσται ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ζῶον, οὐδ' ἂν τοῦ μὴ ἀνθρώπου εἴη ἴδιον τὸ μὴ ζῶον· κἂν εἰ δὲ τοῦ μὴ ἀνθρώπου φαίνεται μὴ ἴδιον τὸ μὴ ζῶον, οὐδὲ τοῦ ἀνθρώπου

ἔσται ἴδιον τὸ ζῶον. Κατασκευάζοντα δ' εἰ τῆς φάσεως ἢ φάσις ἐστὶν ἴδιον· καὶ γὰρ τῆς ἀποφάσεως ἢ ἀπόφασις ἔσται ἴδιον. Κἂν εἰ δὲ τῆς ἀποφάσεως ἢ ἀπόφασις ἐστὶν ἴδιον, καὶ ἡ φάσις τῆς φάσεως ἔσται ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ τοῦ μὴ ζώου ἴδιόν ἐστι τὸ μὴ ζῆν, εἴη ἂν τοῦ ζώου ἴδιον τὸ ζῆν· κἂν εἰ δὲ τοῦ ζώου φαίνεται ἴδιον τὸ ζῆν, καὶ τοῦ μὴ ζώου φανεῖται ἴδιον τὸ μὴ ζῆν.

Τρίτον δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ ἀποδοδομένον ἴδιον τῆς φάσεως ἐστὶν ἴδιον· οὐ γὰρ ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ τῆς ἀποφάσεως ἴδιον. Κἂν εἰ δὲ τῆς ἀποφάσεως ἐστὶν ἴδιον τὸ ἀποδοθέν, οὐκ ἔσται τῆς φάσεως ἴδιον.

Οἷον ἐπεὶ τοῦ ζώου ἴδιον τὸ ἔμψυχον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ μὴ ζώου ἴδιον τὸ ἔμψυχον. Κατασκευάζοντα δέ, εἰ τὸ ἀποδοθέν μὴ ἔστι τῆς φάσεως ἴδιον, εἴη ἂν τῆς ἀποφάσεως. [137a] Οὗτος δ' ὁ τόπος ψευδῆς ἐστὶν· φάσις γὰρ ἀποφάσεως καὶ ἀπόφασις φάσεως οὐκ ἔστιν ἴδιον. Φάσις μὲν γὰρ ἀποφάσει οὐδ' ὅλως ὑπάρχει, ἀπόφασις δὲ φάσει ὑπάρχει μὲν, οὐχ ὡς ἴδιον δὲ ὑπάρχει.

Ἐπειτα δ' ἐκ τῶν ἀντιδιηρημένων, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τῶν ἀντιδιηρημένων μηδὲν μηδενὸς τῶν λοιπῶν ἀντιδιηρημένων ἐστὶν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ κείμενον ἔσται ἴδιον τούτου οὗ κείται ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ζῶον αἰσθητὸν οὐδενὸς τῶν ἄλλων ζῶων ἐστὶν ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τὸ ζῶον νοητὸν τοῦ θεοῦ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δ' εἰ τῶν λοιπῶν τῶν ἀντιδιηρημένων ὅτιοῦν ἐστὶν ἴδιον τούτων ἐκάστου τῶν ἀντιδιηρημένων· καὶ γὰρ τὸ λοιπὸν ἔσται τούτου ἴδιον οὗ κείται μὴ εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ φρονήσεως ἐστὶν ἴδιον τὸ καθ' αὐτὸ πεφυκέναι λογιστικοῦ ἀρετὴν εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν οὕτως ἐκάστης λαμβανομένης, εἴη ἂν σωφροσύνης ἴδιον τὸ καθ' αὐτὸ πεφυκέναι ἐπιθυμητικοῦ ἀρετὴν εἶναι.

Τοπικῶν Ε', Κεφάλαιον 7ον

Ἐπειτ' ἐκ τῶν πτώσεων, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ ἡ πτώσις τῆς πτώσεως μὴ ἔστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ ἡ πτώσις τῆς πτώσεως ἔσται ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ δικαίως ἴδιον τὸ καλῶς, οὐδ' ἂν τοῦ δικαίου εἴη ἴδιον τὸ καλόν.

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ ἡ πτώσις τῆς πτώσεως ἐστὶν ἴδιον· καὶ γὰρ ἡ πτώσις τῆς πτώσεως ἔσται ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν, καὶ τοῦ ἀνθρώπου εἴη ἂν ἴδιον τὸ πεζῶ δίποδι λέγεσθαι.

Οὐ μόνον δ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰρημένου κατὰ τὰς πτώσεις ἐστὶ σκεπτέον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν προτέρων τόπων εἴρηται, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτώσις μὴ ἔστιν ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως· οὐδὲ γὰρ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτώσις ἔσται ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως. Οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ δικαίως ἴδιον τὸ ἀγαθῶς, οὐδ' ἂν τοῦ ἀδίκως εἴη ἴδιον τὸ κακῶς.

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτώσις ἐστὶν ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως· καὶ γὰρ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτώσις ἔσται ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως. Οἷον ἐπεὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἴδιον τὸ βέλτιστον, καὶ τοῦ κακοῦ ἂν εἴη ἴδιον τὸ χεῖριστον.

Ἐπειτ' ἐκ τῶν ὁμοίως ἔχόντων, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντος μὴ ἔστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντος ἔσται ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἔχει ὁ οἰκοδόμος πρὸς τὸ ποιεῖν οἰκίαν καὶ ὁ ἰατρὸς πρὸς τὸ ποιεῖν ὑγίειαν, οὐκ ἔστι δὲ ἰατροῦ ἴδιον τὸ ποιεῖν ὑγίειαν, οὐκ ἂν εἴη οἰκοδόμου ἴδιον τὸ ποιεῖν οἰκίαν. [137b]

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντός ἐστιν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντος ἔσται ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἔχει ἰατρός τε πρὸς τὸ ποιητικὸς ὑγιείας εἶναι καὶ γυμναστής πρὸς τὸ ποιητικὸς εὐεξίας, ἔστι δ' ἴδιον γυμναστοῦ τὸ ποιητικὸν εἶναι εὐεξίας, εἴη ἂν ἴδιον ἰατροῦ τὸ ποιητικὸν εἶναι ὑγιείας.

Ἐπει' ἐκ τῶν ὡσαύτως ἐχόντων, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ ὡσαύτως ἔχον τοῦ ὡσαύτως ἔχοντος μὴ ἔστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ὡσαύτως ἔχον τοῦ ὡσαύτως ἔχοντος ἔσται ἴδιον. Εἰ δ' ἐστὶ τοῦ ὡσαύτως ἔχοντος τὸ ὡσαύτως ἔχον ἴδιον, τούτου οὐκ ἔσται ἴδιον οὗ κεῖται εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὡσαύτως ἔχει φρόνησις πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρὸν, τῷ ἐπιστήμῃ ἐκατέρου αὐτῶν εἶναι, οὐκ ἔστι δ' ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμῃν εἶναι καλοῦ, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμῃν εἶναι αἰσχροῦ. [Εἰ δ' ἐστὶν ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμῃν εἶναι καλοῦ, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον αὐτῆς τὸ ἐπιστήμῃν εἶναι αἰσχροῦ· ἀδύνατον γὰρ εἶναι τὸ αὐτὸ πλεόνων ἴδιον.]

Κατασκευάζοντι δὲ οὐδὲν οὗτος ὁ τύπος ἐστὶ χρήσιμος· τὸ γὰρ ὡσαύτως ἔχον ἐν πρὸς πλείω συγκρίνεται.

Ἐπει' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ κατὰ τὸ εἶναι λεγόμενον μὴ ἔστι τοῦ κατὰ τὸ εἶναι λεγομένου ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ φθεیرهσθαι τοῦ κατὰ τὸ φθεیرهσθαι, οὐδὲ τὸ γίνεσθαι τοῦ κατὰ τὸ γίνεσθαι λεγομένου, ἔσται ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου ἴδιον τὸ εἶναι ζῶν, οὐδ' ἂν τοῦ ἀνθρωπον γίνεσθαι εἴη ἴδιον τὸ γίνεσθαι ζῶν, οὐδ' ἂν τοῦ ἀνθρωπον φθεیرهσθαι εἴη ἴδιον τὸ φθεیرهσθαι ζῶν. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ληπτέον ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ γίνεσθαι πρὸς τὸ εἶναι καὶ φθεیرهσθαι, καὶ ἐκ τοῦ φθεیرهσθαι πρὸς τὸ εἶναι καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι, καθάπερ εἴρηται νῦν ἐκ τοῦ εἶναι πρὸς τὸ γίνεσθαι καὶ φθεیرهσθαι.

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ τοῦ κατὰ τὸ εἶναι τεταγμένου ἐστὶ τὸ κατ' αὐτὸ τεταγμένον ἴδιον· καὶ γὰρ τοῦ κατὰ τὸ γίνεσθαι λεγομένου ἔσται τὸ κατὰ τὸ γίνεσθαι λεγόμενον ἴδιον, καὶ τοῦ κατὰ τὸ φθεیرهσθαι τὸ κατὰ τοῦτο ἀποδιδόμενον. Οἷον ἐπεὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον τὸ εἶναι βροτόν, καὶ τοῦ γίνεσθαι ἀνθρωπον εἴη ἂν ἴδιον τὸ γίνεσθαι βροτόν, καὶ τοῦ φθεیرهσθαι ἀνθρωπον τὸ φθεیرهσθαι βροτόν. [138a] Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ληπτέον ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ γίνεσθαι καὶ φθεیرهσθαι πρὸς τὸ εἶναι καὶ πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν, καθάπερ καὶ ἀνασκευάζοντι εἴρηται.

Ἐπει' ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὴν ιδέαν τοῦ κειμένου, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τῇ ιδέᾳ μὴ ὑπάρχει, ἢ εἰ μὴ κατὰ τοῦτο καθ' ὃ λέγεται τοῦτο οὗ τὸ ἴδιον ἀπεδόθη· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον· οἷον ἐπεὶ αὐτοανθρώπῳ οὐκ ὑπάρχει τὸ ἡρεμεῖν ἢ ἀνθρωπός ἐστιν, ἀλλ' ἢ ιδέα, οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ἡρεμεῖν.

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ τῇ ιδέᾳ ὑπάρχει καὶ κατὰ τοῦτο ὑπάρχει ἢ λέγεται κατ' αὐτοῦ ἐκεῖνο οὗ κεῖται μὴ εἶναι ἴδιον· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὑπάρχει τῷ αὐτοζῶφ τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκεῖσθαι, καὶ ἢ ζῶν αὐτῷ ὑπάρχει τοῦτο, εἴη ἂν ζῶου ἴδιον τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκεῖσθαι.

Τοπικῶν Ε', Κεφάλαιον 8ον

Ἐπειτα ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον, πρῶτον μὲν ἀνασκευάζοντα εἰ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον μὴ ἔστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ἥττον τοῦ ἥττον ἔσται ἴδιον, οὐδὲ τὸ ἥκιστα τοῦ ἥκιστα, οὐδὲ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα, οὐδὲ τὸ ἀπλῶς τοῦ ἀπλῶς. Οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τὸ μᾶλλον κεχρῶσθαι τοῦ μᾶλλον σώματος ἴδιον, οὐδὲ τὸ ἥττον κεχρῶσθαι τοῦ ἥττον σώματος εἴη ἂν ἴδιον, οὐδὲ τὸ κεχρῶσθαι σώματος ὄλως.

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον ἐστὶν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ ἦττον τοῦ ἦττον ἐστὶ ἴδιον, καὶ τὸ ἦκιστα τοῦ ἦκιστα, καὶ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα, καὶ τὸ ἀπλῶς τοῦ ἀπλῶς. Οἷον ἐπεὶ τοῦ μᾶλλον ζῶντος τὸ μᾶλλον αἰσθάνεσθαι ἐστὶν ἴδιον, καὶ τοῦ ἦττον ζῶντος τὸ ἦττον αἰσθάνεσθαι εἶη ἂν ἴδιον, καὶ τοῦ μάλιστα δὴ τὸ μάλιστα, καὶ τοῦ ἦκιστα τὸ ἦκιστα, καὶ τοῦ ἀπλῶς τὸ ἀπλῶς.

Καὶ ἐκ τοῦ ἀπλῶς δὲ πρὸς ταῦτα σκεπτέον ἐστίν, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ ἀπλῶς τοῦ ἀπλῶς μὴ ἐστὶν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον, οὐδὲ τὸ ἦττον τοῦ ἦττον, οὐδὲ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα, οὐδὲ τὸ ἦκιστα τοῦ ἦκιστα ἐστὶ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου τὸ σπουδαῖον ἴδιον, οὐδ' ἂν τοῦ μᾶλλον ἀνθρώπου τὸ μᾶλλον σπουδαῖον ἴδιον εἶη.

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ ἀπλῶς τοῦ ἀπλῶς ἐστὶν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον καὶ τὸ ἦττον τοῦ ἦττον καὶ τὸ ἦκιστα τοῦ ἦκιστα καὶ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα ἐστὶ ἴδιον. [138b] Οἷον ἐπεὶ τοῦ πυρός ἐστὶν ἴδιον τὸ ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύσιν, καὶ τοῦ μᾶλλον πυρός εἶη ἂν ἴδιον τὸ μᾶλλον ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύσιν.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον σκεπτέον ἐστὶ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πρὸς ἅπαντα ταῦτα.

Δεύτερον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ μᾶλλον οὐ μᾶλλον μὴ ἐστὶν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ἦττον οὐ ἦττον ἐστὶ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ μᾶλλον ἐστὶν ἴδιον ζώου τὸ αἰσθάνεσθαι ἢ ἀνθρώπου τὸ ἐπίστασθαι, οὐκ ἔστι δὲ ζώου ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι, οὐκ ἂν εἶη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ἐπίστασθαι.

Κατασκευάζοντα δ' εἰ τὸ ἦττον οὐ ἦττόν ἐστὶν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ μᾶλλον οὐ μᾶλλον ἐστὶ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ἦττόν ἐστὶν ἴδιον ἀνθρώπου τὸ ἡμερον φύσει ἢ ζώου τὸ ζῆν, ἐστὶ δ' ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ἡμερον φύσει, εἶη ἂν ζώου ἴδιον τὸ ζῆν.

Τρίτον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ οὐ μᾶλλον ἐστὶν ἴδιον μὴ ἐστὶν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ οὐ ἦττόν ἐστὶν ἴδιον, ἐστὶ τούτου ἴδιον. Εἰ δ' ἐκείνου ἐστὶν ἴδιον, οὐκ ἔστι τούτου ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ τὸ κεχρῶσθαι μᾶλλον τῆς ἐπιφανείας ἢ τοῦ σώματός ἐστὶν ἴδιον, οὐκ ἔστι δὲ τῆς ἐπιφανείας ἴδιον, οὐκ ἂν εἶη τοῦ σώματος ἴδιον τὸ κεχρῶσθαι. Εἰ δ' ἐστὶ τῆς ἐπιφανείας ἴδιον, οὐκ ἂν εἶη τοῦ σώματος ἴδιον.

Κατασκευάζοντι δὲ ὁ τόπος οὗτος οὐκ ἔστι χρήσιμος· ἀδύνατον γὰρ ἐστὶ ταῦτὸ πλείονων ἴδιον εἶναι.

Τέταρτον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ μᾶλλον αὐτοῦ ἴδιον μὴ ἐστὶν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ἦττον αὐτοῦ ἴδιον ἐστὶ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ μᾶλλον ἐστὶ τοῦ ζώου ἴδιον τὸ αἰσθητὸν ἢ τὸ μεριστόν, οὐκ ἔστι δὲ τοῦ ζώου τὸ αἰσθητὸν ἴδιον, οὐκ ἂν εἶη τοῦ ζώου τὸ μεριστόν ἴδιον.

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ ἦττον αὐτοῦ ὄν ἴδιον ἐστὶν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ μᾶλλον αὐτοῦ ὄν ἴδιον ἐστὶ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ἦττόν ἐστὶν ἴδιον ζώου τὸ αἰσθάνεσθαι ἢ τὸ ζῆν, ἐστὶ δὲ τοῦ ζώου τὸ αἰσθάνεσθαι ἴδιον, εἶη ἂν τοῦ ζώου τὸ ζῆν ἴδιον.

Ἐπει' ἐκ τῶν ὁμοίως ὑπαρχόντων, πρῶτον μὲν ἀνασκευάζοντα εἰ τὸ ὁμοίως ὄν ἴδιον μὴ ἐστὶν ἴδιον τούτου οὐ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ὁμοίως ὄν ἴδιον ἐστὶ ἴδιον τούτου οὐ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον ἐπιθυμητικοῦ τὸ ἐπιθυμεῖν καὶ λογιστικοῦ τὸ λογίζεσθαι, οὐκ ἔστι δ' ἴδιον ἐπιθυμητικοῦ τὸ ἐπιθυμεῖν, οὐκ ἂν εἶη ἴδιον λογιστικοῦ τὸ λογίζεσθαι.

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ ὁμοίως ὄν ἴδιον ἐστὶ τούτου ἴδιον οὐ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον· ἐστὶ γὰρ καὶ τὸ ὁμοίως ὄν ἴδιον τούτου ἴδιον οὐ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. [139a] Οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον λογιστικοῦ

τὸ πρῶτον φρόνιμον καὶ ἐπιθυμητικὸν τὸ πρῶτον σῶφρον, ἔστι δὲ [τοῦ] λογιστικὸν ἴδιον τὸ πρῶτον φρόνιμον, εἴη ἂν ἐπιθυμητικὸν ἴδιον τὸ πρῶτον σῶφρον.

Δεύτερον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ ὁμοίως ὄν ἴδιον μὴ ἔστιν ἴδιον αὐτοῦ· οὐδὲ γὰρ τὸ ὁμοίως ὄν ἴδιον ἔσται ἴδιον αὐτοῦ. Οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἔστιν ἴδιον ἀνθρώπου τὸ ὄρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν, οὐκ ἔστι δ' ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ὄρᾶν, οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ἀκούειν.

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ ὁμοίως αὐτοῦ ὄν ἴδιον ἔστιν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ ὁμοίως αὐτοῦ ὄν ἴδιον ἔσται ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἔστιν ἴδιον ψυχῆς τὸ μέρος αὐτῆς ἐπιθυμητικὸν εἶναι πρῶτον καὶ λογιστικὸν πρῶτον, ἔστι δὲ ψυχῆς ἴδιον τὸ μέρος αὐτῆς εἶναι ἐπιθυμητικὸν πρῶτον, εἴη ἂν ἴδιον ψυχῆς τὸ μέρος αὐτῆς εἶναι λογιστικὸν πρῶτον.

Τρίτον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ οὗ ὁμοίως ἔστιν ἴδιον μὴ ἔστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ οὗ ὁμοίως ἔστιν ἴδιον ἔσται ἴδιον. Εἰ δ' ἐκείνου ἔστιν ἴδιον, οὐκ ἔσται θατέρου ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἔστιν ἴδιον τὸ καίειν φλογὸς καὶ ἄνθρακος, οὐκ ἔστι δ' ἴδιον φλογὸς τὸ καίειν, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον ἄνθρακος τὸ καίειν. Εἰ δ' ἔστι φλογὸς ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη ἄνθρακος ἴδιον.

Κατασκευάζοντι δὲ οὐδὲν οὗτος ὁ τόπος ἐστὶ χρήσιμος.

Διαφέρει δ' ὁ ἐκ τῶν ὁμοίως ἐχόντων τοῦ ἐκ τῶν ὁμοίως ὑπαρχόντων, ὅτι τὸ μὲν κατ' ἀναλογίαν λαμβάνεται, οὐκ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν τι θεωρούμενον, τὸ δ' ἐκ τοῦ ὑπάρχειν τι συγκρίνεται.

Τοπικῶν Ε', Κεφάλαιον 9ον

Ἐπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ, δυνάμει τὸ ἴδιον ἀποδιδούς, καὶ πρὸς μὴ ὄν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον τῆ δυνάμει, μὴ ἐνδεχομένης τῆς δυνάμεως ὑπάρχειν τῷ μὴ ὄντι· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ εἶπας ἀέρος ἴδιον τὸ ἀναπνευστὸν τῆ δυνάμει μὲν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον (τὸ γὰρ τοιοῦτον οἷον ἀναπνεῖσθαι ἀναπνευστὸν ἔστιν), ἀποδέδωκε δὲ καὶ πρὸς τὸ μὴ ὄν τὸ ἴδιον (καὶ γὰρ μὴ ὄντος ζώου οἷον ἀναπνεῖν πέφυκε τὸν ἀέρα ἐνδέχεται ἀέρα εἶναι· οὐ μέντοι μὴ ὄντος ζώου δυνατόν ἔστιν ἀναπνεῖν· ὥστ' οὐδ' ἀέρος ἔσται ἴδιον τὸ τοιοῦτον οἷον ἀναπνεῖσθαι τότε ὅτε ζῶον οὐκ ἔσται τοιοῦτον οἷον ἀναπνεῖν), οὐκ ἂν οὖν εἴη ἀέρος ἴδιον τὸ ἀναπνευστὸν.

[139b] Κατασκευάζοντα δὲ εἰ τῆ δυνάμει ἀποδιδούς τὸ ἴδιον ἢ πρὸς ὄν ἀποδίδωσι τὸ ἴδιον ἢ πρὸς μὴ ὄν, ἐνδεχομένης τῆς δυνάμεως τῷ μὴ ὄντι ὑπάρχειν· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ ἀποδιδούς ἴδιον τοῦ ὄντος τὸ δυνατόν παθεῖν ἢ ποιῆσαι, δυνάμει ἀποδιδούς τὸ ἴδιον, πρὸς ὄν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον (ὅτε γὰρ ὄν ἔστι, καὶ δυνατόν παθεῖν τι ἢ ποιῆσαι ἔσται) – ὥστε εἴη ἂν ἴδιον τοῦ ὄντος τὸ δυνατόν παθεῖν ἢ ποιῆσαι.

Ἐπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ ὑπερβολὴν τέθεικε τὸ ἴδιον· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. Συμβαίνει γὰρ τοῖς οὕτως ἀποδιδούσι τὸ ἴδιον μή, καθ' οὗ ὁ λόγος, τοῦνομα ἀληθεύεσθαι· φθαρέντος γὰρ τοῦ πράγματος οὐδὲν ἦττον ἔσται ὁ λόγος· τῶν γὰρ ὄντων τινὶ μάλιστα ὑπάρξει. Οἷον εἰ τις ἀποδοίη τοῦ πυρὸς ἴδιον σῶμα τὸ κουφότατον· φθαρέντος γὰρ τοῦ πυρὸς ἔσται τι τῶν σωμάτων ὃ κουφότατον ἔσται. Ὡστ' οὐκ ἂν εἴη τοῦ πυρὸς ἴδιον σῶμα τὸ κουφότατον.

Κατασκευάζοντα δὲ εἰ μὴ ὑπερβολὴν τέθεικε τὸ ἴδιον· ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς ἀνθρώπου ἴδιον ζῶον ἡμερον φύσει οὐχ ὑπερβολῆ ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον.

Τοπικῶν ζ´8 Βιβλία: [Α´](#), [Β´](#), [Γ´](#), [Δ´](#), [Ε´](#), [ς´](#), [Ζ´](#), [Η´](#)**Βιβλίον βον****Τοπικῶν ζ´, Κεφάλαιον 1ον**

[139a] Τῆς δὲ περὶ τοὺς ὅρους πραγματείας μέρη πέντε ἔστιν· ἢ γὰρ ὅτι ὅλως οὐκ ἀληθὲς εἶπεῖν, καθ' οὗ τοῦνομα, καὶ τὸν λόγον (δεῖ γὰρ τὸν τοῦ ἀνθρώπου ὀρισμὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἀληθεύεσθαι), ἢ ὅτι ὄντος γένους οὐκ ἔθηκεν εἰς τὸ γένος, ἢ οὐκ εἰς τὸ οἰκείον γένος ἔθηκεν (δεῖ γὰρ τὸν ὀριζόμενον εἰς τὸ γένος θέντα τὰς διαφορὰς προσάπτειν· μάλιστα γὰρ τῶν ἐν τῷ ὀρισμῷ τὸ γένος δοκεῖ τὴν τοῦ ὀριζομένου οὐσίαν σημαίνειν), ἢ ὅτι οὐκ ἴδιος ὁ λόγος (δεῖ γὰρ τὸν ὀρισμὸν ἴδιον εἶναι, καθάπερ καὶ πρότερον εἴρηται), ἢ εἰ πάντα τὰ εἰρημένα πεποιηκῶς μὴ ὄρισται μηδ' εἴρηκε τὸ τί ἦν εἶναι τῷ ὀριζομένῳ. Λοιπὸν δὲ παρὰ τὰ εἰρημένα, εἰ ὄρισται μὲν, μὴ καλῶς δ' ὄρισται.

Εἰ μὲν οὖν μὴ ἀληθεύεται, καθ' οὗ τοῦνομα, καὶ ὁ λόγος, ἐκ τῶν πρὸς τὸ συμβεβηκὸς τόπων ἐπισκεπτέον· καὶ γὰρ ἐκεῖ· πότερον ἀληθὲς ἢ οὐκ ἀληθὲς πᾶσα ἢ σκέψις γίνεται. Ὅταν μὲν γὰρ ὅτι ὑπάρχει τὸ συμβεβηκὸς διαλεγώμεθα, ὅτι ἀληθὲς λέγομεν· ὅταν δ' ὅτι οὐχ ὑπάρχει, ὅτι οὐκ ἀληθὲς.

Εἰ δὲ μὴ ἐν τῷ οἰκείῳ γένει ἔθηκεν, ἢ εἰ μὴ ἴδιος ὁ ἀποδοθεὶς λόγος, ἐκ τῶν πρὸς τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον ῥηθέντων τόπων ἐπισκεπτέον.

Λοιπὸν δ', εἰ μὴ ὄρισται ἢ εἰ μὴ καλῶς ὄρισται, πῶς μετιτέον εἰπεῖν.

Πρῶτον μὲν οὖν ἐπισκεπτέον εἰ μὴ καλῶς ὄρισται. Ῥᾶον γὰρ ὀτιοῦν ποιῆσαι ἢ καλῶς ποιῆσαι· δηλον οὖν ὅτι ἡ ἀμαρτία περὶ τοῦτο πλείων, ἐπειδὴ ἐργωδέστερον· ὥσθ' ἡ ἐπιχείρησις ῥάων ἢ περὶ τοῦτο ἢ ἢ περὶ ἐκεῖνο γίνεται.

Ἔστι δὲ τοῦ μὴ καλῶς μέρη δύο· ἐν μὲν τὸ ἀσαφεῖ τῆ ἐρμηνείᾳ κεχρηῆσθαι (δεῖ γὰρ τὸν ὀριζόμενον ὡς ἐνδέχεται σαφειστάτῃ τῆ ἐρμηνείᾳ κεχρηῆσθαι, ἐπειδὴ τοῦ γνωρίσαι χάριν ἀποδίδεται ὁ ὀρισμός), δεύτερον δ' εἰ ἐπὶ πλείον εἴρηκε τὸν λόγον τοῦ δέοντος· πᾶν γὰρ τὸ προσκείμενον ἐν τῷ ὀρισμῷ περιέρχον.

Πάλιν δ' ἐκάτερον τῶν εἰρημένων εἰς πλείω μέρη διείληπται.

Τοπικῶν ζ´, Κεφάλαιον 2ον

Εἷς μὲν οὖν τόπος τοῦ ἀσαφῶς, εἰ ὁμώνυμόν ἐστὶ τινὶ τὸ εἰρημένον, οἷον ὅτι ἡ γένεσις ἀγωγή εἰς οὐσίαν καὶ ὅτι ἡ ὑγίεια συμμετρία θερμῶν καὶ ψυχρῶν· ὁμώνυμος γὰρ ἡ ἀγωγή καὶ ἡ συμμετρία. Ἄδηλον οὖν ὀπότερον βούλεται λέγειν τῶν δηλουμένων ὑπὸ τοῦ πλεοναχῶς λεγομένου.

Ὅμοίως δὲ καὶ εἰ τοῦ ὀριζομένου πλεοναχῶς λεγομένου μὴ διελὼν εἶπεν· ἄδηλον γὰρ ὀποτέρου τὸν ὅρον ἀποδέδωκεν, ἐνδέχεται τε συκοφαντεῖν ὡς οὐκ ἐφαρμόττοντος τοῦ λόγου ἐπὶ πάντα ὧν τὸν ὀρισμὸν ἀποδέδωκεν.

Μάλιστα δ' ἐνδέχεται τὸ τοιοῦτον ποιεῖν λανθανούσης τῆς ὁμωνυμίας. Ἐνδέχεται δὲ καί, διελόμενον αὐτὸν ποσαχῶς λέγεται τὸ ἐν τῷ ὀρισμῷ ἀποδοθέν, συλλογισμὸν ποιῆσαι· εἰ γὰρ κατὰ μηδένα τῶν τρόπων ἰκανῶς εἴρηται, δηλον ὅτι οὐκ ἂν ὄρισμένος εἶη κατὰ τρόπον.

Ἄλλος, εἰ κατὰ μεταφορὰν εἶρηκεν, οἷον εἰ τὴν ἐπιστήμην ἀμετάπτωτον ἢ τὴν γῆν τιθήνην ἢ τὴν σωφροσύνην συμφωνίαν· πᾶν γὰρ ἀσαφές τὸ κατὰ μεταφορὰν λεγόμενον. Ἐνδέχεται δὲ καὶ τὸν μεταφορὰν εἰπόντα συκοφαντεῖν ὡς κυρίως εἰρηκότα· οὐ γὰρ ἐφαρμόσει ὁ λεχθεὶς ὄρος, οἷον ἐπὶ σωφροσύνης· πᾶσα γὰρ συμφωνία ἐν φθόγγοις. [140a] Ἔτι εἰ γένος ἢ συμφωνία τῆς σωφροσύνης, ἐν δύο γένεσιν ἔσται ταῦτόν οὐ περιέχουσιν ἄλληλα· οὔτε γὰρ ἡ συμφωνία τὴν ἀρετὴν οὔθ' ἡ ἀρετὴ τὴν συμφωνίαν περιέχει.

Ἔτι εἰ μὴ κειμένοις ὀνόμασι χρῆται, οἷον Πλάτων ὄφρυόσκιον τὸν ὀφθαλμόν, ἢ τὸ φαλάγγιον σηψιδακές, τὸν μυελὸν ὀστεογενές· πᾶν γὰρ ἀσαφές τὸ μὴ εἰωθός.

Ἔνια δ' οὔτε καθ' ὁμωνυμίαν οὔτε κατὰ μεταφορὰν οὔτε κυρίως εἶρηται, οἷον ὁ νόμος μέτρον ἢ εἰκὼν τῶν φύσει δικαίων. Ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα χεῖρον τῆς μεταφορᾶς. Ἡ μὲν γὰρ μεταφορὰ ποιεῖ πως γνώριμον τὸ σημαινόμενον διὰ τὴν ὁμοιότητα (πάντες γὰρ οἱ μεταφέροντες κατὰ τινὰ ὁμοιότητα μεταφέρουσιν), τὸ δὲ τοιοῦτον οὐ ποιεῖ γνῶριμον· οὔτε γὰρ ὁμοιότης ὑπάρχει καθ' ἣν μέτρον ἢ εἰκὼν ὁ νόμος ἐστίν, οὔτε εἰώθε λέγεσθαι. Ὡστε εἰ μὲν κυρίως μέτρον εἰκόνα τὸν νόμον φησὶν εἶναι, ψεύδεται (εἰκὼν γὰρ ἐστὶν οὗ ἢ γένεσις διὰ μιμήσεως· τοῦτο δ' οὐχ ὑπάρχει τῷ νόμῳ)· εἰ δὲ μὴ κυρίως, δῆλον ὅτι ἀσαφῶς εἶρηκε καὶ χεῖρον ὅτουσιν τῶν κατὰ μεταφορὰν λεγομένων.

Ἔτι εἰ μὴ δῆλος ὁ τοῦ ἐναντίου λόγος ἐκ τοῦ λεχθέντος· οἱ γὰρ καλῶς ἀποδιδόμενοι καὶ τοὺς ἐναντίους προσσημαίνουσιν.

Ἡ εἰ καθ' αὐτὸν λεχθεὶς μὴ φανερός εἴη τίνος ἐστὶν ὀρισμός, ἀλλὰ καθάπερ τὰ τῶν ἀρχαίων γραφῶν, εἰ μὴ τις ἐπέγραψεν, οὐκ ἐγνωρίζετο τί ἐστὶν ἕκαστον.

Εἰ μὲν οὖν μὴ σαφῶς, ἐκ τῶν τοιούτων ἐστὶν ἐπισκεπτέον.

Τοπικῶν ς', Κεφάλαιον βον

Εἰ δ' ἐπὶ πλεῖον εἶρηκε τὸν ὄρον, πρῶτον μὲν σκοπεῖν εἴ τινα κέχρηται ὁ πᾶσιν ὑπάρχει, ἢ ὅλως τοῖς οὔσιν ἢ τοῖς ὑπὸ ταῦτό γένος τῷ ὀριζομένῳ· ἐπὶ πλεῖον γὰρ εἰρησθαι ἀναγκαῖον τοῦτο. Δεῖ γὰρ τὸ μὲν γένος ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρίζειν, τὴν δὲ διαφορὰν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει. Τὸ μὲν οὖν πᾶσιν ὑπάρχον ἀπλῶς ἀπ' οὐδενὸς χωρίζει· τὸ δὲ τοῖς ὑπὸ ταῦτό γένος πᾶσιν ὑπάρχον οὐ χωρίζει ἀπὸ τῶν ἐν ταῦτῳ γένει, ὥστε μάταιον τὸ τοιοῦτον προσκείμενον.

[140b] Ἡ εἰ ἔστι μὲν ἴδιον τὸ προσκείμενον, ἀφαιρεθέντος δὲ τούτου καὶ ὁ λοιπὸς λόγος ἴδιός ἐστι καὶ δηλοῖ τὴν οὐσίαν. Οἷον ἐν τῷ τοῦ ἀνθρώπου λόγῳ τὸ ἐπιστήμης δεκτικὸν προστεθὲν περιέργον· καὶ γὰρ ἀφαιρεθέντος τούτου ὁ λοιπὸς λόγος ἴδιος καὶ δηλοῖ τὴν οὐσίαν. Ἀπλῶς δ' εἰπεῖν ἅπαν περιέργον οὗ ἀφαιρεθέντος τὸ λοιπὸν δῆλον ποιεῖ τὸ ὀριζόμενον. Τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ τῆς ψυχῆς ὄρος, εἴπερ «ἀριθμὸς αὐτὸς αὐτὸν κινῶν» ἐστίν· καὶ γὰρ τὸ αὐτὸ αὐτὸ κινῶν ψυχὴ, καθάπερ Πλάτων ὠρίσται. Ἡ ἴδιον μὲν ἐστὶ τὸ εἰρημένον, οὐ δηλοῖ δὲ τὴν οὐσίαν ἀφαιρεθέντος τοῦ ἀριθμοῦ. Ποτέρως μὲν οὖν ἔχει, χαλεπὸν διασαφῆσαι· χρηστέον δ' ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων πρὸς τὸ συμφέρον· οἷον ὅτι ὁ τοῦ φλέγματος ὄρος «ὕγρον πρῶτον ἀπὸ τροφῆς ἀπεπτον». Ἐν γὰρ τὸ πρῶτον, οὐ πολλά, ὥστε περιέργον τὸ ἀπεπτον προσκείμενον· καὶ γὰρ τούτου ἀφαιρεθέντος ὁ λοιπὸς ἔσται ἴδιος λόγος· οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἀπὸ τῆς τροφῆς καὶ τοῦτο καὶ ἄλλο τι πρῶτον εἶναι. Ἡ οὐχ ἀπλῶς πρῶτον ἀπὸ τροφῆς τὸ φλέγμα ἀλλὰ τῶν ἀπέπτων πρῶτον, ὥστε προσθετόν τὸ «ἀπεπτον» (ἐκείνως μὲν γὰρ ῥηθέντος οὐκ ἀληθῆς ὁ λόγος, εἴπερ μὴ πάντων πρῶτόν ἐστιν);

Ἔτι εἶ τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ μὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ὑπὸ ταῦτο εἶδος· ὁ γὰρ τοιοῦτος χεῖρον ὠρισταὶ τῶν χρωμένων ὃ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς οὖσιν. Ἐκείνως μὲν γάρ, ἂν ὁ λοιπὸς ἴδιος ἢ λόγος, καὶ ὁ πᾶς ἴδιος ἔσται· ἀπλῶς γὰρ πρὸς τὸ ἴδιον ὁτουοῦν προστεθέντος ἀληθοῦς ὅλος ὁ λόγος ἴδιος γίνεται. Εἰ δέ τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ μὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ὑπὸ ταῦτο εἶδος, ἀδύνατον ὅλον τὸν λόγον ἴδιον εἶναι· οὐ γὰρ ἀντικατηγορηθήσεται τοῦ πράγματος. Οἶον «ζῶον πεζὸν δίπουν τετράπηχου»· ὁ γὰρ τοιοῦτος λόγος οὐκ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος διὰ τὸ μὴ πᾶσιν ὑπάρχειν τοῖς ὑπὸ ταῦτόν εἶδος τὸ τετράπηχου.

Πάλιν εἰ ταῦτόν πλεονάκις εἴρηκεν, οἶον τὴν ἐπιθυμίαν ὄρεξιν ἠδέος εἰπών· πᾶσα γὰρ ἐπιθυμία ἠδέος ἐστίν, ὥστε καὶ τὸ ταῦτόν τῇ ἐπιθυμίᾳ ἠδέος ἔσται. Γίνεται οὖν ὄρος τῆς ἐπιθυμίας ὄρεξιν ἠδέος ἠδέος· οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἐπιθυμίαν εἰπεῖν ἢ ὄρεξιν ἠδέος, ὥσθ' ἐκάτερον αὐτῶν ἠδέος ἔσται. Ἡ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἄτοπον· καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος δίπουν ἐστίν, ὥστε καὶ τὸ ταῦτόν τῷ ἀνθρώπῳ δίπουν ἔσται, ἔστι δὲ ταῦτόν τῷ ἀνθρώπῳ ζῶον πεζὸν δίπουν, ὥστε ζῶον πεζὸν δίπουν δίπουν ἔσται, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἄτοπὸν τι συμβαίνει· οὐ γὰρ κατὰ ζῶου πεζοῦ τὸ δίπουν κατηγορεῖται (οὕτω μὲν γὰρ δις ἂν περὶ τοῦ αὐτοῦ τὸ δίπουν κατηγοροῖτο), ἀλλὰ περὶ ζῶου πεζοῦ δίποδος τὸ δίπουν λέγεται, ὥστε ἅπαξ μόνον τὸ δίπουν κατηγορεῖται. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιθυμίας· οὐ γὰρ κατὰ τῆς ὀρέξεως τὸ ἠδέος εἶναι κατηγορεῖται ἀλλὰ κατὰ τοῦ σύμπαντος, ὥστε ἅπαξ καὶ ἐνταῦθα ἡ κατηγορία γίνεται. [141a] Οὐκ ἔστι δὲ τὸ δις φθέγγασθαι ταῦτόν ὄνομα τῶν ἀτόπων, ἀλλὰ τὸ πλεονάκις περὶ τίνος τὸ αὐτὸ κατηγορεῖσθαι, ὡς Ξενοκράτης τὴν φρόνησιν ὀριστικὴν καὶ θεωρητικὴν τῶν ὄντων φησὶν εἶναι· ἡ γὰρ ὀριστικὴ θεωρητικὴ τίς ἐστίν, ὥστε δις τὸ αὐτὸ λέγει, προσθεὶς πάλιν καὶ θεωρητικὴν. Ὅμοίως δὲ καὶ ὅσοι τὴν κατάψυξιν στέρησιν τοῦ κατὰ φύσιν θερμοῦ φασιν εἶναι· πᾶσα γὰρ στέρησις ἐστὶ τοῦ κατὰ φύσιν ὑπάρχοντος, ὥστε περιέργον τὸ προσθεῖναι τοῦ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἱκανὸν ἦν εἰπεῖν στέρησιν θερμοῦ, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ στέρησις γνώριμον ποιεῖ ὅτι τοῦ κατὰ φύσιν λέγεται.

Πάλιν εἰ τοῦ καθόλου εἰρημένου προσθεῖναι καὶ ἐπὶ μέρους, οἶον εἰ τὴν ἐπιείκειαν ἐλάττωσιν τῶν συμφερόντων καὶ δικαίων· τὸ γὰρ δίκαιον συμφέρον τι, ὥστε περιέχεται ἐν τῷ συμφέροντι. Περιττόν οὖν τὸ δίκαιον· καθόλου γὰρ εἶπας ἐπὶ μέρους προσέθηκεν. Καὶ εἰ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην τῶν ὑγιεινῶν ζῶων καὶ ἀνθρώπων, ἢ τὸν νόμον εἰκόνα τῶν φύσει καλῶν καὶ δικαίων· τὸ γὰρ δίκαιον καλόν τι, ὥστε πλεονάκις τὸ αὐτὸ λέγει.

Πότερον μὲν οὖν καλῶς ἢ οὐ καλῶς, διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἐπισκεπτέον·

Τοπικῶν ζ', Κεφάλαιον 4ον

Πότερον δ' ὠρισταὶ καὶ εἴρηκε τὸ τί ἦν εἶναι ἢ οὐχί, ἐκ τῶνδε.

Πρῶτον μὲν εἰ μὴ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων πεποιήται τὸν ὀρισμόν. Ἐπεὶ γὰρ ὁ ὄρος ἀποδίδεται τοῦ γνωρίσαι χάριν τὸ λεχθέν, γνωρίζομεν δ' οὐκ ἐκ τῶν τυχόντων ἀλλ' ἐκ τῶν προτέρων καὶ γνωριμωτέρων, καθάπερ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν (οὕτω γὰρ πᾶσα διδασκαλία καὶ μάθησις ἔχει), φανερόν ὅτι ὁ μὴ διὰ τοιούτων ὀριζόμενος οὐχ ὠρισταὶ. Εἰ δὲ μή, πλείους ἔσονται τοῦ αὐτοῦ ὀρισμοί· δηλον γὰρ ὅτι καὶ ὁ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων βέλτιον ὠρισταὶ, ὥστε ἀμφοτέρω ἂν εἴησαν ὄροι τοῦ αὐτοῦ. Τὸ δὲ τοιοῦτον οὐ δοκεῖ· ἐκάστῳ γὰρ τῶν ὄντων ἓν ἐστὶ τὸ εἶναι ὅπερ ἐστίν. Ὡστ' εἰ πλείους ἔσονται τοῦ αὐτοῦ ὀρισμοί, ταῦτόν ἐστὶ τῷ ὀριζομένῳ τὸ εἶναι ὅπερ καθ' ἐκάτερον τῶν ὀρισμῶν δηλοῦται. Ταῦτα δ' οὐ ταυτά ἐστίν, ἐπειδὴ οἱ ὀρισμοὶ ἕτεροι. Δηλον οὖν ὅτι οὐχ ὠρισταὶ ὁ μὴ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων ὀρισάμενος. [141b]

Τὸ μὲν οὖν μὴ διὰ γνωριμωτέρων εἰρησθαι τὸν ὄρον διχῶς ἔστιν ἐκλαβεῖν· ἢ γὰρ εἰ ἀπλῶς ἐξ ἀγνωστοτέρων ἢ ἡμῖν ἀγνωστοτέρων· ἐνδέχεται γὰρ ἀμφοτέρως. Ἀπλῶς μὲν οὖν γνωριμώτερον τὸ πρότερον τοῦ ὑστέρου, οἷον στιγμὴ γραμμῆς καὶ γραμμὴ ἐπιπέδου καὶ ἐπίπεδον στερεοῦ, καθάπερ καὶ μονὰς ἀριθμοῦ· πρότερον γὰρ καὶ ἀρχὴ παντὸς ἀριθμοῦ. Ὅμοίως δὲ καὶ στοιχεῖον συλλαβῆς. Ἡμῖν δ' ἀνάπαλιν ἐνίοτε συμβαίνει· μάλιστα γὰρ τὸ στερεὸν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν πίπτει, τὸ δ' ἐπίπεδον μᾶλλον τῆς γραμμῆς, γραμμὴ δὲ σημείου μᾶλλον. Οἱ πολλοὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα προγνωρίζουσιν· τὰ μὲν γὰρ τῆς τυχούσης, τὰ δ' ἀκριβοῦς καὶ περιττῆς διανοίας καταμαθεῖν ἔστιν.

Ἀπλῶς μὲν οὖν βέλτιον τὸ διὰ τῶν προτέρων τὰ ὕστερα πειρᾶσθαι γνωρίζειν· ἐπιστημονικώτερον γὰρ τὸ τοιοῦτόν ἐστιν. Οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀδυνατοῦντας γνωρίζειν διὰ τῶν τοιούτων ἀναγκαῖον ἴσως διὰ τῶν ἐκείνοις γνωρίμων ποιεῖσθαι τὸν λόγον. Εἰσὶ δὲ τῶν τοιούτων ὀρισμῶν ὃ τε τῆς στιγμῆς καὶ ὃ τῆς γραμμῆς καὶ ὃ τοῦ ἐπιπέδου· πάντες γὰρ διὰ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα δηλοῦσιν· τὸ μὲν γὰρ γραμμῆς, τὸ δ' ἐπιπέδου, τὸ δὲ στερεοῦ φασὶ πέρασ εἶναι.

Οὐ δεῖ δὲ λανθάνειν ὅτι τοὺς οὕτως ὀριζομένους οὐκ ἐνδέχεται τὸ τί ἦν εἶναι τῷ ὀριζομένῳ δηλοῦν, ἐὰν μὴ τυγχάνη ταῦτόν ἡμῖν τε γνωριμώτερον ὄν καὶ ἀπλῶς γνωριμώτερον, εἴπερ δεῖ μὲν διὰ τοῦ γένους καὶ τῶν διαφορῶν ὀρίζεσθαι τὸν καλῶς ὀριζόμενον, ταῦτα δὲ τῶν ἀπλῶς γνωριμωτέρων καὶ προτέρων τοῦ εἶδους ἔστιν. Συναναιρεῖ γὰρ τὸ γένος καὶ ἡ διαφορὰ τὸ εἶδος, ὥστε πρότερα ταῦτα τοῦ εἶδους. Ἔστι δὲ καὶ γνωριμώτερα· τοῦ μὲν γὰρ εἶδους γνωριζομένου ἀνάγκη καὶ τὸ γένος καὶ τὴν διαφορὰν γνωρίζεσθαι (ὁ γὰρ ἄνθρωπον γνωρίζων καὶ ζῶν καὶ πεζὸν γνωρίζει), τοῦ δὲ γένους ἢ τῆς διαφορᾶς γνωριζομένης οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶδος γνωρίζεσθαι, ὥστε ἀγνωστότερον τὸ εἶδος.

Ἔτι τοῖς κατ' ἀλήθειαν τοὺς τοιούτους ὀρισμοὺς φάσκουσιν εἶναι, τοὺς ἐκ τῶν ἐκάστω γνωρίμων, πολλοὺς τοῦ αὐτοῦ συμβήσεται λέγειν ὀρισμοὺς εἶναι· ἕτερα γὰρ ἑτέροις καὶ οὐ ταῦτὰ πᾶσι τυγχάνει γνωριμώτερα ὄντα, ὥστε πρὸς ἕκαστον ἕτερος ἂν εἴη ὀρισμὸς ἀποδοτέος, εἴπερ ἐκ τῶν ἐκάστω γνωριμωτέρων τὸν ὀρισμὸν ποιεῖσθαι χρή. [142a] Ἔτι τοῖς αὐτοῖς ἄλλοτ' ἄλλα μᾶλλον γνώριμα, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ αἰσθητά, ἀκριβεστέροις δὲ γενομένοις ἀνάπαλιν, ὥστ' οὐδὲ πρὸς τὸν αὐτὸν ἀεὶ ὁ αὐτὸς ὀρισμὸς ἀποδοτέος τοῖς διὰ τῶν ἐκάστοις γνωριμωτέρων τὸν ὀρισμὸν φάσκουσιν ἀποδοτέον εἶναι. Δῆλον οὖν ὅτι οὐχ ὀριστέον διὰ τῶν τοιούτων ἀλλὰ διὰ τῶν ἀπλῶς γνωριμωτέρων· μόνως γὰρ ἂν οὕτως εἶς καὶ ὁ αὐτὸς ὀρισμὸς ἀεὶ γίνοιτο.

Ἴσως δὲ καὶ τὸ ἀπλῶς γνώριμον οὐ τὸ πᾶσι γνώριμόν ἐστιν ἀλλὰ τὸ τοῖς εὖ διακειμένοις τὴν διάνοιαν, καθάπερ καὶ τὸ ἀπλῶς ὑγιεινὸν τὸ τοῖς εὖ ἔχουσι τὸ σῶμα.

Δεῖ μὲν οὖν ἕκαστα τῶν τοιούτων ἐξακριβοῦν, χρῆσθαι δὲ διαλεγόμενος πρὸς τὸ συμφέρον.

Μάλιστα δ' ὁμολογουμένως ἀναιρεῖν ἐνδέχεται τὸν ὀρισμὸν, ἐὰν μήτ' ἐκ τῶν ἀπλῶς γνωριμωτέρων μήτ' ἐκ τῶν ἡμῖν τυγχάνη τὸν λόγον πεπονημένος.

Εἷς μὲν οὖν τρόπος τοῦ μὴ διὰ γνωριμωτέρων ἔστι τὸ διὰ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα δηλοῦν, καθάπερ πρότερον εἵπαμεν·

ἄλλος δὲ εἰ τοῦ ἐν ἡρεμίᾳ καὶ τοῦ ὠρισμένου διὰ τοῦ ἀορίστου καὶ τοῦ ἐν κινήσει ἀποδέδοται ὁ λόγος ἡμῖν· πρότερον γὰρ τὸ μένον καὶ τὸ ὠρισμένον τοῦ ἀορίστου καὶ ἐν κινήσει ὄντος.

Τοῦ δὲ μὴ ἐκ προτέρων τρεῖς εἰσὶ τρόποι· πρῶτος μὲν, εἰ διὰ τοῦ ἀντικειμένου τὸ ἀντικείμενον ὠρισται, οἷον διὰ τοῦ κακοῦ τὸ ἀγαθόν· ἅμα γὰρ τῇ φύσει τὰ ἀντικείμενα. Ἐνίοις δὲ καὶ ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἀμφοτέρων δοκεῖ εἶναι, ὥστ' οὐδὲ γνωριμώτερον τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου. Δεῖ δὲ μὴ

λανθάνειν ὅτι ἕνια ἴσως οὐκ ἔστιν ὀρίσασθαι ἄλλως, οἷον τὸ διπλάσιον ἄνευ τοῦ ἡμίσεος, καὶ ὅσα καθ' αὐτὰ πρὸς τι λέγεται. Πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις ταῦτόν τὸ εἶναι τῷ πρὸς τί πως ἔχειν, ὥστ' ἀδύνατον ἄνευ θατέρου θάτερον γνωρίζειν· διόπερ ἀναγκαῖον ἐν τῷ τοῦ ἐτέρου λόγῳ συμπεριελήφθαι καὶ θάτερον. Γνωρίζειν μὲν οὖν δεῖ τὰ τοιαῦτα πάντα, χρῆσθαι δ' αὐτοῖς ὡς ἂν δοκῇ συμφέρειν.

Ἄλλος, εἰ αὐτῷ κέχρηται τῷ ὀριζομένῳ. Λανθάνει δ' ὅταν μὴ αὐτῷ τῷ τοῦ ὀριζομένου ὀνόματι χρήσθαι, οἷον εἰ τὸν ἥλιον ἄστρον ἡμεροφανὲς ὠρίσατο· ὁ γὰρ ἡμέρα χρώμενος ἡλίῳ χρῆται. Δεῖ δ', ὅπως φωραθῇ τὰ τοιαῦτα, μεταλαμβάνειν ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τὸν λόγον, οἷον ὅτι ἡμέρα ἡλίου φορὰ ὑπὲρ γῆς ἔστιν· δῆλον γὰρ ὅτι ὁ τὴν φορὰν ἡλίου ὑπὲρ γῆς εἰρηκῶς τὸν ἥλιον εἴρηκεν, ὥστε χρῆται τῷ ἡλίῳ ὁ τῆ ἡμέρα χρησάμενος. [142b]

Πάλιν εἰ τῷ ἀντιδιηρημένῳ τὸ ἀντιδιηρημένον ὠρισται, οἷον περιττὸν τὸ μονάδι μεῖζον ἀρτίου. Ἄμα γὰρ τῆ φύσει τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιηρημένα· τὸ δὲ περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον ἀντιδιήρηται· ἄμφω γὰρ ἀριθμοῦ διαφοραί.

Ὅμοίως δὲ καὶ εἰ διὰ τῶν ὑποκάτω τὸ ἐπάνω ὠρισται, οἷον ἄρτιον ἀριθμὸν τὸν δίχα διαιρούμενον ἢ τὸ ἀγαθὸν ἔξιν ἀρετῆς· τὸ τε γὰρ δίχα ἀπὸ τῶν δύο εἴληπται, ἀρτίων ὄντων, καὶ ἡ ἀρετὴ ἀγαθὸν τί ἐστίν, ὥσθ' ὑποκάτω ταῦτα ἐκείνων ἐστίν.

Ἔτι δ' ἀνάγκη τὸν τῷ ὑποκάτω χρώμενον καὶ αὐτῷ χρῆσθαι. Ὁ τε γὰρ τῆ ἀρετῆ χρώμενος χρῆται τῷ ἀγαθῷ, ἐπειδὴ ἀγαθὸν τι ἡ ἀρετὴ, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῷ δίχα χρώμενος τῷ ἀρτίῳ χρῆται, ἐπειδὴ εἰς δύο διηρηθῆσθαι σημαίνει τὸ δίχα διηρηθῆσθαι, τὰ δὲ δύο ἄρτιά ἐστίν.

Καθόλου μὲν οὖν εἰπεῖν εἷς ἐστὶ τόπος τὸ μὴ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων πεποιθῆσθαι τὸν λόγον, μέρη δ' αὐτοῦ τὰ εἰρημένα.

Τοπικῶν ς', Κεφάλαιον 5ον

Δεύτερος δὲ εἰ ἐν γένει τοῦ πράγματος ὄντος μὴ κεῖται ἐν γένει. Ἐν ἅπασιν δὲ τὸ τοιοῦτον ἀμάρτημα ἔστιν ἐν οἷς οὐ πρόκειται τοῦ λόγου τὸ τί ἐστίν, οἷον ὁ τοῦ σώματος ὀρισμὸς «τὸ ἔχον τρεῖς διαστάσεις», ἢ εἰ τις τὸν ἄνθρωπον ὀρίσαιτο τὸ ἐπιστάμενον ἀριθμεῖν. Οὐ γὰρ εἴρηται τί ὄν τρεῖς ἔχει διαστάσεις, ἢ τί ὄν ἐπίσταται ἀριθμεῖν· τὸ δὲ γένος βούλεται τὸ τί ἐστὶ σημαίνειν, καὶ πρῶτον ὑποτίθεται τῶν ἐν τῷ ὀρισμῷ λεγομένων.

Ἔτι εἰ πρὸς πλείω λεγομένου τοῦ ὀριζομένου μὴ πρὸς πάντα ἀποδέδωκεν, οἷον εἰ τὴν γραμματικὴν ἐπιστήμην τοῦ γράψαι τὸ ὑπαγορευθέν· προσδεῖται γὰρ ὅτι καὶ τοῦ ἀναγνῶναι. Οὐδὲν γὰρ μᾶλλον <ὁ> τοῦ γράψαι ἢ <ὁ> τοῦ ἀναγνῶναι ἀποδοὺς ὠρισται, ὥστ' οὐδέτερος, ἀλλ' ὁ ἄμφω ταῦτ' εἰπὼν, ἐπειδὴ πλείους οὐκ ἐνδέχεται ταῦτοῦ ὀρισμοὺς εἶναι. [143a] Ἐπ' ἐνίων μὲν οὖν κατ' ἀλήθειαν ἔχει καθάπερ εἴρηται, ἐπ' ἐνίων δ' οὐ, οἷον ἐφ' ὅσων μὴ καθ' αὐτὸ πρὸς ἄμφω λέγεται, καθάπερ ἡ ἰατρικὴ τοῦ ὑγίειαν καὶ νόσον ποιῆσαι· τοῦ μὲν γὰρ καθ' αὐτὴν λέγεται, τοῦ δὲ κατὰ συμβεβηκός· ἀπλῶς γὰρ ἀλλότριον τῆς ἰατρικῆς τὸ νόσον ποιεῖν. Ὡστ' οὐδὲν μᾶλλον ὠρισται ὁ πρὸς ἄμφω ἀποδοὺς τοῦ πρὸς θάτερον, ἀλλ' ἴσως καὶ χεῖρον, ἐπειδὴ καὶ τῶν λοιπῶν ὅστισοῦν δυνατός ἐστὶ νόσον ποιῆσαι.

Ἔτι εἰ μὴ πρὸς τὸ βέλτιον ἀλλὰ πρὸς τὸ χεῖρον ἀποδέδωκε, πλείονων ὄντων πρὸς ἃ λέγεται τὸ ὀριζόμενον· πᾶσα γὰρ ἐπιστήμη καὶ δύναμις τοῦ βελτίστου δοκεῖ εἶναι.

Πάλιν εἰ μὴ κεῖται ἐν τῷ οἰκείῳ γένει τὸ λεχθέν, σκοπεῖν ἐκ τῶν περὶ τὰ γένη στοιχείων, καθάπερ πρότερον εἴρηται.

Ἔτι εἰ ὑπερβαίνων λέγει τὰ γένη, οἷον τὴν δικαιοσύνην ἕξιν ἰσότητος ποιητικὴν ἢ διανεμητικὴν τοῦ ἴσου· ὑπερβαίνει γὰρ ὁ οὕτως ὀριζόμενος τὴν ἀρετὴν. Ἀπολιπὼν οὖν τὸ τῆς δικαιοσύνης γένος οὐ λέγει τὸ τί ἦν εἶναι· ἢ γὰρ οὐσία ἐκάστῳ μετὰ τοῦ γένους. Ἔστι δὲ τοῦτο ταῦτον τῷ μὴ εἰς τὸ ἐγγυτάτῳ γένος θεῖναι· ὁ γὰρ εἰς τὸ ἐγγυτάτῳ θεῖς πάντα τὰ ἐπάνω εἴρηκεν, ἐπειδὴ πάντα τὰ ἐπάνω γένη τῶν ὑποκάτῳ κατηγορεῖται. Ὡστ' ἢ εἰς τὸ ἐγγυτάτῳ γένος θετέον, ἢ πάσας τὰς διαφορὰς τῷ ἐπάνω γένει προσαπτέον δι' ὧν ὀρίζεται τὸ ἐγγυτάτῳ γένος· οὕτω γὰρ οὐδὲν ἂν εἴη παραλελοιπώς, ἀλλ' ἄντ' ὀνόματος λόγῳ εἰρηκῶς ἂν εἴη τὸ ὑποκάτῳ γένος. Ὁ δ' αὐτὸ μόνον τὸ ἐπάνω γένος εἶπας οὐ λέγει καὶ τὸ ὑποκάτῳ γένος· ὁ γὰρ φυτὸν εἶπας οὐ λέγει δένδρον.

Τοπικῶν ζ', Κεφάλαιον βον

Πάλιν ἐπὶ τῶν διαφορῶν ὁμοίως σκεπτέον εἰ καὶ τὰς διαφορὰς εἶπε τὰς τοῦ γένους. Εἰ γὰρ μὴ ταῖς τοῦ πράγματος ἰδίαις ὥρισται διαφοραῖς, ἢ καὶ παντελῶς τι τοιοῦτον εἴρηκεν ὁ μηδενὸς ἐνδέχεται διαφορὰν εἶναι, οἷον τὸ ζῶον ἢ τὴν οὐσίαν, δῆλον ὅτι οὐχ ὥρισται· οὐδενὸς γὰρ διαφοραὶ τὰ εἰρημένα.

Ὅρᾶν δὲ καὶ εἰ ἔστιν ἀντιδιηρημένον τι τῇ εἰρημένῃ διαφορᾷ. Εἰ γὰρ μὴ ἔστι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἢ εἰρημένη τοῦ γένους διαφορὰ· πᾶν γὰρ γένος ταῖς ἀντιδιηρημέναις διαφοραῖς διαιρεῖται, καθάπερ τὸ ζῶον τῷ πεζῷ καὶ τῷ πτηνῷ καὶ <τῷ> ἐνύδρῳ [καὶ τῷ δίποδι]. [143b] Ἡ εἰ ἔστι μὲν ἀντιδιηρημένη διαφορὰ, μὴ ἀληθεύεται δὲ κατὰ τοῦ γένους. Δῆλον γὰρ ὅτι οὐδετέρα ἂν εἴη τοῦ γένους διαφορὰ· πᾶσαι γὰρ αἱ ἀντιδιηρημέναι διαφοραὶ ἀληθεύονται κατὰ τοῦ οἰκείου γένους.

Ὅμοίως δὲ καὶ εἰ ἀληθεύεται μὲν, μὴ ποιεῖ δὲ προστιθεμένη τῷ γένει εἶδος. Δῆλον γὰρ ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὕτη εἰδοποιὸς διαφορὰ τοῦ γένους· πᾶσα γὰρ εἰδοποιὸς διαφορὰ μετὰ τοῦ γένους εἶδος ποιεῖ. Εἰ δ' αὕτη μὴ ἔστι διαφορὰ, οὐδ' ἢ λεχθεῖσα, ἐπεὶ ταύτη ἀντιδιήρηται.

Ἔτι ἐὰν ἀποφάσει διαιρῆ τὸ γένος, καθάπερ οἱ τὴν γραμμὴν ὀριζόμενοι μῆκος ἀπλατῆς εἶναι· οὐδὲν γὰρ ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι οὐκ ἔχει πλάτος. Συμβήσεται οὖν τὸ γένος μετέχειν τοῦ εἶδους· πᾶν γὰρ μῆκος ἢ ἀπλατῆς ἢ πλάτος ἔχον ἐστίν, ἐπεὶ κατὰ παντὸς ἢ ἢ κατάφασιν ἢ ἢ ἀπόφασιν ἀληθεύεται, ὥστε καὶ τὸ γένος τῆς γραμμῆς, μῆκος ὄν, ἢ ἀπλατῆς ἢ πλάτος ἔχον ἔσται. Μῆκος δ' ἀπλατῆς εἶδος ἐστὶ λόγος· ὁμοίως δὲ καὶ μῆκος πλάτος ἔχον. Τὸ γὰρ ἀπλατῆς καὶ τὸ πλάτος ἔχον διαφοραὶ εἰσιν· ἐκ δὲ τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ γένους ὁ τοῦ εἶδους ἐστὶ λόγος, ὥστε τὸ γένος ἐπιδέχεται ἂν τὸν τοῦ εἶδους λόγον. Ὅμοίως δὲ καὶ τὸν τῆς διαφορᾶς, ἐπειδὴ ἢ ἑτέρα τῶν εἰρημένων διαφορῶν ἐξ ἀνάγκης κατηγορεῖται τοῦ γένους. Ἔστι δ' ὁ εἰρημένος τόπος χρήσιμος πρὸς τοὺς τιθεμένους ιδέας εἶναι. Εἰ γὰρ ἔστιν αὐτὸ μῆκος, πῶς κατηγορηθήσεται κατὰ τοῦ γένους ὅτι πλάτος ἔχον ἐστίν ἢ ἀπλατῆς ἐστίν; δεῖ γὰρ κατὰ παντὸς μήκους τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀληθεύεσθαι, εἴπερ κατὰ τοῦ γένους ἀληθεύεσθαι μέλλει. Τοῦτο δ' οὐ συμβαίνει· ἔστι γὰρ καὶ ἀπλατῆ καὶ πλάτος ἔχοντα μήκη. Ὡστε πρὸς ἐκείνους μόνους χρήσιμος ὁ τόπος οἱ πᾶν γένος ἐν ἀριθμῷ φασιν εἶναι. Τοῦτο δὲ ποιῶσιν οἱ τὰς ιδέας τιθέμενοι· αὐτὸ γὰρ μῆκος καὶ αὐτὸ ζῶον γένος φασιν εἶναι.

Ἴσως δ' ἐπ' ἐνίων ἀναγκαῖον καὶ ἀποφάσει χρῆσθαι τὸν ὀριζόμενον, οἷον ἐπὶ τῶν στερήσεων· τυφλὸν γὰρ ἐστὶ τὸ μὴ ἔχον ὄψιν, ὅτε πέφυκεν ἔχειν. [144a] Διαφέρει δ' οὐδὲν ἀποφάσει διελεῖν τὸ γένος ἢ τοιαύτη καταφάσει ἢ ἀπόφασιν ἀναγκαῖον ἀντιδιαιρεῖσθαι, οἷον εἰ μῆκος πλάτος ἔχον

ὄρισται· τῷ γὰρ πλάτος ἔχοντι τὸ μὴ ἔχον πλάτος ἀντιδιήρηται, ἄλλο δ' οὐδέν, ὥστε ἀποφάσει πάλιν διαιρεῖται τὸ γένος.

Πάλιν εἰ τὸ εἶδος ὡς διαφορὰν ἀποδέδωκε, καθάπερ οἱ τὸν προπηλακισμόν ὕβριν μετὰ χλευασίας ὀριζόμενοι· ἡ γὰρ χλευασία ὕβρις τις, ὥστ' οὐ διαφορὰ ἀλλ' εἶδος ἡ χλευασία.

Ἔτι εἰ τὸ γένος ὡς διαφορὰν εἴρηκεν, οἶον τὴν ἀρετὴν ἔξιν ἀγαθὴν ἢ σπουδαίαν· γένος γὰρ τάγαθόν τῆς ἀρετῆς ἐστίν. Ἡ οὐ γένος τάγαθόν ἀλλὰ διαφορὰ, εἴπερ ἀληθές ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ταῦτόν ἐν δύο γένεσιν εἶναι μὴ περιέχουσιν ἄλληλα. Οὔτε γὰρ τάγαθόν τὴν ἔξιν περιέχει οὔθ' ἡ ἔξις τάγαθόν· οὐ γὰρ πᾶσα ἔξις ἀγαθόν, οὐδὲ πᾶν ἀγαθόν ἔξις, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη γένη ἀμφοτέρω. Εἰ οὖν ἡ ἔξις τῆς ἀρετῆς γένος, δηλον ὅτι τάγαθόν οὐ γένος ἀλλὰ μᾶλλον διαφορὰ.

Ἔτι ἡ μὲν ἔξις τί ἐστὶ σημαίνει ἡ ἀρετὴ, τὸ δ' ἀγαθόν οὐ τί ἐστίν ἀλλὰ ποῖον· δοκεῖ δ' ἡ διαφορὰ ποῖόν τι σημαίνειν.

Ὅρᾶν δὲ καὶ εἰ μὴ ποῖόν τι ἀλλὰ τότε τι σημαίνει ἡ ἀποδοθεῖσα διαφορὰ· δοκεῖ γὰρ ποῖόν τι πᾶσα διαφορὰ δηλοῦν. Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει τῷ ὀριζομένῳ ἡ διαφορὰ.

Οὐδεμία γὰρ διαφορὰ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπαρχόντων ἐστὶ, καθάπερ οὐδὲ τὸ γένος· οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὴν διαφορὰν ὑπάρχειν τινὶ καὶ μὴ ὑπάρχειν.

Ἔτι εἰ κατηγορεῖται τοῦ γένους ἡ διαφορὰ ἢ τὸ εἶδος ἢ τῶν κάτωθεν τι τοῦ εἶδους, οὐκ ἂν εἴη ὄρισμένος· οὐδὲν γὰρ τῶν εἰρημένων ἐνδέχεται τοῦ γένους κατηγορεῖσθαι, ἐπειδὴ τὸ γένος ἐπὶ πλεῖστον πάντων λέγεται. Πάλιν εἰ κατηγορεῖται τὸ γένος τῆς διαφορᾶς· οὐ γὰρ κατὰ τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ καθ' ὧν ἡ διαφορὰ, τὸ γένος δοκεῖ κατηγορεῖσθαι, οἶον τὸ ζῷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ βοῦς καὶ τῶν ἄλλων πεζῶν ζώων, οὐ κατ' αὐτῆς τῆς διαφορᾶς τῆς κατὰ τοῦ εἶδους λεγομένης. Εἰ γὰρ καθ' ἐκάστης τῶν διαφορῶν τὸ ζῷον κατηγορηθήσεται, πολλὰ ζῷα τοῦ εἶδους ἂν κατηγοροῖτο· αἱ γὰρ διαφοραὶ τοῦ εἶδους κατηγοροῦνται. [144b] Ἔτι αἱ διαφοραὶ πᾶσαι ἢ εἶδη ἢ ἄτομα ἔσσονται, εἴπερ ζῷα· ἕκαστον γὰρ τῶν ζώων ἢ εἶδος ἐστίν ἢ ἄτομον.

Ὅμοίως δὲ σκεπτέον καὶ εἰ τὸ εἶδος ἢ τῶν ὑποκάτω τι τοῦ εἶδους τῆς διαφορᾶς κατηγορεῖται· ἀδύνατον γάρ, ἐπειδὴ ἐπὶ πλέον ἢ διαφορὰ τῶν εἰδῶν λέγεται. Ἔτι συμβήσεται τὴν διαφορὰν εἶδος εἶναι, εἴπερ κατηγορεῖται τι αὐτῆς τῶν εἰδῶν· εἰ γὰρ κατηγορηθήσεται ἄνθρωπος, δηλον ὅτι ἡ διαφορὰ ἀνθρωπός ἐστίν. Πάλιν εἰ μὴ πρότερον ἢ διαφορὰ τοῦ εἶδους· τοῦ μὲν γὰρ γένους ὕστερον, τοῦ δ' εἶδους πρότερον τὴν διαφορὰν δεῖ εἶναι.

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ ἐτέρου γένους ἢ ῥηθεῖσα διαφορὰ μὴ περιεχομένου μηδὲ περιέχοντος· οὐ δοκεῖ γὰρ ἡ αὐτὴ διαφορὰ δύο γενῶν εἶναι μὴ περιεχόντων ἄλληλα. Εἰ δὲ μή, συμβήσεται καὶ εἶδος τὸ αὐτὸ ἐν δύο γένεσιν εἶναι μὴ περιέχουσιν ἄλληλα. Ἐπιφέρει γὰρ ἐκάστη τῶν διαφορῶν τὸ οἰκεῖον γένος, καθάπερ τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν τὸ ζῷον συνεπιφέρει. Ὡστε καθ' οὗ ἡ διαφορὰ, καὶ τῶν γενῶν ἐκάτερον· δηλον οὖν ὅτι τὸ εἶδος ἐν δύο γένεσιν οὐ περιέχουσιν ἄλληλα. Ἡ οὐκ ἀδύνατον τὴν αὐτὴν διαφορὰν δύο γενῶν εἶναι μὴ περιεχόντων ἄλληλα, ἀλλὰ προσθετέον «μηδ' ἄμφω ὑπὸ ταῦτόν ὄντων». Τὸ γὰρ πεζὸν ζῷον καὶ τὸ πτηνὸν ζῷον γένη ἐστίν οὐ περιέχοντα ἄλληλα, καὶ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐστὶ τὸ δίπουν διαφορὰ. Ὡστε προσθετέον ὅτι μηδ' ὑπὸ ταῦτόν ὄντων ἄμφω· ταῦτα γὰρ ἄμφω ὑπὸ τὸ ζῷόν ἐστίν. Δηλον δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἀνάγκη τὴν διαφορὰν πᾶν οἰκεῖον ἐπιφέρειν γένος, ἐπειδὴ ἐνδέχεται τὴν αὐτὴν δύο γενῶν εἶναι μὴ περιεχόντων ἄλληλα, ἀλλὰ τὸ

ἕτερον μόνον ἀνάγκη συνεπιφέρειν καὶ τὰ ἐπάνω τούτου πάντα, καθάπερ τὸ δίπουν τὸ πτηνὸν ἢ τὸ πεζὸν συνεπιφέρει ζῶον.

Ὅρᾶν δὲ καὶ εἰ τὸ ἔν τινι διαφορὰν ἀποδέδωκεν οὐσίας· οὐ δοκεῖ γὰρ διαφέρειν οὐσία οὐσίας τῶ πού εἶναι. Διὸ καὶ τοῖς τῶ πεζῶ καὶ τῶ ἐνύδρῳ διαιροῦσι τὸ ζῶον ἐπιτιμῶσιν ὡς τὸ πεζὸν καὶ τὸ ἐνύδρον πού σημαῖνον. Ἡ ἐπὶ μὲν τούτων οὐκ ὀρθῶς ἐπιτιμῶσιν· οὐ γὰρ ἔν τινι οὐδὲ πού σημαίνει τὸ ἐνύδρον, ἀλλὰ ποιόν τι. Καὶ γὰρ ἂν ἦ ἐν τῶ ξηρῶ, ὁμοίως ἐνύδρον· ὁμοίως δὲ τὸ χερσαῖον, κἂν ἐν ὑγρῶ, χερσαῖον ἀλλ' οὐκ ἐνύδρον ἔσται. [145a] Ἄλλ' ὁμως ἐάν ποτε σημαίνη τὸ ἔν τινι ἢ διαφορὰ, δῆλον ὅτι διημαρτηκῶς ἔσται.

Πάλιν εἰ τὸ πάθος διαφορὰν ἀποδέδωκεν· πᾶν γὰρ πάθος μᾶλλον γινόμενον ἐξίστησι τῆς οὐσίας, ἢ δὲ διαφορὰ οὐ τοιοῦτον· μᾶλλον γὰρ σῶζειν δοκεῖ ἢ διαφορὰ οὗ ἔστι διαφορὰ, καὶ ἀπλῶς ἀδύνατον εἶναι ἄνευ τῆς οἰκείας διαφορᾶς ἕκαστον· πεζοῦ γὰρ μὴ ὄντος οὐκ ἔσται ἄνθρωπος. Ἀπλῶς δ' εἰπεῖν, καθ' ὅσα ἀλλοιοῦται τὸ ἔχον, οὐδὲν τούτων διαφορὰ ἐκείνου· ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα μᾶλλον γινόμενα ἐξίστησι τῆς οὐσίας. Ὡστ' εἰ τινα τοιαύτην διαφορὰν ἀποδέδωκεν, ἡμάρτηκεν· ἀπλῶς γὰρ οὐκ ἀλλοιούμεθα κατὰ τὰς διαφορὰς.

Καὶ εἴ τινας τῶν πρὸς τι μὴ πρὸς ἄλλο τὴν διαφορὰν ἀποδέδωκεν· τῶν γὰρ πρὸς τι καὶ αἱ διαφοραὶ πρὸς τι, καθάπερ καὶ τῆς ἐπιστήμης. Θεωρητικὴ γὰρ καὶ πρακτικὴ καὶ ποιητικὴ λέγεται· ἕκαστον δὲ τούτων πρὸς τι σημαίνει· θεωρητικὴ γὰρ τινὸς καὶ ποιητικὴ τινὸς καὶ πρακτικὴ τινὸς.

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ πρὸς ὃ πέφυκεν ἕκαστον τῶν πρὸς τι ἀποδίδωσιν ὁ ὀριζόμενος. Ἐνίοις μὲν γὰρ πρὸς ὃ πέφυκεν [ἕκαστον τῶν πρὸς τι] μόνον ἔστι χρῆσθαι, πρὸς ἄλλο δ' οὐδέν, ἐνίοις δὲ καὶ πρὸς ἄλλο, οἷον τῆ ὄψει πρὸς τὸ ἰδεῖν μόνον, τῆ δὲ στλεγγίδι κἂν ἀρύσειέ τις. Ἄλλ' ὁμως εἴ τις ὀρίσαιτο τὴν στλεγγίδα ὄργανον πρὸς τὸ ἀρύειν, ἡμάρτηκεν· οὐ γὰρ πρὸς τοῦτο πέφυκεν. Ὅρος δὲ τοῦ πρὸς ὃ πέφυκεν «ἐφ' ὃ ἂν χρήσαιτο ὁ φρόνιμος ἢ φρόνιμος καὶ ἡ περὶ ἕκαστον οἰκεία ἐπιστήμη».

Ἡ εἰ μὴ τοῦ πρώτου ἀποδέδωκεν, ὅταν τυγχάνη πρὸς πλειῶν λεγόμενον, οἷον τὴν φρόνησιν ἀρετὴν ἀνθρώπου ἢ ψυχῆς καὶ μὴ τοῦ λογιστικοῦ. Πρώτου γὰρ τοῦ λογιστικοῦ ἀρετὴ ἢ φρόνησις· κατὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος φρονεῖν λέγεται.

Ἐτι εἰ μὴ δεκτικὸν ἔστιν οὗ εἴρηται τὸ ὀρισμένον πάθος ἢ διάθεσις ἢ ὀτιοῦν ἄλλο, ἡμάρτηκεν· πᾶσα γὰρ διάθεσις καὶ πᾶν πάθος ἐν ἐκείνῳ πέφυκε γίνεσθαι οὗ ἔστι διάθεσις ἢ πάθος, καθάπερ καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐν ψυχῇ, διάθεσις οὗσα ψυχῆς. Ἐνίοτε δὲ διαμαρτάνουσιν ἐν τοῖς τοιοῦτοις, οἷον ὅσοι λέγουσιν ὅτι ὁ ὕπνος ἔστιν ἀδυναμία αἰσθήσεως, καὶ ἡ ἀπορία ἰσότης ἐναντίων λογισμῶν, καὶ ἡ ἀλγηδὼν διάστασις τῶν συμφύτων μερῶν μετὰ βίας. Οὔτε γὰρ ὁ ὕπνος ὑπάρχει τῆ αἰσθήσει (ἔδει δ', εἴπερ ἀδυναμία αἰσθήσεως ἔστιν)· ὁμοίως δ' οὐδ' ἡ ἀπορία ὑπάρχει τοῖς ἐναντίοις λογισμοῖς, οὐδ' ἡ ἀλγηδὼν τοῖς συμφύτοις μέρεσιν· ἀλγήσει γὰρ τὰ ἄψυχα, εἴπερ ἀλγηδὼν αὐτοῖς παρέσται. Τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ τῆς ὑγείας ὀρισμός, εἴπερ «συμμετρία θερμῶν καὶ ψυχρῶν» ἔστιν· ἀνάγκη γὰρ ὑγιαίνειν τὰ θερμὰ καὶ ψυχρά. [145b] Ἡ γὰρ ἐκάστου συμμετρία ἐν ἐκείνοις ὑπάρχει ὧν ἔστι συμμετρία, ὥσθ' ἡ ὑγίεια ὑπάρχει ἂν αὐτοῖς. Ἐτι τὸ ποιούμενον εἰς τὸ ποιητικὸν ἢ ἀνάπαλιν συμβαίνει τιθέναι τοῖς οὕτως ὀριζόμενοις. Οὐ γὰρ ἔστιν ἀλγηδὼν ἢ διάστασις τῶν συμφύτων μερῶν, ἀλλὰ ποιητικὸν ἀλγηδόνος· οὐδ' ἡ ἀδυναμία τῆς αἰσθήσεως ὕπνος, ἀλλὰ ποιητικὸν θάτερον θατέρου· ἦτοι γὰρ διὰ τὴν ἀδυναμίαν ὑπνώσσομεν ἢ διὰ τὸν ὕπνον ἀδυνατοῦμεν. Ὅμοίως δὲ καὶ τῆς ἀπορίας δόξειεν ἂν ποιητικὸν εἶναι ἢ τῶν ἐναντίων ἰσότης λογισμῶν· ὅταν γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρα

λογιζομένοις ἡμῖν ὁμοίως ἅπαντα φαίνηται καθ' ἑκάτερον γίνεσθαι, ἀποροῦμεν ὀπότερον πράζωμεν.

Ἔτι κατὰ τοὺς χρόνους πάντας ἐπισκοπεῖν εἴ που διαφωνεῖ, οἷον εἰ τὸ ἀθάνατον ὠρίσατο ζῶον ἄφθαρτον νῦν εἶναι· τὸ γὰρ νῦν ἄφθαρτον ζῶον νῦν ἀθάνατον ἔσται. Ἡ ἐπὶ μὲν τούτου οὐ συμβαίνει· ἀμφίβολον γὰρ τὸ νῦν ἄφθαρτον εἶναι· ἢ γὰρ ὅτι οὐκ ἔφθαρται νῦν σημαίνει, ἢ ὅτι οὐ δύναται φθαρῆναι νῦν, ἢ ὅτι τοιοῦτόν ἐστι νῦν οἷον μηδέποτε φθαρῆναι. Ὅταν οὖν λέγωμεν ὅτι ἄφθαρτον νῦν ἐστὶ ζῶον, τοῦτο λέγομεν, ὅτι νῦν τοιοῦτόν ἐστι ζῶον οἷον μηδέποτε φθαρῆναι· τοῦτο δὲ τῷ ἀθανάτῳ τὸ αὐτὸ ἦν, ὥστ' οὐ συμβαίνει νῦν αὐτὸ ἀθάνατον εἶναι. Ἄλλ' ὅμως, ἂν συμβαίη τὸ μὲν κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν ὑπάρχειν νῦν ἢ πρότερον, τὸ δὲ κατὰ τοῦνομα μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἂν εἶη ταυτόν. Χρηστέον οὖν τῷ τόπῳ καθάπερ εἴρηται.

Τοπικῶν ζ', Κεφάλαιον 7ον

Σκεπτέον δὲ καὶ εἰ καθ' ἕτερόν τι μᾶλλον λέγεται τὸ ὀρισθὲν ἢ κατὰ τὸν ἀποδοθέντα λόγον, οἷον εἰ ἢ δικαιοσύνη δύναμις τοῦ ἴσου διανεμητική. Δίκαιος γὰρ μᾶλλον ὁ προαιρούμενος τὸ ἴσον διανεῖμαι τοῦ δυναμένου, ὥστ' οὐκ ἂν εἶη ἢ δικαιοσύνη δύναμις τοῦ ἴσου διανεμητική· καὶ γὰρ δίκαιος εἶη ἂν μάλιστα ὁ δυνάμενος μάλιστα τὸ ἴσον διανεῖμαι. [146a]

Ἔτι εἰ τὸ μὲν πρᾶγμα δέχεται τὸ μᾶλλον, τὸ δὲ κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν μὴ δέχεται, ἢ ἀνάπαλιν τὸ μὲν κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν δέχεται, τὸ δὲ πρᾶγμα μὴ· δεῖ γὰρ ἢ ἀμφοτέρωθεν δέχεσθαι ἢ μηδέτερον, εἴπερ δὴ ταυτόν ἐστι τὸ κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν τῷ πράγματι.

Ἔτι εἰ δέχεται μὲν ἀμφοτέρωθεν τὸ μᾶλλον, μὴ ἅμα δὲ τὴν ἐπίδοσιν ἀμφοτέρωθεν λαμβάνει, οἷον εἰ ὁ ἔρωσ ἐπιθυμία συνουσίας ἐστίν· ὁ γὰρ μᾶλλον ἐρῶν οὐ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ τῆς συνουσίας, ὥστ' οὐχ ἅμα ἀμφοτέρωθεν τὸ μᾶλλον ἐπιδέχεται· ἔδει δὲ γε, εἴπερ ταυτόν ἦν.

Ἔτι εἰ, δύο τινῶν προτεθέντων, καθ' οὗ τὸ πρᾶγμα μᾶλλον λέγεται τὸ κατὰ τὸν λόγον ἦττον λέγεται, οἷον εἰ τὸ πῦρ ἐστὶ σῶμα τὸ λεπτομερέστατον. Πῦρ μὲν γὰρ μᾶλλον ἢ φλόξ ἐστὶ τοῦ φωτός, σῶμα δὲ τὸ λεπτομερέστατον ἦττον ἢ φλόξ τοῦ φωτός· ἔδει δ' ἀμφοτέρωθεν μᾶλλον τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, εἴπερ ταυτὰ ἦν.

Πάλιν εἰ τὸ μὲν ὁμοίως ἀμφοτέροις ὑπάρχει τοῖς προτεθεῖσι, τὸ δ' ἕτερον μὴ ὁμοίως ἀμφοτέροις ἀλλὰ τῷ ἐτέρῳ μᾶλλον.

Ἔτι ἐὰν πρὸς δύο τὸν ὀρισμὸν ἀποδῶ καθ' ἑκάτερον, οἷον τὸ καλὸν τὸ δι' ὄψεως ἢ δι' ἀκοῆς ἢ δὴ, καὶ τὸ ὄν τὸ δυνατόν παθεῖν ἢ ποιῆσαι· ἅμα γὰρ ταυτόν καλὸν τε καὶ οὐ καλὸν ἔσται, ὁμοίως δὲ καὶ ὄν τε καὶ οὐκ ὄν. Τὸ γὰρ δι' ἀκοῆς ἢ δὴ ταυτόν τῷ καλῷ ἔσται, ὥστε τὸ μὴ ἢ δὴ δι' ἀκοῆς τῷ μὴ καλῷ ταυτόν· τοῖς γὰρ αὐτοῖς καὶ τὰ ἀντικείμενα τὰ αὐτά· ἀντίκειται δὲ τῷ μὲν καλῷ τὸ οὐ καλόν, τῷ δὲ δι' ἀκοῆς ἢ δεῖ τὸ δι' ἀκοῆς οὐχ ἢ δὴ. Δῆλον οὖν ὅτι ταυτόν τὸ οὐχ ἢ δὴ δι' ἀκοῆς τῷ οὐ καλῷ. Εἰ οὖν τί ἐστὶ δι' ὄψεως μὲν ἢ δὴ δι' ἀκοῆς δὲ μὴ, καλὸν τε καὶ οὐ καλὸν ἔσται. Ὅμοίως δὲ δεῖξομεν καὶ ὅτι ταυτόν ὄν τε καὶ οὐκ ὄν ἐστίν.

Ἔτι τῶν γενῶν καὶ τῶν διαφορῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν ἐν τοῖς ὀρισμοῖς ἀποδιδομένων λόγους ἀντὶ τῶν ὀνομάτων ποιοῦντα σκοπεῖν εἴ τι διαφωνεῖ.

Τοπικῶν ζ', Κεφάλαιον 8ον

[146b] Ἐὰν δ' ἢ πρὸς τι τὸ ὀριζόμενον ἢ καθ' αὐτὸ ἢ κατὰ τὸ γένος, σκοπεῖν εἰ μὴ εἴρηται ἐν τῷ ὀρισμῷ πρὸς ὃ λέγεται ἢ αὐτὸ ἢ κατὰ τὸ γένος, οἷον εἰ τὴν ἐπιστήμην ὠρίσατο ὑπόληψιν ἀμετάπειστον, ἢ τὴν βούλησιν ὄρεξιν ἄλυπον· παντὸς γὰρ τοῦ πρὸς τι ἢ οὐσία πρὸς ἕτερον, ἐπειδὴ ταύτων ἦν ἐκάστω τῶν πρὸς τι τὸ εἶναι ὅπερ τὸ πρὸς τί πως ἔχειν. Ἔδει οὖν τὴν ἐπιστήμην εἰπεῖν ὑπόληψιν ἐπιστητοῦ καὶ τὴν βούλησιν ὄρεξιν ἀγαθοῦ. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὴν γραμματικὴν ὠρίσατο ἐπιστήμην γραμμάτων· ἔδει γὰρ ἢ πρὸς ὃ αὐτὸ λέγεται, ἢ πρὸς ὃ τὸ γένος, ἐν τῷ ὀρισμῷ ἀποδίδοσθαι.

Ἡ εἰ πρὸς τι εἰρημένον μὴ πρὸς τὸ τέλος ἀποδέδοται· τέλος δ' ἐν ἐκάστω τὸ βέλτιστον ἢ οὐ χάριν τᾶλλα. Ῥητέον δὲ ἢ τὸ βέλτιστον ἢ τὸ ἔσχατον, οἷον τὴν ἐπιθυμίαν οὐχ ἡδέος ἀλλ' ἡδονῆς· ταύτης γὰρ χάριν καὶ τὸ ἡδὺ αἰρούμεθα.

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ γένεσις ἐστὶ πρὸς ὃ ἀποδέδωκεν, ἢ ἐνέργεια· οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων τέλος· μᾶλλον γὰρ τὸ ἐνηργηκέναι καὶ γεγενῆσθαι τέλος ἢ τὸ γίνεσθαι καὶ ἐνεργεῖν. (Ἡ οὐκ ἐπὶ πάντων ἀληθές τὸ τοιοῦτον· σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι ἡδεσθαι μᾶλλον βούλονται ἢ πεπαῦσθαι ἡδόμενοι, ὥστε τὸ ἐνεργεῖν μᾶλλον τέλος ἂν ποιοῖντο τοῦ ἐνηργηκέναι.)

Πάλιν ἐπ' ἐνίων εἰ μὴ διώρικε τὸ πόσου ἢ ποίου ἢ ποῦ ἢ κατὰ τὰς ἄλλας διαφοράς, οἷον φιλότιμος ὁ ποίας καὶ ὁ πόσης ὀρεγόμενος τιμῆς· πάντες γὰρ ὀρέγονται τιμῆς, ὥστ' οὐκ ἀπόχρη φιλότιμον εἰπεῖν τὸν ὀρεγόμενον τιμῆς, ἀλλὰ προσθετέον τὰς εἰρημένας διαφοράς. Ὁμοίως δὲ καὶ φιλοχρήματος ὁ πόσων ὀρεγόμενος χρημάτων, ἢ ἀκρατῆς ὁ περὶ ποίας ἡδονάς· οὐ γὰρ ὁ ὑφ' οἴασποτοῦν ἡδονῆς κρατούμενος ἀκρατῆς λέγεται, ἀλλ' ὁ ὑπὸ τινός. Ἡ πάλιν, ὡς ὀρίζονται τὴν νύκτα σκιάν γῆς, ἢ τὸν σεισμόν κίνησιν γῆς, ἢ τὸ νέφος πύκνωσιν ἀέρος, ἢ τὸ πνεῦμα κίνησιν ἀέρος· προσθετέον γὰρ πόσου καὶ ποίου καὶ ποῦ καὶ ὑπὸ τίνος. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων· ἀπολείπων γὰρ διαφορὰν ἠντινοῦν οὐ λέγει τὸ τί ἦν εἶναι. Δεῖ δ' αἰεὶ πρὸς τὸ ἐνδεές ἐπιχειρεῖν· οὐ γὰρ ὀπωσοῦν γῆς κινήσεισιν οὐδ' ὀποσησοῦν σεισμός ἐσται, ὁμοίως δ' οὐδ' ἀέρος ὀπωσοῦν οὐδ' ὀποσουοῦν κινήθέντος πνεῦμα.

[147a] Ἔτι ἐπὶ τῶν ὀρέξεων εἰ μὴ πρόσκειται τὸ φαινόμενον, καὶ ἐφ' ὅσων ἄλλων ἀρμόττει, οἷον ὅτι ἢ βούλησις ὄρεξις ἀγαθοῦ, ἢ δ' ἐπιθυμία ὄρεξις ἡδέος, ἀλλὰ μὴ φαινομένου ἀγαθοῦ ἢ ἡδέος. Πολλάκις γὰρ λανθάνει τοὺς ὀρεγομένους ὃ τι ἀγαθὸν ἢ ἡδύ ἐστίν, ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον ἀγαθὸν ἢ ἡδὺ εἶναι ἀλλὰ φαινόμενον μόνον. Ἔδει οὖν οὕτω καὶ τὴν ἀπόδοσιν ποιήσασθαι. Ἐὰν δὲ καὶ προσαποδῶ τὸ εἰρημένον, ἐπὶ τὰ εἶδη ἀκτέον τὸν τιθέμενον ιδέας εἶναι. Οὐ γὰρ ἐστὶν ιδέα φαινομένου οὐδενός, τὸ δ' εἶδος πρὸς τὸ εἶδος δοκεῖ λέγεσθαι, οἷον αὐτὴ ἐπιθυμία αὐτοῦ ἡδέος καὶ αὐτὴ βούλησις αὐτοῦ ἀγαθοῦ. Οὐκ ἐστὶ οὖν φαινομένου ἀγαθοῦ οὐδὲ φαινομένου ἡδέος· ἄτοπον γὰρ τὸ εἶναι αὐτὸ φαινόμενον ἀγαθὸν ἢ ἡδύ.

Τοπικῶν ζ', Κεφάλαιον 9ον

Ἔτι ἐὰν μὲν ἢ τῆς ἕξεως ὁ ὀρισμός, σκοπεῖν ἐπὶ τοῦ ἔχοντος, ἐὰν δὲ τοῦ ἔχοντος, ἐπὶ τῆς ἕξεως· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων· οἷον εἰ τὸ ἡδὺ ὅπερ ὠφέλιμον, καὶ ὁ ἡδόμενος ὠφελούμενος. Καθόλου δ' εἰπεῖν ἐν τοῖς τοιοῦτοις ὀρισμοῖς τρόπον τινὰ πλείω ἐνός συμβαίνει τὸν ὀριζόμενον ὀρίζεσθαι. Ὁ γὰρ τὴν ἐπιστήμην ὀριζόμενος τρόπον τινὰ καὶ τὴν ἄγνοιαν ὀρίζεται, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐπιστήμον καὶ τὸ ἀνεπιστήμον, καὶ τὸ ἐπίστασθαι καὶ τὸ ἀγνοεῖν· τοῦ γὰρ πρώτου

δήλου γενομένου τρόπον τινὰ καὶ τὰ λοιπὰ δῆλα γίνεται. Σκεπτέον οὖν ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων μή τι διαφωνῆ, στοιχείοις χρώμενον τοῖς ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ τῶν συστοίχων.

Ἔτι ἐπὶ τῶν πρὸς τι σκοπεῖν εἰ πρὸς ὃ τὸ γένος ἀποδίδοται, τὸ εἶδος πρὸς ἐκεῖνό τι ἀποδίδοται. Οἶον εἰ ἡ ὑπόληψις πρὸς τὸ ὑποληπτόν, ἢ τις ὑπόληψις πρὸς τὸ τι ὑποληπτόν, καὶ εἰ τὸ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ πολλοστημόριον, τὸ τι πολλαπλάσιον πρὸς τὸ τι πολλοστημόριον· εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἀποδέδοται, δῆλον ὅτι ἡμάρτηται.

Ὅρᾶν δὲ καὶ εἰ τοῦ ἀντικειμένου ὁ ἀντικείμενος λόγος, οἶον τοῦ ἡμίσεος ὁ ἀντικείμενος τῷ τοῦ διπλασίου· εἰ γὰρ διπλάσιον τὸ ἴσῳ ὑπερέχον, ἡμισυ τὸ ἴσῳ ὑπερεχόμενον.

[147b] Καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων δ' ὡσαύτως· ὁ γὰρ ἐναντίος τοῦ ἐναντίου λόγος ἔσται κατὰ μίαν τινὰ συμπλοκὴν τῶν ἐναντίων. Οἶον εἰ ὠφέλιμον τὸ ποιητικὸν ἀγαθοῦ, βλαβερὸν τὸ ποιητικὸν κακοῦ ἢ τὸ φθαρτικὸν ἀγαθοῦ· θάτερον γὰρ τούτων ἀναγκαῖον ἐναντίον εἶναι τῷ ἐξ ἀρχῆς ῥηθέντι. Εἰ οὖν μηδέτερον ἐναντίον τῷ ἐξ ἀρχῆς ῥηθέντι, δῆλον ὅτι οὐδέτερος ἂν εἴη τῶν ὑστερον ἀποδοθέντων τοῦ ἐναντίου λόγος, ὥστ' οὐδ' ὁ ἐξ ἀρχῆς ἀποδοθεὶς ὀρθῶς ἀποδέδοται.

Ἐπεὶ δ' ἔνια τῶν ἐναντίων στερῆσει θατέρου λέγεται, οἶον ἡ ἀνισότης στέρησις ἰσότητος δοκεῖ εἶναι (ἄνισα γὰρ τὰ μὴ ἴσα λέγεται), δῆλον οὖν ὅτι τὸ μὲν κατὰ στέρησιν λεγόμενον ἐναντίον ἀναγκαῖον ὀρίζεσθαι διὰ θατέρου, τὸ δὲ λοιπὸν οὐκέτι διὰ τοῦ κατὰ στέρησιν λεγομένου· συμβαίνοι γὰρ ἂν ἐκάτερον δι' ἐκάτερου γνωρίζεσθαι. Ἐπισκεπτέον οὖν ἐν τοῖς ἐναντίοις τὴν τοιαύτην ἀμαρτίαν, οἶον εἴ τις ὀρίσαιο τὴν ἰσότητα τὸ ἐναντίον ἀνισότητι· διὰ γὰρ τοῦ κατὰ στέρησιν λεγομένου ὀρίζεται.

Ἔτι τὸν οὕτως ὀριζόμενον ἀναγκαῖον αὐτῷ τῷ ὀριζομένῳ χρῆσθαι. Δῆλον δὲ τοῦτο, ἐὰν μεταληφθῆ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος ὁ λόγος· εἰπεῖν γὰρ ἡ ἀνισότητα οὐδὲν διαφέρει ἢ στέρησιν ἰσότητος. Ἔσται οὖν ἡ ἰσότης τὸ ἐναντίον στερῆσει ἰσότητος, ὥστ' αὐτῷ ἂν εἴη κεκρημένος.

Ἄν δὲ μηδέτερον τῶν ἐναντίων κατὰ στέρησιν λέγεται, ἀποδοθῆ δ' ὁ λόγος ὁμοίως, οἶον ἀγαθὸν τὸ ἐναντίον κακῷ, δῆλον ὅτι κακὸν τὸ ἐναντίον ἀγαθῷ ἔσται· τῶν γὰρ οὕτως ἐναντίων ὁμοίως ὁ λόγος ἀποδοτέος. Ὡστε πάλιν αὐτῷ τῷ ὀριζομένῳ συμβαίνει χρῆσθαι· ἐνυπάρχει γὰρ ἐν τῷ τοῦ κακοῦ λόγῳ τὸ ἀγαθόν. Ὡστ' εἰ ἀγαθόν ἐστὶ τὸ κακῷ ἐναντίον, τὸ δὲ κακὸν οὐδὲν διαφέρει ἢ τὸ τῷ ἀγαθῷ ἐναντίον, ἔσται ἀγαθὸν τὸ ἐναντίον τῷ τοῦ ἀγαθοῦ ἐναντίῳ. Δῆλον οὖν ὅτι αὐτῷ κέχρηται.

Ἔτι εἰ τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον ἀποδιδούς μὴ ἀποδέδωκεν οὗ ἐστὶ στέρησις, οἶον τῆς ἕξεως ἢ τοῦ ἐναντίου ἢ ὅτου οὖν ἐστὶν ἢ στέρησις. Καὶ εἰ μὴ ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι προσέθηκεν, ἢ ἀπλῶς ἢ ἐν ᾧ πρώτῳ πέφυκε γίνεσθαι. Οἶον εἰ τὴν ἄγνοιαν εἰπὼν στέρησιν μὴ ἐπιστήμης στέρησιν εἶπεν, ἢ μὴ προσέθηκεν ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι, ἢ προσθεὶς μὴ ἐν ᾧ πρώτῳ ἀπέδωκεν, οἶον ὅτι οὐκ ἐν τῷ λογιστικῷ ἀλλ' ἐν ἀνθρώπῳ ἢ ψυχῇ· ἐὰν γὰρ ὅτι οὖν τούτων μὴ ποιήσῃ, ἡμάρτηκεν. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὴν τυφλότητα μὴ ὄψεως στέρησιν ἐν ὀφθαλμῷ εἶπεν· δεῖ γὰρ τὸν καλῶς ἀποδιδόντα τὸ τί ἐστὶ καὶ τίνος ἐστὶν ἢ στέρησις ἀποδιδόναι καὶ τί ἐστὶ τὸ ἐστερημένον.

[148a] Ὅρᾶν δὲ καὶ εἰ μὴ λεγομένου κατὰ στέρησιν στερῆσει ὀρίσατο, οἶον καὶ ἐπὶ τῆς ἀγνοίας δόξειεν ἂν ὑπάρχειν ἢ τοιαύτη ἀμαρτία τοῖς μὴ κατ' ἀπόφασιν τὴν ἀγνοιαν λέγουσιν. Τὸ γὰρ μὴ ἔχον ἐπιστήμην οὐ δοκεῖ ἀγνοεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ διηπατημένον· διὸ οὔτε τὰ ἄψυχα οὔτε τὰ παιδία φάμεν ἀγνοεῖν. Ὡστ' οὐ κατὰ στέρησιν ἐπιστήμης ἢ ἀγνοια λέγεται.

Τοπικῶν ζ', Κεφάλαιον 10ον

Ἔτι ἐπὶ τῶν ὁμοίων τοῦ ὀνόματος πτώσεων αἱ ὅμοιοι τοῦ λόγου πτώσεις ἐφαρμόττουσιν· οἷον εἰ ὠφέλιμον τὸ ποιητικὸν ὑγείας, ὠφελίμως τὸ ποιητικῶς ὑγείας καὶ ὠφεληκὸς τὸ πεποιηκὸς ὑγείαν.

Σκοπεῖν δὲ καὶ ἐπὶ τὴν ιδέαν εἰ ἐφαρμόσει ὁ λεχθεὶς ὄρος. Ἐπ' ἐνίων γὰρ οὐ συμβαίνει, οἷον ὡς Πλάτων ὀρίζεται, τὸ θνητὸν προσάπτων ἐν τοῖς τῶν ζώων ὀρισμοῖς· ἢ γὰρ ιδέα οὐκ ἔσται θνητή, οἷον αὐτοάνθρωπος, ὥστ' οὐκ ἐφαρμόσει ὁ λόγος ἐπὶ τὴν ιδέαν. Ἀπλῶς δ' ἐν οἷς πρόσκειται τὸ ποιητικὸν ἢ παθητικόν, ἀνάγκη διαφωνεῖν ἐπὶ τῆς ιδέας τὸν ὄρον· ἀπαθεῖς γὰρ καὶ ἀκίνητοι δοκοῦσιν εἶναι αἱ ιδέαι τοῖς λέγουσιν ιδέας εἶναι, πρὸς δὲ τούτους καὶ οἱ τοιοῦτοι λόγοι χρήσιμοι.

Ἔτι εἰ τῶν καθ' ὁμωνυμίαν λεγομένων ἓνα λόγον ἀπάντων κοινὸν ἀποδέδωκεν· συνώνυμα γὰρ ὧν εἷς ὁ κατὰ τοῦνομα λόγος· ὥστ' οὐδενὸς τῶν ὑπὸ τοῦνομα ὁ ἀποδοθεὶς ὄρος, εἰ δὴ ὁμοίως ἐπὶ πᾶν τὸ ὁμώνυμον ἐφαρμόττει.

Πέπονθε δὲ τοῦτο καὶ ὁ Διονυσίου τῆς ζωῆς ὄρος, εἶπερ ἐστὶ «κίνησις γένους θρεπτοῦ σύμφυτος παρακολουθοῦσα»· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τοῦτο τοῖς ζώοις ἢ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει. Ἡ δὲ ζωὴ οὐ καθ' ἓν εἶδος δοκεῖ λέγεσθαι, ἀλλ' ἑτέρα μὲν τοῖς ζώοις ἑτέρα δὲ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχειν.

Ἐνδέχεται μὲν οὖν καὶ κατὰ προαίρεσιν οὕτως ἀποδοῦναι τὸν ὄρον ὡς συνώνυμου καὶ καθ' ἓν εἶδος πάσης τῆς ζωῆς λεγομένης. Οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ συνορῶντα τὴν ὁμωνυμίαν καὶ θατέρου βουλόμενον τὸν ὀρισμὸν ἀποδοῦναι λαθεῖν μὴ ἴδιον ἀλλὰ κοινὸν ἀμφοῖν λόγον ἀποδόντα. Ἄλλ' οὐδὲν ἦττον, εἰ ὀποτέρωσιν πεποίηκεν, ἡμάρτηκεν.

[148b] Ἐπεὶ δ' ἓνια λανθάνει τῶν ὁμώνυμων, ἐρωτῶντι μὲν ὡς συνώνυμοις χρηστέον (οὐ γὰρ ἐφαρμόσει ὁ θατέρου ὄρος ἐπὶ θάτερον, ὥστε δόξει οὐκ ὠρίσθαι κατὰ τρόπον· δεῖ γὰρ ἐπὶ πᾶν τὸ συνώνυμον ἐφαρμόττειν), αὐτῷ δ' ἀποκρινομένῳ διαιρετέον. Ἐπεὶ δ' ἔνιοι τῶν ἀποκρινομένων τὸ μὲν συνώνυμον ὁμώνυμόν φασιν εἶναι ὅταν μὴ ἐφαρμόττη ἐπὶ πᾶν ὁ ἀποδοθεὶς λόγος, τὸ δ' ὁμώνυμον συνώνυμον ἂν ἐπ' ἄμφω ἐφαρμόττη, προδιομολογητέον ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἢ προσυλλογιστέον ὅτι ὁμώνυμον ἢ συνώνυμον, ὀπότερον ἂν ἦ· μᾶλλον γὰρ συγχωροῦσιν οὐ προορῶντες τὸ συμβησόμενον. Ἄν δὲ μὴ γενομένης ὁμολογίας φῆ τις τὸ συνώνυμον ὁμώνυμον εἶναι διὰ τὸ μὴ ἐφαρμόττειν καὶ ἐπὶ τοῦτο τὸν ἀποδοθέντα λόγον, σκοπεῖν εἰ ὁ τούτου λόγος ἐφαρμόττει καὶ ἐπὶ τὰ λοιπά· δῆλον γὰρ ὅτι συνώνυμον ἂν εἶη τοῖς λοιποῖς. Εἰ δὲ μή, πλείους ἔσσονται ὀρισμοὶ τῶν λοιπῶν· δύο γὰρ [οἱ] κατὰ τοῦνομα λόγοι ἐφαρμόττουσιν ἐπ' αὐτά, ὁ τε πρότερον ἀποδοθεὶς καὶ ὁ ὕστερον. Πάλιν εἰ τις, ὀρισάμενός τι τῶν πολλαχῶς λεγομένων, καὶ τοῦ λόγου μὴ ἐφαρμόττοντος ἐπὶ πάντα, ὅτι μὲν ὁμώνυμον μὴ λέγοι, τὸ δ' ὄνομα μὴ φαίη ἐπὶ πάντα ἐφαρμόττειν, ὅτι οὐδ' ὁ λόγος, ῥητέον πρὸς τὸν τοιοῦτον ὅτι τῇ μὲν ὀνομασίᾳ δεῖ χρῆσθαι τῇ παραδεδομένη καὶ παρεπομένη καὶ μὴ κινεῖν τὰ τοιαῦτα, ἓνια δ' οὐ λεκτέον ὁμοίως τοῖς πολλοῖς.

Τοπικῶν ζ', Κεφάλαιον 11ον

Ἐὰν δὲ τῶν συμπεπλεγμένων τινὸς ἀποδοθῆ ὄρος, σκοπεῖν, ἀφαιροῦντα τὸν θατέρου τῶν συμπεπλεγμένων λόγον, εἰ καὶ ὁ λοιπὸς τοῦ λοιποῦ· εἰ γὰρ μή, δῆλον ὅτι οὐδ' ὁ ὅλος τοῦ ὅλου. Οἷον εἰ ὀρίσατο γραμμὴν πεπερασμένην εὐθεῖαν «πέρας ἐπιπέδου ἔχοντος πέρατα, οὗ τὸ μέσον ἐπιπροσθεῖ τοῖς πέρασιν», εἰ τῆς πεπερασμένης γραμμῆς ὁ λόγος ἐστὶ «πέρας ἐπιπέδου ἔχοντος πέρατα», τοῦ εὐθέος δεῖ εἶναι τὸ λοιπόν, «οὗ τὸ μέσον ἐπιπροσθεῖ τοῖς πέρασιν». Ἄλλ' ἢ ἄπειρος οὔτε μέσον οὔτε πέρατα ἔχει, εὐθεῖα δ' ἐστίν, ὥστ' οὐκ ἔστιν ὁ λοιπὸς τοῦ λοιποῦ λόγος.

[149a] Ἔτι εἰ συνθέτου ὄντος τοῦ ὀριζομένου ἰσόκωλος ὁ λόγος ἀπεδόθη τῷ ὀριζομένῳ. Ἰσόκωλος δὲ λέγεται ὁ λόγος εἶναι, ὅταν ὅσαπερ ἂν ἦ τὰ συγκείμενα, τοσαῦτα καὶ ἐν τῷ λόγῳ ὀνόματα καὶ ῥήματα ἦ. Ἀνάγκη γὰρ αὐτῶν τῶν ὀνομάτων ἐν τοῖς τοιοῦτοις μεταλλαγῆν γίνεσθαι, ἢ πάντων ἢ τινῶν, ἐπειδὴ οὐδὲν πλείω νῦν ἢ πρότερον ὀνόματα εἴρηται. Δεῖ δὲ τὸν ὀριζόμενον λόγον ἀντὶ τῶν ὀνομάτων ἀποδοῦναι, μάλιστα μὲν πάντων, εἰ δὲ μή, τῶν πλείστων. Οὕτω γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπλῶν ὁ τοῦνομα μεταλαβὼν ὠρισμένος ἂν εἴη, οἷον ἀντὶ λωπίου ἱμάτιον. Ἔτι δὲ μείζων ἁμαρτία, εἰ καὶ ἀγνωστοτέρων ὀνομάτων τὴν μετάληψιν ἐποιήσατο, οἷον ἀντὶ ἀνθρώπου λευκοῦ βροτὸν ἀργόν· οὔτε γὰρ ὠρισταὶ ἦττον τε σαφὲς οὕτω ῥηθέν.

Σκοπεῖν δὲ καὶ ἐν τῇ μεταλλαγῇ τῶν ὀνομάτων εἰ οὐ ταῦτόν ἐστι σημαίνει, οἷον ὁ τὴν θεωρητικὴν ἐπιστήμην ὑπόληψιν θεωρητικὴν εἰπών. Ἡ γὰρ ὑπόληψις τῇ ἐπιστήμῃ οὐ ταῦτόν· ἔδει δὲ γε, εἴπερ μέλλει καὶ τὸ ὅλον ταῦτόν εἶναι. Τὸ μὲν γὰρ θεωρητικὸν κοινὸν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις ἐστὶ, τὸ δὲ λοιπὸν διάφορον.

Ἔτι εἰ θατέρου τῶν ὀνομάτων τὴν μετάληψιν ποιούμενος μὴ τῆς διαφορᾶς ἀλλὰ τοῦ γένους τὴν μεταλλαγῆν ἐποιήσατο, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀρτίως ῥηθέντος. Ἀγνωστότερον γὰρ ἢ θεωρητικὴ τῆς ἐπιστήμης· τὸ μὲν γὰρ γένος, τὸ δὲ διαφορὰ, πάντων δὲ γνωριμώτατον τὸ γένος. Ὡστ' οὐ τοῦ γένους ἀλλὰ τῆς διαφορᾶς ἔδει τὴν μετάληψιν ποιήσασθαι, ἐπειδὴ ἀγνωστότερόν ἐστιν.

(Ἡ τοῦτο μὲν γελοῖον τὸ ἐπιτίμημα· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὴν μὲν διαφορὰν τῷ γνωριμωτάτῳ ὀνόματι εἰρησθαι, τὸ δὲ γένος μὴ. Οὕτω δ' ἐχόντων δῆλον ὅτι τοῦ γένους καὶ οὐ τῆς διαφορᾶς κατὰ τοῦνομα τὴν μετάληψιν ποιητέον.) Εἰ δὲ μὴ ὄνομα ἀντ' ὀνόματος ἀλλὰ λόγον ἀντ' ὀνόματος μεταλαμβάνει, δῆλον ὅτι τῆς διαφορᾶς μᾶλλον ἢ τοῦ γένους ὀρισμὸν ἀποδοτέον, ἐπειδὴ τοῦ γνωρίσαι χάριν ὁ ὀρισμὸς ἀποδίδεται· ἦττον γὰρ ἢ διαφορὰ τοῦ γένους γνώριμον.

Τοπικῶν ζ', Κεφάλαιον Ι2ον

Εἰ δὲ τῆς διαφορᾶς τὸν ὄρον ἀποδέδωκε, σκοπεῖν εἰ καὶ ἄλλου τινὸς κοινὸς ὁ ἀποδοθεὶς ὀρισμὸς. Οἷον ὅταν τὸν περιττὸν ἀριθμὸν ἀριθμὸν μέσον ἔχοντα εἴπῃ, ἐπιδιοριστέον τὸ πῶς μέσον ἔχοντα. Ὁ μὲν γὰρ ἀριθμὸς κοινὸς ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις ὑπάρχει, τοῦ δὲ περιττοῦ μετείληπται ὁ λόγος· ἔχει δὲ καὶ γραμμὴ καὶ σῶμα μέσον, οὐ περιττὰ ὄντα. Ὡστ' οὐκ ἂν εἴη ὀρισμὸς οὗτος τοῦ περιττοῦ. Εἰ δὲ πολλαχῶς λέγεται τὸ μέσον ἔχον, διοριστέον τὸ πῶς μέσον ἔχον. Ὡστ' ἢ ἐπιτίμησις ἔσται, ἢ συλλογισμὸς ὅτι οὐχ ὠρισταί.

Πάλιν εἰ οὐ μὲν τὸν λόγον ἀποδίδωσι τῶν ὄντων ἐστὶ, τὸ δ' ὑπὸ τὸν λόγον μὴ τῶν ὄντων, οἷον εἰ τὸ λευκὸν ὠρίσατο χρῶμα πυρὶ μεμειγμένον· ἀδύνατον γὰρ τὸ ἀσώματον σώματι μεμειχθαι, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη χρῶμα πυρὶ μεμειγμένον· λευκὸν δ' ἔστιν.

[149b] Ἔτι ὅσοι μὴ διαιροῦσιν ἐν τοῖς πρὸς τι πρὸς ὃ λέγεται, ἀλλ' ἐν πλείοσι περιλαβόντες εἶπαν, ἢ ὅλως ἢ ἐπὶ τι ψεύδονται, οἷον εἴ τις ἰατρικὴν ἐπιστήμην ὄντος εἶπεν. Εἰ μὲν γὰρ μηδενὸς τῶν ὄντων ἢ ἰατρικὴ ἐπιστήμη, δῆλον ὅτι ὅλως ἔψευσται, εἰ δὲ τινὸς μὲν τινὸς δὲ μή, ἐπὶ τι ἔψευσται· δεῖ γὰρ παντός, εἴπερ καθ' αὐτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος εἶναι λέγεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει τῶν πρὸς τι· πᾶν γὰρ ἐπιστητὸν πρὸς ἐπιστήμην λέγεται. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἐπειδὴ ἀντιστρέφει πάντα τὰ πρὸς τι.

Ἔτι εἴπερ ὁ μὴ καθ' αὐτὸ ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς τὴν ἀπόδοσιν ποιούμενος ὀρθῶς ἀποδίδωσιν, οὐ πρὸς ἐν ἀλλὰ πρὸς πλείω ἕκαστον ἂν τῶν πρὸς τι λέγοιτο. Οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ αὐτὸ καὶ ὄν καὶ

λευκόν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, ὥστε πρὸς ὅποιονοῦν τούτων ἀποδοῦς ὀρθῶς ἂν εἶη ἀποδοῦς, εἴπερ ὁ κατὰ συμβεβηκὸς ἀποδιδούς ὀρθῶς ἀποδίδωσιν.

Ἔτι δ' ἀδύνατον τὸν τοιοῦτον λόγον ἴδιον τοῦ ἀποδοθέντος εἶναι· οὐ γὰρ μόνον ἡ ἰατρικὴ ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν αἱ πολλαὶ πρὸς ὃν λέγονται, ὥσθ' ἐκάστη ὄντος ἐπιστήμη ἔσται. Δῆλον οὖν ὅτι ὁ τοιοῦτος οὐδεμιᾶς ἐστὶν ἐπιστήμης ὀρισμός· ἴδιον γὰρ καὶ οὐ κοινὸν δεῖ τὸν ὀρισμὸν εἶναι.

Ἐνίοτε δ' ὀρίζονται οὐ τὸ πρᾶγμα ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα εἴ ἔχον ἢ τετελεσμένον. Τοιοῦτος δ' ὁ τοῦ ῥήτορος καὶ ὁ τοῦ κλέπτου ὄρος, εἴπερ ἐστὶ ῥήτωρ μὲν ὁ δυνάμενος τὸ ἐν ἐκάστῳ πιθανὸν θεωρεῖν καὶ μηδὲν παραλείπων, κλέπτης δ' ὁ λάθρα λαμβάνων· δῆλον γὰρ ὅτι τοιοῦτος ὢν ἐκάτερος ὁ μὲν ἀγαθὸς ῥήτωρ ὁ δ' ἀγαθὸς κλέπτης ἔσται. Οὐ γὰρ ὁ λάθρα λαμβάνων ἀλλ' ὁ βουλόμενος λάθρα λαμβάνειν κλέπτης ἐστίν.

Πάλιν εἰ τὸ δι' αὐτὸ αἰρετὸν ὡς ποιητικὸν ἢ πρακτικὸν ἢ ὀπωσοῦν δι' ἄλλο αἰρετὸν ἀποδέδωκεν, οἷον τὴν δικαιοσύνην νόμων σφιστικὴν εἰπὼν ἢ τὴν σοφίαν ποιητικὴν εὐδαιμονίας· τὸ γὰρ ποιητικὸν ἢ σφιστικὸν τῶν δι' ἄλλο αἰρετῶν. Ἡ οὐδὲν μὲν κωλύει τὸ δι' αὐτὸ αἰρετὸν καὶ δι' ἄλλο εἶναι αἰρετὸν, οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲν ἦττον ἡμάρτηκεν ὁ οὕτως ὀρισάμενος τὸ δι' αὐτὸ αἰρετὸν· ἐκάστου γὰρ τὸ βέλτιστον ἐν τῇ οὐσίᾳ μάλιστα, βέλτιον δὲ τὸ δι' αὐτὸ αἰρετὸν εἶναι τοῦ δι' ἕτερον, ὥστε τοῦτο καὶ τὸν ὀρισμὸν ἔδει μᾶλλον σημαίνειν.

Τοπικῶν ζ', Κεφάλαιον ΙΒον

[150a]

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τινας ὀρισμὸν ἀποδιδούς τάδε ἢ τὸ ἐκ τούτων ἢ τότε μετὰ τοῦδε ὠρίσατο.

Εἰ μὲν γὰρ τάδε, συμβήσεται ἀμφοῖν καὶ μηδετέρῳ ὑπάρχειν, οἷον εἰ τὴν δικαιοσύνην σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν ὠρίσατο· δύο γὰρ ὄντων ἐὰν ἐκάτερος θάτερον ἔχη, ἀμφοτέροι δίκαιοι ἔσονται καὶ οὐδέτερος, ἐπεὶ ἀμφοτέροι μὲν ἔχουσι δικαιοσύνην, ἐκάτερος δ' οὐκ ἔχει.

Εἰ δὲ μήπω τὸ εἰρημένον σφόδρα ἄτοπον διὰ τὸ καὶ ἐπ' ἄλλων συμβαίνειν τὸ τοιοῦτον (οὐδὲν γὰρ κωλύει ἀμφοτέρους ἔχειν μᾶν μηδετέρου ἔχοντος), ἀλλ' οὖν τό γε τάναντία ὑπάρχειν αὐτοῖς παντελῶς ἄτοπον ἂν δόξειεν εἶναι. Συμβήσεται δὲ τοῦτο, ἐὰν ὁ μὲν αὐτῶν σωφροσύνην καὶ δειλίαν ἔχη, ὁ δὲ ἀνδρείαν καὶ ἀκολασίαν· ἄμφω γὰρ δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν ἔξουσιν· εἰ γὰρ ἡ δικαιοσύνη σωφροσύνη καὶ ἀνδρεία ἐστίν, ἡ ἀδικία δειλία καὶ ἀκολασία ἔσται.

Ὅλως τε ὅσα ἔστιν ἐπιχειρεῖν ὅτι οὐ ταυτόν ἐστὶ τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον, πάντα χρήσιμα πρὸς τὸ νῦν εἰρημένον· ἔοικε γὰρ ὁ οὕτως ὀριζόμενος τὰ μέρη τῷ ὅλῳ ταῦτά φάσκειν εἶναι.

Μάλιστα δ' οἰκεῖοι γίνονται οἱ λόγοι ἐφ' ὅσων κατάδηλός ἐστὶν ἡ τῶν μερῶν σύνθεσις, καθάπερ ἐπ' οἰκίας καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων· δῆλον γὰρ ὅτι τῶν μερῶν ὄντων οὐδὲν κωλύει τὸ ὅλον μὴ εἶναι, ὥστ' οὐ ταυτόν τὰ μέρη τῷ ὅλῳ.

Εἰ δὲ μὴ ταῦτα ἀλλὰ τὸ ἐκ τούτων ἔφησεν εἶναι τὸ ὀριζόμενον, πρῶτον μὲν ἐπισκοπεῖν εἰ μὴ πέφυκεν ἐν γίνεσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων· ἔνια γὰρ οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα ὥστε μηδὲν ἐν ἐξ αὐτῶν γίνεσθαι, οἷον γραμμὴ καὶ ἀριθμός.

Ἔτι εἰ τὸ μὲν ὠρισμένον ἐν ἐνί τινι πέφυκε τῷ πρώτῳ γίνεσθαι, ἐξ ὧν δ' ἔφησεν αὐτὸ εἶναι μὴ ἐν ἐνί τῷ πρώτῳ ἀλλ' ἐκάτερον ἐν ἐκατέρῳ. Δῆλον γὰρ ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἐκ τούτων ἐκεῖνο· ἐν οἷς γὰρ τὰ μέρη, καὶ τὸ ὅλον ἀνάγκη ὑπάρχειν, ὥστ' οὐκ ἐν ἐνί τὸ ὅλον πρώτῳ ἀλλ' ἐν πλείοσιν.

Εἰ δὲ καὶ τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον ἐν ἐνί τινι πρώτῳ, σκοπεῖν εἰ μὴ ἐν τῷ αὐτῷ, ἀλλ' ἐν ἐτέρῳ τὸ ὅλον καὶ ἐν ἐτέρῳ τὰ μέρη.

[150b] Πάλιν εἰ τῷ ὅλῳ συμφθεῖρεται τὰ μέρη· ἀνάπαλιν γὰρ δεῖ συμβαίνειν, τῶν μερῶν φθαρέντων φθειρεσθαι τὸ ὅλον, τοῦ δ' ὅλου φθαρέντος οὐκ ἀναγκαῖον καὶ τὰ μέρη ἐφθάρθαι.

Ἡ εἰ τὸ μὲν ὅλον ἀγαθὸν ἢ καλόν, τὰ δὲ μηδέτερα, ἢ ἀνάπαλιν τὰ μὲν ἀγαθὰ ἢ κακὰ, τὸ δ' ὅλον μηδέτερον· οὔτε γὰρ ἐκ μηδετέρων δυνατὸν ἢ ἀγαθὸν τι ἢ κακὸν γενέσθαι, οὔτ' ἐκ κακῶν ἢ ἀγαθῶν μηδέτερον.

Ἡ εἰ μᾶλλον μὲν θάτερον ἀγαθὸν ἢ θάτερον κακόν, τὸ δ' ἐκ τούτων μὴ μᾶλλον ἀγαθὸν ἢ κακόν, οἷον εἰ ἡ ἀναίδεια ἐξ ἀνδρείας καὶ ψευδοῦς δόξης· μᾶλλον γὰρ ἀγαθὸν ἢ ἀνδρεία ἢ κακὸν ἢ ψευδῆς δόξα. Ἔδει οὖν καὶ τὸ ἐκ τούτων ἀκολουθεῖν τῷ μᾶλλον, καὶ εἶναι ἢ ἀπλῶς ἀγαθόν, ἢ μᾶλλον ἀγαθὸν ἢ κακόν.

Ἡ τοῦτο μὲν οὐκ ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ ἐκάτερον ἢ καθ' αὐτὸ ἀγαθὸν ἢ κακόν· πολλὰ γὰρ τῶν ποιητικῶν καθ' αὐτὰ μὲν οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ, μειχθέντα δέ, ἢ ἀνάπαλιν ἐκάτερον μὲν ἀγαθόν, μειχθέντα δὲ κακόν ἢ οὐδέτερον. Μάλιστα δὲ καταφανές τὸ νῦν ῥηθὲν ἐπὶ τῶν ὑγιεινῶν καὶ νοσωδῶν· ἔνια γὰρ τῶν φαρμάκων οὕτως ἔχει ὥστ' ἐκάτερον μὲν εἶναι ἀγαθόν, ἐὰν δ' ἄμφω δοθῇ μειχθέντα, κακόν.

Πάλιν εἰ ἐκ βελτίονος καὶ χείρονος ὄν μὴ ἔστι τὸ ὅλον τοῦ μὲν βελτίονος χείρον, τοῦ δὲ χείρονος βέλτιον.

(Ἡ οὐδὲ τοῦτ' ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ καθ' αὐτὰ ἢ τὰ ἐξ ὧν σύγκειται ἀγαθὰ, ἀλλ' οὐδὲν κωλύει τὸ ὅλον μὴ γίνεσθαι ἀγαθόν, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρτίως ῥηθέντων.)

Ἔτι εἰ συνώνυμον τὸ ὅλον θατέρῳ· οὐ δεῖ γάρ, καθάπερ οὐδ' ἐπὶ τῶν συλλαβῶν· οὐδενὶ γὰρ τῶν στοιχείων ἐξ ὧν σύγκειται ἢ συλλαβὴ συνώνυμός ἐστιν.

Ἔτι εἰ μὴ εἴρηκε τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως· οὐ γὰρ αὐτάρκες πρὸς τὸ γνωρίσαι τὸ εἰπεῖν ἐκ τούτων. Οὐ γὰρ τὸ ἐκ τούτων ἀλλὰ τὸ οὕτως ἐκ τούτων ἐκάστου τῶν συνθέτων ἢ οὐσία, καθάπερ ἐπ' οἰκίας· οὐ γάρ, ἂν ὅπως οὖν συντεθῇ ταῦτα, οἰκία ἐστίν.

Εἰ δὲ τότε μετὰ τοῦδε ἀποδέδωκε, πρῶτον μὲν ῥητέον ὅτι τότε μετὰ τοῦδε ἢ τοῖσδε ταυτὸν ἢ τῷ ἐκ τῶνδε· ὁ γὰρ λέγων μέλι μεθ' ὕδατος ἦτοι μέλι καὶ ὕδωρ λέγει ἢ τὸ ἐκ μέλιτος καὶ ὕδατος. Ὡστ' ἐὰν ὀποτερῶν τῶν εἰρημένων ταυτὸν ὁμολογήσῃ εἶναι τὸ τότε μετὰ τοῦδε, ταῦτα ἀρμόσει λέγειν ἄπερ πρὸς ἐκάτερον τούτων ἔμπροσθεν εἴρηται.

Ἔτι διελόμενον ὁσαυτῶς λέγεται ἕτερον μεθ' ἐτέρου σκοπεῖν εἰ μηδαμῶς τότε μετὰ τοῦδε. Οἷον εἰ λέγεται ἕτερον μεθ' ἐτέρου ἢ ὡς ἐν τινι ταυτῷ δεκτικῷ, καθάπερ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία ἐν ψυχῇ, ἢ ἐν τόπῳ τῷ αὐτῷ ἢ ἐν χρόνῳ τῷ αὐτῷ, μηδαμῶς δ' ἀληθές τὸ εἰρημένον ἐπὶ τούτων, δῆλον ὅτι οὐδενὸς ἂν εἴη ὁ ἀποδοθεὶς ὀρισμός, ἐπειδὴ οὐδαμῶς τότε μετὰ τοῦδε ἐστίν.

[151a] Εἰ δὲ τῶν διαιρεθέντων ἀληθὲς τὸ ἐν ταύτῳ χρόνῳ ἐκάτερον ὑπάρχειν, σκοπεῖν εἰ ἐνδέχεται μὴ πρὸς ταυτόν λέγεσθαι ἐκάτερον. Οἷον εἰ τὴν ἀνδρείαν ὠρίσατο τόλμαν μετὰ διανοίας ὀρθῆς· ἐνδέχεται γὰρ τόλμαν μὲν ἔχειν τοῦ ἀποστερεῖν, ὀρθὴν δὲ διάνοιαν περὶ τὰ ὑγιεινά, ἀλλ' οὕτω ἀνδρεῖος ὁ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τότε μετὰ τοῦδε ἔχων. Ἔτι εἰ καὶ πρὸς ταυτόν ἄμφω λέγεται, οἷον πρὸς τὰ ἰατρικά· οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ τόλμαν καὶ ὀρθὴν διάνοιαν ἔχειν πρὸς τὰ ἰατρικά· ἀλλ' ὅμως οὐδ' οὕτως ἀνδρεῖος ὁ τότε μετὰ τοῦδε ἔχων. Οὕτε γὰρ πρὸς ἕτερον αὐτῶν ἐκάτερον δεῖ λέγεσθαι οὔτε πρὸς ταυτόν τὸ τυχόν, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῆς ἀνδρείας τέλος, οἷον πρὸς τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους ἢ εἴ τι μᾶλλον τούτου τέλος.

Ἔνια δὲ τῶν οὕτως ἀποδιδομένων οὐδαμῶς ὑπὸ τὴν εἰρημένην πίπτει διαίρεσιν, οἷον εἰ ἡ ὀργὴ λύπη μεθ' ὑπολήψεως τοῦ ὀλιγωρεῖσθαι. Ὅτι γὰρ διὰ τὴν ὑπόληψιν τὴν τοιαύτην ἡ λύπη γίνεται, τοῦτο βούλεται δηλοῦν· τὸ δὲ διὰ τότε γίνεσθαι τι οὐκ ἔστι ταυτό τῷ μετὰ τούτου τόδ' εἶναι κατ' οὐδένα τῶν εἰρημένων τρόπων.

Τοπικῶν ζ', Κεφάλαιον Ι4ον

Πάλιν εἰ τὴν τούτων σύνθεσιν εἶρηκε τὸ ὅλον, οἷον τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος σύνθεσιν ζῶον, πρῶτον μὲν σκοπεῖν εἰ μὴ εἶρηκε ποία σύνθεσις, καθάπερ εἰ σάρκα ὀριζόμενος ἢ ὄστουν τὴν πυρὸς καὶ γῆς καὶ ἀέρος εἶπε σύνθεσιν. οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ σύνθεσιν εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ ποία τις προσδιοριστέον· οὐ γὰρ ὁπωσοῦν συντεθέντων τούτων σὰρξ γίνεται, ἀλλ' οὕτως μὲν συντεθέντων σὰρξ, οὕτως δ' ὄστουν. ἔοικε δ' οὐδ' εἶναι τὸ παράπαν συνθέσει ταυτόν οὐδέτερον τῶν εἰρημένων· συνθέσει μὲν γὰρ πάση διάλυσις ἐναντίον, τῶν δ' εἰρημένων οὐδετέρῳ οὐδέν. ἔτι εἰ ὁμοίως πιθανὸν πᾶν τὸ σύνθετον σύνθεσιν εἶναι ἢ μηδέν, τῶν δὲ ζώων ἕκαστον σύνθετον ὄν μὴ ἔστι σύνθεσις, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν τῶν συνθέτων σύνθεσις ἂν εἴη.

Πάλιν εἰ ὁμοίως ἔν τινι πέφυκεν ὑπάρχειν τάναντία, ὥρισται δὲ διὰ θατέρου, δηλον ὅτι οὐχ ὥρισται. εἰ δὲ μή, πλείους τοῦ αὐτοῦ συμβήσεται ὀρισμοὺς εἶναι· τί γὰρ μᾶλλον ὁ διὰ τούτου ἢ ὁ διὰ τοῦ ἐτέρου ὀρισάμενος εἶρηκεν, ἐπεὶ ὁμοίως ἀμφοτέρω πέφυκε γίνεσθαι ἐν αὐτῷ; τοιοῦτος δ' ὁ τῆς ψυχῆς ὅρος, εἰ ἔστιν «οὐσία ἐπιστήμης δεκτικὴ»· ὁμοίως γὰρ καὶ ἀγνοίας ἐστὶ δεκτικὴ.

[151b] Δεῖ δὲ καὶ ἂν μὴ πρὸς ὅλον ἔχη τις ἐπιχειρεῖν τὸν ὀρισμὸν διὰ τὸ μὴ γνώριμον εἶναι τὸ ὅλον, πρὸς τῶν μερῶν τι ἐπιχειρεῖν, ἂν ἢ γνώριμον καὶ μὴ καλῶς ἀποδεδομένον φαίνεται· τοῦ γὰρ μέρους ἀναιρεθέντος καὶ ὁ πᾶς ὀρισμὸς ἀναιρεῖται. ὅσοι τ' ἀσαφεῖς τῶν ὀρισμῶν, συνδιορθώσαντα καὶ συσηματίσαντα πρὸς τὸ δηλοῦν τι καὶ ἔχειν ἐπιχείρημα οὕτως ἐπισκοπεῖν· ἀναγκαῖον γὰρ τῷ ἀποκρινόμενῳ ἢ δέχεσθαι τὸ ἐκλαμβανόμενον ὑπὸ τοῦ ἐρωτῶντος ἢ αὐτὸν διασαφῆσαι τί ποτε τυγχάνει τὸ δηλούμενον ὑπὸ τοῦ λόγου.

ἔτι καθάπερ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις νόμον εἰώθασιν ἐπισφύρειν, κἂν ἢ βελτίων ὁ ἐπισφερόμενος, ἀναιροῦσι τὸν ἔμπροσθεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ὀρισμῶν ποιητέον καὶ αὐτὸν ὀρισμὸν ἕτερον οἰστέον· ἂν γὰρ φαίνεται βελτίων καὶ μᾶλλον δηλῶν τὸ ὀριζόμενον, δηλον ὅτι ἀνηρημένος ἔσται ὁ κείμενος, ἐπειδὴ οὐκ εἰσὶ πλείους τοῦ αὐτοῦ ὀρισμοί.

Πρὸς ἅπαντας δὲ τοὺς ὀρισμοὺς οὐκ ἐλάχιστον στοιχεῖον τὸ πρὸς ἑαυτὸν εὐστόχως ὀρίσασθαι τὸ προκείμενον ἢ καλῶς εἰρημένον ὅρον ἀναλαβεῖν· ἀνάγκη γὰρ ὥσπερ πρὸς παράδειγμα θεώμενον τό τ' ἐλλεῖπον ὧν προσῆκεν ἔχειν τὸν ὀρισμὸν καὶ τὸ προσκείμενον περιέργως καθορᾶν ὥστε μᾶλλον ἐπιχειρημάτων εὐπορεῖν.

Τὰ μὲν οὖν περὶ τοὺς ὀρισμοὺς ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω. >

Τοπικῶν Ζ΄

8 Βιβλία: [Α΄](#), [Β΄](#), [Γ΄](#), [Δ΄](#), [Ε΄](#), [ς΄](#), [Ζ΄](#), [Η΄](#)

Βιβλίον 7ον

Τοπικῶν Ζ΄, Κεφάλαιον 1ον

Πότερον δὲ ταῦτόν ἢ ἕτερον κατὰ τὸν κυριώτατον τῶν ῥηθέντων περὶ ταύτου τρόπων (ἐλέγετο δὲ κυριώτατα ταῦτόν τὸ τῷ ἀριθμῷ ἔν) σκοπεῖν ἕκ τε τῶν πτώσεων καὶ τῶν συστοίχων καὶ τῶν ἀντικειμένων. Εἰ γὰρ ἡ δικαιοσύνη ταῦτόν τῇ ἀνδρείᾳ, καὶ ὁ δίκαιος τῷ ἀνδρείῳ καὶ τὸ δικαίως τῷ ἀνδρείως. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων· εἰ γὰρ τάδε ταῦτά, καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις ταῦτά καθ' ὅποιον τῶν λεγομένων ἀντιθέσεων· οὐδὲν γὰρ διαφέρει τὸ τούτῳ ἢ τούτῳ ἀντικείμενον λαβεῖν, ἐπειδὴ ταῦτόν ἐστιν.

Πάλιν ἐκ τῶν ποιητικῶν καὶ φθαρτικῶν καὶ γενέσεων καὶ φθορῶν καὶ ὅλως τῶν ὁμοίως ἐχόντων πρὸς ἑκάτερον· ὅσα γὰρ ἀπλῶς ταῦτά, καὶ αἱ γενέσεις αὐτῶν καὶ αἱ φθοραὶ αἱ αὐταὶ καὶ τὰ ποιητικά καὶ τὰ φθαρτικά.

[152a] Σκοπεῖν δὲ καὶ ὧν θάτερον μάλιστα λέγεται ὀτιοῦν, εἰ καὶ θάτερον τῶν αὐτῶν τούτων κατὰ τὸ αὐτὸ μάλιστα λέγεται, καθάπερ Ξενοκράτης τὸν εὐδαίμονα βίον καὶ τὸν σπουδαῖον ἀποδείκνυσι τὸν αὐτόν, ἐπειδὴ πάντων τῶν βίων αἰρετώτατος ὁ σπουδαῖος καὶ ὁ εὐδαίμων· ἔν γὰρ τὸ αἰρετώτατον καὶ μέγιστον. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων.

Δεῖ δ' ἑκάτερον ἐν ἀριθμῷ εἶναι τὸ λεγόμενον μέγιστον ἢ αἰρετώτατον· εἰ δὲ μή, οὐκ ἔσται δεδειγμένον ὅτι ταῦτόν. Οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, εἰ ἀνδρειότατοι τῶν Ἑλλήνων Πελοποννήσιοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, τοὺς αὐτοὺς εἶναι Πελοποννησίους Λακεδαιμονίους, ἐπειδὴ οὐχ εἷς ἀριθμῷ Πελοποννήσιος καὶ Λακεδαιμόνιος, ἀλλὰ περιέχεσθαι μὲν τὸν ἕτερον ὑπὸ τοῦ ἑτέρου ἀναγκαῖον, καθάπερ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, εἰ δὲ μή, συμβήσεται ἀλλήλων εἶναι βελτίους, ἔαν μὴ περιέχονται οἱ ἕτεροι ὑπὸ τῶν ἑτέρων. Ἀναγκαῖον γὰρ τοὺς Πελοποννησίους βελτίους εἶναι τῶν Λακεδαιμονίων, εἴπερ μὴ περιέχονται οἱ ἕτεροι ὑπὸ τῶν ἑτέρων· πάντων γὰρ τῶν λοιπῶν εἰσι βελτίους. Ὅμοίως δὲ καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀνάγκη βελτίους εἶναι τῶν Πελοποννησίων· καὶ γὰρ οὗτοι πάντων τῶν λοιπῶν εἰσι βελτίους. Ὡστε ἀλλήλων βελτίους γίνονται. Δῆλον οὖν ὅτι ἐν ἀριθμῷ δεῖ εἶναι τὸ βέλτιστον καὶ μέγιστον λεγόμενον, εἰ μέλλει ὅτι ταῦτόν ἀποδείκνυσθαι. Διὸ καὶ Ξενοκράτης οὐκ ἀποδείκνυσιν· οὐ γὰρ εἷς ἀριθμῷ ὁ εὐδαίμων καὶ ὁ σπουδαῖος βίος, ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον τὸν αὐτόν εἶναι, διότι ἄμφω αἰρετώτατοι, ἀλλὰ τὸν ἕτερον ὑπὸ τὸν ἕτερον.

Πάλιν σκοπεῖν εἰ ᾧ θάτερον ταῦτόν, καὶ θάτερον· εἰ γὰρ μὴ ἀμφοτέρω τῷ αὐτῷ ταῦτά, δῆλον ὅτι οὐδ' ἀλλήλοις.

Ἔτι ἐκ τῶν τούτοις συμβεβηκότων καὶ οἷς ταῦτα συμβέβηκεν ἐπισκοπεῖν· ὅσα γὰρ θατέρῳ συμβέβηκε, καὶ θατέρῳ δεῖ συμβεβηκέναι, καὶ οἷς θάτερον αὐτῶν συμβέβηκε, καὶ θάτερον δεῖ συμβεβηκέναι. Εἰ δέ τι τούτων διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ ταῦτά.

Ὅρᾶν δὲ καὶ εἰ μὴ ἐν ἐνὶ γένει κατηγορίας ἀμφοτέρω, ἀλλὰ τὸ μὲν ποιὸν τὸ δὲ ποσὸν ἢ πρὸς τι δηλοῖ.

Πάλιν εἰ τὸ γένος ἑκατέρου μὴ ταυτόν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀγαθὸν τὸ δὲ κακόν, ἢ τὸ μὲν ἀρετὴ τὸ δὲ ἐπιστήμη.

[152b] Ἦ εἰ τὸ μὲν γένος ταυτόν, αἱ δὲ διαφοραὶ μὴ αἱ αὐταὶ ἑκατέρου κατηγοροῦνται, ἀλλὰ τοῦ μὲν ὅτι θεωρητικὴ ἐπιστήμη, τοῦ δὲ ὅτι πρακτικὴ. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον, εἰ τὸ μὲν δέχεται τὸ μᾶλλον τὸ δὲ μή, ἢ εἰ ἄμφω μὲν δέχεται μὴ ἅμα δέ· καθάπερ ὁ μᾶλλον ἐρῶν οὐ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ τῆς συνουσίας, ὥστ' οὐ ταυτόν ἔρως καὶ ἐπιθυμία συνουσίας.

Ἔτι ἐκ τῆς προσθέσεως, εἰ τῶ αὐτῶ ἑκάτερον προστιθέμενον μὴ ποιεῖ τὸ ὅλον ταυτόν.

Ἦ εἰ τοῦ αὐτοῦ ἀφ' ἑκατέρου ἀφαιρεθέντος τὸ λοιπὸν ἕτερον, οἷον εἰ διπλάσιον ἡμίσεος καὶ πολλαπλάσιον ἡμίσεος ταυτόν ἔφησεν εἶναι. Ἀφαιρεθέντος γὰρ ἀφ' ἑκατέρου τοῦ ἡμίσεος τὰ λοιπὰ ταυτόν ἔδει δηλοῦν· οὐ δηλοῖ δέ· τὸ γὰρ διπλάσιον καὶ πολλαπλάσιον οὐ ταυτόν δηλοῖ.

Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον εἰ ἤδη τι συμβαίνει ἀδύνατον διὰ τῆς θέσεως, ἀλλὰ καὶ εἰ δυνατόν ἐξ ὑποθέσεως ὑπάρξει, καθάπερ τοῖς τὸ κενὸν καὶ τὸ πλήρες ἀέρος ταυτόν φάσκουσιν· δηλὸν γὰρ ὅτι ἐὰν ἐξέλθῃ ὁ ἀήρ, κενὸν μὲν οὐχ ἦττον ἀλλὰ μᾶλλον ἔσται, πλήρες δ' ἀέρος οὐκέτι ἔσται. Ὡστε ὑποτεθέντος τινὸς εἴτε ψευδοῦς εἴτ' ἀληθοῦς (οὐδὲν γὰρ διαφέρει) τὸ μὲν ἕτερον ἀναιρεῖται αὐτῶν, τὸ δ' ἕτερον οὐ. Ὡστ' οὐ ταυτόν.

Καθόλου δ' εἰπεῖν ἐκ τῶν ὁπωσοῦν ἑκατέρου κατηγορουμένων καὶ ὧν ταῦτα κατηγορεῖται σκοπεῖν εἴ που διαφωνεῖ· ὅσα γὰρ θατέρου κατηγορεῖται, καὶ θατέρου κατηγορεῖσθαι δεῖ, καὶ ὧν θάτερον κατηγορεῖται, καὶ θάτερον κατηγορεῖσθαι δεῖ.

Ἔτι ἐπεὶ πολλαχῶς τὸ ταυτόν λέγεται, σκοπεῖν εἰ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον ταυτὰ ἐστίν· τὰ γὰρ εἶδει ἢ γένει ταυτὰ ἢ οὐκ ἀνάγκη ἢ οὐκ ἐνδέχεται ἀριθμῶ ταυτὰ εἶναι· ἐπισκοποῦμεν δὲ πότερον οὕτω ταυτὰ ἢ οὐχ οὕτως.

Ἔτι εἰ δυνατόν θάτερον ἄνευ θατέρου εἶναι· οὐ γὰρ ἂν εἴη ταυτόν.

Οἱ μὲν οὖν πρὸς τὸ ταυτόν τόποι τοσοῦτοι λέγονται.

Τοπικῶν Ζ', Κεφάλαιον 2ον

Δῆλον δ' ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ἅπαντες οἱ πρὸς τὸ ταυτόν ἀνασκευαστικοὶ τόποι καὶ πρὸς ὄρον χρήσιμοι, καθάπερ ἔμπροσθεν εἴρηται· εἰ γὰρ μὴ ταυτόν δηλοῖ τό τ' ὄνομα καὶ ὁ λόγος, δηλὸν ὅτι οὐκ ἂν εἴη ὀρισμὸς ὁ ἀποδοθεὶς λόγος.

[153a] Τῶν δὲ κατασκευαστικῶν τόπων οὐδεὶς χρήσιμος πρὸς ὄρον· οὐ γὰρ ἀπόχρη δεῖξαι ταυτόν τὸ ὑπὸ τὸν λόγον καὶ τοῦνομα πρὸς τὸ κατασκευάσαι ὅτι ὀρισμὸς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα δεῖ ἔχειν τὰ παρηγγελμένα τὸν ὀρισμόν. Ἀναιρεῖν μὲν οὖν ὄρον οὕτως καὶ διὰ τούτων ἀεὶ πειρατέον.

Τοπικῶν Ζ', Κεφάλαιον Ζον

Ἐὰν δὲ κατασκευάζειν βουλόμεθα, πρῶτον μὲν εἰδέναι δεῖ ὅτι οὐδείς ἢ ὀλίγοι τῶν διαλεγομένων ὄρον συλλογίζονται, ἀλλὰ πάντες ἀρχὴν τὸ τοιοῦτον λαμβάνουσιν, οἷον οἱ τε περὶ γεωμετρίαν καὶ ἀριθμούς καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας μαθήσεις.

Εἴθ' ὅτι δι' ἀκριβείας μὲν ἄλλης ἐστὶ πραγματείας ἀποδοῦναι καὶ τί ἐστὶν ὄρος καὶ πῶς ὀρίζεσθαι δεῖ, νῦν δ' ὅσον ἰκανὸν πρὸς τὴν παροῦσαν χρεῖαν, ὥστε τοσοῦτον μόνον λεκτέον ὅτι δυνατόν γενέσθαι ὀρισμοῦ καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι συλλογισμόν. Εἰ γὰρ ἐστὶν ὄρος λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι τῷ πράγματι δηλῶν, καὶ δεῖ τὰ ἐν τῷ ὄρῳ κατηγορούμενα ἐν τῷ τί ἐστὶ τοῦ πράγματος μόνον κατηγορεῖσθαι, κατηγορεῖται δ' ἐν τῷ τί ἐστὶ τὰ γένη καὶ αἱ διαφοραί, φανερόν ὡς εἴ τις λάβοι ταῦτα ἅ μόνον ἐν τῷ τί ἐστὶ τοῦ πράγματος κατηγορεῖται, ὅτι ὁ ταῦτα ἔχων λόγος ὄρος ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη· οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἕτερον εἶναι ὄρον, ἐπειδὴ οὐδὲν ἕτερον ἐν τῷ τί ἐστὶ τοῦ πράγματος κατηγορεῖται. Ὅτι μὲν οὖν ἐγχωρεῖ συλλογισμόν ὄρου γενέσθαι, φανερόν.

Ἐκ τίνων δὲ δεῖ κατασκευάζειν, διώρισται μὲν ἐν ἐτέροις ἀκριβέστερον, πρὸς δὲ τὴν προκειμένην μέθοδον οἱ αὐτοὶ τόποι χρήσιμοι.

Σκεπτέον γὰρ ἐπὶ τῶν ἐναντίων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀντικειμένων, καὶ ὅλους τοὺς λόγους καὶ κατὰ μέρος ἐπισκοποῦντα.

Εἰ γὰρ ὁ ἀντικείμενος τοῦ ἀντικειμένου, καὶ τὸν εἰρημένον τοῦ προκειμένου ἀνάγκη εἶναι. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἐναντίων πλείους συμπλοκαί, ληπτέον τῶν ἐναντίων ὁποῖου ἂν μάλιστα φανερός ἦ ὁ ἐναντίος ὀρισμός. Ὅλους μὲν οὖν τοὺς λόγους καθάπερ εἴρηται σκεπτέον,

Κατὰ μέρος δ' ὧδε. Πρῶτον μὲν οὖν ὅτι τὸ ἀποδοθὲν γένος ὀρθῶς ἀποδέδοται. Εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ, τὸ δὲ προκείμενον μὴ ἔστιν ἐν τῷ αὐτῷ, δηλὸν ὅτι ἐν τῷ ἐναντίῳ ἂν εἴη, ἐπειδὴ ἀνάγκη τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν εἶναι. Καὶ τὰς διαφορὰς δὲ τὰς ἐναντίας τῶν ἐναντίων ἀξιούμεν κατηγορεῖσθαι, καθάπερ λευκοῦ καὶ μέλανος· τὸ μὲν γὰρ διακριτικὸν τὸ δὲ συγκριτικὸν ὄψεως. Ὡστ' εἰ τοῦ ἐναντίου αἱ ἐναντία κατηγοροῦνται, τοῦ προκειμένου αἱ ἀποδοθεῖσαι κατηγοροῦντ' ἂν, ὥστ' ἐπεὶ καὶ τὸ γένος καὶ αἱ διαφοραὶ ὀρθῶς ἀποδέδονται, δηλὸν ὅτι ὀρισμός ἂν εἴη ὁ ἀποδοθείς.

[153b] Ἡ οὐκ ἀναγκαῖον τῶν ἐναντίων τὰς ἐναντίας διαφορὰς κατηγορεῖσθαι, ἂν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἢ τὰ ἐναντία, ὧν δὲ τὰ γένη ἐναντία, οὐδὲν κωλύει τὴν αὐτὴν διαφορὰν κατ' ἀμφοῖν λέγεσθαι, οἷον κατὰ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας· τὸ μὲν γὰρ ἀρετὴ τὸ δὲ κακία ψυχῆς, ὥστε τὸ ψυχῆς διαφορὰ ἐν ἀμφοῖν λέγεται, ἐπειδὴ καὶ σώματος ἔστιν ἀρετὴ καὶ κακία.

Ἄλλ' οὖν τοῦτό γ' ἀληθές, ὅτι τῶν ἐναντίων ἢ ἐναντία ἢ αἱ αὐταὶ διαφοραὶ εἰσιν. Εἰ οὖν τοῦ ἐναντίου ἢ ἐναντία κατηγορεῖται, τούτου δὲ μή, δηλὸν ὅτι ἡ εἰρημένη τούτου ἂν κατηγοροῖτο.

Καθόλου δ' εἰπεῖν, ἐπεὶ ὁ ὀρισμός ἐστὶν ἐκ γένους καὶ διαφορῶν, ἂν ὁ τοῦ ἐναντίου ὀρισμός φανερός ἦ, καὶ ὁ τοῦ προκειμένου ὀρισμός φανερός ἔσται. Ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐναντίον ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἢ ἐν τῷ ἐναντίῳ, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ διαφοραὶ ἢ αἱ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἢ αἱ αὐταὶ κατηγοροῦνται, δηλὸν ὅτι τοῦ προκειμένου ἦτοι τὸ αὐτὸ γένος ἂν κατηγοροῖτο ὅπερ καὶ τοῦ ἐναντίου, αἱ δὲ διαφοραὶ ἐναντία, ἢ ἅπασαι ἢ τινές, αἱ δὲ λοιπαὶ αἱ αὐταί· ἢ ἀνάπαλιν αἱ μὲν διαφοραὶ αἱ αὐταὶ τὰ δὲ γένη ἐναντία· ἢ ἄμφω ἐναντία, καὶ τὰ γένη καὶ αἱ διαφοραί. Ἀμφότερα γὰρ ταῦτα εἶναι οὐκ ἐνδέχεται· εἰ δὲ μή, ὁ αὐτὸς ὀρισμός τῶν ἐναντίων ἔσται.

Ἔτι ἐκ τῶν πτώσεων καὶ τῶν συστοίχων· ἀνάγκη γὰρ ἀκολουθεῖν τὰ γένη τοῖς γένεσι καὶ τοὺς ὄρους τοῖς ὄροις. Οἷον εἰ ἡ λήθη ἐστὶν ἀποβολὴ ἐπιστήμης, καὶ τὸ ἐπιλανθάνεσθαι ἀποβάλλειν ἐπιστήμην ἔσται καὶ τὸ ἐπιλελῆσθαι ἀποβεβληκέναι ἐπιστήμην. Ἐνὸς οὖν ὁποιοῦν τῶν εἰρημένων ὁμολογηθέντος ἀνάγκη καὶ τὰ λοιπὰ ὁμολογεῖσθαι. Ὅμοίως δὲ καὶ εἰ ἡ φθορὰ διάλυσις οὐσίας, καὶ τὸ φθεῖρεσθαι διαλύεσθαι οὐσίαν καὶ τὸ φθαρτικῶς διαλυτικῶς, εἴ τε τὸ φθαρτικὸν διαλυτικὸν οὐσίας, καὶ ἡ φθορὰ διάλυσις οὐσίας. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ὡσθ' ἐνὸς ὁποιοῦν ληφθέντος καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ὁμολογεῖται.

Καὶ ἐκ τῶν ὁμοίως δ' ἐχόντων πρὸς ἄλληλα. Εἰ γὰρ τὸ ὑγιεινὸν ποιητικὸν ὑγείας, καὶ τὸ εὐεκτικὸν ποιητικὸν εὐεξίας ἔσται καὶ τὸ ὠφέλιμον ποιητικὸν ἀγαθοῦ. Ὅμοίως γὰρ ἕκαστον τῶν εἰρημένων πρὸς τὸ οἰκεῖον τέλος ἔχει, ὥστ' εἰ ἐνὸς αὐτῶν ὀρισμὸς ἐστὶ τὸ ποιητικὸν εἶναι τοῦ τέλους, καὶ τῶν λοιπῶν ἐκάστου οὗτος ἂν εἴη ὀρισμὸς.

[154a] Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ ὁμοίως, ὁσαυτῶς ἐνδέχεται κατασκευάσαι δύο πρὸς δύο συγκρίνοντα. Οἷον εἰ μᾶλλον ὄδε τοῦδε ἢ ὄδε τοῦδε ὀρισμὸς, ὁ δὲ ἦττον ὀρισμὸς, καὶ ὁ μᾶλλον. Καὶ εἰ ὁμοίως ὄδε τοῦδε καὶ ὄδε τοῦδε, εἰ ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου, καὶ ὁ λοιπὸς τοῦ λοιποῦ.

Ἐνὸς δ' ὀρισμοῦ πρὸς δύο συγκρινόμενου ἢ δύο ὀρισμῶν πρὸς ἓν, οὐδὲν χρήσιμος ἢ ἐκ τοῦ μᾶλλον ἐπίσκεψις· οὔτε γὰρ ἓνα δυοῖν οὔτε δύο τοῦ αὐτοῦ ὄρους δυνατόν ἐστὶν εἶναι.

Τοπικῶν Ζ', Κεφάλαιον 4ον

Εἰσὶ δὲ [καὶ] ἐπικαιρότατοι τῶν τόπων οἳ τε νῦν εἰρημένοι καὶ οἱ ἐκ τῶν συστοίχων καὶ τῶν πτώσεων. Διὸ καὶ δεῖ μάλιστα κατέχειν καὶ προχεῖρους ἔχειν τούτους· χρησιμώτατοι γὰρ πρὸς πλεῖστα. Καὶ τῶν ἄλλων δὲ τοὺς μάλιστα κοινούς· οὗτοι γὰρ ἐνεργότατοι τῶν λοιπῶν, οἷον τό τ' ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὰ καθ' ἕκαστα καὶ τὸ ἐπὶ τῶν εἰδῶν σκοπεῖν εἰ ἐφαρμόττει ὁ λόγος, ἐπειδὴ συνώνυμον τὸ εἶδος ἐστίν. Ἔστι δὲ χρήσιμον τὸ τοιοῦτον πρὸς τοὺς τιθεμένους ιδέας εἶναι, καθάπερ πρότερον εἴρηται. Ἔτι εἰ μεταφέρων εἴρηκε τοῦνομα ἢ αὐτὸ αὐτοῦ κατηγορήκεν ὡς ἕτερον. Καὶ εἴ τις ἄλλος κοινὸς καὶ ἐνεργὸς τῶν τόπων ἐστί, τούτῳ χρηστέον.

Τοπικῶν Ζ', Κεφάλαιον 5ον

Ὅτι δὲ χαλεπώτερον κατασκευάζειν ἢ ἀνασκευάζειν ὄρον, ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα ῥηθησομένων φανερόν. Καὶ γὰρ ἰδεῖν αὐτὸν καὶ λαβεῖν παρὰ τῶν ἐρωτωμένων τὰς τοιαύτας προτάσεις οὐκ εὐπετές, οἷον ὅτι τῶν ἐν τῷ ἀποδοθέντι λόγῳ τὸ μὲν γένος τὸ δὲ διαφορά, καὶ ὅτι ἐν τῷ τί ἐστὶ τὸ γένος καὶ αἱ διαφοραὶ κατηγοροῦνται· ἄνευ δὲ τούτων ἀδύνατον ὀρισμοῦ γενέσθαι συλλογισμόν. Εἰ γὰρ τινα καὶ ἄλλα ἐν τῷ τί ἐστὶ τοῦ πράγματος κατηγορεῖται, ἄδηλον πότερον ὁ ῥηθὴς ἢ ἕτερος αὐτοῦ ὀρισμὸς ἐστίν, ἐπειδὴ ὀρισμὸς ἐστὶ λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνων.

Δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶνδε. Ῥῆον γὰρ ἐν συμπεράνασθαι ἢ πολλά. Ἀναιροῦντι μὲν οὖν ἀπόχρη πρὸς ἐν διαλεγῆναι· ἐν γὰρ ὁποιοῦν ἀνασκευάσαντες ἀνηρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὄρον· κατασκευάζοντι δὲ πάντα ἀνάγκη συμβιβάζειν ὅτι ὑπάρχει τὰ ἐν τῷ ὄρῳ.

[154b] Ἔτι κατασκευάζοντι μὲν καθόλου οἰστέον συλλογισμόν· δεῖ γὰρ κατὰ παντὸς οὗ τοῦνομα <κατηγορεῖται> κατηγορεῖσθαι τὸν ὄρον, καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ἀντιστρέφειν, εἰ μέλλει ἴδιος εἶναι ὁ ἀποδοθεὶς ὄρος. Ἀνασκευάζοντα δ' οὐκέτι ἀνάγκη δεῖξαι τὸ καθόλου· ἀπόχρη γὰρ τὸ δεῖξαι ὅτι οὐκ ἀληθεύεται περὶ τίνος τῶν ὑπὸ τοῦνομα ὁ λόγος. Εἴτε καὶ καθόλου δέοι ἀνασκευάσαι, οὐδ' ὡς τὸ

ἀντιστρέφειν ἀναγκαῖον ἐπὶ τοῦ ἀνασκευάζειν· ἀπόχρη γὰρ ἀνασκευάζοντι καθόλου τὸ δεῖξαι ὅτι κατ' οὐδενὸς ὧν τοῦνομα κατηγορεῖται καὶ ὁ λόγος κατηγορεῖται. Τὸ δ' ἀνάπαλιν οὐκ ἀναγκαῖον προσδεῖξαι, ὅτι καθ' ὧν ὁ λόγος μὴ κατηγορεῖται τοῦνομα κατηγορεῖται.

Ἔτι εἰ καὶ παντὶ ὑπάρχει τῷ ὑπὸ τοῦνομα μὴ μόνῳ δέ, ἀνηρημένος γίνεται ὁ ὀρισμός.

Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸ γένος ἔχει· ἐν ἀμφοτέροις γὰρ ἀνασκευάζειν ἢ κατασκευάζειν ῥᾶον.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ ἰδίου φανερόν ἐκ τῶν εἰρημένων· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν συμπλοκῇ τὸ ἴδιον ἀποδίδεται, ὥστ' ἀνασκευάζειν μὲν ἔστιν ἐν ἀνελόνα, κατασκευάζοντι δὲ ἀνάγκη πάντα συλλογίζεσθαι,

Σχεδὸν δὲ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ὅσα πρὸς τὸν ὀρισμόν, καὶ πρὸς τὸ ἴδιον ἀρμόσει λέγεσθαι (παντὶ τε γὰρ δεῖ τῷ ὑπὸ τοῦνομα τὸν κατασκευάζοντα δεικνύναι ὅτι ὑπάρχει, ἀνασκευάζοντι δ' ἀπόχρη ἐνὶ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον· εἴ τε καὶ παντὶ ὑπάρχει μὴ μόνῳ δέ, καὶ οὕτως ἀνεσκευασμένον γίνεται, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ὀρισμοῦ ἐλέγετο).

Περὶ δὲ τοῦ γένους, ὅτι κατασκευάζειν μὲν ἀνάγκη μοναχῶς παντὶ δείξαντα ὑπάρχον, ἀνασκευάζεται δὲ διχῶς· καὶ γὰρ εἰ μηδενὶ καὶ εἰ τινὶ δέδεικται μὴ ὑπάρχον, ἀνήρηται τὸ ἐν ἀρχῇ.

Ἔτι κατασκευάζοντι μὲν οὐκ ἀπόχρη ὅτι ὑπάρχει δεῖξαι, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὡς γένος ὑπάρχει δεικτέον· ἀνασκευάζοντι δ' ἰκανὸν τὸ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον ἢ τινὶ ἢ παντί.

Ἔοικε δ', ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ διαφθεῖραι τοῦ ποιῆσαι ῥᾶον, οὕτω καὶ ἐπὶ τούτων τὸ ἀνασκευάσαι τοῦ κατασκευάσαι.

Ἐπὶ δὲ τοῦ συμβεβηκότος τὸ μὲν καθόλου ῥᾶον ἀνασκευάζειν ἢ κατασκευάζειν· κατασκευάζοντι μὲν γὰρ δεικτέον ὅτι παντὶ, ἀνασκευάζοντι δ' ἀπόχρη ἐνὶ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον. Τὸ δ' ἐπὶ μέρους ἀνάπαλιν ῥᾶον κατασκευάσαι ἢ ἀνασκευάσαι· κατασκευάζοντι μὲν γὰρ ἀπόχρη δεῖξαι τινὶ ὑπάρχον, ἀνασκευάζοντι δὲ δεικτέον ὅτι οὐδενὶ ὑπάρχει.

[155a] Φανερόν δὲ καὶ ὅτι πάντων ῥᾶστον ὄρον ἀνασκευάσαι· πλεῖστα γὰρ ἐν αὐτῷ τὰ δεδομένα πολλῶν εἰρημένων, ἐκ δὲ τῶν πλείονων θάττον γίνεται συλλογισμός· εἰκὸς γὰρ ἐν τοῖς πολλοῖς μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς ὀλίγοις ἀμάρτημα γίνεσθαι.

Ἔτι πρὸς μὲν ὄρον ἐνδέχεται καὶ διὰ τῶν ἄλλων ἐπιχειρεῖν· εἴτε γὰρ μὴ ἴδιος ὁ λόγος, εἴτε μὴ γένος τὸ ἀποδοθέν, εἴτε μὴ ὑπάρχει τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ, ἀνηρημένος γίνεται ὁ ὀρισμός. Πρὸς δὲ τὰ ἄλλα οὔτε τὰ ἐκ τῶν ὄρων οὔτε τᾶλλα ἐνδέχεται πάντ' ἐπιχειρεῖν· μόνα γὰρ τὰ πρὸς τὸ συμβεβηκὸς κοινὰ πάντων τῶν εἰρημένων ἐστίν. Ὑπάρχειν μὲν γὰρ δεῖ ἕκαστον τῶν εἰρημένων· εἰ δὲ μὴ ὡς ἴδιον ὑπάρχει τὸ γένος, οὐδέπω ἀνήρηται τὸ γένος· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἴδιον οὐκ ἀναγκαῖον ὡς γένος, οὐδὲ τὸ συμβεβηκὸς ὡς γένος ἢ ἴδιον, ἀλλ' ὑπάρχειν μόνον. Ὡστ' οὐ δυνατὸν ἐκ τῶν ἐτέρων πρὸς τὰ ἕτερα ἐπιχειρεῖν ἀλλ' ἢ ἐπὶ τοῦ ὀρισμοῦ. Δῆλον οὖν ὅτι ῥᾶστον πάντων ὄρον ἀναιρεῖν,

Κατασκευάζειν δὲ χαλεπώτατον· ἐκεῖνά τε γὰρ δεῖ πάντα συλλογίσασθαι (καὶ γὰρ ὅτι ὑπάρχει τὰ εἰρημένα καὶ ὅτι γένος τὸ ἀποδοθέν καὶ ὅτι ἴδιος ὁ λόγος), καὶ ἔτι παρὰ ταῦτα ὅτι δηλοῖ τὸ τί ἦν εἶναι ὁ λόγος, καὶ τοῦτο καλῶς δεῖ πεποιηκέναι.

[155b] Τῶν δ' ἄλλων τὸ ἴδιον μάλιστα τοιοῦτον· ἀναιρεῖν μὲν γὰρ ῥᾶον διὰ τὸ ἐκ πολλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· κατασκευάζειν δὲ χαλεπώτατον, ὅτι τε πολλὰ δεῖ συμβιβάσαι, καὶ πρὸς τούτῳ ὅτι μόνῳ ὑπάρχει καὶ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος.

Ῥᾶστον δὲ πάντων κατασκευάσαι τὸ συμβεβηκός· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις οὐ μόνον ὑπάρχον, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὕτως ὑπάρχει, δεικτέον· ἐπὶ δὲ τοῦ συμβεβηκότος ὅτι ὑπάρχει μόνον ἰκανὸν δεῖξει.

Ἀνασκευάζειν δὲ χαλεπώτατον τὸ συμβεβηκός, ὅτι ἐλάχιστα ἐν αὐτῷ δέδοται· οὐ γὰρ προσσημαίνεται ἐν τῷ συμβεβηκότι πῶς ὑπάρχει. Ὡστ' ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων διχῶς ἔστιν ἀνελεῖν, ἢ δείξαντα ὅτι οὐχ ὑπάρχει ἢ ὅτι οὐχ οὕτως ὑπάρχει· ἐπὶ δὲ τοῦ συμβεβηκότος οὐκ ἔστιν ἀνελεῖν ἀλλ' ἢ δείξαντα ὅτι οὐχ ὑπάρχει.

Οἱ μὲν οὖν τόποι δι' ὧν εὐπορήσομεν πρὸς ἕκαστα τῶν προβλημάτων ἐπιχειρεῖν σχεδὸν ἰκανῶς ἐξηρίθμηνται.

Τοπικῶν Η'

8 Βιβλία: [Α'](#), [Β'](#), [Γ'](#), [Δ'](#), [Ε'](#), [ς'](#), [Ζ'](#), Η'

Βιβλίον 8ον

Τοπικῶν Η', Κεφάλαιον 1ον

[156a] Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τάξεως καὶ πῶς δεῖ ἐρωτᾶν λεκτέον. Δεῖ δὲ πρῶτον μὲν ἐρωτηματίζειν μέλλοντα τὸν τόπον εὑρεῖν ὅθεν ἐπιχειρητέον, δεύτερον δὲ ἐρωτηματίσαι καὶ τάξαι καθ' ἕκαστα πρὸς ἑαυτὸν, τὸ δὲ λοιπὸν καὶ τρίτον εἰπεῖν ἤδη ταῦτα πρὸς ἕτερον. Μέχρι μὲν οὖν τοῦ εὑρεῖν τὸν τόπον ὁμοίως τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ διαλεκτικοῦ ἢ σκέψις, τὸ δ' ἤδη ταῦτα τάττειν καὶ ἐρωτηματίζειν ἴδιον τοῦ διαλεκτικοῦ· πρὸς ἕτερον γὰρ πᾶν τὸ τοιοῦτον. Τῷ δὲ φιλοσόφῳ καὶ ζητοῦντι καθ' ἑαυτὸν οὐδὲν μέλει, ἐὰν ἀληθῆ μὲν ἦ καὶ γνώριμα δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς, μὴ θῆ δ' αὐτὰ ὁ ἀποκρινόμενος διὰ τὸ σύνεγγυς εἶναι τοῦ ἐξ ἀρχῆς καὶ προορᾶν τὸ συμβησόμενον, ἀλλ' ἴσως κἂν σπουδάσειεν ὅτι μάλιστα γνώριμα καὶ σύνεγγυς εἶναι τὰ ἀξιώματα· ἐκ τούτων γὰρ οἱ ἐπιστημονικοὶ συλλογισμοί. Τοὺς μὲν οὖν τόπους ὅθεν δεῖ λαμβάνειν, εἴρηται πρότερον. Περὶ τάξεως δὲ καὶ τοῦ ἐρωτηματίσαι λεκτέον διελόμενον τὰς προτάσεις, ὅσαι ληπτέαι παρὰ τὰς ἀναγκαίαις· ἀναγκαῖαι δὲ λέγονται δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς γίνεται.

Αἱ δὲ παρὰ ταύτας λαμβανόμεναι τέτταρές εἰσιν· ἢ γὰρ ἐπαγωγῆς χάριν <καὶ> τοῦ δοθῆναι τὸ καθόλου, ἢ εἰς ὄγκον τοῦ λόγου, ἢ πρὸς κρύψιν τοῦ συμπεράσματος, ἢ πρὸς τὸ σαφέστερον εἶναι τὸν λόγον. Παρὰ δὲ ταύτας οὐδεμίαν ληπτέον πρότασιν, ἀλλὰ διὰ τούτων αὖξιν καὶ ἐρωτηματίζειν πειρατέον.

Εἰσὶ δ' αἱ πρὸς κρύψιν ἀγῶνος χάριν· ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶσα ἢ τοιαύτη πραγματεία πρὸς ἕτερόν ἐστιν, ἀνάγκη καὶ ταύταις χρῆσθαι.

Τὰς μὲν οὖν ἀναγκαίαις, δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς, οὐκ εὐθύς αὐτὰς προτατέον, ἀλλ' ἀποστατέον ὅτι ἀνωτάτω, οἷον μὴ τῶν ἐναντίων ἀξιοῦντα τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην, ἂν τοῦτο βούληται λαβεῖν, ἀλλὰ τῶν ἀντικειμένων· τεθέντος γὰρ τούτου καὶ ὅτι τῶν ἐναντίων ἢ αὐτὴ συλλογιεῖται, ἐπειδὴ

ἀντικείμενα τὰ ἐναντία. Ἄν δὲ μὴ τιθῆ, δι' ἐπαγωγῆς ληπτέον προτείνοντα ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος ἐναντίων. Ἡ γὰρ διὰ συλλογισμοῦ ἢ δι' ἐπαγωγῆς τὰς ἀναγκαίας ληπτέον, ἢ τὰς μὲν ἐπαγωγῆ τὰς δὲ συλλογισμῶ, ὅσαι δὲ λίαν προφανεῖς εἰσι, καὶ αὐτὰς προτείνοντα· ἀδηλότερόν τε γὰρ αἰεὶ ἐν τῇ ἀποστάσει καὶ τῇ ἐπαγωγῇ τὸ συμβησόμενον, καὶ ἅμα τὸ αὐτὰς τὰς χρησίμους προτεῖναι μὴ δυνάμενον ἐκείνως λαβεῖν ἔτοιμον.

[156b] Τὰς δὲ παρὰ ταύτας εἰρημένας ληπτέον μὲν τούτων χάριν, ἐκάστη δ' ὧδε χρηστέον, ἐπάγοντα μὲν ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον ἐπὶ τὸ καθόλου καὶ ἀπὸ τῶν γνωρίμων ἐπὶ τὰ ἄγνωστα· γνώριμα δὲ μᾶλλον τὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν, ἢ ἀπλῶς ἢ τοῖς πολλοῖς.

Κρύπτοντα δὲ προσυλλογίζεσθαι δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς τοῦ ἐξ ἀρχῆς μέλλει γίνεσθαι, καὶ ταῦτα ὡς πλεῖστα. Εἴη δ' ἂν τοῦτο, εἴ τις μὴ μόνον τὰς ἀναγκαίας ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς ταύτας χρησίμων τινὰ συλλογίζοιτο.

Ἔτι τὰ συμπεράσματα μὴ λέγειν ἀλλ' ὕστερον ἀθρόα συλλογίζεσθαι· οὕτω γὰρ ἂν πορρώτατω ἀποστήσειε τῆς ἐξ ἀρχῆς θέσεως.

Καθόλου δ' εἰπεῖν οὕτω δεῖ ἐρωτᾶν τὸν κρυπτικῶς πυκνιζόμενον, ὥστ' ἠρωτημένου τοῦ παντὸς λόγου καὶ εἰπόντος τὸ συμπέρασμα ζητεῖσθαι τὸ διὰ τί. Τοῦτο δ' ἔσται μάλιστα διὰ τοῦ λεχθέντος ἔμπροσθεν τρόπου· μόνου γὰρ τοῦ ἐσχάτου ῥηθέντος συμπεράσματος ἄδηλον πῶς συμβαίνει, διὰ τὸ μὴ προορᾶν τὸν ἀποκρινόμενον ἐκ τίνων συμβαίνει, μὴ διαρθρωθέντων τῶν προτέρων συλλογισμῶν. Ἦκιστα δ' ἂν διαρθροῖτο ὁ συλλογισμὸς τοῦ συμπεράσματος μὴ τὰ τούτου λήμματα ἡμῶν τιθέντων, ἀλλ' ἐκεῖνα ὑφ' ὧν ὁ συλλογισμὸς γίνεται.

Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ μὴ συνεχῆ τὰ ἀξιώματα λαμβάνειν ἐξ ὧν οἱ συλλογισμοί, ἀλλ' ἐναλλάξ τὸ πρὸς ἕτερον καὶ ἕτερον συμπέρασμα· τιθεμένων γὰρ τῶν οικείων παρ' ἄλληλα μᾶλλον τὸ συμβησόμενον ἐξ αὐτῶν προφανές.

Χρὴ δὲ καὶ ὀρισμῶ λαμβάνειν, ἐφ' ὧν ἐνδέχεται, τὴν καθόλου πρότασιν μὴ ἐπ' αὐτῶν ἀλλ' ἐπὶ τῶν συστοίχων. Παραλογίζονται γὰρ ἑαυτούς, ὅταν ἐπὶ τοῦ συστοίχου ληφθῆ ὁ ὀρισμὸς, ὡς οὐ τὸ καθόλου συγχωροῦντες, οἷον εἰ δέοι λαβεῖν ὅτι ὁ ὀργιζόμενος ὀρέγεται τιμωρίας διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν, ληφθεῖ δ' ἡ ὀργὴ ὀρεξις εἶναι τιμωρίας διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν· δῆλον γὰρ ὅτι τούτου ληφθέντος ἔχοιμεν ἂν καθόλου ὁ προαιρούμεθα. Τοῖς δ' ἐπ' αὐτῶν προτείνουσι πολλάκις ἀνανεύειν συμβαίνει τὸν ἀποκρινόμενον διὰ τὸ μᾶλλον ἔχειν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἔνστασιν, οἷον ὅτι ὁ ὀργιζόμενος οὐκ ὀρέγεται τιμωρίας· τοῖς γὰρ γονεῦσιν ὀργιζόμεθα μὲν, οὐκ ὀρεγόμεθα δὲ τιμωρίας. [157a] Ἴσως μὲν οὖν οὐκ ἀληθῆς ἡ ἔνστασις· παρ' ἐνίων γὰρ ἰκανὴ τιμωρία τὸ λυπῆσαι μόνον καὶ ποιῆσαι μεταμέλεσθαι· οὐ μὴν ἀλλ' ἔχει τι πιθανὸν πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν ἀλόγως ἀρνεῖσθαι τὸ προτεινόμενον. Ἐπὶ δὲ τοῦ τῆς ὀργῆς ὀρισμοῦ οὐχ ὁμοίως ράδιόν ἐστιν εὑρεῖν ἔνστασιν.

Ἔτι τὸ προτείνειν μὴ ὡς δι' αὐτὸ ἀλλ' ἄλλου χάριν προτείνοντα· εὐλαβοῦνται γὰρ τὰ πρὸς τὴν θέσιν χρήσιμα.

Ἀπλῶς δ' εἰπεῖν ὅτι μάλιστα ποιεῖν ἄδηλον πότερον τὸ προτεινόμενον ἢ τὸ ἀντικείμενον βούλεται λαβεῖν· ἀδήλου γὰρ ὄντος τοῦ πρὸς τὸν λόγον χρησίμου μᾶλλον τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τιθέασιν.

Ἔτι διὰ τῆς ὁμοιότητος πυκνιζέσθαι· καὶ γὰρ πιθανὸν καὶ λανθάνει μᾶλλον τὸ καθόλου. Οἷον ὅτι ὥσπερ ἐπιστήμη καὶ ἄγνοια τῶν ἐναντίων ἢ αὐτῇ, οὕτω καὶ αἴσθησις τῶν ἐναντίων ἢ αὐτῇ· ἢ ἀνάπαλιν, ἐπειδὴ αἴσθησις ἢ αὐτῇ, καὶ ἐπιστήμη. Τοῦτο δ' ἐστὶν ὁμοιον ἐπαγωγῆ, οὐ μὴν ταυτόν γε·

ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα τὸ καθόλου λαμβάνεται, ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοίων οὐκ ἔστι τὸ λαμβανόμενον τὸ καθόλου ὑφ' ὃ πάντα τὰ ὁμοιά ἐστίν.

Δεῖ δὲ καὶ αὐτόν ποτε ἑαυτῷ ἔνστασιν φέρειν· ἀνυπόπτως γὰρ ἔχουσιν οἱ ἀποκρινόμενοι πρὸς τοὺς δοκοῦντας δικαίως ἐπιχειρεῖν.

Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπιλέγειν ὅτι σύνηθες καὶ λεγόμενον τὸ τοιοῦτον· ὀκνοῦσι γὰρ κινεῖν τὸ εἰωθὸς ἔνστασιν μὴ ἔχοντες, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ χρῆσθαι καὶ αὐτοὶ τοῖς τοιούτοις φυλάττονται κινεῖν αὐτά.

Ἔτι τὸ μὴ σπουδάζειν, κἂν ὅλως χρήσιμον ᾖ· πρὸς γὰρ τοὺς σπουδάζοντας μᾶλλον ἀντιτείνουσιν.

Καὶ τὸ ὡς ἐν παραβολῇ προτείνειν· τὸ γὰρ δι' ἄλλο προτεινόμενον καὶ μὴ δι' αὐτὸ χρήσιμον τιθέασι μᾶλλον.

Ἔτι μὴ αὐτὸ προτείνειν ὃ δεῖ ληφθῆναι, ἀλλ' ὃ τοῦτο ἔπεται ἐξ ἀνάγκης· μᾶλλον τε γὰρ συγχωροῦσι διὰ τὸ μὴ ὁμοίως ἐκ τούτου φανερόν εἶναι τὸ συμβησόμενον, καὶ ληφθέντος τούτου εἴληπται κάκεῖνο.

Καὶ τὸ ἐπ' ἐσχάτῳ ἐρωτῶν ὃ μάλιστα βούλεται λαβεῖν· μάλιστα γὰρ τὰ πρῶτα ἀνανεύουσι διὰ τὸ τοὺς πλείστους τῶν ἐρωτῶντων πρῶτα λέγειν περὶ ἃ μάλιστα σπουδάζουσιν.

Πρὸς ἐνίους δὲ πρῶτα τὰ τοιαῦτα προτείνειν· οἱ γὰρ δύσκολοι τὰ πρῶτα μάλιστα συγχωροῦσιν, ἂν μὴ παντελῶς φανερόν ᾖ τὸ συμβησόμενον, ἐπὶ τελευτῆς δὲ δυσκολαίνουσιν.

Ὅμοίως δὲ καὶ ὅσοι οἴονται δριμεῖς εἶναι ἐν τῷ ἀποκρίνεσθαι· θέντες γὰρ τὰ πρῶτα ἐπὶ τέλους τερθρεύονται ὡς οὐ συμβαίνοντος ἐκ τῶν κειμένων· τιθέασι δὲ προχείρως, πιστεύοντες τῇ ἔξει καὶ ὑπολαμβάνοντες οὐδὲν πείσεσθαι.

[157b] Ἔτι τὸ μηκύνειν καὶ παρεμβάλλειν τὰ μηδὲν χρήσιμα πρὸς τὸν λόγον, καθάπερ οἱ ψευδογραφοῦντες· πολλῶν γὰρ ὄντων ἄδηλον ἐν ὁποίῳ τὸ ψεῦδος.

Διὸ καὶ λανθάνουσιν ἐνίοτε οἱ ἐρωτῶντες ἐν παραβύστῳ προστιθέντες ἃ καθ' αὐτὰ προτεινόμενα οὐκ ἂν τεθείη.

Εἰς μὲν οὖν κρύψιν τοῖς εἰρημένοις χρηστέον, εἰς δὲ κόσμον ἐπαγωγῇ καὶ διαιρέσει τῶν συγγενῶν. Ἡ μὲν οὖν ἐπαγωγὴ ὁποῖόν τί ἐστι, δῆλον. Τὸ δὲ διαιρεῖσθαι τοιοῦτον, οἷον ὅτι ἐπιστήμη ἐπιστήμη βελτίων ἢ τῷ ἀκριβεστέρα εἶναι ἢ τῷ βελτιόνων, καὶ ὅτι τῶν ἐπιστημῶν αἱ μὲν θεωρητικαὶ αἱ δὲ πρακτικαὶ αἱ δὲ ποιητικαί. Τῶν γὰρ τοιούτων ἕκαστον συνεπικοσμεῖ μὲν τὸν λόγον, οὐκ ἀναγκαῖα δὲ ῥηθῆναι πρὸς τὸ συμπέρασμα.

Εἰς δὲ σαφήνειαν παραδείγματα καὶ παραβολὰς οἰστέον, παραδείγματα δὲ οἰκεῖα καὶ ἐξ ὧν ἴσμεν, οἷα Ὅμηρος, μὴ οἷα Χοιρίλος· οὕτω γὰρ ἂν σαφέστερον εἶη τὸ προτεινόμενον.

Τοπικῶν Η', Κεφάλαιον 2ον

Χρηστέον δ' ἐν τῷ διαλέγεσθαι τῷ μὲν συλλογισμῷ πρὸς τοὺς διαλεκτικούς μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς πολλούς, τῇ δ' ἐπαγωγῇ τούναντίον πρὸς τοὺς πολλούς μᾶλλον· εἴρηται δ' ὑπὲρ τούτου καὶ πρότερον.

Ἔστι δὲ ἐπ' ἐνίων μὲν ἐπάγοντα δυνατὸν ἐρωτῆσαι τὸ καθόλου, ἐπ' ἐνίων δ' οὐ ῥάδιον διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ταῖς ὁμοιότησιν ὄνομα πάσαις κοινόν, ἀλλ' ὅταν δέη τὸ καθόλου λαβεῖν, «οὕτως ἐπὶ

πάντων τῶν τοιούτων» φασίν· τοῦτο δὲ διορίσαι τῶν χαλεπωτάτων ἐστίν, ὅποια τῶν προφερομένων τοιαῦτα καὶ ὅποια οὐ. Καὶ παρὰ τοῦτο πολλάκις ἀλλήλους παρακρούονται κατὰ τοὺς λόγους, οἱ μὲν φάσκοντες ὅμοια εἶναι τὰ μὴ ὄντα ὅμοια, οἱ δ' ἀμφισβητοῦντες τὰ ὅμοια μὴ εἶναι ὅμοια. Διὸ πειρατέον ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων ὀνοματοποιεῖν αὐτόν, ὅπως μήτε τῷ ἀποκρινομένῳ ἐξῆ ἀμφισβητεῖν ὡς οὐχ ὁμοίως τὸ ἐπιφερόμενον λέγεται, μήτε τῷ ἐρωτῶντι συκοφαντεῖν ὡς ὁμοίως λεγομένου, ἐπειδὴ πολλὰ τῶν οὐχ ὁμοίως λεγομένων ὁμοίως φαίνεται λέγεσθαι.

Ὅταν δ' ἐπάγοντος ἐπὶ πολλῶν μὴ διδῶ τὸ καθόλου, τότε δίκαιον ἀπαιτεῖν ἔνστασιν. Μὴ εἰπόντα δ' αὐτόν ἐπὶ τίνων οὕτως, οὐ δίκαιον ἀπαιτεῖν ἐπὶ τίνων οὐχ οὕτως· δεῖ γὰρ ἐπαγαγόντα πρότερον οὕτω τὴν ἔνστασιν ἀπαιτεῖν.

Ἄξιωτέον τε τὰς ἐνστάσεις μὴ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προτεινομένου φέρειν, ἐὰν μὴ ἔν μόνον ἢ τὸ τοιοῦτον, καθάπερ ἡ δυὰς τῶν ἀρτίων μόνος ἀριθμὸς πρῶτος· δεῖ γὰρ τὸν ἐνιστάμενον ἐφ' ἑτέρου τὴν ἔνστασιν φέρειν, ἢ λέγειν ὅτι τοῦτο μόνον τοιοῦτο.

[158a] Πρὸς δὲ τοὺς ἐνισταμένους τῷ καθόλου, μὴ ἐν αὐτῷ δὲ τὴν ἔνστασιν φέροντας ἀλλ' ἐν τῷ ὁμωνύμῳ, οἷον ὅτι ἔχει ἂν τις τὸ μὴ αὐτοῦ χρῶμα ἢ πόδα ἢ χεῖρα (ἔχει γὰρ ἂν ὁ ζωγράφος χρῶμα καὶ ὁ μάγειρος πόδα τὸν μὴ αὐτοῦ) – διελόμενον οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐρωτητέον· λανθανούσης γὰρ τῆς ὁμωνυμίας εὖ δόξει ἐνστήναι τῇ προτάσει.

Ἐὰν δὲ μὴ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ ἀλλ' ἐν αὐτῷ ἐνιστάμενος κωλύῃ τὴν ἐρώτησιν, ἀφαιροῦντα δεῖ ἐν ᾧ ἢ ἔνστασις προτείνειν τὸ λοιπὸν καθόλου ποιοῦντα, ἕως ἂν λάβῃ τὸ χρήσιμον. Οἷον ἐπὶ τῆς λήθης καὶ τοῦ ἐπιλελησθαι· οὐ γὰρ συγχωροῦσι τὸν ἀποβεβληκότα ἐπιστήμην ἐπιλελησθαι, διότι μεταπεσόντος τοῦ πράγματος ἀποβέβληκε μὲν τὴν ἐπιστήμην, ἐπιλέλησται δ' οὐ. Ῥητέον οὖν, ἀφελόντα ἐν ᾧ ἢ ἔνστασις, τὸ λοιπὸν, οἷον εἰ διαμένοντος τοῦ πράγματος ἀποβέβληκε τὴν ἐπιστήμην, ὅτι ἐπιλέλησται. Ὅμοίως δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐνισταμένους ὅτι τῷ μεῖζονι ἀγαθῷ <οὐ> μεῖζον ἀντίκειται κακόν· προφέρουσι γὰρ ὅτι τῇ ὑγιείᾳ ἐλάττονι ὄντι ἀγαθῷ τῆς εὐεξίας μεῖζον κακόν ἀντίκειται· τὴν γὰρ νόσον μεῖζον κακόν εἶναι τῆς καχεξίας. Ἀφαιρετέον οὖν καὶ ἐπὶ τούτου ἐν ᾧ ἢ ἔνστασις· ἀφαιρεθέντος γὰρ μᾶλλον ἂν θείῃ, οἷον ὅτι τῷ μεῖζονι ἀγαθῷ μεῖζον κακόν ἀντίκειται, ἐὰν μὴ συνεπιφέρῃ θάτερον θάτερον, καθάπερ ἡ εὐεξία τὴν ὑγιείαν.

Οὐ μόνον δ' ἐνισταμένου τοῦτο ποιητέον, ἀλλὰ κἂν ἄνευ ἐνστάσεως ἀρνηῖται διὰ τὸ προορᾶν τι τῶν τοιούτων. Ἀφαιρεθέντος γὰρ ἐν ᾧ ἢ ἔνστασις, ἀναγκασθήσεται τιθέναι διὰ τὸ μὴ προορᾶν ἐν τῷ λοιπῷ ἐπὶ τίνος οὐχ οὕτως· ἐὰν δὲ μὴ τιθῆ, ἀπαιτούμενος ἔνστασιν οὐ μὴ ἔχη ἀποδοῦναι. Εἰσὶ δὲ τοιαῦτα τῶν προτάσεων αἱ ἐπὶ τὴν μὲν ψευδεῖς ἐπὶ τὴν δ' ἀληθεῖς· ἐπὶ τούτων γὰρ ἔστι <τι> ἀφελόντα τὸ λοιπὸν ἀληθὲς καταλιπεῖν. Ἐὰν δ' ἐπὶ πολλῶν προτεινόντος μὴ φέρῃ ἔνστασιν, ἀξιωτέον τιθέναι· διαλεκτικὴ γὰρ ἔστι πρότασις πρὸς ἣν οὕτως ἐπὶ πολλῶν ἔχουσαν μὴ ἔστιν ἔνστασις.

Ὅταν δ' ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἄνευ τε τοῦ ἀδυνάτου καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογίσασθαι, ἀποδεικνύντι μὲν καὶ μὴ διαλεγόμενῳ οὐδὲν διαφέρει οὕτως ἢ ἐκείνως συλλογίσασθαι, διαλεγόμενῳ δὲ πρὸς ἄλλον οὐ χρηστέον τῷ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμῷ. Ἄνευ μὲν γὰρ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισαμένῳ οὐκ ἔστιν ἀμφισβητεῖν· ὅταν δὲ τὸ ἀδύνατον συλλογίσῃται, ἂν μὴ λίαν ἢ περιφανὲς ψεῦδος ὄν, οὐκ ἀδύνατον φασιν εἶναι, ὥστ' οὐ γίνεται τοῖς ἐρωτῶσιν ὁ βούλονται.

[158b] Δεῖ δὲ προτείνειν ὅσα ἐπὶ πολλῶν μὲν οὕτως ἔχει, ἔνστασις δὲ ἢ ὅλως μὴ ἔστιν ἢ μὴ ἐπιπολῆς τὸ συνιδεῖν· μὴ δυνάμενοι γὰρ συνορᾶν ἐφ' ὧν οὐχ οὕτως, ὡς ἀληθὲς ὄν τιθέασιν.

Οὐ δεῖ δὲ τὸ συμπέρασμα ἐρώτημα ποιεῖν· εἰ δὲ μή, ἀνανεύσαντος οὐ δοκεῖ γεγονέναι συλλογισμός. Πολλάκις γὰρ καὶ μὴ ἐρωτῶντος ἀλλ' ὡς συμβαῖνον ἐπιφέροντος ἀρνοῦνται, καὶ τοῦτο ποιῶντες οὐ δοκοῦσιν ἐλέγχεσθαι τοῖς μὴ συνορῶσιν ὃ τι συμβαίνει ἐκ τῶν τεθέντων. Ὅταν οὖν μηδὲ φήσας συμβαίνειν ἐρωτήσῃ, ὃ δ' ἀρνηθῆ, παντελῶς οὐ δοκεῖ γεγονέναι συλλογισμός.

Οὐ δοκεῖ δὲ πᾶν τὸ καθόλου διαλεκτικὴ πρότασις εἶναι, οἷον «τί ἐστὶν ἄνθρωπος;» ἢ «ποσαχῶς λέγεται τἀγαθόν;» ἔστι γὰρ πρότασις διαλεκτικὴ πρὸς ἣν ἔστιν ἀποκρίνασθαι «ναί» ἢ «οὐ»· πρὸς δὲ τὰς εἰρημένους οὐκ ἔστιν. Διὸ οὐ διαλεκτικὰ ἐστὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐρωτημάτων, ἂν μὴ αὐτὸς διορίσας ἢ διελόμενος εἴπῃ, οἷον «ἄρα γε τὸ ἀγαθὸν οὕτως ἢ οὕτως λέγεται;» πρὸς γὰρ τὰ τοιαῦτα ῥαδία ἢ ἀπόκρισις ἢ καταφήσαντι ἢ ἀποφήσαντι. Διὸ πειρατέον οὕτω προτείνειν τὰς τοιαύτας τῶν προτάσεων. Ἄμα δὲ καὶ δίκαιον ἴσως παρ' ἐκείνου ζητεῖν ποσαχῶς λέγεται τὸ ἀγαθόν, ὅταν αὐτοῦ διαιρουμένου καὶ προτείνοντος μηδαμῶς συγχωρῆ.

Ὅστις δ' ἓνα λόγον πολὺν χρόνον ἐρωτᾷ, κακῶς πυνθάνεται. Εἰ μὲν γὰρ ἀποκρινομένου τοῦ ἐρωτώμενου τὸ ἐρωτώμενον, δῆλον ὅτι πολλὰ ἐρωτήματα ἐρωτᾷ ἢ πολλάκις ταῦτά, ὥστε ἢ ἀδολεσχεῖ ἢ οὐκ ἔχει συλλογισμὸν (ἐξ ὀλίγων γὰρ πᾶς συλλογισμός)· εἰ δὲ μὴ ἀποκρινομένου, ὅτι οὐκ ἐπιτιμᾷ, ἢ ἀφίσταται.

Τοπικῶν Η', Κεφάλαιον Ζον

Ἔστι δ' ἐπιχειρεῖν τε χαλεπὸν καὶ ὑπέχειν ῥαδίον τὰς αὐτὰς ὑποθέσεις. Ἔστι δὲ τοιαῦτα τὰ τε φύσει πρῶτα καὶ τὰ ἔσχατα. Τὰ μὲν γὰρ πρῶτα ὄρου δεῖται, τὰ δ' ἔσχατα διὰ πολλῶν περαίνεται βουλομένῳ τὸ συνεχὲς λαμβάνειν ἀπὸ τῶν πρώτων, ἢ σοφισματώδη φαίνεται τὰ ἐπιχειρήματα· ἀδύνατον γὰρ ἀποδειξάι τι μὴ ἀρξάμενον ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀρχῶν καὶ συνείραντα μέχρι τῶν ἐσχάτων. Ὅριζεσθαι μὲν οὖν οὐτ' ἀξιοῦσιν οἱ ἀποκρινόμενοι οὐτ', ἂν ὁ ἐρωτῶν ὀρίζηται, προσέχουσιν· μὴ γενομένου δὲ φανεροῦ τί ποτ' ἐστὶ τὸ προκείμενον, οὐ ῥαδίον ἐπιχειρεῖν. Μάλιστα δὲ τὸ τοιοῦτον περὶ τὰς ἀρχὰς συμβαίνει· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα διὰ τούτων δείκνυται, ταῦτα δ' οὐκ ἐνδέχεται δι' ἐτέρων, ἀλλ' ἀναγκαῖον ὀρισμῶ τῶν τοιούτων ἕκαστον γνωρίζειν.

[159a] Ἔστι δὲ δυσεπιχειρήτα καὶ τὰ λίαν ἐγγὺς τῆς ἀρχῆς· οὐ γὰρ ἐνδέχεται πολλοὺς πρὸς αὐτὰ λόγους πορίσασθαι, ὀλίγων ὄντων τῶν ἀνὰ μέσον αὐτῶν τε καὶ τῆς ἀρχῆς, δι' ὧν ἀνάγκη δείκνυσθαι τὰ μετὰ ταῦτα.

Τῶν δὲ ὄρων δυσεπιχειρητότατοι πάντων εἰσὶν ὅσοι κέχρηται τοιούτοις ὀνόμασιν ἃ πρῶτον μὲν ἀδηλά ἐστιν εἴτε ἀπλῶς εἴτε πολλαχῶς λέγεται, πρὸς δὲ τούτοις μηδὲ γνώριμα πότερον κυρίως ἢ κατὰ μεταφορὰν ὑπὸ τοῦ ὀρισμένου λέγεται. Διὰ μὲν γὰρ τὸ ἀσαφῆ εἶναι οὐκ ἔχει ἐπιχειρήματα· διὰ δὲ τὸ ἀγνοεῖσθαι εἰ παρὰ τὸ κατὰ μεταφορὰν λέγεσθαι τοιαῦτ' ἐστίν, οὐκ ἔχει ἐπιτίμησιν.

Ὅλως δὲ πᾶν πρόβλημα, ὅταν ἢ δυσεπιχειρήτον, ἢ ὄρου δεῖσθαι ὑποληπτέον ἢ τῶν πολλαχῶς ἢ τῶν κατὰ μεταφορὰν εἶναι λεγομένων ἢ οὐ πόρρω τῶν ἀρχῶν, διὰ τὸ μὴ φανερόν εἶναι πρῶτον ἢ μῖν τοῦτ' αὐτό, κατὰ τίνα ποτὲ τῶν εἰρημένων τρόπων ἐστὶν ὃ τὴν ἀπορίαν παρέχεται· φανεροῦ γὰρ ὄντος τοῦ τρόπου δῆλον ὅτι ἢ ὀρίζεσθαι ἂν δεοί ἢ διαιρεῖσθαι ἢ τὰς ἀνὰ μέσον προτάσεις πορίζεσθαι· διὰ τούτων γὰρ δείκνυται τὰ ἔσχατα.

Πολλαῖς τε τῶν θέσεων μὴ καλῶς ἀποδιδόμενου τοῦ ὀρισμοῦ οὐ ῥαδίον διαλέγεσθαι καὶ ἐπιχειρεῖν, οἷον πότερον ἐν ἐνὶ ἐναντίον ἢ πλείω· ὀρισθέντων δὲ τῶν ἐναντίων κατὰ τρόπον ῥαδίον συμβιβάζει

πότερον ἐνδέχεται πλείω τῷ αὐτῷ εἶναι ἐναντία ἢ οὐ. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὀρισμοῦ δεομένων.

Ἔοικε δὲ καὶ ἐν τοῖς μαθήμασιν ἔνια δι' ὀρισμοῦ ἔλλειψιν οὐ ραδίως γράφεσθαι, οἷον ὅτι ἢ παρὰ τὴν πλευρὰν τέμνουσα τὸ ἐπίπεδον ὁμοίως διαιρεῖ τὴν τε γραμμὴν καὶ τὸ χωρίον. Τοῦ δὲ ὀρισμοῦ ῥηθέντος εὐθέως φανερόν τὸ λεγόμενον· τὴν γὰρ αὐτὴν ἀνταναίρεσιν ἔχει τὰ χωρία καὶ αἱ γραμμαί· ἔστι δ' ὀρισμὸς τοῦ αὐτοῦ λόγου οὗτος. Ἀπλῶς δὲ τὰ πρῶτα τῶν στοιχείων τιθεμένων μὲν τῶν ὀρισμῶν, οἷον τί γραμμὴ καὶ τί κύκλος, ῥᾶστα δεῖξαι (πλὴν οὐ πολλά γε πρὸς ἕκαστον ἔστι τούτων ἐπιχειρεῖν διὰ τὸ μὴ πολλὰ τὰ ἀνά μέσον εἶναι)· ἂν δὲ μὴ τιθῶνται οἱ τῶν ἀρχῶν ὀρισμοί, χαλεπὸν, τάχα δ' ὄλως ἀδύνατον. [159b] Ὅμοίως δὲ τούτοις καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τοὺς λόγους ἔχει. Οὐκ οὐκ δεῖ λανθάνειν, ὅταν δυσεπιχειρήτος ᾖ ἢ ἡ θέσις, ὅτι πέπονθέ τι τῶν εἰρημένων.

Ὅταν δ' ᾖ πρὸς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν πρότασιν μεῖζον ἔργον διαλεγῆναι ἢ τὴν θέσιν, διαπορήσειεν ἂν τις πότερον θετέον τὰ τοιαῦτα ἢ οὐ. Εἰ γὰρ μὴ θήσῃ ἀλλ' ἀξιώσει καὶ πρὸς τοῦτο διαλέγεσθαι, μεῖζον προστάξει τοῦ ἐν ἀρχῇ κειμένου· εἰ δὲ θήσῃ, πιστεύσει ἐξ ἡττον πιστῶν. Εἰ μὲν οὖν δεῖ μὴ χαλεπώτερον τὸ πρόβλημα ποιεῖν, θετέον· εἰ δὲ διὰ γνωριμωτέρων συλλογίζεσθαι, οὐ θετέον. Ἡ τῷ μὲν μανθάνοντι οὐ θετέον, ἂν μὴ γνωριμώτερον ᾖ· τῷ δὲ γυμναζομένῳ θετέον, ἂν ἀληθὲς μόνον φαίνεται. Ὡστε φανερόν ὅτι οὐχ ὁμοίως ἐρωτῶντί τε καὶ διδάσκοντι ἀξιωτέον τιθέναι.

Πῶς μὲν οὖν ἐρωτηματίζειν καὶ τάττειν δεῖ, σχεδὸν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

Τοπικῶν Η', Κεφάλαιον 4ον

Περὶ δ' ἀποκρίσεως πρῶτον μὲν διοριστέον τί ἐστὶν ἔργον τοῦ καλῶς ἀποκρινομένου, καθάπερ τοῦ καλῶς ἐρωτῶντος. Ἔστι δὲ τοῦ μὲν ἐρωτῶντος τὸ οὕτως ἐπαγαγεῖν τὸν λόγον ὥστε ποιῆσαι τὸν ἀποκρινόμενον τὰ ἀδοξότατα λέγειν τῶν διὰ τὴν θέσιν ἀναγκαίων, τοῦ δ' ἀποκρινομένου τὸ μὴ δι' αὐτὸν φαίνεσθαι συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον ἢ τὸ παράδοξον, ἀλλὰ διὰ τὴν θέσιν· ἕτερα γὰρ ἴσως ἀμαρτία τὸ θέσθαι πρῶτον ὃ μὴ δεῖ καὶ τὸ θέμενον μὴ φυλάξαι κατὰ τρόπον.

Τοπικῶν Η', Κεφάλαιον 5ον

Ἐπεὶ δ' ἔστιν ἀδιόριστα τοῖς γυμνασίας καὶ πείρας ἔνεκα τοὺς λόγους ποιουμένους (οὐ γὰρ οἱ αὐτοὶ σκοποὶ τοῖς διδάσκουσιν ἢ μανθάνουσιν καὶ τοῖς ἀγωνιζομένοις, οὐδὲ τούτοις τε καὶ τοῖς διατρίβουσιν μετ' ἀλλήλων σκέψεως χάριν· τῷ μὲν γὰρ μανθάνοντι θετέον ἀεὶ τὰ δοκοῦντα· καὶ γὰρ οὐδ' ἐπιχειρεῖ ψεῦδος οὐδεὶς διδάσκειν· τῶν δ' ἀγωνιζομένων τὸν μὲν ἐρωτῶντα φαίνεσθαι τι δεῖ ποιεῖν πάντως, τὸν δ' ἀποκρινόμενον μηδὲν φαίνεσθαι πάσχειν· ἐν δὲ ταῖς διαλεκτικαῖς συνόδοις τοῖς μὴ ἀγῶνος χάριν ἀλλὰ πείρας καὶ σκέψεως τοὺς λόγους ποιουμένους οὐ διήρθρωταί πω τίνας δεῖ στοχάζεσθαι τὸν ἀποκρινόμενον καὶ ποῖα δίδοναι καὶ ποῖα μὴ, πρὸς τὸ καλῶς ἢ μὴ καλῶς φυλάττειν τὴν θέσιν)· ἐπεὶ οὖν οὐδὲν ἔχομεν παραδεδομένον ὑπ' ἄλλων, αὐτοὶ τι πειραθῶμεν εἰπεῖν.

[160a] Ἀνάγκη δὴ τὸν ἀποκρινόμενον ὑπέχειν λόγον θέμενον ἤτοι ἔνδοξον ἢ ἄδοξον θέσιν ἢ μηδέτερον, καὶ ἤτοι ἀπλῶς ἔνδοξον ἢ ἄδοξον ἢ ὠρισμένως, οἷον τωδί τι, ἢ αὐτῷ ἢ ἄλλῳ. Διαφέρει δ' οὐδὲν ὀπωσοῦν ἐνδόξου ἢ ἀδόξου οὔσης· ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος ἔσται τοῦ καλῶς ἀποκρίνασθαι καὶ δοῦναι ἢ μὴ δοῦναι τὸ ἐρωτηθέν.

Ἄδοξου μὲν οὖν οὐσης τῆς θέσεως ἔνδοξον ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα γίνεσθαι, ἐνδόξου δ' ἄδοξον· τὸ γὰρ ἀντικείμενον αἰετῆ θέσει ὁ ἐρωτῶν συμπεραίνεται. Εἰ δὲ μήτ' ἄδοξον μήτ' ἔνδοξον τὸ κείμενον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοιοῦτον. Ἐπεὶ δ' ὁ καλῶς συλλογιζόμενος ἐξ ἔνδοξοτέρων καὶ γνωριμωτέρων τὸ προβληθὲν ἀποδείκνυσι, φανερόν ὡς ἀδόξου μὲν ὄντος ἀπλῶς τοῦ κειμένου οὐ δοτέον τῷ ἀποκρινομένῳ οὐθ' ὁ μὴ δοκεῖ ἀπλῶς, οὐθ' ὁ δοκεῖ μὲν ἦττον δὲ τοῦ συμπεράσματος δοκεῖ.

Ἄδοξου γὰρ οὐσης τῆς θέσεως ἔνδοξον τὸ συμπέρασμα, ὥστε δεῖ τὰ λαμβανόμενα ἔνδοξα πάντ' εἶναι καὶ μᾶλλον ἔνδοξα τοῦ προκειμένου, εἰ μέλλει διὰ τῶν γνωριμωτέρων τὸ ἦττον γνώριμον περαίνεσθαι. Ὡστ' εἴ τι μὴ τοιοῦτόν ἐστι τῶν ἐρωτωμένων, οὐ θετέον τῷ ἀποκρινομένῳ.

Εἰ δ' ἔνδοξος ἀπλῶς ἢ θέσις, δῆλον ὅτι τὸ συμπέρασμα ἀπλῶς ἄδοξον. Θετέον οὖν τὰ τε δοκοῦντα πάντα καὶ τῶν μὴ δοκούντων ὅσα ἦττόν ἐστιν ἄδοξα τοῦ συμπεράσματος· ἰκανῶς γὰρ ἂν δόξειε διειλέχθαι. Ὁμοίως δέ, εἰ μήτ' ἄδοξος μήτ' ἔνδοξός ἐστιν ἢ θέσις· καὶ γὰρ οὕτως τὰ τε φαινόμενα πάντα δοτέον καὶ τῶν μὴ δοκούντων ὅσα μᾶλλον ἔνδοξα τοῦ συμπεράσματος· οὕτω γὰρ ἔνδοξοτέρους συμβήσεται τοὺς λόγους γίνεσθαι.

Εἰ μὲν οὖν ἀπλῶς ἔνδοξον ἢ ἄδοξον τὸ κείμενον, πρὸς τὰ δοκοῦντα ἀπλῶς τὴν σύγκρισιν ποιητέον. Εἰ δὲ μὴ ἀπλῶς ἔνδοξον ἢ ἄδοξον τὸ κείμενον ἀλλὰ τῷ ἀποκρινομένῳ, πρὸς αὐτὸν τὸ δοκοῦν καὶ τὸ μὴ δοκοῦν κρίνοντα θετέον ἢ οὐ θετέον. Ἄν δ' ἐτέρου δόξαν διαφυλάττη ὁ ἀποκρινόμενος, δῆλον ὅτι πρὸς τὴν ἐκείνου διάνοιαν ἀποβλέποντα θετέον ἕκαστα καὶ ἀρνητέον. Διὸ καὶ οἱ κομίζοντες ἀλλοτρίας δόξας, οἷον ἀγαθὸν καὶ κακὸν εἶναι ταῦτόν, καθάπερ Ἡράκλειτός φησιν, οὐ διδῶσι μὴ παρεῖναι ἅμα τῷ αὐτῷ τάναντία, οὐχ ὡς οὐ δοκοῦν αὐτοῖς τοῦτο, ἀλλ' ὅτι καθ' Ἡράκλειτον οὕτω λεκτέον. Ποιοῦσι δὲ τοῦτο καὶ οἱ παρ' ἀλλήλων δεχόμενοι τὰς θέσεις· στοχάζονται γὰρ ὡς ἂν εἴπειεν ὁ θέμενος.

Φανερόν οὖν τίνων στοχαστέον τῷ ἀποκρινομένῳ, εἴτε ἀπλῶς ἔνδοξον εἴτε τινὶ τὸ κείμενόν ἐστιν.

Τοπικῶν Η', Κεφάλαιον βον

[160b] Ἐπεὶ δ' ἀνάγκη πᾶν τὸ ἐρωτώμενον ἢ ἔνδοξον εἶναι ἢ ἄδοξον ἢ μηδέτερον, καὶ ἢ πρὸς τὸν λόγον ἢ μὴ πρὸς τὸν λόγον εἶναι τὸ ἐρωτώμενον, ἐὰν μὲν ἦ δοκοῦν καὶ μὴ πρὸς τὸν λόγον, δοτέον φήσαντα δοκεῖν, ἐὰν δὲ μὴ δοκοῦν καὶ μὴ πρὸς τὸν λόγον, δοτέον μὲν, ἐπισημαντέον δὲ τὸ μὴ δοκεῖν, πρὸς εὐλάβειαν εὐηθείας. Ὄντος δὲ πρὸς τὸν λόγον καὶ δοκοῦντος λεκτέον ὅτι δοκεῖ μὲν, ἀλλὰ λίαν σύνεγγυς τοῦ ἐν ἀρχῇ ἐστὶ καὶ ἀναιρεῖται τούτου τεθέντος τὸ κείμενον.

Εἰ δὲ πρὸς τὸν λόγον, λίαν δ' ἄδοξον τὸ ἀξίωμα, συμβαίνει μὲν φατέον τούτου τεθέντος, ἀλλὰ λίαν εὐηθες εἶναι τὸ προτεινόμενον. Εἰ δὲ μήτ' ἄδοξον μήτ' ἔνδοξον, εἰ μὲν μηδὲν πρὸς τὸν λόγον, δοτέον μηδὲν διορίσαντι, εἰ δὲ πρὸς τὸν λόγον, ἐπισημαντέον ὅτι ἀναιρεῖται τεθέντος τὸ ἐν ἀρχῇ. Οὕτω γὰρ ὁ τ' ἀποκρινόμενος οὐδὲν δόξει δι' αὐτὸν πάσχειν, ἐὰν προορῶν ἕκαστα τιθῆ, ὁ τ' ἐρωτῶν τεύζεται συλλογισμοῦ τιθεμένων αὐτῷ πάντων τῶν ἔνδοξοτέρων τοῦ συμπεράσματος. Ὅσοι δ' ἐξ ἀδοξοτέρων τοῦ συμπεράσματος ἐπιχειροῦσι συλλογίζεσθαι, δῆλον ὡς οὐ καλῶς συλλογίζονται· διὸ τοῖς ἐρωτῶσιν οὐ θετέον.

Τοπικῶν Η', Κεφάλαιον 7ον

Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀσαφῶς καὶ πλεοναχῶς λεγομένων ἀπαντητέον. Ἐπεὶ γὰρ δέδοται τῷ ἀποκρινομένῳ μὴ μανθάνοντι εἰπεῖν ὅτι «οὐ μανθάνω», καὶ πλεοναχῶς λεγομένου μὴ ἐξ ἀνάγκης ὁμολογήσαι ἢ ἀρνήσασθαι, δῆλον ὡς πρῶτον μὲν, ἂν μὴ σαφές ἦ τὸ ῥηθέν, οὐκ ἀποκνητέον τὸ φάναι μὴ συνιέναι· πολλάκις γὰρ ἐκ τοῦ μὴ σαφῶς ἐρωτηθέντας διδόναι ἀπαντᾷ τι δυσχερές.

Ἄν δὲ γνώριμον μὲν ἦ πλεοναχῶς δὲ λεγόμενον, ἐὰν μὲν ἐπὶ πάντων ἀληθές ἢ ψεῦδος ἦ τὸ λεγόμενον, δοτέον ἀπλῶς ἢ ἀρνητέον, ἐὰν δ' ἐπὶ τὴν μὲν ψεῦδος ἢ ἐπὶ τὴν δ' ἀληθές, ἐπισημαντέον ὅτι πλεοναχῶς λέγεται καὶ ὅτι τὸ μὲν ψεῦδος τὸ δ' ἀληθές· ὕστερον γὰρ διαιρουμένου ἄδηλον εἰ καὶ ἐν ἀρχῇ συνεώρα τὸ ἀμφίβολον.

Ἐὰν δὲ μὴ προῖδη τὸ ἀμφίβολον ἀλλ' εἰς θάτερον βλέψας θῆ, ῥητέον πρὸς τὸν ἐπὶ θάτερον ἄγοντα ὅτι «οὐκ εἰς τοῦτο βλέπων ἔδωκα ἀλλ' εἰς θάτερον αὐτῶν»· πλειόνων γὰρ ὄντων τῶν ὑπὸ ταῦτον ὄνομα ἢ λόγον ῥαδίᾳ ἢ ἀμφισβήτησις. Ἐὰν δὲ καὶ σαφές ἦ καὶ ἀπλοῦν τὸ ἐρωτώμενον, ἢ «ναί» ἢ «οὐ» ἀποκριτέον.

Τοπικῶν Η', Κεφάλαιον 8ον

Ἐπεὶ δὲ πᾶσα πρότασις συλλογιστικὴ ἢ τούτων τις ἐστὶν ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς ἢ τινος τούτων ἕνεκα (δῆλον δ' ὅταν ἐτέρου χάριν λαμβάνηται τῷ πλείω τὰ ὅμοια ἐρωτᾶν· ἢ γὰρ δι' ἐπαγωγῆς ἢ δι' ὁμοιότητος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ καθόλου λαμβάνουσιν), τὰ μὲν οὖν καθ' ἕκαστα πάντα θετέον, ἂν ἦ ἀληθῆ καὶ ἔνδοξα, πρὸς δὲ τὸ καθόλου πειρατέον ἔνστασιν φέρειν· τὸ γὰρ ἄνευ ἐνστάσεως ἢ οὔσης ἢ δοκούσης κωλύειν τὸν λόγον δυσκολαίνειν ἐστίν. [161a] Εἰ οὖν ἐπὶ πολλῶν φαινομένου μὴ δίδωσι τὸ καθόλου, μὴ ἔχων ἔνστασιν, φανερόν ἐστι δυσκολαίνειν. Ἔτι εἰ μὴδ' ἀντεπιχειρεῖν ἔχει ὅτι οὐκ ἀληθές, πολλῶ μᾶλλον ἂν δόξειε δυσκολαίνειν. (Καίτοι οὐδὲ τοῦθ' ἱκανόν· πολλοὺς γὰρ λόγους ἔχομεν ἐναντίους ταῖς δόξαις, οὓς χαλεπὸν λύειν, καθάπερ τὸν Ζήνωνος ὅτι οὐκ ἐνδέχεται κινεῖσθαι οὐδὲ τὸ στάδιον διελθεῖν, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο τάντικείμενα τούτοις οὐ θετέον.) Εἰ οὖν μήτ' ἀντεπιχειρεῖν ἔχων μήτ' ἐνίστασθαι μὴ τίθησι, δῆλον ὅτι δυσκολαίνειν· ἔστι γὰρ ἢ ἐν λόγοις δυσκολία ἀπόκρισις παρὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους, συλλογισμοῦ φθαρτικῆ.

Τοπικῶν Η', Κεφάλαιον 9ον

Ἐπέχειν δὲ καὶ θέσιν καὶ ὀρισμὸν αὐτὸν αὐτῷ δεῖ προεπιχειρήσαντα· ἐξ ὧν γὰρ ἀναιροῦσιν οἱ πυνθανόμενοι τὸ κείμενον, δῆλον ὅτι τούτοις ἐναντιωτέον.

Ἄδοξον δ' ὑπόθεσιν εὐλαβητέον ὑπέχειν. εἴη δ' ἂν ἄδοξος διχῶς· καὶ γὰρ ἐξ ἧς ἄτοπα συμβαίνει λέγειν, οἷον εἰ πάντα φαίη τις κινεῖσθαι ἢ μὴδέν, καὶ ὅσα χείρονος ἤθους ἐλέσθαι καὶ ὑπεναντία ταῖς βουλήσεσιν, οἷον ὅτι ἡδονὴ τάγαθόν, καὶ τὸ ἀδικεῖν βέλτιον τοῦ ἀδικεῖσθαι· οὐ γὰρ ὡς λόγου χάριν ὑπέχοντα ἀλλ' ὡς τὰ δοκοῦντα λέγοντα μισοῦσιν.

Τοπικῶν Η', Κεφάλαιον 10ον

Ὅσοι δὲ τῶν λόγων ψεῦδος συλλογίζονται, λυτέον ἀναιροῦντα παρ' ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος· οὐ γὰρ ὁ ὀτιοῦν ἀνελὼν λέλυκεν, οὐδ' εἰ ψεῦδός ἐστι τὸ ἀναιρούμενον. Ἔχει γὰρ ἂν πλείω ψεῦδη ὁ λόγος, οἷον ἐὰν τις λάβῃ τὸν καθήμενον γράφειν, Σωκράτη δὲ καθῆσθαι· συμβαίνει γὰρ ἐκ τούτων Σωκράτη γράφειν. Ἀναιρεθέντος οὖν τοῦ Σωκράτη καθῆσθαι οὐδὲν μᾶλλον λέλυται ὁ λόγος· καίτοι ψεῦδος τὸ ἀξίωμα. Ἄλλ' οὐ παρὰ τοῦτο ὁ λόγος ψευδής· ἂν γὰρ τις τύχη καθήμενος μὲν μὴ γράφων

δέ, οὐκέτι ἐπὶ τοῦ τοιούτου ἢ αὐτῆ λύσις ἀρμόσει. Ὡστε οὐ τοῦτο ἀναιρετέον, ἀλλὰ τὸ τὸν καθήμενον γράφειν· οὐ γὰρ πᾶς ὁ καθήμενος γράφει. Λέλυκε μὲν οὖν πάντως ὁ ἀνελὼν παρ' ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος, οἶδε δὲ τὴν λύσιν ὁ εἰδὼς ὅτι παρὰ τοῦτο ὁ λόγος, καθάπερ ἐπὶ τῶν ψευδογραφουμένων.

Οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ ἐνστήναι, οὐδ' ἂν ψεῦδος ᾗ τὸ ἀναιρούμενον, ἀλλὰ καὶ διότι ψεῦδος ἀποδεικτέον· οὕτω γὰρ ἂν εἶη φανερόν ποτερον προορῶν τι ἢ οὐ ποιεῖται τὴν ἐνστασιν.

[161b] Ἔστι δὲ λόγον κωλύσαι συμπεράνασθαι τετραχῶς.

Ἡ γὰρ ἀνελόντα παρ' ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος, ἢ πρὸς τὸν ἐρωτῶντα ἐνστασιν εἰπόντα· πολλάκις γὰρ οὐ λέλυκε μὲν, ὁ μέντοι πυνθανόμενος οὐ δύναται πορρωτέρω προαγαγεῖν.

Τρίτον δὲ πρὸς τὰ ἠρωτημένα· συμβαίη γὰρ ἂν ἐκ μὲν τῶν ἠρωτημένων μὴ γίνεσθαι ὃ βούλεται διὰ τὸ κακῶς ἠρωτηθῆναι, προστεθέντος δὲ τινος γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα. Εἰ μὲν οὖν μηκέτι δύναται προάγειν ὁ ἐρωτῶν, πρὸς τὸν ἐρωτῶντα εἶη ἂν ἡ ἐνστασις, εἰ δὲ δύναται, πρὸς τὰ ἠρωτημένα.

Τετάρτη δὲ καὶ χειρίστη τῶν ἐνστάσεων ἢ πρὸς τὸν χρόνον· ἐνιοὶ γὰρ τοιαῦτα ἐνίστανται πρὸς ἃ διαλεχθῆναι πλείονός ἐστι χρόνου [ἦ] τῆς παρουσίας διατριβῆς.

Αἱ μὲν οὖν ἐνστάσεις, καθάπερ εἶπαμεν, τετραχῶς γίνονται· λύσις δ' ἐστὶ τῶν εἰρημένων ἢ πρώτη μόνον, αἱ δὲ λοιπαὶ κωλύσεις τινὲς καὶ ἐμποδισμοὶ τῶν συμπερασμάτων.

Τοπικῶν Η', Κεφάλαιον 11ον

Ἐπιτίμησις δὲ λόγου κατ' αὐτόν τε τὸν λόγον καὶ ὅταν ἐρωτᾶται οὐχ ἡ αὐτή. Πολλάκις γὰρ τοῦ μὴ καλῶς διειλέχθαι τὸν λόγον ὁ ἐρωτώμενος αἴτιος διὰ τὸ μὴ συγχωρεῖν ἐξ ὧν ἦν διαλεχθῆναι καλῶς πρὸς τὴν θέσιν· οὐ γὰρ ἔστιν ἐπὶ θατέρῳ μόνον τὸ καλῶς ἐπιτελεσθῆναι τὸ κοινὸν ἔργον.

Ἀναγκαῖον οὖν ἐνίστε πρὸς τὸν λέγοντα καὶ μὴ πρὸς τὴν θέσιν ἐπιχειρεῖν, ὅταν ὁ ἀποκρινόμενος τάναντία τῷ ἐρωτῶντι παρατηρῆ προσεπηρεάζων. Δυσκολαίνοντες οὖν ἀγωνιστικὰς καὶ οὐ διαλεκτικὰς ποιοῦνται τὰς διατριβάς.

Ἔτι δ' ἐπεὶ γυμνασίας καὶ πείρας χάριν ἀλλ' οὐ διδασκαλίας οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων, δῆλον ὡς οὐ μόνον τάληθῆ συλλογιστέον ἀλλὰ καὶ ψεῦδος, οὐδὲ δι' ἀληθῶν ἀεὶ ἀλλ' ἐνίστε καὶ ψευδῶν· πολλάκις γὰρ ἀληθοῦς τεθέντος ἀναιρεῖν ἀνάγκη τὸν διαλεγόμενον, ὥστε προτατέον τὰ ψευδῆ. Ἐνίστε δὲ καὶ ψεύδους τεθέντος ἀναιρετέον διὰ ψευδῶν· οὐδὲν γὰρ κωλύει τινὶ δοκεῖν τὰ μὴ ὄντα μᾶλλον τῶν ἀληθῶν, ὥστ' ἐκ τῶν ἐκείνῳ δοκούντων τοῦ λόγου γινομένου μᾶλλον ἔσται πεπεισμένος ἢ ὠφελημένος.

Δεῖ δὲ τὸν καλῶς μεταβιβάζοντα διαλεκτικῶς καὶ μὴ ἐριστικῶς μεταβιβάζειν, καθάπερ τὸν γεωμέτρην γεωμετρικῶς, ἂν τε ψεῦδος ἂν τ' ἀληθές ᾗ τὸ συμπεραίνόμενον· ποῖοι δὲ διαλεκτικοὶ συλλογισμοί, πρότερον εἴρηται.

Ἐπεὶ δὲ φαῦλος κοινωνὸς ὁ ἐμποδίζων τὸ κοινὸν ἔργον, δῆλον ὅτι καὶ ἐν λόγῳ. Κοινὸν γὰρ τι καὶ ἐν τούτοις προκειμένον ἐστὶ, πλὴν τῶν ἀγωνιζομένων. Τούτοις δ' οὐκ ἔστιν ἀμφοτέροις τυχεῖν τοῦ αὐτοῦ τέλους· πλείους γὰρ ἐνὸς ἀδύνατον νικᾶν. [162a] Διαφέρει δ' οὐδέν, ἂν τε διὰ τοῦ ἀποκρίνεσθαι ἂν τε διὰ τοῦ ἐρωτᾶν ποιῆ τοῦτο· ὅ τε γὰρ ἐριστικῶς ἐρωτῶν φαύλως διαλέγεται, ὃ τ' ἐν τῷ ἀποκρίνεσθαι μὴ διδοῦς τὸ φαινόμενον μηδ' ἐκδεχόμενος ὃ τί ποτε βούλεται ὁ ἐρωτῶν

πυθέσθαι. Δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι οὐχ ὁμοίως ἐπιτιμητέον καθ' αὐτόν τε τῷ λόγῳ καὶ τῷ ἐρωτῶντι· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸν μὲν λόγον φαῦλον εἶναι, τὸν δ' ἐρωτῶντα ὡς ἐνδέχεται βέλτιστα πρὸς τὸν ἀποκρινόμενον διειλέχθαι. Πρὸς γὰρ τοὺς δυσκολαίνοντας οὐ δυνατὸν ἴσως εὐθὺς οἴους τις βούλεται ἀλλ' οἴους ἐνδέχεται ποιεῖσθαι τοὺς συλλογισμούς.

Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἀδιόριστον πότε τάναντία καὶ πότε τὰ ἐν ἀρχῇ λαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι (πολλάκις γὰρ καθ' αὐτοὺς λέγοντες τὰ ἐναντία λέγουσι, καὶ ἀνανεύσαντες πρότερον διδῶσιν ὕστερον· διόπερ ἐρωτώμενοι τάναντία καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ πολλάκις ὑπακούουσιν), ἀνάγκη φαύλους γίνεσθαι τοὺς λόγους. Αἴτιος δ' ὁ ἀποκρινόμενος, τὰ μὲν οὐ διδούς, τὰ δὲ τοιαῦτα διδούς. Φανερόν οὖν ὡς οὐχ ὁμοίως ἐπιτιμητέον τοῖς ἐρωτῶσι καὶ τοῖς λόγοις.

Καθ' αὐτόν δὲ τῷ λόγῳ πέντ' εἰσὶν ἐπιτιμήσεις· πρώτη μὲν ὅταν ἐκ τῶν ἐρωτωμένων μὴ συμπεραίνεται μήτε τὸ προτεθὲν μήτε ὄλως μηδέν, ὄντων ψευδῶν ἢ ἀδόξων, ἢ ἀπάντων ἢ τῶν πλείστων, ἐν οἷς τὸ συμπέρασμα, καὶ μήτ' ἀφαιρεθέντων τινῶν μήτε προστεθέντων μήτε τῶν μὲν ἀφαιρεθέντων τῶν δὲ προστεθέντων γίνηται τὸ συμπέρασμα.

Δευτέρα δὲ εἰ πρὸς τὴν θέσιν μὴ γίνοιτο ὁ συλλογισμὸς ἐκ τοιούτων τε καὶ οὕτως ὡς εἴρηται πρότερον.

Τρίτη δ' εἰ προστεθέντων τινῶν γίνοιτο συλλογισμὸς, ταῦτα δ' εἴη χεῖρω τῶν ἐρωτηθέντων καὶ ἥττον ἔνδοξα τοῦ συμπεράσματος.

Πάλιν εἰ ἀφαιρεθέντων τινῶν· ἐνίοτε γὰρ πλείω λαμβάνουσι τῶν ἀναγκαίων, ὥστε οὐ τῷ ταῦτ' εἶναι γίνεται ὁ συλλογισμὸς.

Ἔτι εἰ ἐξ ἀδοξοτέρων καὶ ἥττον πιστῶν τοῦ συμπεράσματος, ἢ εἰ ἐξ ἀληθῶν ἀλλὰ πλείονος ἔργου δεομένων ἀποδειξαι τοῦ προβλήματος.

Οὐ δεῖ δὲ πάντων τῶν προβλημάτων ὁμοίως ἀξιοῦν τοὺς συλλογισμοὺς ἐνδόξους εἶναι καὶ πιθανούς· φύσει γὰρ εὐθὺς ὑπάρχει τὰ μὲν ῥᾶω τὰ δὲ χαλεπώτερα τῶν ζητουμένων, ὥστ' ἐὰν ἐξ ὧν ἐνδέχεται μάλιστα ἐνδόξων συμβιβάσῃ, διείλεκται καλῶς. [162b] Φανερόν οὖν ὅτι οὐδὲ λόγῳ ἢ αὐτῇ ἐπιτίμησις πρὸς τε τὸ προβληθὲν καὶ καθ' αὐτόν· οὐδὲν γὰρ κωλύει καθ' αὐτόν μὲν εἶναι τὸν λόγον ψεκτόν, πρὸς δὲ τὸ πρόβλημα ἐπαινετόν, καὶ πάλιν ἀντεστραμμένως καθ' αὐτόν μὲν ἐπαινετόν, πρὸς δὲ τὸ πρόβλημα ψεκτόν, ὅταν ἐκ πολλῶν ἢ ῥάδιον ἐνδόξων συμπεράνασθαι καὶ ἀληθῶν. Εἴη δ' ἂν ποτε λόγος καὶ συμπεπερασμένος μὴ συμπεπερασμένου χείρων, ὅταν ὁ μὲν ἐξ εὐήθων συμπεραίνεται μὴ τοιούτου τοῦ προβλήματος ὄντος, ὁ δὲ προσδέηται τοιούτων ἃ ἐστὶν ἔνδοξα καὶ ἀληθῆ, καὶ μὴ ἐν τοῖς προσλαμβανομένοις ἢ ὁ λόγος.

Τοῖς δὲ διὰ ψευδῶν ἀληθῆς συμπεραينوμένοις οὐ δίκαιον ἐπιτιμᾶν· ψεῦδος μὲν γὰρ ἀεὶ ἀνάγκη διὰ ψευδῶν συλλογίζεσθαι, τὸ δ' ἀληθῆς ἔστι καὶ διὰ ψευδῶν ποτε συλλογίζεσθαι. Φανερόν δ' ἐκ τῶν Ἀναλυτικῶν.

Ὅταν δ' ἀπόδειξις ἢ τινος ὁ εἰρημένος λόγος, εἴ τί ἐστιν ἄλλο πρὸς τὸ συμπέρασμα μηδαμῶς ἔχον, οὐκ ἔσται περὶ ἐκείνου συλλογισμὸς· ἂν δὲ φαίνεται, σόφισμα ἔσται, οὐκ ἀπόδειξις.

Ἔστι δὲ φιλοσόφημα μὲν συλλογισμὸς ἀποδεικτικός, ἐπιχείρημα δὲ συλλογισμὸς διαλεκτικός, σόφισμα δὲ συλλογισμὸς ἐριστικός, ἀπόρημα δὲ συλλογισμὸς διαλεκτικός ἀντιφάσεως.

Εἰ δ' ἐξ ἀμφοτέρων τι δοκούντων δειχθείη, μὴ ὁμοίως δὲ δοκούντων, οὐδὲν κωλύει τὸ δειχθὲν μᾶλλον ἑκατέρου δοκεῖν. Ἄλλ' εἰ τὸ μὲν δοκοίη τὸ δὲ μηδετέρως, ἢ εἰ τὸ μὲν δοκοίη τὸ δὲ μὴ δοκοίη, εἰ μὲν ὁμοίως, ὁμοίως ἂν εἴη καὶ <δοκοῦν καὶ> μὴ, εἰ δὲ μᾶλλον θάτερον, ἀκολουθήσει τῷ μᾶλλον.

Ἔστι δὲ τις ἀμαρτία καὶ αὕτη περὶ τοὺς συλλογισμούς, ὅταν δείξῃ διὰ μακροτέρων, ἐνὸν δι' ἐλαττόνων καὶ ἐν τῷ λόγῳ ὑπαρχόντων, οἷον ὅτι ἔστι δόξα μᾶλλον ἐτέρα ἐτέρας, εἴ τις αἰτήσαιο αὐτοέκαστον μάλιστα εἶναι, εἶναι δὲ δοξαστὸν ἀληθῶς αὐτό, ὥστε τῶν τινῶν μᾶλλον εἶναι αὐτό· πρὸς δὲ τὸ μᾶλλον μᾶλλον τὸ λεγόμενον εἶναι· εἶναι δὲ καὶ αὐτοδόξαν ἀληθῆ, ἢ ἔσται μᾶλλον ἀκριβῆς τῶν τινῶν· ἤτηται δὲ καὶ αὐτοδόξαν ἀληθῆ εἶναι καὶ αὐτοέκαστον μάλιστα εἶναι· ὥστε αὕτη δόξα ἀκριβεστέρα ἐστίν. Τίς δὲ ἡ μοχθηρία; ἢ ὅτι ποιεῖ, παρ' ὃ ὁ λόγος, λανθάνειν τὸ αἴτιον;

Τοπικῶν Η', Κεφάλαιον Ι2ον

[163a]

Λόγος δ' ἐστὶ δῆλος ἓνα μὲν τρόπον καὶ δημοσιώτατον, ἐὰν ἢ συμπεπερασμένος οὕτως ὥστε μηδὲν δεῖν ἐπερωτῆσαι· ἓνα δὲ καὶ ὃς μάλιστα λέγεται, ὅταν εἰλημμένα μὲν ἢ ἐξ ὧν ἀναγκαῖον εἶναι, ἢ δὲ διὰ συμπερασμάτων συμπεραίνόμενος· ἔτι εἰ ἐλλείπει τι σφόδρα ἔνδοξον.

Ψευδῆς δὲ λόγος καλεῖται τετραχῶς· ἓνα μὲν τρόπον ὅταν φαίνεται συμπεραίνεσθαι μὴ συμπεραίνόμενος, ὃ καλεῖται ἐριστικὸς συλλογισμός.

Ἄλλον δὲ ὅταν συμπεραίνεται μὲν, μὴ μέντοι πρὸς τὸ προκείμενον (ὅπερ συμβαίνει μάλιστα τοῖς εἰς ἀδύνατον ἄγουσιν), ἢ πρὸς τὸ προκείμενον μὲν συμπεραίνεται, μὴ μέντοι κατὰ τὴν οἰκείαν μέθοδον. Τοῦτο δ' ἐστίν, ὅταν μὴ ὧν ἰατρικὸς δοκῆ ἰατρικὸς εἶναι, ἢ γεωμετρικὸς μὴ ὧν γεωμετρικὸς, ἢ διαλεκτικὸς μὴ ὧν διαλεκτικὸς, ἂν τε ψεῦδος ἂν τ' ἀληθὲς ἢ τὸ συμβαῖνον.

Ἄλλον δὲ τρόπον ἐὰν διὰ ψευδῶν συμπεραίνεται. Τούτου δ' ἔσται ποτὲ μὲν τὸ συμπέρασμα ψεῦδος, ποτὲ δ' ἀληθές· τὸ μὲν γὰρ ψεῦδος ἀεὶ διὰ ψευδῶν περαίνεται, τὸ δ' ἀληθὲς ἐγχωρεῖ καὶ μὴ ἐξ ἀληθῶν, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρότερον.

Τὸ μὲν οὖν ψευδῆ τὸν λόγον εἶναι τοῦ λέγοντος ἀμαρτήμα μᾶλλον ἢ τοῦ λόγου, καὶ οὐδὲ τοῦ λέγοντος ἀεὶ, ἀλλ' ὅταν λανθάνῃ αὐτόν· ἐπεὶ καθ' αὐτόν γε πολλῶν ἀληθῶν ἀποδεχόμεθα μᾶλλον, ἂν ἐξ ὅτι μάλιστα δοκούντων ἀναιρῆ τι τῶν ἀληθῶν. Τοιοῦτος γὰρ ὧν ἐτέρων ἀληθῶν ἀπόδειξις ἐστίν· δεῖ γὰρ τῶν κειμένων τι μὴ εἶναι παντελῶς, ὥστ' ἔσται τούτου ἀπόδειξις. Εἰ δ' ἀληθὲς συμπεραίνοιτο διὰ ψευδῶν καὶ λίαν εὐήθων, πολλῶν ἂν εἴη χείρων ψεῦδος συλλογιζομένων· εἴη δ' ἂν τοιοῦτος καὶ ψεῦδος συμπεραίνόμενος· ὥστε δῆλον ὅτι πρώτη μὲν ἐπίσκεψις λόγου καθ' αὐτόν εἰ συμπεραίνεται, δευτέρα δὲ πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος, τρίτη δ' ἐκ ποίων τινῶν. Εἰ μὲν γὰρ ἐκ ψευδῶν ἐνδόξων δέ, λογικὸς· εἰ δ' ἐξ ὄντων μὲν ἀδόξων δέ, φαῦλος· εἰ δὲ καὶ ψευδῆ καὶ λίαν ἄδοξα, δῆλον ὅτι φαῦλος ἢ ἀπλῶς ἢ τοῦ πράγματος.

Τοπικῶν Η', Κεφάλαιον Ι3ον

Τὸ δὲ ἐν ἀρχῇ καὶ τὰ ἐναντία πῶς αἰτεῖται ὁ ἐρωτῶν, κατ' ἀλήθειαν μὲν ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς εἴρηται, κατὰ δόξαν δὲ νῦν λεκτέον.

Αἰτεῖσθαι δὲ φαίνονται τὸ ἐν ἀρχῇ πενταχῶς.

Φανερώτατα μὲν καὶ πρῶτον, εἴ τις αὐτὸ τὸ δείκνυσθαι δέον αἰτήσειεν. Τοῦτο δ' ἐπ' αὐτοῦ μὲν οὐ ράδιον λανθάνειν, ἐν δὲ τοῖς συνωνύμοις καὶ ἐν ὅσοις τὸ ὄνομα καὶ ὁ λόγος τὸ αὐτὸ σημαίνει, μᾶλλον.

[163b] Δεύτερον δέ, ὅταν κατὰ μέρος δέον ἀποδείξαι καθόλου τις αἰτήσῃ, οἷον <εἰ>, ἐπιχειρῶν ὅτι τῶν ἐναντίων μία ἐπιστήμη, ὅλως τῶν ἀντικειμένων ἀξιώσειε μίαν εἶναι· δοκεῖ γὰρ ὁ ἔδει καθ' αὐτὸ δεῖξαι μετ' ἄλλων αἰτεῖσθαι πλειόνων.

Τρίτον εἴ τις καθόλου δεῖξαι προκειμένου κατὰ μέρος αἰτήσειεν, οἷον εἰ πάντων τῶν ἐναντίων προκειμένου τῶνδ' ἐτινων ἀξιώσειε· δοκεῖ γὰρ καὶ οὗτος, ὁ μετὰ πλειόνων ἔδει δεῖξαι, καθ' αὐτὸ χωρὶς αἰτεῖσθαι.

Πάλιν εἴ τις διελὼν αἰτεῖται τὸ πρόβλημα, οἷον εἰ, δέον δεῖξαι τὴν ἰατρικὴν ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους, χωρὶς ἐκάτερον ἀξιώσειεν, ἢ εἴ τις τῶν ἐπομένων ἀλλήλοισ ἐξ ἀνάγκης θάτερον αἰτήσειεν, οἷον τὴν πλευρὰν ἀσύμμετρον εἶναι τῇ διαμέτρῳ, δέον ἀποδείξαι ὅτι ἡ διάμετρος τῇ πλευρᾷ.

Ἰσαχῶς δὲ καὶ τάναντία αἰτοῦνται τῷ ἐξ ἀρχῆς.

Πρῶτον μὲν γὰρ εἴ τις τὰ ἀντικείμενα αἰτήσαιτο, φάσιν καὶ ἀπόφασιν, δεύτερον δὲ τάναντία κατὰ τὴν ἀντίθεσιν, οἷον ἀγαθὸν καὶ κακὸν ταυτόν.

Τρίτον εἴ τις τὸ καθόλου ἀξιώσας ἐπὶ μέρους αἰτοῖτο τὴν ἀντίφασιν, οἷον εἰ, λαβὼν τῶν ἐναντίων μίαν ἐπιστήμην, ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους ἐτέραν ἀξιώσειεν, ἢ, τοῦτο αἰτησάμενος, ἐπὶ τοῦ καθόλου τὴν ἀντίφασιν πειρᾶτο λαμβάνειν.

Πάλιν ἐάν τις αἰτήσῃ τὸ ἐναντίον τῷ ἐξ ἀνάγκης συμβαίνοντι διὰ τῶν κειμένων, κἂν εἴ τις αὐτὰ μὲν μὴ λάβοι τὰ ἀντικείμενα, τοιαῦτα δ' αἰτήσαιτο δύο ἐξ ὧν ἔσται ἡ ἀντικείμενη ἀντίφασις.

Διαφέρει δὲ τὸ τάναντία λαμβάνειν τοῦ [τὸ] ἐν ἀρχῇ, ὅτι τοῦ μὲν ἐστὶν ἡ ἀμαρτία πρὸς τὸ συμπέρασμα (πρὸς γὰρ ἐκεῖνο βλέποντες τὸ ἐν ἀρχῇ λέγομεν αἰτεῖσθαι), τὰ δ' ἐναντία ἐστὶν ἐν ταῖς προτάσεσι τῷ ἔχειν πῶς ταύτας πρὸς ἀλλήλας.

Τοπικῶν Η', Κεφάλαιον Ι4ον

Πρὸς δὲ γυμνασίαν καὶ μελέτην τῶν τοιούτων λόγων πρῶτον μὲν ἀντιστρέφειν ἐθίζεσθαι χρὴ τοὺς λόγους· οὕτως γὰρ πρὸς τε τὸ λεγόμενον εὐπορώτερον ἔξομεν καὶ ἐν ὀλίγοις πολλοὺς ἐξεπιστησόμεθα λόγους. Τὸ γὰρ ἀντιστρέφειν ἐστὶ τὸ μεταλαβόντα τὸ συμπέρασμα μετὰ τῶν λοιπῶν ἐρωτημάτων ἀνελεῖν ἐν τῶν δοθέντων· ἀνάγκη γάρ, εἰ τὸ συμπέρασμα μὴ ἔστι, μίαν τινὰ ἀναρεῖσθαι τῶν προτάσεων, εἴπερ πασῶν τεθεισῶν ἀνάγκη ἦν τὸ συμπέρασμα εἶναι.

[164a] Πρὸς ἅπασάν τε θέσιν, καὶ ὅτι οὕτως καὶ ὅτι οὐχ οὕτως, τὸ ἐπιχείρημα σκεπτέον, καὶ εὐρόντα τὴν λύσιν εὐθὺς ζητητέον· οὕτω γὰρ ἅμα συμβήσεται πρὸς τε τὸ ἐρωτᾶν καὶ πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι γεγυμνάσθαι, κἂν πρὸς μηδένα ἄλλον ἔχωμεν, πρὸς αὐτούς. Παράλληλά τε παραβάλλειν ἐκλέγοντα πρὸς τὴν αὐτὴν θέσιν ἐπιχειρήματα· τοῦτο γὰρ πρὸς τε τὸ βιάζεσθαι πολλὴν εὐπορίαν ποιεῖ καὶ πρὸς τὸ ἐλέγχειν μεγάλην ἔχει βοήθειαν, ὅταν εὐπορῇ τις καὶ ὅτι οὕτως καὶ ὅτι οὐχ οὕτως (πρὸς τὰ ἐναντία γὰρ συμβαίνει ποιεῖσθαι τὴν φυλακὴν)· πρὸς τε γινώσιν καὶ τὴν κατὰ φιλοσοφίαν φρόνησιν τὸ δύνασθαι συνορᾶν καὶ συνεωρακέναι τὰ ἀφ' ἐκατέρας συμβαίνοντα τῆς ὑποθέσεως οὐ μικρὸν ὄργανον· λοιπὸν γὰρ τούτων ὀρθῶς ἐλέσθαι θάτερον.

Δεῖ δὲ πρὸς τὸ τοιοῦτον ὑπάρχειν εὐφυᾶ, καὶ τοῦτ' ἔστιν ἢ κατ' ἀλήθειαν εὐφυῖα, τὸ δύνασθαι καλῶς ἐλέσθαι τάληθές καὶ φυγεῖν τὸ ψεῦδος· ὅπερ οἱ πεφυκότες εὖ δύνανται ποιεῖν· εὖ γὰρ φιλοῦντες καὶ μισοῦντες τὸ προσφερόμενον εὖ κρίνουσι τὸ βέλτιστον.

Πρὸς τε τὰ πλειστάκις ἐμπίπτοντα τῶν προβλημάτων ἐξεπίστασθαι δεῖ λόγους, καὶ μάλιστα περὶ τῶν πρώτων θέσεων· ἐν τούτοις γὰρ ἀποδυσπετοῦσιν οἱ ἀποκρινόμενοι πολλάκις. Ἔτι τε ὄρων εὐπορεῖν δεῖ καὶ τῶν ἐνδόξων τε καὶ τῶν πρώτων ἔχειν προχείρους· διὰ γὰρ τούτων οἱ συλλογισμοὶ γίνονται.

Πειρατέον δὲ καὶ εἰς ἃ πλειστάκις ἐμπίπτουσιν οἱ λόγοι κατέχειν.

Ὡσπερ γὰρ ἐν γεωμετρίᾳ πρὸ ἔργου τὸ περὶ τὰ στοιχεῖα γεγυμνάσθαι, καὶ ἐν ἀριθμοῖς τὸ περὶ τοὺς κεφαλισμοὺς προχείρως ἔχειν μέγα διαφέρει πρὸς τὸ καὶ τὸν ἄλλον ἀριθμὸν γινώσκειν πολλαπλασιούμενον, ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς λόγοις τὸ πρόχειρον εἶναι περὶ τὰς ἀρχάς, καὶ τὰς προτάσεις ἀπὸ στόματος ἐξεπίστασθαι.

Καθάπερ γὰρ ἐν τῷ μνημονικῷ μόνον οἱ τόποι τεθέντες εὐθὺς ποιοῦσιν αὐτὰ μνημονεύειν, καὶ ταῦτα ποιήσει συλλογιστικώτερον διὰ τὸ πρὸς ὠρισμένας αὐτὰς βλέπειν κατ' ἀριθμὸν.

Πρότασιν τε κοινήν μᾶλλον ἢ λόγον εἰς μνήμην θετέον· ἀρχῆς γὰρ καὶ ὑποθέσεως εὐπορήσει μετρίως χαλεπόν.

[164b] Ἔτι τὸν ἕνα λόγον πολλοὺς ποιεῖν ἐθιστέον, ὡς ἀδηλότατα κρύπτοντας. Εἴη δ' ἂν τὸ τοιοῦτον εἴ τις ὅτι πλεῖστον ἀφισταίη τῆς συγγενείας περὶ ᾧ ὁ λόγος. Ἔσονται δὲ δυνατοὶ τῶν λόγων οἱ μάλιστα καθόλου τοῦτο πάσχειν, οἷον ὅτι οὐκ ἔστι μία πλειόνων ἐπιστήμη· οὕτω γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς τι καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων καὶ συστοίχων ἐστίν.

Δεῖ δὲ καὶ τὰς ἀπομνημονεύσεις καθόλου ποιεῖσθαι τῶν λόγων, κἂν ἢ διελεγμένος ἐπὶ μέρους· οὕτω γὰρ καὶ πολλοὺς ἐξέεται τὸν ἕνα ποιεῖν. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐν ῥητορικοῖς ἐπὶ τῶν ἐνθυμημάτων. Αὐτὸν δ' ὅτι μάλιστα φεύγειν ἐπὶ τὸ καθόλου φέρειν τοὺς συλλογισμοὺς.

Ἄει τε δεῖ σκοπεῖν τοὺς λόγους, εἰ ἐπὶ κοινῶν διαλέγονται· πάντες γὰρ οἱ ἐν μέρει καὶ καθόλου διελεγμένοι εἰσὶ, καὶ ἔνεστιν ἐν τῇ κατὰ μέρος ἢ τοῦ καθόλου ἀπόδειξις διὰ τὸ μὴ εἶναι συλλογίσασθαι μηδὲν ἄνευ τῶν καθόλου.

Τὴν δὲ γυμνασίαν ἀποδοτέον τῶν μὲν ἐπακτικῶν πρὸς νέον, τῶν δὲ συλλογιστικῶν πρὸς ἔμπειρον.

Πειρατέον δὲ λαμβάνειν παρὰ μὲν τῶν συλλογιστικῶν τὰς προτάσεις, παρὰ δὲ τῶν ἐπακτικῶν τὰς παραβολάς· ἐν τούτῳ γὰρ ἐκότεροι γεγυμνασμένοι εἰσίν.

Ὅλως δ' ἐκ τοῦ γυμνάζεσθαι διαλεγόμενον πειρατέον ἀποφέρεσθαι ἢ συλλογισμὸν περὶ τινος ἢ λύσιν ἢ πρότασιν ἢ ἔνστασιν, ἢ εἰ ὀρθῶς τις ἤρετο ἢ εἰ μὴ ὀρθῶς, ἢ αὐτὸς ἢ ἕτερος, καὶ παρὰ τί ἐκάτερον. [165a] Ἐκ τούτων γὰρ ἡ δύναμις, τὸ δὲ γυμνάζεσθαι δυνάμεως χάριν, καὶ μάλιστα περὶ τὰς προτάσεις καὶ ἐνστάσεις· ἔστι γὰρ ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν διαλεκτικὸς ὁ προτατικὸς καὶ ἐνστατικὸς. Ἔστι δὲ τὸ μὲν προτείνεσθαι ἐν ποιεῖν τὰ πλείω (δεῖ γὰρ ἐν ὅλως ληφθῆναι πρὸς ὃ ὁ λόγος), τὸ δ' ἐνίστασθαι τὸ ἐν πολλά· ἢ γὰρ διαιρεῖ ἢ ἀναιρεῖ, τὸ μὲν διδοὺς τὸ δ' οὐ τῶν προτεινομένων.

Οὐχ ἅπαντι δὲ διαλεκτέον, οὐδὲ πρὸς τὸν τυχόντα γυμναστέον. Ἀνάγκη γὰρ πρὸς ἐνίους φαύλους γίνεσθαι τοὺς λόγους· πρὸς γὰρ τὸν πάντως πειρώμενον φαίνεσθαι διαφεύγειν δίκαιον μὲν πάντως

πειρᾶσθαι συλλογίσασθαι, οὐκ εὐσχημον δέ. Διόπερ οὐ δεῖ συνεστάναι εὐχερῶς πρὸς τοὺς τυχόντας· ἀνάγκη γὰρ πονηρολογίαν συμβαίνειν· καὶ γὰρ οἱ γυμναζόμενοι ἀδυνατοῦσιν ἀπέχεσθαι τοῦ διαλέγεσθαι ἀγωνιστικῶς.

Δεῖ δὲ καὶ πεπονημένους ἔχειν λόγους πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν προβλημάτων ἐν οἷς ἐλαχίστων εὐπορήσαντες πρὸς πλεῖστα χρησίμους ἔξομεν· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ καθόλου καὶ οὐς προσπορίζεσθαι χαλεπώτερον ἐκ τῶν παρὰ πόδας.